

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**GAZAVAT-I SULTAN MURAD b.
MEHEMMED HAN'DA CÜMLE**

97467

Yeter TORUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA-2000

YÜKSEK LİSANS TEZİ
YÜKSEK LİSANS ENSTİTÜSÜ
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**GAZAVAT-I SULTAN MURAD b.
MEHEMMED HAN'DA CÜMLE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Yeter TORUN

Danışman
Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN

ADANA-2000

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

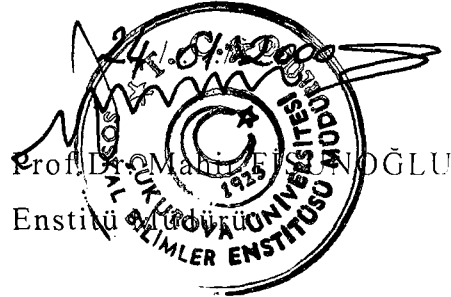
Başkan : Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN

Üye : Prof.Dr. Ş. Halûk AKALIN

Üye : Yard.Doç.Dr. A. Deniz ABİK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

ÖZET

“Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân’da Cümle”

Yeter TORUN

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman : Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN

Yıl : 2000, XII + 241

Bu çalışmada Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi özelliklerini taşıyan anonim bir gazavatnameyi cümle bilgisi bakımından incelemeye çalıştık.

Cümle bilgisi ile ilgili kaynakları taradıktan sonra Gazavatnamenin cümlelerini yapı, anlam, yüklemnin türü ve öğelerinin dizilişine göre tasnif ettik.

Yapılarına göre cümleleri basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayırdık. Gazavatnamede 156 basit, 470 birleşik cümle belirledik. Basit cümleleri incelediğimizde bu cümlelerin kısa cümlelerden oluştuğunu gördük, ancak az sayıda uzun zarf-fiil gruplarının kullanıldığı uzun basit cümlelere de rastladık. 470 birleşik cümleden 9’u şartlı, 29’u sıralı, 84’ü bağlı, 38’i ki’li, 25’i iç içe, 1’i saplmalı, 284’ü karmaşık birleşik cümledir. Birleşik cümlelerde gördüğümüz özellikler şunlardır: Şartlı birleşik cümlelerin beşinde şart anlamı yoktur, iki şart cümlesi ise bir zarf-fiile bağlıdır. Sıralı birleşik cümleler en az iki, en fazla dört basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşmuştur. Bağlı birleşik cümleler ise en az iki, en fazla beş basit cümleden meydana gelmiştir, bu cümlelerde en çok kullanılan bağlaç “ve” bağlacıdır. Ki’li birleşik cümlelerin 20’sinde yardımcı cümle, mantıken ana cümlelerin bir ögesi, 13’ünde ise ana

cümle öğelerinden birinin sıfatı görünümündedir. İç içe birleşik cümlelerden 21'inin iç cümlesi tek cümleden, 4'ünün iç cümlesi ise birden fazla cümleden oluşmuştur. 284 karmaşık birleşik cümleden % 80'i ki'li birleşiklik özelliği taşıyan karmaşık birleşik cümlelerdir.

Gazavatnamede gerek isim gerekse fiil cümlelerinin olumlusu çoğunluktadır. Gazavatnamedeki fiil cümleleri, -mA- olumsuzluk ekiyle, “değil” edatıyla ve “ne...ne” bağlacıyla olumsuz anlam kazanırken, isim cümleleri “değil” edatıyla olumsuz anlam kazanmıştır.

Gazavatnamede fiil cümleleri, isim cümlelerine göre daha çoktur. Fiil cümleleri, metindeki hikaye etme üslubu nedeniyle çoğunlukla belirli geçmiş zaman kipindedir. İsim cümleleri ise daha çok ek fiilin geniş zaman ve belirli geçmiş zaman kipindedir. Öğelerinin dizilişine göre düz cümleler çoğunluktadır. Az sayıdaki devrik cümlelere ise manzum parçalarda ve konuşma cümlelerinde rastlanmıştır.

Anahtar Sözcükler : Dil, cümle, birleşik cümle, anlam, Gazavatname

ABSTRACT

“Sentences in Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân”

Yeter TORUN

Master Thesis, Turkish Language and Literature Department

Supervisor : Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN

Year : 2000, XII + 241

In this study we tried to analyze an anonymous gazavatname which shows the qualifications of Old Anatolian Turkish and Ottoman Turkish.

After searching information sources about sentences structure, we organized by Gazavatname’s sentences according to their structure, meaning, verb choice, and the order of sentences members.

Analyzing their structure, we divided the sentences into two main parts; one of them is simple sentence and the other is compound sentence. We could define 156 simple and 470 compound sentences in Gazavatname. When we analyzed the simple sentences, we found that these were made up short sentences; however, we also found some long-simple sentences which contain adverb- verb groups.

Out of 470 compound sentences; 9 of them are condition, 29 of them are sequenced, 84 of them depended claused, 38 of them are with conjunction “ki”, 25 of them are claused, 1 of them is “saplamalı” and 284 of them are complex – compound sentences. The qualification of compound sentences are five of the conditional sentences don’t contain condition meaning, two of the sentences are depended on an adverbial clause. Sequenced - compound sentences are made up at least two and four sentences at most. Depended – compound sentences consist as least

two simple sentences and five at most – “ve” (and) is the most used adverbial in these sentences. In the 20 of the sentences made up with “ki” the depended clause is the member of the clause logically; in the 13 of them it is used as an adjective of the main clause. In 21 of the claused (compound) sentences, the depended – clause is made up one sentence, in 4 of them it is made up more than one depended – clause. One of 284 complex compound sentence 80 Per cent of them show the sings of “ki” compounding.

Both in noun-sentences and in verb-sentences, affirmative sentences are mostly used in Gazavatname. The verbal sentences are made negative by using –ma affix, “değil” (not), and ne...ne (neither...nor) statements; meanwhile, nominal –sentences are made negative by just using “değil” (not).

Verb-sentences are more than noun-sentences in Gazavatname. Because of the narration way verb-sentences are mostly in defined past tense (simple past tense) in this text. Also in noun-sentences the tense of auxiliary mostly in Simple Present and Simple Past.

When we divide the sentences according to member sequencing, the normal sequenced sentences are more. In non-normal sequenced sentences which are rarely used are found in poem-like parts and in dialogue sentences.

Key Words : Language, sentence, the compound sentence, meaning, Gazavatname.

ÖN SÖZ

Bu çalışma anonim bir gazavatname olan “Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Han” adlı yazma eserin cümle incelemesini içermektedir.

Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Han adlı yazma eser dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesinin son dönem özellikleri ile Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini taşımaktadır. Eser, 1949 yılında Burdur’un Yeşilova ilçesinin Büyükyaka köyünde bulunmuştur. Eseri, Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisinde Halil İnalçık ve Mevlüd Oğuz “Yeni Bulunmuş Bir Gazavât-ı Sultân Murâd” adlı makaleyle 1949 yılında bilim dünyasına tanıtmışlardır.

Bu çalışmada amaç Türk cümlesinin tarihi gelişimi hakkında birtakım sonuçlar elde etmektir. Böylelikle yeterince incelenmeyen tarihi dönem metinlerindeki özellikleri ortaya çıkarıp bugünkü cümlenin geldiği noktayı belirlemek daha da kolaylaşacaktır.

Bu çalışmaya değerli görüş ve önerileriyle katkıda bulunan sayın hocam Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN’e teşekkür ederim.

Yeter TORUN
ADANA-2000

KISALTMALAR

B.T	: Bağımsız Tümleç
Bli N	: Belirtili Nesne
B.siz N	: Belirtisiz Nesne
N	: Nesne
N. Par	: Nesne Parçası
Ö	: Özne
Y	: Yüklem
Y.Par	: Yüklem Parçası
Y.T	: Yer Tamlayıcısı
Z.T	: Zarf Tümleci

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ	III
KISALTMALAR	VI
İÇİNDEKİLER	VII
0. GİRİŞ	1
0.1. Yapılarına Göre Cümleler	3
0.1.1. Basit Cümle	5
0.1.2. Birleşik Cümle	6
0.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle	7
0.1.2.2. Sıralı Birleşik Cümle	10
0.1.2.3. Bağlı Birleşik Cümle	14
0.1.2.4. Ki'li Birleşik Cümle	16
0.1.2.5. İç İçe Birleşik Cümle	17
0.1.2.6. Karmaşık Birleşik Cümle	18
0.1.2.7. Saplmalı Birleşik Cümle	18
0.2. Anlamlarına Göre Cümleler	19
0.2.1. Olumlu Cümle	20
0.2.2. Olumsuz Cümle	20
0.2.3. Soru Cümlesi	21
0.3. Yüklemine Türene Göre Cümleler	21
0.3.1. Fiil Cümlesi	21
0.3.2. İsim Cümlesi	22
0.4. Ögelerinin Dizilişine Göre Cümleler	22
0.4.1. Düz (Kurallı) Cümle	22
0.4.2. Devrik Cümle	23
1. YAPILARINA GÖRE CÜMLELER	24
1.1. Basit Cümle	27
1.2. Birleşik Cümle	46

1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle	46
1.2.1.1. Olağan Şart Cümleleri	46
1.2.1.2. Şart Anlamı Taşımayan Şart Cümleleri	46
1.2.1.3. Şart Cümlesinin Bir Ulaca Bağlı Olduğu Cümleler	47
1.2.2. Sıralı Birleşik Cümle	48
1.2.2.1. İki Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	49
1.2.2.1.1. Yüklemeleri Ortak Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	49
1.2.2.1.2. Yüklemeleri Farklı Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	51
1.2.2.2. Üç Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.2.2.1. Yüklemeleri Ortak Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.2.2.2. Yüklemeleri Farklı Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.2.3. Dört Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.2.3.1. Yüklemeleri Ortak Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.2.3.2. Yüklemeleri Farklı Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler	52
1.2.3. Bağlı Birleşik Cümle	53
1.2.3.1. “ve” Bağlacı ile Bağlı Cümleler	53
1.2.3.1.1. “ve” Bağlacı ile Bağlı İki Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler	54
1.2.3.1.2. “ve” Bağlacı ile Bağlı Üç Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler	59
1.2.3.1.3. “ve” Bağlacı ile Bağlı Dört Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler	61
1.2.3.2. “ammâ” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	62

1.2.3.2.1. “ammâ” Bağlacı ile Bağlı İki Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler	62
1.2.3.2.2. “ammâ” Bağlacı ile Bağlı Üç Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler	64
1.2.3.3. “ancak” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler.....	64
1.2.3.4. “çü” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	65
1.2.3.5. “dahı” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	65
1.2.3.6. “lâkin” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	65
1.2.3.7. “Şöyle kim” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	65
1.2.3.8. “ya’ni” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler.....	66
1.2.3.9. “zirâ” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler	66
1.2.3.10. Birden Fazla Bağlaç ile Bağlı Birleşik Cümleler	66
1.2.3.10.1. “ammâ”, “ve” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler.....	67
1.2.3.10.2. “ve”, “hattâ” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler	69
1.2.3.10.3. “ve”, “zirâ” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler	69
1.2.3.10.4. “illâ”, “ve”, “ammâ”, “zirâ” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler	69
1.2.4. Ki’li Birleşik Cümle	70
1.2.4.1. Yardımcı Cümlenin Mantıken Ana Cümlenin Bir Ögesi Olduğu Cümleler	70
1.2.4.1.1. Yardımcı Cümlenin Mantıken Ana Cümlenin Nesnesi Olan Cümleler	71
1.2.4.1.2. Yardımcı Cümlenin Mantıken Ana Cümlenin Zarfı Olduğu Cümleler.....	72

1.2.4.1.3. Yardımcı Cümlelerin Mantıken Ana Cümlelerin Yer Tamlayıcısı Olduğu Cümleler	73
1.2.4.2. Yardımcı Cümlelerin Mantıken Ana Cümlelerin Öğelerinden Birinin Sıfatı Olduğu Cümleler	73
1.2.4.2.1. Yardımcı Cümlelerin Mantıken Ana Cümlelerin Öznesinin Sıfatı Olduğu Cümleler	74
1.2.4.2.2. Yardımcı Cümlesinin Mantıken Ana Cümlelerin Yer Tamlayıcısının Sıfatı Olduğu Cümleler	74
1.2.4.2.3. Yardımcı Cümlesinin Mantıken Ana Cümlelerin Zarfının Açıklaması Olduğu Cümleler	75
1.2.4.3. Ki'si Düşmüş Ki'li Birleşik Cümleler	76
1.2.5. İç İçe Birleşik Cümleler	77
1.2.5.1. İç Cümlesi Tek Cümleden Oluşan İç İçe Birleşik Cümleler	77
1.2.5.2. İç Cümlesi Birden Fazla Cümleden Oluşan İç İçe Birleşik Cümleler	80
1.2.6. Saplmalı Birleşik Cümle	81
1.2.7. Karmaşık Birleşik Cümle	81
1.2.7.1. İç İçe Birleşik Cümle Yapısında Olan Karmaşık Birleşik Cümleler	82
1.2.7.2. Sıralı ve Şartlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	88
1.2.7.3. Şartlı ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	88
1.2.7.4. Sıralı ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	89

1.2.7.5. İç İçe ve Sıralı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	91
1.2.7.6. İç İçe ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	92
1.2.7.7. Ki’li ve Sıralı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	99
1.2.7.8. Ki’li, Bağlı ve Şartlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	102
1.2.7.9. Ki’li, Bağlı ve Sıralı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	103
1.2.7.10. Ki’li ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	106
1.2.7.11. İçerisinde Saplama Cümle Bulunan Karmaşık Birleşik Cümleler	114
1.2.7.12. Ki’li, İç İçe Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	119
1.2.7.13. Ki’li, İç İçe ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler	147
1.2.7.14. İçerisinde Ki’si Düşmüş Ki’li Birleşik Cümle Bulunan Karmaşık Birleşik Cümleler	178
2. ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER	180
2.1. Olumlu Cümle	180
2.2. Olumsuz Cümle	181
2.2.1. Olumsuz Fiil Cümlesi	182
2.2.1.1. “-mA-“ ile Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri	182
2.2.1.2. “ne...ne“ Bağlacıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri	196
2.2.1.3. “değil“ Edatıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri	197
2.2.1.4. “olmaya kim “ Edatıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri	198

2.2.1.5. Herhangi Bir Olumsuzluk Unsuru Taşımadığı Halde Anlamca Olumsuz Olan Fiil Cümleleri...	198
2.2.2. Olumsuz İsim Cümleleri	199
2.2.2.1. “değil” Edatıyla Olumsuz Anlam Kazanan İsim Cümleleri	199
2.2.2.2. “yok” Yüklemlili Olumsuz İsim Cümleleri	202
2.2.2.3. Diğer Olumsuz İsim Cümleleri	204
2.3. Soru Cümlesi	204
2.3.1. Soru Ekiyle Soru Anlamı Kazanan Soru Cümleleri	205
2.3.2. Soru Kelimeleriyle Soru Anlamı Kazanan Soru Cümleleri	207
3. YÜKLEMİNİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER	211
3.1. Fiil Cümlesi	211
3.2. İsim Cümlesi	212
3.2.1. “var” Yüklemlili Olumlu İsim Cümleleri	212
3.2.2. Ek-Fiille Çekimlenen Diğer Olumlu İsim Cümleleri	214
4. ÖGELERİNİN DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER	228
4.1. Düz (Kurallı) Cümle	228
4.2. Devrik Cümle	229
SONUÇ	235
KAYNAKÇA	237
ÖZGEÇMİŞ	241

0. GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir iletişim aracıdır. Bu iletişimi sağlayan dilin de kendi içinde birtakım kuralları vardır. İnsanlar duygu ve düşüncelerini, sözcüklerin bir araya gelmesinden oluşan cümleler aracılığıyla anlatırlar. Cümleyi oluşturan sözcüklerin belli bir düzen içinde sıralandığı görülür. Söz dizimi de sözcüklerin sıralanışını ve bu sıralanışla ilgili kuralları inceleyen bir dil bilgisi koludur.

Bir duygunun, bir düşüncenin anlatıldığı sözcükler kümesine cümle denir. Gramer kitaplarındaki cümle tanımlarının ortak noktası cümlenin tam bir yargı bildirmesidir, kendi kendisine yeten ve tam bir yargı ifade eden kelime ve kelimeler kümesi cümleyi oluşturur.

Cümlenin oluşumunu sağlayan unsurlar cümlenin ögeleridir. Cümlenin esas ögeleri özne ve yüklemidir. Bir cümlenin olması için öncelikle çekimli bir fiilin olması gerekir. Nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci ise cümlenin diğer ögeleridir. Bunların yanında cümlede yüklemle doğrudan ilgisi olmayan ancak cümle kuruluşunda yer alan bağlaçlar, ünlemler, hitap grupları vardır, bunlar için bağımsız tümleç terimini kullandık.

Yaptığımız bu çalışma cümlelerin yapı, anlam, yüklemine türü ve ögelerinin dizilişi bakımından incelenmesini kapsamaktadır. Bu çalışma için Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi özellikleri taşıyan bir metni malzeme olarak seçtik.

Cümlelerini yapı, anlam, yüklemine türü ve ögelerinin dizilişi bakımından incelediğimiz "Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân" adlı yazma eser, 1949 yılında Burdur'un Yeşilova ilçesinin Büyükyaka köyünde bulunmuştur. Eseri, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Dergisinde, Halil İnalçık ve Mevlüd Oğuz “Yeni Bulunmuş Bir Gazavât-ı Sultân Murâd” adlı bir makaleyle 1949 yılında bilim dünyasına tanıtmışlardır. Eser, aslında 71 varaktır. Ancak 66. ve 71. varaklar arası kaybolmuştur, ayrıca 25. ve 30. varaklar da kayıptır. Yazmanın aslı 15 x 20, 10,5 x 18 boyutunda filgranlı bir kağıda rik’a hattıyla yazılmıştır. Yazmayı, Halil İnalçık ve Mevlüd Oğuz çevri yazı ve faksimile olarak yayımlamışlardır. Yazmanın ilk baskısı 1978’de, ikinci baskısı 1989’da yapılmıştır. Biz 1989’da yapılan ikinci baskıyı kullandık. Bu baskının faksimile metnini tekrar gözden geçirerek okuduk. Metindeki dini ibareler çeviri metinde Yeni Türk harfleri ile verilmemiştir, biz bu ibareleri Yeni Türk harflerine çevirerek iki çizgi arasında gösterdik. Metindeki konuşma cümlelerini ve *ki* ya da *kim* bağlaçlarıyla aktarılan nakil cümlelerini çeviriyazıda tırnak işareti içinde gösterdik. Çeviri metinde özel isim ile oğlu kelimesi arasında kısa çizgi kullanılan Osman-oglu, Karaman-oglu, Kattar-oglu, Ozgur-oglu gibi özel isimleri birleşik yazdık. Metni okuyanlar metnin çeviri yazısında noktalama işaretleri kullanmışlardır, ancak biz cümleleri tespit ederken bu noktalama işaretlerine uymadık.

Gazavâtnâmenin faksimile baskısını gözden geçirdikten sonra metnin cümlelerini fişledik ve cümlelerin öğelerini bulduk. Cümlelerin adresini belirten ibarelerden ilki faksimile baskının sayfa numarasını, ikincisi varak numarasını, daha sonraki rakam, ya da rakamlar cümlenin yer aldığı satırları göstermektedir. “18 8a 1-10” ibaresinden faksimile baskının 18. sayfasında yer alan 8a varağının 1. ve 10. satırları arasında yer alan cümle anlaşılmalıdır.

Gazavâtnâmenin cümlelerini ilk olarak yapılarına göre sınıflandırdık. Cümleleri yapılarına göre genel olarak basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayırdık, birleşik cümleleri de kendi aralarında gruplandırdık. İkinci olarak cümleleri anlamlarına göre değerlendirdik. Anlamlarına göre cümleler bölümünde, gazavâtnâmede olumlu

cümlelerin sayısı olumsuz cümlelere oranla daha çok olduğu için sadece olumsuz cümlelere yer verdik. Ayrıca bu bölümde, özellikle konuşma cümlelerinde yer alan soru cümlelerini de tespit ettik. Daha sonra cümleleri yüklemnin türüne göre inceledik. Bu bölümde ise, sadece isim cümlelerine yer verdik. Son olarak cümleleri öğelerinin dizilişine göre inceledik, bu bölümde de metinde az sayıda rastlanan devrik cümlelere yer verdik.

0.1. Yapılarına Göre Cümleler

Cümleyle ilgili kaynaklarda yapı bakımından cümlelerin tasnifi konusunda benzer ve farklı yaklaşımlar vardır.

Kaynaklarda cümleler yapılarına göre genel olarak basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayrılmıştır. Bazı araştırmacılarca yapılarına göre cümleler şu şekilde sınıflandırılmıştır.

Muharrem Ergin, Türkçe'de genellikle tek yüklemlili basit cümlelerin yaygın olduğunu belirtmiş; birleşik cümleyi ise şartlı birleşik cümle, ki'li birleşik cümle ve iç içe birleşik cümle olarak üçe ayırmıştır (Ergin, 1989, 382).

T. Nejat Gencan, yapılarına göre cümleleri, yalınç tümce, bağımsız önermelerden birleşmiş tümce ve birleşik tümce olmak üzere üçe ayırmıştır. Bunlardan bağımsız önermelerden birleşmiş tümceyi sıra önermeler ve bağlı önermeler şeklinde iki bölümde incelemiştir. Bağlı önermeler biçimce bağlı, anlamca bağlı ve 'ki' ile bağlanan önermeler olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bileşik tümcenin temel ve yan (=bağımlı) önermelerden meydana geldiği belirtilmiştir (Gencan, 1971, 104).

Tahsin Banguoğlu, cümleleri, basit cümle ve birleşik cümle olarak ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleleri de tümleme birleşik cümle ve

karmaşık birleşik cümle başlıkları altında incelemiştir. Tümlene birleşik cümleyi; şart cümlesi, ilinti zamiri cümlesi ve bağlam cümlesi olarak üçe ayırmış ve bu cümleleri de alt birimlere ayırmıştır. Karmaşık birleşik cümleyi; ad-fiil cümlesi, sıfat-fiil cümlesi ve zarf-fiil cümlesi olmak üzere üçe ayırmıştır (Banguoğlu, 1990, 546). Banguoğlu'nun karmaşık birleşik cümle saydığı fiilimsilerle kurulmuş olan cümleleri biz basit cümle olarak değerlendirdik.

Hikmet Dizdaroğlu, cümleleri yapılarına göre tümce türleri ve bağlantılarına göre tümce türleri olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bunlardan yapılarına göre tümceleri yalın tümce ve birleşik tümce olarak ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleyi; girişik tümce, kaynaşık tümce, koşul tümcesi, ilgi tümcesi ve katmerli birleşik tümce olarak beşe ayırmıştır. Bağlantılarına göre tümce başlığı altında sıralı cümleler incelenmiştir. Sıralı cümleler de bağımsız sıralı tümce, bağımlı sıralı tümce, açıklanmalı sıralı tümce ve karma sıralı tümce olarak dörde ayrılmıştır (Dizdaroğlu, 1976, 187).

Vecihe Hatiboğlu, yapılarına göre cümleleri, yalın tümce, birleşik tümce, aratumce, iç tümce, girişik tümce, sıralı tümce, devrik tümce ve kesik cümle başlıkları altında incelemiştir. Bunlardan birleşik tümceyi, temel tümce ve yan tümce olarak ikiye ayırmış; yan tümceleri bağlaçlı, dilekli, koşullu, ilgeçli, olumsuzluk koşacıyla, sorulu, ikilemeli ve kalıplaşmış yan tümce olmak üzere sekize ayırmıştır (Hatiboğlu, 1982, 145).

Kaya Bilgegil yapılarına göre cümleleri genel olarak basit ve birleşik olarak ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleyi ise; girişik-birleşik cümle, şartlı birleşik cümle, sıralı cümleler, bağlı cümleler, ki bağlacıyla kurulan cümleler, ara cümlecığı ve karmaşık cümle olmak üzere yediye ayırmıştır (Bilgegil, 1984, 73).

Rasim Şimşek, yapılarına göre cümleleri altıya ayırmıştır. Bunlar; yalın tümce, birleşik tümce, sıralı tümce, ilgi tümcesi, kesik tümce ve aratümcedir. Bunlardan bileşik tümce, girişik tümce, kaynaşık tümce ve koşullu tümce olarak üçe ayrılmıştır. Sıralı tümce ise; bağımsız sıralı tümce, bağımlı sıralı tümce ve karma sıralı tümce şeklinde sınıflandırılmıştır (Şimşek, 1987, 243).

Haydar Ediskun, yapılarına göre cümleleri basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayırmıştır. Biçimlerine göre cümleler başlığı altında sıra cümleleri ve bağlı cümleleri incelemiştir. Ara sözler ve eksilteli cümleler de yapılarına göre cümleler bölümünde incelenmiştir (Ediskun, 1996, 379).

Leyla Karahan yapılarına göre cümleleri; basit cümle, birleşik cümle, bağlı cümleler ve sıra cümleler olmak üzere dörde ayırmıştır. Birleşik cümleyi; şartlı birleşik ve iç içe birleşik cümle olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bağlı cümleleri ise; ki'li bağlı cümleler ve diğer bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümleler olmak üzere ikiye ayırmıştır (Karahan, 1997, 61).

Nurettin Koç, yapılarına göre cümleleri, yalın tümce, birleşik tümce, sıralı tümce, ara tümce, iç tümce, girişik tümce, devrik tümce ve kesik tümce şeklinde sınıflandırmıştır (Koç, 1996, 530).

Görüldüğü gibi gramer kitaplarında yapılarına göre cümlelerin sınıflandırılmasında bir tutarlılık yoktur. Bu tasniflerin benzer ve farklı yönleri vardır. Bu tasniflerin genelinde cümleler basit ve birleşik cümle şeklinde ikiye ayrılmış, birleşik cümleler de kendi içinde tasnif edilmiştir (Banguoğlu, 1990, 546; Ergin, 1989, 382; Karahan, 1997, 61; Koç, 1996, 530; Ediskun, 1996 ;Bilgegil, 1984, 73; Şimşek. 1987, 243). Bazı araştırmacılarca bağlı birleşik ve sıralı birleşik cümleler, birleşik cümlelerin dışında ele alınmıştır (Karahan, 1997, 64; Ediskun, 1996,

379; Dizdaroğlu, 1976, 223; Şimşek, 1987, 292; Hatiboğlu, 1982, 154; Gencan, 1971, 105).

Biz de yaptığımız tasnifte cümleleri basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayırdık.

0.1.1. Basit Cümle

İçinde bir yüklem bulunan dolayısıyla da bir yargı bildiren cümleye basit cümle denir. Dil bilgisi kitaplarında basit cümle terimi yerine *yalın tümce* ve *yalınç tümce* terimleri de kullanılmıştır (Şimşek, 1987, 244; Gencan, 1971; 104; Dizdaroğlu, 1976, 187; Hatiboğlu, 1982, 145).

Birçok dil bilgisi kitabında içerisinde eylemsi bulunduran cümleler girişik birleşik cümle olarak kabul edilmiştir (Dizdaroğlu, 1976,193; Koç,1996,547; Bilgegil, 1984,73; Şimşek, 1987,253; Kükey, 1975,271; Atabay ve diğ, 1981,108; Banguoğlu, 1990, 562; Hatiboğlu, 1982, 153). Bir cümlenin olması için öncelikle çekimli bir fiilin olması gerekir, eylemsiler çekimli olmadıkları için tam bir yargı bildirmediklerinden dolayı bunları cümle olarak değerlendirmenin yanlış olacağını düşünüyoruz, bu nedenle içerisinde eylemsi bulunduran cümleler bizce birleşik cümle değil basit cümledir.

0.1.2. Birleşik Cümle

İçerisinde birden çok çekimli fiil olan ve aralarında farklı anlam ve şekil ilişkileri olan cümlelere birleşik cümle denir (Korkmaz, 1992,26; Banguoğlu, 1990,546; Ergin,1989, 382; Koç, 1996,536; Şimşek, 1987, 249; Atabay ve diğ, 1981,92; Karahan, 1997,61).

Birleşik cümlede en az iki cümle vardır. Bunlardan biri temel cümle diğeri ise yardımcı cümledir.

Temel Cümle: Birleşik cümlede, yardımcı cümlelerin bağlı olduğu asıl yargıyı taşıyan ve Türk söz dizimine uygun olarak genellikle birleşik cümlelerin sonunda bulunan cümledir (Korkmaz, 1992,191; Topaloğlu, 1989, 23; Dizdaroğlu, 1976,191; Şimşek, 1987, 251; Koç, 1996, 535).

Yardımcı Cümle: Birleşik cümlede temel cümleye bağlı olarak kullanılan ve temel cümlelerin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan cümledir (Korkmaz, 1992, 169; Topaloğlu, 1989, 158; Şimşek, 1987, 251; Koç, 1996, 536; Dizdaroğlu, 1976,191). Yardımcı cümle, Türkçede yardımcı unsurların temel unsurdan önce gelme ilkesine göre temel cümleden önce gelir. Türkçede dilek-şart kipiyle kurulan cümle, iç içe birleşik cümledeki iç cümle ve ki bağlacından sonra gelen cümle yardımcı cümledir (Ergin, 1989, 382). Sıralı ve bağlı birleşik cümlede cümlelerin katılımı eşit olduğu için temel cümle, yardımcı cümle ayrımı yoktur. Bu nedenle bazı araştırmacılar bağlı ve sıralı birleşik cümleleri birleşik cümleler dışında ayrı başlıklar altında incelemişlerdir (Karahan, 1997, 64; Şimşek, 1987, 292; Kükey, 1975, 292; Atabay ve diğ. 1981,105; Ediskun, 1996,386; Dizdaroğlu, 1976, 223; Hatiboğlu, 1982,155).

İçerisinde eylemsi bulunduran cümleleri girişik birleşik cümle sayan bazı araştırmacılar isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil gruplarını yardımcı cümle (tümceksi) olarak kabul etmişlerdir (Dizdaroğlu, 1976, 193; Koç, 1996, 547; Bilgegil, 1984, 73; Şimşek, 1987, 253; Kükey, 1975 ; Banguoğlu, 1990, 562; Deny, 1941, 816).

Türkçedeki başlıca birleşik cümle çeşitleri şunlardır: Şartlı birleşik cümle, sıralı birleşik cümle, bağlı birleşik cümle, ki'li birleşik

cümle, iç içe birleşik cümle, karmaşık birleşik cümle ve sapslamalı birleşik cümle.

0.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle

Türkçedeki dokuz kipten tek başına kullanılıp da bağımsız bir yargı ifade edemeyen kip şart kipidir. Şart kipi bir oluş veya kılışın şart şeklinde düşünöldüğünü ifade eden bir tasarlama kipidir.

Şartlı birleşik cümle, yardımcı cümlelerin yüklemi şart eki -sA ile kurulan ve temel cümledeki yargının gerçekleşmesinin yardımcı cümledeki şarta bağılı olduğunu ifade eden birleşik cümle türüdür.

Terim sözlüklerinde şartlı birleşik cümle şöyle tanımlanmıştır: “Yüklemi şart eki -sA ile kurulan ve esas cümledeki yargının gerçekleşmesini şarta bağlayan birleşik cümle” (Korkmaz, 1992, 142). “Yüklemi dilek-şart kipinde olan bir yardımcı cümle ile bir ana cümleden meydana gelen birleşik cümle” (Topaloğlu, 1989, 136).

Gramer kitaplarında ise şartlı birleşik cümle konusunda söylenenler benzer özelliklerdir.

J. Deny, şartlı birleşik cümleyi uyruk cümleler bölümünde incelemiş ve bu cümleleri “bağlaç alması zaruri olmayan uyruk cümleler” olarak adlandırmıştır. J. Deny, şart cümlesinin Türkçeye has bir cümle olduğunu ve bu cümlede Fars ve Fransız cümlesinden etkilenme olmadığını vurgulamıştır. Deny, şart cümlesinde birinci cümleye “başlam” , «protase»; ikincisine “sonlam” «apodose» adını vermiştir. Deny, şart cümlelerini; birbirine karşılıklı bağılı olan şart cümleleri; sorgulu bir başlamı olan bağlaşık şart cümleleri, şahıssız bir sonlamı olan bağlaşık şart cümleleri, manaca kendilerine uymaz bir sonlamı olan bağlaşık şart cümleleri bölümlerine ayırmıştır. Deny şart cümlelerini gerçek şart ve gerçek olmayan şart cümlesi olarak da ikiye ayırmıştır (Deny, 1941, 795).

Muharrem Ergin, şartlı birleşik cümlelerin Tükçenin esas birleşik cümlesi olduğunu belirtmiştir. Ergin, şart kipinin bitimli bir hareket göstermediğini, bu nedenle bağımsız bir yargı bildiremeyeceğini belirtmiştir. Şart kipinin istek ve temenni ifade ettiğinde bitimli bir hareket gösterdiğini ancak bu ifadede bile bir eksilti ve klişeleşme ifadesi olduğuna dikkat çekmiştir (Ergin, 1989, 382).

Tahsin Banguoğlu, şart cümlesini tümlene birleşik cümleler arasında incelemiştir. Bir başcümleyle bağımlı yargı niteliğindeki şart kiplerinden bir dışcümleden meydana gelen birleşik cümle tümlene şart cümlesi olarak adlandırılmıştır. Tahsin Banguoğlu, J.Deny'nin kullandığı gerçek şart ve gerçek olmayan şart cümlesi terimlerinin yerine olağan şart ve olmayası şart cümlesi terimlerini kullanmıştır. Olağan şart cümlesinde bir şartın yerine gelmesiyle cezanın kesin gerçekleşeceği belirtilmiş ve olağan şart cümlesine "İstersen bekleriz" örneği verilmiştir. Şartın yerine gelmemesi, nedeniyle cezanın gerçekleşmediği veya gerçekleşmeyeceğini gösteren şart cümleleri ise "olmayası şart cümlesi" olarak adlandırılmış ve "İstesen kalırdık" örneği verilmiştir (Banguoğlu, 1990, 549).

Mazhar Kükey, şart kipinin cümle ya da temel cümle kurmadığını, şart kipiyle çekimlenmiş bütün eylemlerin yan cümle kurduğunu ve yan cümlelerin yüklemi olduğunu belirtmiştir (Kükey, 1975, 279).

H. Dizdaroğlu, şartlı birleşik cümle yerine koşul tümcesi terimini kullanmıştır. Dizdaroğlu yan tümcesi dilek ya da koşul kipinden oluşan cümleye koşul tümcesi demiştir. Koşullu cümlelerde yan cümlelerin, temel cümlelerin bildirisini kısıtladığı ya da belirginleştirdiği vurgulanmıştır. Koşullu yan tümcenin, temel cümlelerin öznesi, nesnesi, belirteç tümleci olabileceği belirtilmiştir (Dizdaroğlu, 1976, 209).

Kaya Bilgegil, şartlı birleşik cümleyi; "Temel cümledeki kavramın vukuu, yan cümlecikdeki kavramın vukuuna bağlı olan cümle" şeklinde

tanımlamıştır. Bilgegil, yan cümlecğin şart ifade ettiğini, ceza cümlesi olan temel cümlecğin anlamının yan cümlecik tarafından sınırlandırıldığını; şartlı cümlelerin başında, «eğer, şayet, her ne kadar» gibi kelimelerin bulunabileceğini belirtmiştir (Bilgegil, 1984, 86).

Rasim Şimşek de şartlı birleşik cümleyi birleşik cümleler içinde “koşul tümcesi” başlığı altında incelemiştir. Yan cümlesi şart çekimlerinden biriyle kurulan ve ana cümlenin koşulu veya nedeni durumunda olan birleşik cümle “koşullu bileşik tümce” olarak adlandırılmıştır. Şart cümlesi için “başlam tümcesi”, sonuç cümlesi için “sonlam tümcesi” terimleri kullanılmış; şart cümlesinin cümlede özne, nesne ve zarf tümleci görevinde kullanılabileceğini belirtmiştir. Bir şartlı birleşik cümlede şart (başlam) cümlesi sonuç (sonlam) cümlesinin anlamını koşul ya da neden ilgilisiyle sınırlayan bir şartlı birleşik cümle, “gerçek koşullu tümce” ; koşul ya da neden kavramı taşımayan şart cümleleri ise “sözde koşullu tümce” olarak adlandırılmıştır (Şimşek, 1987, 282).

Leyla Karahan, bir cümlenin, bir şart cümlesi ile tamamlandığı cümleye şartlı birleşik cümle demiştir. Şart cümlesinin, tek başına yargı bildirmediği, bir başka cümleyi zaman, şart, sebep ve benzetme anlamlarıyla tamamladığı, genellikle ana cümlenin yüklemine zarf göreviyle bağlandığı, ana cümlenin içinde veya başında bulunduğu belirtmiştir (Karahan, 1997, 61).

Hayati Develi, şart eki ile ilgili makalesinde, Gürer Gülsevin ve Leyla Karahan’ın -sA ekinin şart, tarz, tahmin, sebep, zaman gibi anlam özelliklerine dayanarak bu eki zarf-fiil grubuna dahil etmelerine karşı çıkarak, -sA ekinin farklı görevleri olduğunu ve bu ekin zarf-fiil olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir (Develi, 1995, 92)

0.1.2.2. Sıralı Birleşik Cümle

Birden fazla cümlenin virgül veya noktalı virgülle bağlanmasından oluşan cümle sıralı birleşik cümleyi oluşturur. Sıralı birleşik cümlede yardımcı cümle, temel cümle ayırımı yoktur, her cümlenin katılımı eş değerdir. Sıralı cümleler tek başlarına da kullanılabilen bağımsız cümlelerdir. Sıralı cümleler anlamca birbiriyle ilgili olabileceği gibi ilgisiz de olabilir, ayrıca cümleler özne, tümleç, kip gibi ortak unsurlar taşıyabilirler ya da taşımayabilirler.

Sıralı birleşik cümle konusunda kaynaklarda verilen bilgileri gözden geçirdiğimizde benzer ve farklı yaklaşımlarla karşılaştık.

Gencan, biçimce de, anlamca da birbirine bağlı olmayan, ancak aralarında virgül ya da noktalı virgül konulan cümleleri “sıra önermeler” olarak adlandırmıştır (Gencan, 1971, 106).

Tahsin Banguoğlu, sıralı cümleyi tümleme cümleleri arasında yer ayırdığı “bağlam cümlesi” bölümünde ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Banguoğlu, bağlam cümlelerini bağlaçlı olup olmamasına göre bağlamlı ve bağlamsız bağlam cümlesi olarak ikiye ayırmıştır. Banguoğlu’nun bağlamsız bağlam cümlesi olarak adlandırdığı cümleler bizce sıralı birleşik cümledir. Banguoğlu, bağlam cümlesini yan yana ve alt alta bağlam cümlesi olarak ikiye ayırıp bunları da anlam özelliklerine göre alt birimlere ayırmıştır (Banguoğlu, 1990, 554).

Mazhar Kükey, sıralı cümleyi bağımsız birleşik cümleler bölümünde ele almıştır. Bu bölümde sıra cümleleri ve bağlı cümleleri ele alınmıştır. Virgül ya da noktalı virgülle bağlanan cümleler sıralı cümle olarak değerlendirilmiştir (Kükey, 1975, 294).

Hikmet Dizdaroğlu, bağımsız kuruluştaki birden çok yargılı anlatımdan oluşan cümleyi sıralı cümle olarak adlandırmıştır. Dizdaroğlu, sıralı cümlenin yapı ilkesine değil de diziliş ve bağlanış

ilkesine dayandığını, bu nedenle de sıralı cümleyi bir birleşik cümle türü saymanın yanlış olduğunu vurgulamış ve sıralı cümleyi “bağlanışlarına göre cümle türleri” başlığı altında incelemiş, sıralı cümleyi bağımsız sıralı, bağımlı sıralı, açıklamalı sıralı ve karma sıralı cümle şeklinde dörde ayırmıştır. Bunlardan, cümleler arasındaki anlam bağıntısının virgül ya da noktalı virgülle sağlandığı cümleler bağımsız sıralı cümle; cümleler arasındaki anlam ilgisinin bağlaçlarla sağlandığı cümleler bağımlı sıralı, bir giriş cümlesiyle onun açıklaması durumunda olan anlatım açıklamalı sıralı cümle, bağımsız ve bağımlı sıralı cümlelerden oluşan cümleler karma sıralı cümle olarak adlandırılmıştır (Dizdaroğlu, 1976, 243).

Neşe Atabay ve arkadaşları sıralı cümleleri ögelerin ortak olup olmamasına göre bağımlı ve bağımsız sıralı cümle olarak iki bölümde incelemiştir (Atabay ve diğ., 1981, 105).

Vecihe Hatipoğlu da anlam yakınlığıyla bağlanmış olan cümleleri sıralı cümle kabul etmiş, Korkmaz gibi, ögeleri ortak olanları bağımlı sıralı; ögeleri farklı olanları bağımsız sıralı cümle saymış, bu cümlelerin bağlaçlarla da bağlanabileceğini belirtmiştir (Hatiboğlu, 1982, 156).

Kaya Bilgegil, aynı unsur veya anlam ilgisinin ortak veya farklı görevlerin birden fazla cümlede art arda yer almasıyla sıralı cümlelerin meydana geldiğini belirtmiştir (Bilgegil, 1984, 88).

Rasim Şimşek, sıralı cümleyi “Başlı başına yargı bildirir nitelikteki tümcelerın bağlanıp sıralanmasıyla oluşan çok yargılı anlatım.” olarak tanımlıyor. Aralarında belirli bir anlam ilişkisi bulunmayan, virgül ve noktalı virgülle bağlanan cümleler bağımsız sıralı cümle; aralarında belirgin bir anlam ilişkisi olan ve bu anlam ilişkisinin bağlaçlarla ya da ortak öge ile sağlandığı cümleler bağımlı sıralı cümle; bağımlılık ve bağımsızlık özelliklerini bir arada bulunduran cümleler karma sıralı cümle olarak kabul edilmiştir (Şimşek, 1987, 300).

Haydar Ediskun; aralarında her zaman belirli bir anlam ilgisi bulunmadığı halde, söyleyişe bir kıvraklık, bir hareket ve bir duyusallık kazandırmak için basit ya da birleşik cümlelerin birbirlerine virgöl ve noktalı virgöl ile bağlanıp cümleler zinciri oluşturabileceğini belirtmiş ve bu cümleler zincirine sıralı cümleler adını vermiştir (Ediskun, 1996, 386).

Leyla Karahan, tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğunu sıralı cümle olarak adlandırmıştır. Karahan, sıralı cümlelerin iki veya daha fazla cümle ile kurulduğunu ve cümlelerin birbirinden virgöl veya noktalı virgülle ayrıldığını, cümlelerin her birinin yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabileceğini, aralarındaki anlam ilişkisinin ortak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekleriyle pekiştirilebileceğini belirtmiştir (Karahan, 1997, 66).

Zeynep Korkmaz, sıralı birleşik cümleyi “Yalnız başlarına kullanıldıklarında da birer anlam taşıyan hükümlü cümlelerin yan yana gelmesiyle, noktalı virgöl veya bağlaçlarla birbirine bağlanarak kurulan birleşik cümle” olarak tanımlıyor. Ancak biz cümle tasnifimizde bağlaçlarla bağlı cümleleri, bağlı birleşik cümle olarak değerlendirdik. Korkmaz, sıralı cümleleri bağımlı ve bağımsız sıralı cümle olarak ikiye ayırmış, bunlardan özneleri, nesnelere, yüklemeleri ortak olan ve anlamca ilgili olan cümleleri bağımlı sıralı cümle, özne, tümleç ve yüklemeleri ortak olmayanları ise bağımsız sıralı cümle olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 1992, 134).

Nurettin Koç da anlam yakınlığı nedeniyle birbirine bağlanmış cümleleri sıralı cümle kabul etmiştir. Özneleri, tümleçleri ya da yüklemeleri ortak olanlar bağımlı sıralı; yalnızca anlam yakınlığı olan, öğeleri farklı olan cümleler bağımsız sıralı cümle olarak adlandırılmıştır. Bağımlı ve bağımsız sıralı cümlelerin hem noktalama işaretleriyle hem de bağlaçlarla bağlanabileceği belirtilmiştir (Koç, 1996, 540).

Kaya Türkay, sıralı cümleler hakkındaki makalesinde sıralı cümlelerin bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı cümle olarak ikiye ayırdıktan sonra, bunların da bağlaçlı olup olmamasına göre bağlaçlı bağımlı sıralı cümle, bağlaçsız bağımlı sıralı cümle ve bağlaçlı bağımsız sıralı cümle, bağlaçsız bağımsız cümle şeklinde tasnif edilebileceğini belirtmiştir (Türkay, 1995, 71).

İncelediğimiz kaynaklarda sıralı birleşik cümleler konusunda benzer ve farklı tutumlar vardır. Bazı araştırmacılar sıralı birleşik cümleleri birleşik cümlelerin dışında ayrıca ele almışlardır (Hatiboğlu, 1982; 154; Gencan, 1971, 105; Şimşek, 1987, 292; Ediskun, 1996, 386; Karahan, 1997, 66; Dizdaroğlu, 1976, 223; Atabay ve diğ, 1981, 105).

İncelediğimiz kaynaklarda sıralı cümleler ögelerin ortak olup olmamasına göre bağımlı ve bağımsız sıralı cümle olarak ikiye ayrılmış, bunun yanında sıralı birleşik cümlelerin noktalama işaretlerinin yanı sıra bağlaçlarla da bağlanabileceği belirtilmiştir (Hatiboğlu, 1982, 154; Korkmaz, 1992, 134, 17; Koç, 1996, 540; Atabay ve diğ, 1981, 105; Türkay, 1995, 80).

Bazı araştırmacılar, bağımlılık ve bağımsızlık özelliklerini bir arada bulunduran cümleleri karma sıralı cümle olarak kabul etmişlerdir (Dizdaroğlu, 1976, 243; Şimşek, 1987, 300).

Görüldüğü gibi dil bilgisi kitaplarında sıralı birleşik cümle konusunda farklı görüşler vardır. Bir cümlenin sıralı birleşik cümle sayılmasında belirli ölçülere varılamaması, belirli bir anlam bağının sezilmemesi, bağlaçlı cümlelerin de sıralı birleşik cümle sayılması, kullanılan terimlerde farklılıklar olması gibi birtakım sorunlar vardır.

Noktalama işaretlerinin kullanıldığı metinlerde sıralı cümle bellidir, ancak noktalama işaretlerinin kullanılmadığı tarihi dönem metinlerinde sıralı birleşik cümleyi tespit etmek güçtür. Biz sıralı

cümleri tespit ederken, virgül veya noktalı virgül ile bağlanabileceğini düşündüğümüz cümleri sıralı birleşik cümle olarak değerlendirdik, daha sonra sıralı birleşik cümleleri cümle sayılarına göre ayırdık ve bunların da ortak kipte olanlarının bir araya getirdik.

0.1.2.3. Bağlı Birleşik Cümle

En az iki cümleden oluşan ve aralarındaki anlam ilgisi bağlaçlarla sağlanan birleşik cümle türüdür. Bağlı birleşik cümlelerde de sıralı birleşik cümlede olduğu gibi cümleler eş değerdedir, yardımcı cümle, temel cümle ayırımı yoktur. Bağlı birleşik cümlelerde de cümle ögelerinden bazıları ortak olabilir.

Bağlı birleşik cümle terimine gramer kitaplarında rastlanmamaktadır. Bunun yerine “bağlam cümlesi”, “bağlı cümleler” ve “bağlı önermeler” terimlerine rastlanmıştır (Karahan, 1997, 64; Banguoğlu, 1990, 554; Ediskun, 1996, 387; Bilgegil, 1984, 90; Gencan, 1971, 1971, 106).

Bazı araştırmacılar bizim bağlı birleşik cümle saydığımız cümleleri sıralı birleşik cümleler içerisinde değerlendirmişler ve bağlı birleşik ve sıralı birleşik cümle ayırımı yapmamışlardır. Sıralı birleşik cümleler bağımlı ve bağımsız sıralı cümleler şeklinde ikiye ayrılmıştır. Bazı araştırmacılar, cümleler arasındaki anlam ilişkisinin bağlaçlarla sağlandığı sıralı cümleleri bağımlı sıralı cümle saymışlardır (Dizdaroğlu, 1976, 233; Şimşek, 1987, 295). Bir kısım araştırmacılar ise bağlaçlı cümleleri “bağımlı ve bağımsız sıralı cümleler” konusu içinde ayırım yapmadan incelemişlerdir (Korkmaz, 1992, 134; Hatiboğlu, 1982, 155; Koç, 1996, 540; Atabay ve diğ., 1981, 105).

Araştırmacılardan H. Ediskun, L. Karahan, M. Kükey ve K. Bilgegil, bağlı birleşik cümleleri “bağlı cümleler” başlığı altında ayrıca incelemişlerdir.

Bağlı birleşik cümlede bağlaçlar çeşitli yönlerden cümleler arasında anlam ilgisi kurarlar.

Banguoğlu, bağlaçların kurduğu anlam ilgilerine göre bağlam cümlelerini, ulama, karşıtlama, ayırtlama, üsteleme, açıklama, sebep, savunma, sonuç cümlesi ve almaşık cümle şeklinde sınıflandırmıştır. “ve, ile, de, hem...hem, ne...ne, de...de, gerek...gerek(se), olsun...olsun” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere ulama; “ama, fakat, lakin, yalnız, ancak, bununla beraber, şu var ki, yine de” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere karşıtlama; “ya, yahut, ya da, veya, ya...ya, mi...mi, ister...ister” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere ayırtlama; “de, hatta, bile, üstelik, hem de, zaten, kaldı ki” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere üsteleme; “yani, demek ki, öyle ki, şöyle ki” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere açıklama; “zira, çünkü, ki” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere sebep; “buna göre, bunun için, bu sebeple, öyleyse, şimdi” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere sonuç cümlesi ve “bir...bir, kimi...kimi, biri...öbürü, bazan...bazan, gah...gah” gibi bağlaçlarla kurulan cümlelere de almaşık cümle demiştir (Banguoğlu, 1990, 554).

0.1.2.4. Ki’li Birleşik Cümle

Bir temel cümle ile ona *ki* bağlacıyla bağlanan ikinci bir cümleden meydana gelen cümle *ki*’li birleşik cümledir.

Ki de bir bağlaç olduğu halde gramer kitaplarında *ki* ile bağlı cümleler, bağlı birleşik cümleler arasında değil de “*ki*’li birleşik cümle” veya “ilgi cümlesi” başlıkları altında ayrıca ele alınmıştır (Banguoğlu, 1990, 552; Ergin, 1989, 383; Bilgegil, 1984, 94; Dizdaroğlu, 1976, 216; Korkmaz, 1992, 103; Kükey, 1975, 284; Şimşek, 1987, 302). *Ki* ile bağlı cümlelerin diğer bağlaçlarla bağlanan cümlelerden ve diğer birleşik cümlelerden farkı, *ki*’li birleşik cümlede esas unsurun yardımcı unsurdan

önce gelmesidir. Bu durum Türkçenin yapısına aykırıdır, çünkü Türkçede esas unsur her zaman sonda, yardımcı unsur başta bulunur.

Ki bağlacı dilimize Farsçadan geçmiştir. Türkçenin tarihi dönem metinlerinde *ki* yerine *kim* zamiri de kullanılmıştır. Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemlerinde *kim* yaygın olarak kullanılırken daha sonraları Farsça *ki* de kullanılmaya başlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıcada *ki* ve *kim* karışık olarak kullanılmış, zamanla *kim*'in kullanımı azalmış, *ki*'nin kullanımı artmıştır (Banguoğlu, 1990, 369).

Ki bağlacı ve *ki*'li birleşik cümlenin başlıca özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Ki bağlacı iki fiili, iki cümleyi, bir isimle bir fiili birbirine bağlaması yanında bir isim unsuru ile onun açıklaması olan bir cümleyi de birbirine bağlar (Ergin, 1989, 383).

Ki'li birleşik cümlede ilk cümle temel cümle, *ki*'den sonra gelen cümle ise yardımcı cümledir. Yardımcı cümle mantıken temel cümlenin öznesi, nesnesi, zarf tümleci ve yer tamlayıcısı olabileceği gibi bu öğelerden birinin sıfatı da olabilir (Tulum, 1978, 16; Ediskun, 1996, 388; Kükey, 1975, 284; Şimşek, 1987, 302).

Ki bağlacı iki cümleyi sebep, sonuç, amaç, zaman ilgisiyle birbirine bağlar. *Ki*'li birleşik cümlede bazan yardımcı cümle başta yer alabilir, bu durumda iki cümle arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır, böyle cümlelerde yardımcı cümle zarf görevi üstlenir (Karahana, 1997, 64; Şimşek, 1987, 302).

Ki'den sonra gelen cümlenin söylenmediği de olur, bu durumda eksilteli bir anlatım ortaya çıkar, bu şekilde söz daha etkili hale getirilmiş olur (Gencan, 1971, 106; Dizdaroğlu, 1976, 216, Ediskun, 1996, 388).

Ki ile bağlanan cümleler arasında her zaman belli bir anlam ilgisi görülmez, bu durumda *ki* bağlacı anlamca bir özellik taşımaz. Tarihi dönem metinlerinde *ki* bağlacı özellikle “dedi”, “eyitti” fiilleriyle söylenilmiş sözlerin nakledilmesini sağlar (Tulum,1978, 47; Mansuroğlu, 1955, 68).

0.1.2.5. İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin bir başka cümle unsuru olarak başka bir cümlenin içine girmesiyle meydana gelen birleşik cümle türüne iç içe birleşik cümle denir. İç içe birleşik cümlede iç cümle yardımcı cümle, iç cümleyi içine alan dış cümle ise temel cümledir (Ergin, 1989, 384; Kükey, 1975, 291; Korkmaz, 1992, 81; Topaloğlu, 1989, 85; Koç, 1996, 545). Dilbilgisi kaynaklarında iç içe birleşik cümle terimi dışında, kaynaşık tümce başlığı altında da iç içe birleşik cümle incelenmiştir (Dizdaroğlu, 1976, 205; Şimşek, 1987, 277).

İç içe birleşik cümlede iç cümle bir isim unsuru dolayısıyla da temel cümlenin bir ögesi durumundadır. İç içe birleşik cümlede iç cümle genellikle temel cümlenin nesnesidir. Bunun yanında iç cümle temel cümlenin yer tamlayıcısı ve zarf tümleci de olabilir (Koç, 1996, 546; Dizdaroğlu, 1976, 205).

İç içe birleşik cümlede “de-“ fiili çok kullanılır. “de-“ fiili yanında bil-, gör-, görün-, say-, san-, zannet-, farzet-, duy-, um-, gibi fiiller de bir cümleyi kendilerine bir cümle ögesi olarak alabilirler (Ergin, 1989, 384; Karahan, 1997,63).

0.1.2.6. Saplmalı Birleşik Cümle

Basit ya da birleşik cümlelerde yargıyı biraz daha açıklamak, güçlendirmek amacıyla araya giren cümleye ara cümle denir (Topaloğlu,

1989, 29; Koç, 1996, 544; Şimşek, 1987, 318; Korkmaz, 1992,12; Banguoğlu, 1990,537). İçerisinde bu tür cümle bulunduran cümleler sapslamalı birleşik cümle olarak adlandırılır (Banguoğlu, 1990, 537). Ara cümleler iki virgül ya da iki çizgi arasında gösterilir. Sapslamalı cümle için ayraç tümcesi terimi de kullanılmıştır (Dizdaroğlu, 1976, 261).

0.1.2.7. Karmaşık Birleşik Cümle

İçerisinde en az iki birleşiklik özelliği taşıyan birleşik cümle türüdür. Terim sözlüklerinde ve gramer kitaplarında karmaşık birleşik cümle terimi pek kullanılmamış ve karmaşık birleşik cümle konusuna fazla değinilmemiştir (Bilgegil, 1984, 97; Çotuksöken,1991,108).

Bazı gramer kitaplarında fiilimsilerle kurulan cümleler için karmaşık cümle ve katmerli birleşik cümle terimleri kullanılmıştır (Banguoğlu, 1990, 562; Dizdaroğlu, 1976,221). Bu terimlerin bizim kastettiğimiz karmaşık birleşik cümleyle ilgisi yoktur.

0.2. Anlamlarına Göre Cümleler

Cümleyle ilgili kaynaklarda anlam bakımından cümlelerin tasnifinde de yapılarına göre cümle tasniflerinde olduğu gibi benzer sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Hikmet Dizdaroğlu, anlamlarına göre cümleleri olumlu, olumsuz soru, buyruk ve ünlem tümcesi şeklinde sınıflandırmıştır (Dizdaroğlu, 1976, 282).

Vecihe Hatiboğlu, anlamlarına göre cümleleri olumlu, olumsuz ve sorulu tümce şeklinde üç başlık altında incelemiştir (Hatiboğlu, 1982, 164).

Kaya Bilgegil, anlamlarına göre cümleleri anlamlarının kapsamı bakımından ve isnat tarzından doğan anlam özelliklerine göre sınıflandırmıştır. Anlamlarının kapsamına göre cümleler, olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Bilgegil, 1984, 57).

Rasim Şimşek, anlamlarına göre cümleleri bildirme ve dilek cümleleri olmak üzere iki ana başlık altında incelemiştir (Şimşek, 1987, 196).

Mazhar Kükey ve Haydar Ediskun anlamlarına göre cümleleri olumlu, olumsuz, soru ve ünlem cümlesi olmak üzere dört bölümde incelemiştir (Kükey, 1975,323; Ediskun, 1996, 370).

Leyla Karahan, anlamlarına göre cümleleri olumlu, olumsuz ve soru cümlesi olmak üzere üçe ayırmıştır (Karahan, 1997, 70).

Nurettin Koç, cümleleri, bildirme, isteme, soru ve ünlem cümlesi şeklinde sınıflandırmıştır (Koç, 1996, 516).

Görüldüğü gibi gramer kitaplarında anlamlarına göre cümleler genel olarak olumlu cümle, olumsuz cümle, soru cümlesi, ünlem cümlesi, bildirme cümlesi, isteme cümlesi, emir cümlesi, başlıkları altında incelenmiştir.

Bildirme ve isteme cümleleri, cümlelerin yüklemelerinin bildirme ve tasarlama kiplerinden birinde olmasıyla ilgilidir. Cümlelerin yüklemelerinin bildirme veya tasarlama kipinde olması onların işlevsel özelliğini gösterir. Ancak gerek bildirme gerekse tasarlama cümleleri olumlu ya da olumsuz bir anlam taşırlar.

Biz de bu incelememizde cümleleri olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümlesi olmak üzere üç bölümde inceledik.

0.2.1. Olumlu Cümle

Anlamca olumlu yargı bildiren cümledir. Olumlu cümlelerin yüklemi yapma veya olma bildirir. Bazan cümleler görünüşte olumsuzluk unsurları taşıyabilir, ancak biçimce olumsuz görünen bu cümleler anlamca olumlu olabilir. Yüklem olumsuz olan bir cümle “değil” edatı ile olumlu bir anlam kazanır. “Var” kelimesi de olumlu anlamda isim cümleleri yapar (Kükey, 1975,323; Ediskun, 1996, 370; Hatiboğlu, 1982, 164; Dizdaroğlu, 1976, 282; Karahan, 1997, 70).

0.2.2. Olumsuz Cümle

Olumsuz bir yargı bildiren, bir işin, oluşun yapılmadığını, olmadığını bildiren cümleler anlamca olumsuzluk belirten cümlelerdir.

Türkçede fiil cümleleri -ma-/-me- olumsuzluk ekiyle olumsuz yapılmasının yanı sıra çekimli fiil üzerine değil edatının gelmesiyle de olumsuz fiil cümlesi oluşturulur (Özmen, 1995, 315). İsim cümleleri “değil” edatıyla olumsuz anlam kazanırlar. “Yok” kelimesi de olumsuz anlamda cümleler oluşturur. “ne...ne” bağlacıyla bağlanan gerek isim, gerekse fiil cümleleri anlamca olumsuz cümlelerdir (Kükey, 1975,324; Dizdaroğlu, 1976, 287; Ediskun, 1996, 370; Karahan, 1997, 71; Hatiboğlu, 1982, 164).

0.2.3. Soru Cümlesi

Soru anlamı taşıyan cümleler soru cümlesidir. Soru cümlesinde amaç, soru yoluyla bilgi edinme çabasıdır. Soru cümleleri de olumlu veya olumsuz bir anlam taşıyabilirler (Ediskun, 1996,373; Karahan, 1997, 72; Hatiboğlu, 1982, 167; Dizdaroğlu, 1976, 295).

Türkçede cümleler genellikle “mi” soru ekiyle soru anlamı kazanırlar. “mi” soru eki hem isim hem de fiil cümlelerine gelebilir. Soru eki yüklem dışındaki unsurların sorusu için de kullanılır. Soru eki dışında soru sıfatları, soru zamirleri ve soru zarfları da cümleye soru anlamı verir. Bazan herhangi bir soru kelimesi olmadan sadece vurgu ile cümle soru anlamı kazanabilir (Ediskun, 1996,375; Karahan, 1997, 72; Dizdaroğlu, 1976,67; Şimşek, 1987,206; Hatiboğlu, 1982, 167).

0.3. Yüklemnin Türüne Göre Cümleler

İncelediğimiz gramer kitaplarında yüklemnin türü bakımından cümleler fiil cümlesi ve isim cümlesi olarak ikiye ayrılmıştır (Ergin,1989, 379; Atabay ve diğ.,1981, 67; Karahan, 1997,68; Bilgegil, 1984,53; Şimşek,1987,165; Dizdaroğlu, 1976, 164; Kükey, 1975,309; Koç, 1996, 526; Hatiboğlu, 1982, 173).

0.3.1. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümleler fiil cümlesidir. Fiil cümleleri cümledeki öge sayısı bakımından isim cümlelerine göre daha kapsamlıdır. Geçişli fiil cümlelerinde bütün cümle ögeleri bulunabilir, geçişsiz fiil cümlelerinde ise nesne bulunmaz.

0.3.2. İsim Cümlesi

Yüklemi, ek fiille çekimlenmiş isim soylu bir kelime veya kelime grubundan oluşan cümleye isim cümlesi denir.

İsim cümlesinde bir şeyin bir şeye isnadı vardır. İsnadın sonuna bildirme ekleri getirilerek isnat bir hükme bağlanmış olur (Ergin, 1989, 380).

İsim cümlesinin kapsamı fiil cümlesine göre daha dardır. İsim cümlesinde yüklem etkilediği başka bir unsur bulunmadığından, geçişsiz fiillerde olduğu gibi nesne de olmaz. İsim cümleleri esas olarak özne ve yüklemden oluşur. İsim cümlelerinde ikinci derecede zarf tümleci ve bulunma ekli dolaylı tümleç de olabilir (Ergin, 1989, 380).

0.4. Ögelerin Dizilişine Göre Cümleler

Türkçede esas unsur her zaman sonda bulunur. Bir cümlede de en önemli unsur yüklem olduğundan yüklem cümlenin sonunda bulunur. Cümlede yüklem her zaman sonda bulunmayabilir. Buna göre ögelerin dizilişi bakımından cümleler düz (kurallı) ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayrılır.

0.4.1. Düz (Kurallı) Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda bulunan cümle ögelerin dizilişine göre düz cümledir. Yüklemi tamamlayan ögeler yüklemden önce gelir, bu durum Türk cümlesinin temel özelliğidir. Cümlede önemi belirtilmek, vurgulanmak istenen öge yükleme yaklaştırılır.

0.4.2. Devrik Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda olmayan cümle devrik cümledir. Devrik cümlelere daha çok konuşma dilinde, şiirlerde ve sohbet türü yazılarda rastlanmaktadır.

İNCELEME

1.YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

Gazavatnamenin cümlelerini genel olarak basit ve birleşik cümle olarak iki bölümde inceledik. Birleşik cümleleri de şartlı birleşik, sıralı birleşik, bağlı birleşik, ki'li birleşik, iç içe birleşik, karmaşık birleşik ve saptamalı birleşik cümle olmak üzere yedi bölümde inceledik. Birleşik cümleleri de kendi içinde sınıflandırmaya çalıştık.

Gazavatnamede 156 basit, 470 birleşik cümle tespit ettik. Birleşik cümleler arasında en çok rastlanılan birleşik cümle türü karmaşık birleşik cümle, en az rastlanılan birleşik cümle türü ise saptamalı birleşik cümledir.

Gazavatnamedeki cümleleri incelediğimizde gördüğümüz başlıca özellikler şunlardır:

Gerek basit gerekse birleşik cümlelerin bazıları bağlaçlarla başlamıştır, bu bağlaçları cümle başı edatı olarak değerlendirdik. Gazavatnamede cümle başı edatı olarak kullanılan bağlaçlar şunlardır: *ammâ, çünkü, çün, çünkim, eger, hele, kaçan kim, lâkin, meger, şöyle ki-kim, hatta*. Bu bağlaçlardan cümle başında en çok kullanılanı *ammâ*'dır. "*ancak, fakat, lakin, bununla beraber, buna mukabil*" anlamlarında kullanılabilen *ammâ* kelimesi hem bağlama edatı hem de kuvvetlendirme edatı olarak kullanılabilmektedir (Hacıeminoğlu, 1992, 219). Gazavatnamenin cümlelerinde iki cümle arasında bulunan ve cümleler arasında karşıtlık, uyumsuzluk ifade eden *ammâ*'ları bağlaç olarak, bunun dışında kuvvetlendirme ifade eden ve *ancak* anlamıyla kullanılan *ammâ*'ları cümle başı edatı olarak değerlendirdik.

"*ammâ*" kelimesinin cümle başı edatı olarak özellikle geçiş cümlelerinin başında kullanıldığını görmekteyiz. Bu cümlelerde *ammâ*'dan sonra "...bu taraftan, bu yanadan, ez-in-cânib" gibi ibarelerin geldiğini görmekteyiz: "*Ammâ biz geledüm Kasım Paşa[ya]*",

“*Ammâ* bu taraftan Düzme, can korkusuyla giceyi gündüze katup kaçdı.”,
 “*Ammâ ez-in-câhib çünkim elçiler ile Baltaoğlu Engürus tarafına elçilik
 ile gitmiş idi.*”

Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde *çün*, *çünki*, *kaçan kim* gibi cümle başı edatları başında bulunduğu, yüklemi belirli geçmiş zamanlı olan cümleye *-ınca/-ince* zarf-fiilinin anlamını vermektedir (Cemiloğlu, 1994, 64, 63; Akalın, 1995, 156). Gazavatnamede de bu tür cümlelere rastlanmıştır: Çünki Karamanoğlu bu haberi işitdi, ‘aklı başından gidüp nice idecegin bilmedi.’, “Çünkim sabah oldu, küffâr... tırmandılar.”, taşra çıktı.” Bazı cümlelerde ise adı geçen cümle başı edatlarından sonra bir zarf-fiil grubu gelmiştir: Çünki pâdişâh ol civanun bu denlü marifetini mülâhaza *idince*”, *Kaçan kim* guzat kılıç *urduklarında,*”, “Çünkim Karamanoğlu bu mel’unun bu san ‘atını müşâhede *idicek....* bildi...”, *Kaçan kim* pâdişâh bi-huzur *olup,...*”, “Çünki lutf-ı Hak *erişüp* bunlar halas oldılar..., *Kaçan kim* pâdişâh-ı ‘alem bu ahvali *görüp* emr eyledi..., Çün İstanbul kâfirleri bu hâli *görüp...*

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan *ve* bağlacı da Gazavatnamenin cümlelerinde yaygın olarak kullanılan bağlaçlardan biridir. Gazavatnamede *ve* bağlacı, cümlelerin , kelimeleri bağlamasının yanısıra zarf-fiil gruplarını da bağlamıştır. Gazavatnamenin cümlelerinde özellikle *-Up’lu* zarf-fiil gruplarının *ve* bağlacı ile bağlandığını görmekteyiz. Cümleleri öğelerine ayırırken, *ve* bağlacı iki zarf-fiil grubunun arasında ise bu tür ifadeleri bağlama grubu olarak; *ve* bağlacı zarf tümleci ile bir başka cümle ögesi arasında bulunuyorsa *ve*’yi bağımsız tümleç olarak değerlendirdik: “Ba’dehu Rimpapa dahı papaslarından bir mükellef papasını gönderüp *ve* otuz bin “asker dahı gönderdi.”. Bu cümlede *ve* bağlacı zarf tümleci ile nesne arasındadır. “Bu yanadan pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri katırgasına süvâr olup bi-pâk *ve* bi-pervâ denizi beri yakaya geçüp *ve* Halil Paşa ile

görüŧüp ve cümle kullarun hatırların ele alup bâ-husûs Topcıbaŧı Saruca'ya bi-kıyâs in'am ve ihsânlar idüp ve cümle kullara hayr du'âlar eyledi." Bu cümlede ise ve bağlacı hem zarf-fiil gruplarını bağlamıŧ, hem de zarf tûmleci ile yer tamlayıcısı arasında yer almıŧtır.

Gazavatnamenin bazı cümlelerinde -Up zarf-fiil eki belirli geçmiŧ zaman ekinin iŧlevini üstlenmiŧ gibidir: "Ba 'dehu Rimpapa dahı papaslarından bir mükellef papasını gönderüp ve otuz bin 'asker dahı gönderdi." "...gıtdiler ve bunun üzerine beŧ yıl mürür eyleyüp ammâ pâdiŧâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinün de'b-i kadimleri ŧöyle idi..."

Bazı cümlelerde *iŧte* ve *imdi* kelimeleri arka arkaya sıralanmıŧtır. Bu kelimeleri de cümle baŧı edatı olarak değerlendirdik.

Gazavatnamenin cümlelerindeki en önemli yapı nakil cümlelerinin *ki*, *kim* bağlaçlarıyla aktarılmasıdır. *ki* ve *kim* bağlaçlarının nakil cümlelerini aktardığı cümlelerde özellikle *eyit-* fiili kullanılmıŧtır. *ki* ya da *kim*'den sonra gelen nakil cümleleri tırnak içinde verilmiŧtir. Bu yapıdaki cümlelerde nakil cümleleri çoğunlukla bir zarf-fiile bağlanarak, uzun bir zarf tûmleci oluŧturarak bir cümle ögesi haline gelmiŧlerdir. Nakil cümleleri, sayfalarca sürebildiği için bir, iki sayfadan oluŧan karmaŧık birleŧik cümleler meydana gelmiŧtir. Bu tip cümlelerde nakil cümlelerinin *ki* ya da *kim*'den önceki çekimli fiil ile sondaki çekimli fiil arasında iki taraflı bir ilgi söz konusudur. Bu tip cümlelerde nakil cümleleri, sözdizimsel olarak *eyit-* fiilinin nesnesi gibi görünmekteyken, bir zarf-fiil grubu oluŧurması nedeniyle de sondaki yüklemın zarf tûmleci görünümündedir: Ammâ ŧâhzâde eyitdi kim "Pâdiŧâhum rica iderem..." didükde pâdiŧâh-ı 'âlem-penâh hazretleri eyitdi kim "Yok ogul bu sözi sen söyleme..." diyüp ŧâhzâdeye vâfir nasihatler eyledi (89 45b 5-11). ["...eyitdi kim"" didükde ... eyitdi kim" ..."didükde ... eyitdi kim" ..."diyüp...] yapısı içinde uzun nakil cümleleri aktarılmıŧtır. Bu tür cümlelerde *eyit-* fiilinin dıŧında *di-*, *tenbih et-/eyle-*, *buyur-*, *fermân eyle-* fiilleri de kullanılmıŧtır.

1.1. Basit Cümleler

Gazavatnamede 156 basit cümle belirledik. Bu cümleler genellikle kısa cümlelerdir. Bu cümlelerden 19'u olumsuz, 137'si olumlu cümledir. Yüklemelerinin türüne göre 18'i isim cümlesi, 148'i fiil cümlesidir. Ögelerinin dizilişine göre ise 8 devrik cümle bulunmaktadır.

27 basit cümlede *ammâ* bağlacı cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. Bu cümlelerde *ammâ* kelimesi kuvvetlendirme anlamı içermekte ve "ancak" anlamıyla kullanılmaktadır.

Basit cümleler arasında yer alan "Lâkin Turhan eski iş görmüş adamlar olmanın mukayyet olmadılar." cümlesinde lâkin bağlacı da *ancak* anlamıyla cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

"çünkü" bağlacı ile başlayan bir basit cümle bulunmaktadır. Ancak bu cümlede çünkü'den sonra bir zarf-fiil grubu yer almaktadır: *Çünkü Pâdişâh ol civânun bu denlû ma'rifetini mulahaza idince...*". Bir cümlede ise *ammâ* ve *çünkü* bağlaçları arka arkaya kullanılmıştır: "*Ammâ çünkü padişâh-ı 'âlem at arkasına süvâr olup yürüdükde...*".

"hattâ" bağlacının kuvvetlendirme edatı olarak kullanıldığı iki basit cümle vardır: "*Hattâ ilâ hez-el-ân ol direge ayrılık diregi dirler.*"

Üç basit cümlede *hele* bağlacı "sonunda" anlamıyla cümle başı edatı olarak kullanılmıştır: "*Hele küffâr-ı hâk-sâr istidrâc tarikiyle murâdlarına erdiler.*"

"kaçan kim" ile başlayan bir basit cümle bulunmakta, kaçan *kim*'den sonra *çünkü*'de olduğu gibi bir zarf tümleci yer almaktadır: "*Kaçan kim guzât kılıç urduklarında küffâr-ı hâk-sâra asla te'sir etmez idi.*"

“Meger bu ahvâl son divânda vâki ‘olmuş idi.” cümlesinde ise *meğer* bağlacı farkında olmazlık ifadesiyle cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

Üç basit cümlede “*şöyle kim*” bağlacı cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

Bir cümle ise *tâ* gösterme edatı ile başlamıştır:

Gazavatnamede tespit ettiğimiz basit cümleler şunlardır:

Allâhu ekber kebirâ- yaya dahı bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh

B.T. Ö B.T. Z.T.

idüp ok septiler. (39 186 15-16)

B. siz N. Y.

Allâhu sübhane ve ta‘âla celle celâlihu ve ‘amme nevâlehu

Ö.

hazretleri kerem ü lutf-ı ihsân ile her bâre öyle hor hakir ve münhezim

Z.T. Z.T. Z.T.

idüp ve dâ’imâ’ ‘asâkir-ı İslâm’ı mansur muzaffer eyleye

B.T. Z.T. N Y.

habibi ve resuli Muhammedü’l- Mustafa sallallahu ta‘âla ‘aleyhi ve’s-

sellim hazretlerinün mihr-i nübüvveti hürmetiyçün ve ‘arş-ı kürsün

hürmetiyçün ve levh-i kalemün hürmetiyçün ve künzü’l-‘arşun

hürmetiyçün ve ma‘sum pâklar ve ot otlayan hayvânât hürmetiyçün

ve ‘izzün celâlün hakkıyçün yâ Rabb yâ Rabb yâ Rab ya zü’l-

Z.T. B.T. B.T. B.T.

celâl ve’l-kirâm ve yâ erhamü’r-râhimîn. (46 22a 18 – 47 22b 4)

B.T.

Ammâ bir zamândan sonra içerü bir kâfir gelüp Despot’un öninde

B.T. Z.T. Z.T. Y.T.

baş kodı. (41 19b 10-11)

Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün pâdişâh-ı ‘âlem-penâh

B.T. Ö Y.

a‘ni Sultân Murâd bin Mehemmed Han hazretlerine (23 106 9-11)

Y.T.

Ammâ bu ceng ol gün öyle vaktinden sonraya dek turup, meydânda
 B.T. Z.T. Y.T.
kelleler çakıl taşı gibi yuvalandı. (112 47a 17-18)
 Ö. Z.T. Y.

Ammâ bu taraftan Düzme, cân korkusuyla giceyi gündüze katup
 B.T. Y.T. Ö. Z.T. Z.T.
kaçdı. (70 36a 5-6)
 Y.

Ammâ bu taraftan küffar-ı hak-sar yürüyüp Vidin nam mahalle
 B.T. Y.T. Ö. Z.T. Z.T.
gelüp nasb-ı hıyâm eylediler. (74 38a 20-21)
 Y.

Ammâ bu yanada cümle paşalar ve bigler bir araya gelüp müşâvere
 B.T. Y.T. Ö. Z.T.
eylediler. (76 39a 19-20)
 Y

Ammâ bu yanadan Kâsım Paşa İslâm 'askeri ile vâfir zaman
 B.T. Y.T. Ö. Z.T. Z.T.
turdılar. (19 8b 5-6)
 Y.

Ammâ bu yanadan küffar-ı hâk-sâr pişkeşlerin düzüp, birkaç kâfiri
 B.T. Y.T. Ö. Z.T. B.li N.
pâdişâh hazretlerine gönderdiler. (57 28b 6-8)
 Y.T. Y.

Ammâ ceng gitdükçe kızışdı. (112 57a 14)
 B.T. Ö. Z.T. Y.

Ammâ bu küffâr-ı hâk-sârün hareket idip ve Kapulı der-bende
 B.T.
varınca yağma idüp aldıkları toyumlukdan gayrı kendiler akçalar ve
pullar virüp aldıkları levâzımât ve eşyâlarını bile fi'l-cümle yollarda
bırağup zâr-u giryân heme nâle ve efgân iderek ve yollar üzerinde kardaş
 Z.T.
kardaşı ve babalar oğlını karye ve kasabâtun birkaç gün aç kalmış
kelblerine bırağup ziyâfetler iderek geçmişler idi. (53 26b 9-15)
 Z.T. Z.T. Y.

Ammâ çünkü Pâdişâh-ı 'âlem at arkasına süvâr olup yürüdükde bu

B.T. B.T. Z.T.

yanadan Şâhin Paşa dahı cümle Rumili 'askeriyle ve bunca 'azâblar ile

Y.T. Z.T.

alaylar düzüp pâdişâhı istikbâl eylediler. (99 50b 7-10)

N. Y.

Ammâ ez-in-cânib Halil Paşa yaya askeri ve Rumili 'askeri ile

B.T. Z.T. Ö. Z.T.

yürüyüp bir gün İncügüz didükleri mahalle vardılar. (84 43a 14-16)

Z.T. Y.T. Y.

Ammâ ez-in-cânib tekür-i lâ'in nice ideceğin bilmeyüp yine fitne

B.T. Z.T. Ö. Z.T.

çömlüklerini âteşe koyup fikr u endişeye başladı. (70 36a 16-18)

Z.T. Y.T. Y.

Ammâ Feriz Bigoglı yine tekrâr küffâr-ı hâk-sârun kellelerini

B.T.

'arabalarla yükledüp Edrene'ye irsâl idüp ve küffâra ne iş itdüğünü i'lâm

eyledükde paşalar Feriz Bigogulları'na vâfir du'âlar idüp ve Şâhzâde'ye,

Z.T. Ö. Z.T. B.T. Y.T.

arz eylediler. (84 43a 9-13)

Y.

Ammâ iki yıl tamâm çalışup Allâh emriyle iki yılın içinde, 'ulûm-ı

B.T. Z.T. Z.T. Z.T.

Furkân'dan dahı funûnâ lâhik oldu. (127 64b 3-5)

Y.T. Y.

Ammâ Kırıl-ı bed-fi'âl âl-i 'Osman ile barışık olup ve 'âzim

B.T. Ö.

ahdnâmeler yazmalarıyla tekür-i lâ'inün bu nâmesine iltifât itmemiş idi.

Z.T. Y.T. Y.

(71 36b 3-5)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr ol gice 'âzim merdibânlar düzüp hâzır

B.T. Ö. Z.T. Z.T.

oldılar. (94 48a 1-2)

Y.

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr Tırnovi'de bozılduklarına 'âzim melûl olup

B.T. Ö. Z.T.

nice ideceklerini bilmezler idi. (92 47a 11-12)

B.li N. Y.

Ammâ ol zamân Hazret-i Monla Gürâni Sultân Mehemmed'ün

B.T. Z.T. Ö. Y.

hâcesi idi. (126 64a 20-21)

Ammâ pâdişâh'la ol dem üç yüz kadar yeniçeri ve dört beş yüz

B.T. Z.T. Z.T.

kadar'azâb ve yaya başılar ve pâdişâhun hazinedârı cümle iç halkı ile

Ö. Z.T.

ancak bunlar kalmış idi. (113 57b 1-4)

Z.T. Ö. Y.

Ammâ pâdişâh oradan kalkup sa'âdetle Çaçnigir deresi didükleri

B.T. Ö. Z.T. Z.T. Y.T.

yere, gelüp nasb-ı niyâm idüp kondı. (116 59a 3-4)

Z.T. Z.T. Y

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem o gice yatsu namâzın edâ idüp ve

B.T. Ö. Z.T.

nevâfilden dahı namâzlar kılup ve el kaldurup eyitdi. (101 51b 12-14)

Z.T. Y.

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri' sa'âdet birle kona göçe ve

B.T. Ö.

yiye içe tayy-ı merâhil ve kat'ı menâzil kılup reh-neverdlikde isbât-ı

Z.T.

vücut eyleyüp bir yerde karâr eylemediler. (88 45a 4-6)

Z.T. Y.T. Y.

Ammâ Rumili 'askeri bölük bölük , alay alay gelüp Halil Paşa'nun

B.T.

öninde cümlesi baş koyup ve Feriz Bigoglı küffâr-ı hâk-sârdan iki dil

Z.T. B.T. Ö. B.siz N.

tutup göndermiş idi. (80 41a 10-12)

Z.T. Y.

Ammâ Sarac ilinün re'âyası bu hâli müşâhede idicek cümlesi küffâr-ı

B.T. Z.T. Ö.

hâk-sâra tâbi' olmuş idi. (74 38a 11-12)

Y.T. Y.

Ammâ Sarac ilinün re'âyası bu işi işleyüp ve küffâra tâbi' olmağla

B.T. Ö.

baş kurtarmak mümkün olmadı. (74 38a)

Y.

Ammâ zikr olınan paşalar mâl ve erzâkını bu niyyet ile çıkarmış

B.T. Ö. B.liN. Z.T.
degüller idi. (78 40a)
 Y.

Ammâ Tatar 'askerinin çoğı İstanbul'dan geçüp ve Karamanoglunun

B.T. Ö.
memleketinden aldıkları tavarları bey^cu furüht iderlerdi. (15 6b 2-3)
 N. Y.

Andan kaçup Kümülizâde İvrâce nâm kasabaya gelüp ve Feriz

Z.T. Ö.
Bigoglı'nı anda bulup Feriz Bigoglı'na ahvâli 'ayân ve beyân eyledi.
 Z.T. Y.T. B.li N. Y.
 (74 38a 18-20)

Andan sonra pâdişâh emr birle her yana beşâretnâmeler yazılıp ve

Z.T.
etrâf ve eknâfa perâkende olup bilâd-ı İslâmiye ser-â-ser habir olup Hak
 Z.T. Ö.
sübhâne ve ta^câlâ hazretlerine çok çok hamd u şükr idüp ve pâdişâhun
fermânı üzere yedi gün ve yedi gice donanmalar ve 'azim şenlikler idüp
 Z.T.
pâdişâh-ı din-i İslâm'a hayr du^câlar eylediler. (121 61b 19 -122 62a 3)
 Y.T. Y.

Andan sonra pâdişâh re'isleri da^cvet idüp ve Ömer kethüdâyı dahı

Z.T. Z.T.
da^cvet idüp mezkürân dahı gelüp başı yere urup pâ-y-ı mâcânda karâr
 Ö. B.T. Z.T. Z.T. Y.T.
eylediler. (42 20a 2-4)
 Y.

Anlar dahı 'aleyke aldılar (129 65b 21)

Ö. B.T. B.sizN. Y.

Anlar pâdişâh'un murâdı ne oldugın bilmezler idi. (65 33b 21-66 34a1)

Ö. B.N. Y.

'Asker-ı İslâm'ı görüp hemân at boynına düşüp kaçarak kıral

Z.T. Z.T. Z.T. Z.T. Y.T.
katına geldi. (103 52b 2-3)
 Y.

Ba⁶dehu Rimpapa dahı papaslarında bir mükellef papasını
Z.T. Ö. B.T. Z.T.

gönderüp ve otuz bin asker dahı gönderdi. (73 37b 19-20)
B.T. N. Z.T. Y.

Bigler ve iş erenleri bir yere gelüp müâşavere eylediler.(66 34a13)
Ö. Z.T. Y.

Bir gün Mahmud Big Edrene'ye çıkageldi. (58 29a 3-4)
Z.T. Ö. Y.T. Y.

Bir iki günden sonra Baltaoglı'nı kıralun katına getürdiler.
Z.T. B.li N. Y.T. Y.
(64 33a 1-2)

Bi-izni'illâhi ta⁶âlâ ol melâ⁶in ve bi⁶-dinler kendi başları korkusına
Z.T. Ö. Z.T.
düşüp bu zikr olınan esirleri bıragup gitmişler idi. (119 60b 5-7)
Z.T. Y.

Böyle olıcak eger 'ulemâsı ve eger sulehâsı baş açık yalın ayak
Z.T. Ö.
pâdişâh huzurına geldüklerinde, paşalara buluşup Karamanoglı'nun
Z.T.
nâdim ve eyledügi işlere peşimân olup suçunu diledüğünü bildürdüklerin-
Z.T.
de bu gelen elçiyi paşalar pâdişâh divânına çıkarup ahvâli 'ayân ve be-
Z.T. B.li N.
yân eylediler. (13 5b 21-14 6a4)
Y.

Bu kerre dört yanadan havâle olup yürürlerdi. (33 15b 21)
Z.T. Y.T. Z.T. Y.

Bu kerre elçiler paşaların ellerine ve eteklerine düşüp, ziyâde ricâ ve
Z.T.

minnet idüp, birkaç gün bu minvâl üzere geçdi. (14 6a 11-12)
Ö. Z.T. Y.

Bu kerre guzât-ı İslâm yanmagı ma⁶kûl gördiler. (94 48a 11-12)
Z.T. Ö. B.li N. Z.T. Y.

Bu kez guzât-ı İslâm varup kulleye kapandılar. (94 48a 8-9)
Z.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.

Bu kez pâdişâh biglerini okıdı. (42 20a 8)

Z.T. Ö. B.li N. Y.

Bu minvâl üzre ceng ide ceng ide 'âkıbet şerbet-ı şehâdeti nûş idüp

anunla bile cenge giren gazilerden bir ferd halâş olmadı – rahmetu'llâhi

Ö. Y. B.T.
'aleyhim ecma'in-. (19 8b 17-20)

Bunlar bu tertib ile varmakda. (102 52a 19-20)

Ö. Z.T. Y.

Bunun sonını müşâhede edenler yine dönüp pâdişâhun ardında

Ö. Z.T. Y.T.

saf olup alaylar düzüp turmuşlar idi. (112 57a 4-5)

Z.T. Z.T. Y.

Bu yana bu ahvâli pâdişâha i'lâm eyledüklerinde pâdişâh emr

Y.T. Z.T. Z.T.

idüp ol küffârın üzerlerine alaylar düzüp yürüdiler. (117 59b 10-12)

Y.T. Z.T. Y.

Bu yanadan Feriz Bigoglı hâzır ve müheyyâ idi. (81 41b 11-12)

Y.T. Ö. Y.

Bu yanadan Kapucıbaşı ve Muhtesib-zâde segirdüp Edrene şehrine

Y.T. Ö. Z.T.

dâhil olup pâdişâhun selâmet birle beri yakaya geçüp ve tekürün

Z.T.

sinirin kesdüğini i'lâm idüp müjde eylediler. (87 44b 13-15)

Y.

Bu yanadan küffâr-ı hâk-sâr yeniden cân bulup, Patreman

Y.T. Ö. Z.T.

Yandulus'a çok şükrler idüp hor hakir ve münhezim kondılar.

Z.T. Y.

(46 22a 16-18)

Bu yanadan pâdişâhı 'âlem-penâh hazretleri katırgasına süvâr

Y.T. Ö.

olup bi-pâk ve bi-pervâ denizi beri yakaya geçüp ve Halil Paşa ile

Z.T.

görüşüp ve cümle kulların hatırların ele alup bâ-husus Topcıbaşı

Z.T.

Saruca'ya bi-kıyâs in'âm ve ihsânlar idüp ve cümle kullara hayr du'âlar

Z.T. B.T. Y.T.

eyledi. (86 44a 20 -87 44b 3)

Y.

Bu yanadan pâdişâh sa'âdetle kalkup küffâr-ı hâk-sârun ardından

Y.T.

Ö.

Z.T.

Y.T.

sür'at idüp gelmekde. (44 21a 5-6)

Z.T.

Y.

Bu yanadan Şâhzâde fermân idüp cümle kulun ulufeleri virilüp ve her

Y.T.

birisine mikdârınca ri'âyetler olınup ve libâs-ı fâhireler ilbâs olındı.

Z.T.

B.T.

Ö.

Y.

(79 40b 10-12)

Bu yanadan Yanko mel'un dahı yürüyüp ve anun ardınca kırallar

Y.T.

Z.T. B.T.

Z.T.

Ö.

dahı yürüdi. (39 18b 13-14)

B.T. Y.

Ceng-âşub bu mertebeye vardukda küffâr-ı hâk-sârun dahı

Z.T.

Ö.

alayları sökilüp bölük bölük firâra başladılar. (112 57a 22-113 57b 1)

Z.T.

Y.T.

Y.

Çünkü pâdişâh ol civânun bu denlü ma'rifetini mülâhaza idince

B.T.

Z.T.

bi'z-zaruri pâdişâhun tabi'atı ol civânun zekâvetine mâ'il olup huzur-ı

Z.T.

Z.T.

şeriflerine getürmesine murâd idüp fi'l-hâl nâmeler yazılup ve Manastır

Z.T.

B.T.

papası Kassab'a gönderdiler. (125 63b 5-8)

Y.T.

Y.

Dâ'imâ küffâr-ı hâk-sârun başı aşığı olup her kez makhur ve

Z.T.

Z.T.

Z.T.

münhezim olalar. (123 62b 14-15)

Y.

Din-i mübin ugrına ol müslümânlar bu nev'i üzere çalışdılar.

Z.T.

Ö.

Z.T.

Y.

(94 48a 13-14)

Eger Kâsım Big ve eger Sofya'nun a'lâ ve ednâsı ve eger 'ulemâ ve

Ö.

sulehâsı sâd handân olup pâdişâha istikbâl ve pây-endâzlar döşeyüp

Z.T.

Z.T.

'izzet-ü ikrâm ile pâdişâhı kondurdılar. (25 11b 14-17)
Z.T. B.li N. Y.

Elçiler dahı yiye içe ve kona göçe gelmekte. (57 28b 8-9)
Ö. B.T. Z.T. Y.

El-hak katı ceng etdiler. (109 55b 2)
Z.T. Z.T. Y.

Ertesi gün bir bayırın başına çıkup bir mikdâr turdı. (74 38a 16-17)
Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Ez-in-câlib 'asker-i İslâm der-bend savaşında bozulup baba ogula bakmayup tagılmışlar idi. (52 26a 5-6)
Z.T. Ö. Y.T. Z.T. Z.T.
Y.

Ez-in-câlib bu taraftan Yanko la'in bir gün yerinden kalkup atlanup 'umumen küffâr-ı hâk-sâr keşleri ile Sofya şehrini arzulayup yürüdi. (29 13 4-5)
Z.T. Y.T. Ö. Z.T. Z.T.
Z.T. Z.T. Z.T.
Y.

Ez-in-câlib küffâr-ı hâk-sâr ertesi gün kalkup bunca tumturak ile göçüp gitmekte. (75 38b 20-21)
Z.T. Ö. Z.T. Z.T. Z.T.
Z.T. Y.

Ez-in-câlib küffâr-ı hâk-sâr yürüyüp Şumlı'ya geldi. (58 29a 7-8)
Z.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.

Ez-in-câlib pâdişâh-ı 'âlem yiye içe ve kona göçe Mihaliç'e ve andan Biga'ya andan Gelibolu'ya dâhil olup selâmet birle denizi geçüp Edrene şehrine bir konak yer kaldukda şehrün a'lâ ve ednâsı, 'ulema ve sulehâsı istikbâl için karşı çıkup adımı başına kurbanlar kesüp ve pâyine pây-endâzlar döşeyüp 'izzet ü ikrâm iderek pâdişâhı istikbâl idüp sa'âdetle sarayına gelüp dâhil oldukda cümle halka hâllü halince hil'at-i
Z.T.

fâhireler ve in'âm u ihsânlar idüp pâdişâh kendi zevkine meşgul olup

Z.T.

Z.T.

'ayş u nüş iderek 'âlem eylemekde. (15 6b 15-167a 2)

Y.

Ez-in-cânib pâdişâh Yanbolı'dan sa'âdetle kalkup Hisârlık nâm

Z.T.

Ö.

Z.T.

Y.T.

mahalle gelüp nasb-ı hıyâm idüp kondılar (99 50b 2-3)

Z.T.

Z.T.

Y.

Ez-in-cânib tekür didükleri mel'un etrâf eknâfa nâmeler yazup

Z.t.

Ö.

Y.T.

B.siz N. Z.T.

perâkende eylemiş idi. (67 34b 13-14)

Y.

Ez-in-cânib Yanko mel'un gelüp cümle hayme ve hargâhı alup

Z.T.

Ö.

Z.T.

B.li N.

Z.T.

zabt eyledi. (19 8b 4-5)

Y.

Giderek söz Despot'a geldi. (54 27a 12)

Z.T.

Ö.

Y.T.

Y.

Günlerde bir gün, Düzme Ağaç Denizi'ne dahı gelüp nasb-ı hıyâm

Z.T.

Ö.

Z.T.

Z.T.

idüp karâr eyledi. (68 35a 5-6)

Y.

Günlerden bir gün ol kesiş Karamanoglı'na varup dâhil olup ve

Z.T.

Ö.

Z.T.

B.T.

nâmelerini Karamanoglı'na sundı. (61 31b 22-62 32a 2)

B.li N

Y.T.

Y.

Habibün ol Muhammed hürmeti-çün

Z.T.

muzâ'af kıl bize gufrânı Allâh (110 56a 5-7)

Y.

D.T

B.li N.

Ö.

Hâhuna hâ Tomaş Jupan'un alayını birbirine katup ikisi bir yerde

B.T.

Z.T.

Ö.

Y.T.

kalmadılar. (110 56a 5-7)

Y.

Hak sübhâne ve ta'âlâ hazretleri ânen fe-ânen, yevmen fe-yevmen

Ö.

Z.T.

Z.T.

ümme-i Muhammed'i ve Pâdişâh-ı din-i İslâm'ı dâ'imâ mansur ve
 Z.T.
muzaffer idüp ve küffâr-ı hâk-sârı dâ'imâ makhur ve münhezim idivire.
 B.T. B.li N. Z.T. Y.
 (118 60a 13-16)

Hattâ ilâ hez-el-ân ol direge ayrılık diregi dirler. (126 64a 16-17)
 Z.T. Z.T. Y.T. N. Y.

Hattâ sabaha dek 'asâkir-ı İslâm yerlerinden kımıldanmayup
 B.T. Z.T. Ö. Z.T.
kemâ kâne turdılar. (40 19a 18-19)
 Z.T. Y.

Hele her ne hâl ise bu melâ'inler konup ve uzun şişler ile şehri
 B.T. Z.T. Ö. Z.T. B.T. Z.T. B.li N.
tarasladılar. (32 15a 17-18)
 Y.

Hele küffâr-ı hâk-sâr istidrâc tarikiyle murâdlarına erdiler
 B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.
 (97 49b 11-12)

Hele tevâbıden yüz elli kadar adam gelüp kavışdılar
 B.T. Ö. Z.T. Y.
 (74 38a 17-18)

Hemân dem emr idüp Ungurus kiralını ve Despot nâm kiralı ve
 Z.T. Z.T. B.li N.
sâ'irlerini da'vet idüp çağırılar. (8 3a 13-15)
 Z.T. Y.

Hemân dem pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri kalkup Göksu
 Z.T. Ö. Z.T.
didükleri mahalle gelüp karâr eylediler. (84 43a 17-18)
 Z.T. Y.

Hemân dün u gün İstanbul'ı kurtarmak sevdâsına düşüp bi-huzur oldu.
 Z.T. Z.T. Z.T. Y.
 (88 45a 3-4)

Hemân kırâlî bed-fi'âl eşekler gibi çağırup fi'l-hâl içinde
 Z.T. Z.T. Z.T.
'arabalarını çatup tabur eylediler. (44 21a 9-10)
 Z.T. Y.

Hemân ol dem Turhan Big çatal ata binüp segirderek pâdişâh-ı ‘âlem-
 Z.T. Z.T. Ö.
penâh hazretlerine gelüp hemân ayagı tozı ile pâdişâhun karşısına çıkup
 Z.T. Z.T.
yer öpdi. (29 13b 9-11)
 N. Y.

Hemân Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri vücudını Allâh’a sipâriş
 Z.T. Ö. Z.T.
kılup dip alayı depredüp yeniçerisin ve ‘azâbın önine katup ve Hazret-i
 Z.T.
Allâh’a sığınup gülbang-ı Allâh Allâh idüp ve tabl-hâne ceng-i harbiye
 Z.T.
turreler urup ve kösler inleyüp ve borular ağırup küffâr-ı hâk-sârun
 Z.T.
üzerlerine hamle idüp yürüdiler. (112 57a 8-12)
 Y.T. Z.T. Y.

Hemân sâ‘at düzmenün ardına düşüp çekilüp gitdi. (69 35b 17-18)
 Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Hemân sâfi altun ve guruş aldılar. (116 59a 2-3)
 Z.T. B.siz N. Y.

Her birisi bir söz söyledi. (76 39a 20-21)
 Ö. B.siz N. Y.

Hiç ol civânun önün alup bir hâl ile ilzâm idemezler.
 Z.T. Z.T. Z.T. Y. (124 63a 14-15)

Hüdâ-yı rabbi’l ‘âlemin bu kitâb-ı pür-kusura bâ‘is olan merhûm
 Ö.
ve magfurun-leh Sultân Murâd bin Mehmmmed Han hazretlerine sevâb-ı
 Y.T.
cezili erzâni kılup cennet-i ‘aden ve didâr-ı şerifini müyesser eyleye
 Z.T. B.li N. Y.
âmin. (5 1b 14-17)
 B.T.

İstanbul dahı işidüp haberi
 Z.T.

bu hâberler ana beşâret olsun. (121 61b 5)
 Ö. Y.T. Y.

İşte imdı bu resme ol gün ahşame dek ceng oldı. (40 19a 15)
 B.T. B.T. Z.T. Z.T. Z.T. Ö. Y.

İşte imdi Sofya halkı çâr u nâ-çâr herkes ehl u 'iyâlin alup her
B.T. B.T. Ö. Z.T. Z.T.
birisi bir yana tagıluğ âh u enin eylemede. (30 14a 2-3)
Z.T. Y.

Kaba saba esbâba bir kimesne tenezzül itmedi. (116 59a 2)
Y.T. Ö. Y.

Kaba saba esbâba kimse bakmayup sâfi altun ve guruş aldılar.
Z.T. B.siz N. Y.
(83 42b 21)

Kaçan kim guzât kılıc urduklarında küffâr-ı hâk-sâra asla te'sir
B.T. Z.T. Y.T. Z.T.
itmez idi (108 55a 8-9)
Y.

Kal'a ehli bu hâli görüp anlar dahı merdâne dürüşüp urdılar topı
Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y. B.li.N
tüfengi. (93 47b 15-16)

-Kâle Allâhu sübhânehu ve ta'âlâ kem fi'etin kaliletin galebet fi'etin
keşireten – bu âyet-i kerimenün mazmun-ı münifince kalili kesire galib
B.T. Z.T. Ö.
iden Hak celle ve 'alâ hazretleridür. (5 1b 5-7)
Y.

Kapucıbaşı dahı Turhan'ı götürüp Tokat Kal'asına habs eyledi.
Ö. B.T. B.liN. Z.T. Y.T. Y.
(58 29a 1-2)

Kâsım Paşa ol cânibe göz kulak dutmuş oturur.
Ö. Z.T. Y. (29 13b 6)

Kıral bu hâli görünce cân başına sıçrayup nice ideceğin bilmedi.
Ö. Z.T. Z.T. B.li N. Y.
(114 58a 5-6)

Kıral ta'accüb eyledi. (31 14b 1)
Ö. Y.

Küffâr-ı hâk-sâr bunları gördüğü birle dört yanadan hücum

Ö. Z.T. Y.T.
eylediler. (34 16a 21-35 16b 1)
Y.

Küffâr-ı hâk-sâr dahı bu hâlı göricek ol dahı tranpatesin çaldurup

Ö. B.T. Z.T. Ö B.T. Z.T.
yürüdi. (112 57a 12-13)
Y.

Küffâr-ı hâk-sâr gafil kendi 'âleminde iken ansızun toplarun

Ö. Z.T.
gülbangını işidicek can başına sıçrayup nice ideceğin bilmedi.
Z.T. Z.T. B.li N. Y.
(86 44a 15-17)

Küffâr-ı hâk-sâr Tırnovi'yi unudup kendi başları korkusına düşüp

Ö. Z.T. Z.T.
kaçarak kıral-ı bed-fi'âlün ordusına geldiler. (83 42b 21-84 43a 2)
Z.T. Y.T. Y.

Küffârun ardlarında bir dere var idi. (110 56a 7)

Y.T. Ö. Y.

Kümülioglı güç ile bir ata binüp kaçdı. (74 38a 15-16)

Ö. Z.T. Z.T. Y.

Lâkin Turhan eski iş görmiş adamlar olmagın mukayyet olmadılar.

B.T. Z.T. Y.
(27 12b 21-28 13a 1)

Mahmud Big'ün yanında bir kimesne kalmadı. (48 23a 14-15)

Y.T. Ö. Y.

Mahmud Paşa dahı at arkasına gelüp yola girüp gelmekde.

Ö. B.T. Z.T. Y.
(76 39a 18-19)

Mahmud Paşa dahı kullarıyla gelüp Gelibolı'ya düşüp denizi

Z.T. Z.T. N.
geçdiler. (68 35a 14-15)
Y.

Meger bu ahvâl son divânda vâki' olmuş idi.

B.T. Ö. Y.T. Y. (129 65b 15-16)

Mezkûr dahı at sürüp Şâhin Paşa'yı aramaga revâne oldı.

Ö. B.T. Z.T. Y.T. Y.
(115 58b 7-8)

Muhassıl-ı kelâm Mahmud'ı Edrene'ye getürüp ve Sultân Murâd
Z.T.

ile müşerref oldukda pâdişâh Mahmud'un tamâm cilve ve harekâtın ve
Z.T.

âdâbın begenüp ve ta'rif eyledüklerinden beş on derece ziyâde görüp
Z.T.

Pâdişâh-ı 'âlem -penâh hazretleri ziyâde muhabbet eyledi.

Ö. Z.T. Y. (126 64a 17-20)

Murâd olan bu fâni dehr içinde

Ö

eyü nâm ile şöhretdür cihânda (5 1b 12)

Z.T. Y. Y.T.

Müzâkeresinde 'âlem yok. (97 49b 10-11)

Y.T. Ö. Y.

Nâme Paşa'ya vâsıl olıcak hemân Paşa, Tavuslı nâm mahalle gelüp

Z.T. Z.T. Ö. Z.T.

ve 'âzâba ulûfesin virdi. (93 47b 5-6)

B.T. Y.T. B.li N. Y.

Ol arada dahı topraga düşen küffârun nihâyeti yok. (94 48a 10)

Y.T. B.T. Ö. Y.

Ol cenâb pâdişâha dogrı revâne olup gitdi. (57 28b 6)

Ö. Z.T. Y.

Ol civân her gün yollar gözledür imiş. (125 63b 19)

Ö. Z.T. B.siz N. Y.

Ol dahı çıkup bu da'vâyı iderek gelüp İncegiz nâmında bir köye

Ö. B.T. Z.T. Z.T. Z.T.

konup karâr eyledi. (67 34b 21-68 35a 2)

Y.

Ol hâ'in yine başdan çıkdı. (63 32b 19-20)

Ö. Z.T. Y.

Ol kimesne bu âletler üzerine düşüp cân teslim iderlerdi.

Ö. Z.T. B.siz N Y.
(94 48a 15-16)

Ol pirün öninde edeb birle oturmuş ol iki kimesneyi bu vechle

Z.T.

gördükde hemân ol pir-i mübârek bu ihtiyârı çağırup ihtiyâr dahı

Z.T. Z.T. Ö. B.T.

merkebinden inüp anlarun yanına varup selâm virdi. (129 65b 19-21)

Z.T. Z.T. Y.

Ol sâ'at atıyla ve yâd yaragıyla bâzâr tamından kelb uçar gibi

Z.T. Z.T. Z.T.

güldürradak yıkıldı. (40 19a 7-8)

Z.T. Y.

Pâdişâh ahvâle muttali' oldı. (12 5a 15-16)

Ö. Y.T. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri bunlarun söyledügi sözlerden

Ö. Y.T.

hazzitmedi. (27 12b 20-21)

Y.

Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri münâcâtı tamâm idüp ve at sürüp

Ö. Z.T.

Bogaz'a yakın geldiler. (86 44a 10-11)

Y.T. Z.T. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri nâmeyi mütâla'a idüp ve ahvâli

Ö.

Kattaroglı'ndan su'âl eyledükde Kattaroglı dahı ahvâli pâdişâha bir bir

'ayân ve beyân eyledügi dem pâdişâh bir an eğlenmeyüp 'avdet idüp

Z.T. Z.T. Z.T.

Edrene tarafına 'azimet idüp geldiler. (11 4b 16-19)

Y.T. Z.T. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinün sol kolı mansur muzaffer olup

Z.T.

cümle sancaklar yerlü yerinde turup ve pâdişâh dahı bunlara tapınup

Z.T. B.T. Ö. B.T. Y.T.

tururdu. (109 55b 9-10)

Y.

Pâdişâh mahzarı gördüğü gibi yüzine sürüp ve 'ulemâ efendilere

Ö. Z.T. B.T. Y.T.

tekrâr hil'atler ilbâslar eyledi. (128 65a 10-11)

Z.T. Y.

Pes imdi bu zevk [u] şevkle pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri

B.T. B.T. Z.T. Ö.

mansur ve muzaffer 'avdet [idüp] kona göçe ve yiye içe Edrene'ye bir

sa'd sâ'atde gelüp ve Edrene'nün cem'i 'ulemâ sulehâsı bâ-husus Sultân

Mehemmed Hân'ı istikbâl idüp adımı başına kurbânlar kesüp bu veche

Z.T. Z.T.

üzere i'zâz ve ikrâm ile gelüp Edrene şehrinde karâr eylemede.

Z.T. Y.T. Y.

(122 62a 20-123 62b 4)

senün kapundan özge yok durur hiç

Ö. Y. Z.T

heme 'âsiye rahmet kâni Allâh

Ö. B.T. (101 51b 18)

Şâhzâde dahı du'âlar idüp anların manşublarına dahı mansublar

Ö. B.T. Z.T. Y.T. B.T. B.siz N.

ilhâk eylediler. (84 43a 13-14)

Y.

Şâhzâde ol gün Feriz Bigoglı'na çok du'âlar eyledi. (82 42a 12-13)

Ö. Z.T. Y.T. Z.T. Y.

Şâhzâde ve cümle bigler şâd handân olup her birisinün 'aklı başına

Ö. Z.T. Z.T.

gelüp ma'kûlca tedârikler endişe eylemege başladılar. (80 41a 5-6)

Y.T. Y.

Şöyle kim küffâr-ı hâk-sâr topların bunlardan güçle istihlâs idüp

B.T. Ö. B.li N. Y.T. Z.T. Z.T.

kurtardılar. (96 49a 9-10)

Y.

Şöyle kim Puskov didükleri kâfirun alayını fi'l-cümle kırıp

B.T. B.li N. Z.T.

kılıcdan geçürdiler.

Y. (109 55b 2-3)

Şöyle kim Vaya Jupan alayından bir ferd kalmayınca urdılar kılıcı-

B.T. Z.T. Y. B.li N.

El- hamdü'llâh hamiden kesiren kebirâ- . (109 55b 7-9)

B.T.

Tâ vusul buldukda nâme okındı. (125 63b 8)

B.T. Z.T. Ö. Y.

Tabl-hânesin dögerek mansur muzaffer Bursa'ya dogru revâne olup
ve 'asâkir-i İslâm'a dahı icâzet virüp herkes vilâyetine 'azm idüp revâne
 Z.T. Ö. Z.T.
oldılar. (14 6a 21-15 6b 3)
 Y.

Tekür-ı mel'un 'azim kalyonlar düzüp ve cümle papazların ve
 Ö.
ruhbânların fi'l-cümle kalyonlara koyup Rimpapa cânibine 'azimet idüp
 Z.T. Y.T. Z.T.
gitdiler. (6 2a 17-19)
 Y.

Tekür-ı mel'un pâdişâhun önine asla çıkmadı. (66 34a 10)
 Ö. Y.T. Z.T. Y.

Turhan dahı geldükde bir nice müşâvere eylediler. (27 12b 19-20)
 Z.T. Z.T. Y.

Vezir-i a'zam pâdişâha tekrâr nâme yazup ve Kattaroglı ile
 Ö. Z.T. Z.T.
pâdişâha irsâl eyledi. (11 4b 13-14)
 Y.T. Y.

Yalnız bir arslan bunca küffâra ne çâre eylesün. (107 54b 14-15)
 Ö. Y.T. Z.T. Y.

Yalnız ol melâ'inün içlerine düşdi. (110 56a 11)
 Z.T. Y.T. Y.

Yanko Jupan bunlardan ahvâli su'âl eyledükde ol melâ'in başlarına
 Z.T. Ö.
gelen 'ukubeti 'ayân ve beyân eylediler. (84 43a 2-4)
 B.li N. Y.

Yanko'nun 'akıl başından gidüp bayıldı. (111 56b 21)
 Z.T. Y.

Zemin penbe misâl atıldı. (111 56b 8)
 Ö. Z.T. Y.

1.2. Birleşik Cümle

1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle

Gazavatnamede 9 şartlı birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerden ikisini olağan şart cümlesi olarak değerlendirdik. Bu cümlelerden beşinde şart anlamı yoktur. Şart cümlelerinden ikisi ise bir zarf-fiil grubuna bağlıdır.

Tespit ettiğimiz şartlı cümlelerde şart kipinin yalın halde kullanımı yoktur, şart kipinin birleşik çekimleri, özellikle geniş zaman ve belirli geçmiş zamanın şartı kullanılmıştır. Bir cümle “eger” kelimesi ile başlamıştır ve bu cümlede istek eki şart ifade etmiştir.

1.2.1.1. Olağan Şart Cümlesi

Bu kerre ol keşişlerün her birisi ortaya bir müşkil mes'ele, bıragur
 Z.T. Ö. Y.T. N. Y.
ise aralarından bir uzun boylu civân ayak üzere kalkup, ol müşkili feth
 Ö. Z.T. B.li N.
ider. (124 63a 13-14)
 Y.

eger senden ere zerre 'inâyet
 B.T. Y.T. Y. Ö

Z.T.
ede mecmu'ı bu küffâr itâ'at. (113 57b 10)
 Y. Ö.

1.2.1.2 Şart Anlamı Taşımayan Şart Cümlesi

Bulınan cevâhir ve altun gümüş eşyâ ne bulındı ise defter idüp ve
 Ö. Ö. Y. Z.T. B.T.
pâdişâhumuz olan Sultân Mehemmed bin Sultân Murâd Hân için zabt
 Z.T.
olındı. (118 60a 19-21)
 Y.

Eyle olsa fi'l-hâl yigirmi bin kadar küffâr demir cübbeler giyüp ol
Z.T. Y. Z.T. Ö. Z.T.

şâhzâdeyi karşıladılar. (97 49b 4-5)
B.li N Y.

Her ne kadar dikkat eyledi ise, bir yol bulup o dereden çıkmaga çâre
Z.T. Y. Y.T. Ö.
Z.T.

olmadı. (110 56a 11-12)
Y.

Ol magrûr kâfirler ümmet-i Muhammed'e her ne kasd eylediler
Ö. Y.T. N. Y.
O.

ise kendi başlarına ugradı. (118 60a 12-13)
Y.T. Y.

Tamâm küffâr busı agzına geldükleri birle Feriz Bigöglü 'askeriyle
Z.T. Ö. Z.T.
tug ve sancakların açup ve ceng-i harbiye turreler urup bir kerre

gülbang-ı Allâh Allâh diyüp ve sell-i seyf olup ol melâ'ine nice hüçûm
Z.T.

idüp yürüdi ise küffâr-ı hâk-sâr Sultân Murâd'ı kıyâs idüp fi'l-hâl
Y. Z.T. Z.T.
yüzleri döndi.
Y. (83 42b 12-17)

1.2.1.3. Şart Cümlesinin Bir Zarf-Fiile Bağlı Olduğu Cümleler

Mâ-bâki esbâb ve zehâyir her ne bulındı 'asker-ı İslâm yağmalayup
Ö. Ö. Y. Z.T.
pâdişâha du'âlar eylediler. (118 60a 21 -119 60b 1)
Y.T. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem 'azim hazzidüp ahvâl nice olup halâs olduğın su'âl
eyledükde Mahmud her ne gördi [ise] ve her ne işitdi ise pâdişâha bir bir
Ö. N. Y. B.T. N. Y.

beyân idüp bu zevk şevkle pâdişâh sohbet eylemekde. (58 29a 4-7)
Z.T. Ö. Y.
Z.T.

1.2.2. Sıralı Birleşik Cümle

Gazavatnamede sıralı birleşik cümle olarak kabul ettiğimiz 29 cümle yer almaktadır. Sıralı birleşik cümleleri önce cümle sayısına göre ayırdık, bunların da ortak kipte olanlarını bir araya, farklı kipte olanlarını bir araya getirdik. Sıralı birleşik cümlelerden 12'si beyitlerden oluşmaktadır. Beyitlerden oluşan on iki sıralı birleşik cümlede noktalama işareti kullanmadık, birinci dize ile ikinci dize arasında noktalı virgül olduğunu varsayarak bu cümleleri sıralı birleşik cümle olarak değerlendirdik.

Sıralı birleşik cümlelerden 26'sı iki cümleden, 2'si üç cümleden, 2'si dört cümleden oluşmaktadır. İki cümleden oluşan 26 cümleden 21'i ortak kipte, 5'i farklı kiptedir. Üç cümleden oluşan 2 cümleden biri ortak kipte biri ise farklı kiptedir. Dört cümleden oluşan cümlelerin de biri ortak kipte, biri farklı kiptedir.

Sıralı birleşik cümleler çoğunlukla belirli geçmiş zaman kipindedir. Bunun yanında isim çekiminin geniş zamanı, fiil çekimlerinin geniş zaman hikaye birleşik zamanı ve emir kipi kullanılmıştır.

Gazavatnamede *çün*, *çünkü*, *kaçan kim* bağlaçları başında bulunduğu cümleye zarf-fiil anlamı vermektedir. Bu bakımdan bu cümleler, sıralı birleşik cümle tanımımıza uymamakta, tam bir yargı ifade etmemektedir, bu cümleler anlamca kendinden sonraki cümlenin zarfı gibi görünmektedir. Biz burada bu tür cümleleri anlam esasına göre değil de yapısal olarak, bu cümlelerden sonra virgül gelmesi nedeniyle genel olarak sıralı birleşik cümle olarak değerlendirdik.

1.2.2.1. İki Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler

1.2.2.1.1. Yüklemeleri Ortak Kiplerden Oluşan Cümleler

Ammâ ez-in cânib çünkim elçiler ile Baltaoğlu Ungurus tarafına
B.T. Z.T. B.T. Z.T. Ö. Y.T.
elçilik ile gitmiş idi, bir gün elçiler ve Baltaoğlu küffâr-ı hâk-sârun
Z.T. Y. Z.T. Ö. Y.T.
taht-gâhına varup dâhil oldu. (63 32b 20-64 33a 1)
Z.T. Y.

Ammâ Kâsım Big fermân-ı pâdişâhiyle Sofya'ya venâhiyesine dört
B.T.
yanadan ateş urup fi'l-hâl içinde ihrâk-ı bi'n-nâr oldu, banaların dahi
Z.T. Z.T. Y. B.li N. B.T.
yıkıldılar. (30 14a 3-5)
Y.

Ammâ ol ki kendüyi kuleden atardı, kâfirler aşağıdan şişler ve
B.T. Ö. B.T. B.li N. Y.T. Y. Ö. Y.T.
kılıçlar ve harbeler tutarlardı. (94 48a 14-15)
B.siz N. Y.

Çünki ahşam erişdi, bunlar bir sahrâda konup te'hir
B.T. Ö. Y. Ö. Y.T. Z.T.
eylediler sabaha dek. (34 16a 15-16)
Y. Z.T.

Çünki Karamanoğlu bu haberi işitdi, 'akl başından gidüp nice
B.T. Ö. B.li N. Y. Z.T.
idecegin bilmedi. (66 34a 7-8)
B.li N. Y.

Çünki sabah oldu, Anadolu 'askerin sağına alup ve Rumili 'askerini
B.T. Ö. Y.
solına alup 'asker-i İslâm'ı ser-te-ser yerlü yerine düzdiler.
Z.T. B.li N. Z.T. Z.T. Y. (39 18b 11-13)

Çünkim sabah oldu küffâr yine yürüyüp ve cânib-i erba'dan
B.T. Ö. Y. Ö.
merdibânlar tayayup tırmandılar. (94 48a 2-3)
Z.T. Y.

Çünki Pâdişâh düşmenden yüz çevirmeyüp bu nev'i üzere cenge,
B.T. Ö. Z.T. Z.T. Y.T.

agâz eyledi, mukaddemâ sınıp firâr idenlerden tekrâr gayrete gelüp

Y. Ö. Z.T.

taraf-be-taraf gelüp alaya dâhil olmağa başladılar. (114 58a 1-3)

Z.T. Y.T. Y.

ey kerimü rabb-i rahim hayy-ı bekâ

B.T.

mülk senündür bilürüz kim mutlakâ . (86 44a 5)

Ö. Y. Y. B.T. Z.T.

Ez-in-câ nib Sofya paşası Radomir'de idi , bir gün bu ahvâli

Z.T. Ö. Y. Z.T B.li N

ana didiler. (33 15b 7-8)

Y.T. Y.

Hele netice Anatoli kolı bozıldı, cümlesi yüz dönderdi.

B.T. Z.T. Ö. Y. Ö. Y. (107 54b 15)

Her çend ki çalışdı, alayını düzmek mümkün olmadı. (114 58a 6)

Z.T. Y. Ö. Y.

hükümün münkâdı durur ins [ü] cân

Y. Ö.

Mecmu'ına sen virürsin cism ü cân (86 44a 8)

Y.T. Ö. Y. N.

İki cânibden bu veche üzere savaş iderken kıral dahı iş başına

Z.T.

düşüp aşığı yukarı segirdüp giderken guzât-ı İslâm'dan bir kolı kuvvetlü

Z.T. Ö.

er kıral-ı bed-fi'âle nice bir topuz havâle idüp urdı, kıral-ı bed-fi'âl

Y.T. Z.T. Z.T. Y. Ö.

atdan düşdi.

Y.T. Y. (114 58a 6-10)

İl, memleketi harâb u yebâb oldu, evleri ebû-derd evine benzedi.

Ö. Y. Ö. Y.T. Y.

(13 5b 15-16)

İlâhi derdüme dermân kılıvir

Ö. Y.T. Y.

Muhammed kavmine yardım idivir. (113 57b 11)

Y.T. Y.

İmdi bunlar bu arada tursunlar biz gelelüm Turhan Big'e.

B.T. Ö. Y.T. Y. Ö. Y. Y.T. (18 8a 18-19)

Kaçan kim ahşâm olup güneş kavışdı, tabl-ı ârâm çalınup çavuşlar
B.T. Z.T. Ö. Y. Z.T.
araya girüp iki 'asker birbirinden ayrıldı (40 19 a 16-17)
Z.T. Ö. Y.T. Y.

Kaçan kim pâdişâh nâmeyi dinledi, andan sonra elçi getürdüğü
B.T. Ö. B.li N Y. Z.T. Ö.
hedâyayı teslim idüp, divân-ı pâdişâhiden taşra çıkdı. (59 29b 14-15)
Z.T. Y.T. Z.T. Y.

Küffâr-ı hâk-sâr her çend ki çalışdılar, kulleyi zabta kâdir
Ö. Z.T. Y. Y.T.
olmadılar. (94 48a 9-10)
Y.

sebeb kılup beni işbu gazâyâ
Y. B.li N Y.T.
nasib idüp bize fermânı Allâh . (101 51b 21)
Y. Y.T. B.li N Ö.

1.2.2.1.2.Yüklemleri Değişik Kiplerden Oluşan Cümleler

Cümle esbâba sebepsin pâdişâh
Y.T. Y. B.T.
Kullarun pes gözede hükm-i ilâh . (86 44a 7)
Ö. Z.T. Y. B.siz N

gaza vü cehd ile buldı eyü nâm,
Z.T. Y. B.siz N
ana mânend kim ola kim zamânda. (5 1b 13)
Y.Par Ö. Y. B.T. Z.T.

kanı banlar yâ jupanlar yâhud kıral

başı geldi bize beşâret olsun. (121 61b 6)
Ö. Y. Y.T. Y.

Muhammed hulk ile olmış mücellâ
Ö. Z.T. Y.
Ali Hamza halef 'Osman erişdi. (98 50a 7-8)
Ö. Y.

yüz urdum kara yere göz yaşı ile
Y. Y.T. Z.T.

koma mahrûm bu anda beni Allâh. (101 51b 16)
Y. Z.T. B.li N. Ö.

1.2.2.2. Üç Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler

1.2.2.2.1. Yüklemleri Ortak Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler

Bu yana, küffâr Mahmud Big'i alup soydılar, bir habbesin
Y.T. Ö. B.li N. Z.T. Y. B.li N
komadılar – Allâhümme 'âfennâ mine's-sâimin ve'z-zâkirin – andan
Y. B.T.
götürüp kıralun çadırına geldiler. (49 23b 3-5)
Z.T. Y.T. Y.

1.2.2.2.2. Yüklemleri Farklı Kiplerden Oluşan Cümleler

söyle kırılmış yatar düşmânları
Z.T. Y. Y. Ö.
baş gidüben gövde yatar her biri (117 59b 4)
Z.T. Ö. Y. Ö.

1.2.2.3. Dört Cümleden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler

1.2.2.3.1. Yüklemleri Ortak Kiplerden Oluşan Cümleler

elümüze kılıç aldık Muhammed 'aşkına salduk
D.T. N. Y. Z.T. Y.
bu küffârı külli kırdık gene kör oldu 'âdumuz (120 61a 12-13)
N. Z.T. Y. Z.T. Y. Ö.

1.2.2.3.2. Yüklemleri Farklı Kiplerden Oluşan Sıralı Birleşik Cümleler

kerimsin lutf ile keremün işle
Y. Z.T. N. Y.
rahimsin rahmetün bize bağışla (113 57b 8)
Y. N. Y.T. Y.

1.2.3. Bağlı Birleşik Cümle

Gazavatnamede 84 bağlı birleşik cümle tespit ettik. Gazavatnamedeki cümleler *ve*, *ammâ*, *çu*, *ancak*, *lâkin*, *zirâ*, *illâ*, *şöyle kim*, *hatta* bağlaçlarıyla bağlanmıştır. Bu bağlaçların en çok kullanılanları *ve ammâ* bağlaçlarıdır. Diğer bağlaçlarla bağlı az sayıda cümle bulunmaktadır.

Bağlı birleşik cümleleri tasnif ederken en çok kullanılan bağlaçtan başlayarak sıraladık, bunları da sıralı birleşik cümlelerde olduğu gibi cümle sayılarına göre ayırdık.

Gazavatnamedeki 84 bağlı birleşik cümleden 45'i *ve* bağlacı ile bağlı, 14'ü *ammâ* bağlacı ile bağlı; 7'si *ancak*, *çü*, *dahı*, *lakin*, *yani*, *zirâ* bağlaçlarıyla bağlı, 3'ü *şöyle kim* bağlacıyla bağlı, 15'i birden fazla bağlaçla bağlı birleşik cümlelerden oluşmaktadır.

Bağlı birleşik cümlelerin yüklemeleri çoğunlukla ortak kiplerden oluşmuştur. 84 bağlı birleşik cümleden sadece 13'ü farklı kiptedir, 71 bağlı birleşik cümle ise ortak kipte olan cümlelerden oluşmuştur. Bu cümlelerde en çok kullanılan kip ise, belirli geçmiş zaman kipidir.

1.2.3.1. *ve* Bağlacı ile Bağlı Cümleler

Bağlı birleşik cümlelerin çoğunluğunu *ve* bağlacı ile bağlı olan cümleler oluşturmaktadır. 84 bağlı birleşik cümleden 45'i *ve* ile bağlıdır. *ve* bağlacı çoğunlukla iki cümleyi birbirine bağlamıştır, bunun yanısıra *ve* bağlacının ikiden çok cümleyi de birbirine bağladığını görmekteyiz.

ve bağlacı ile bağlı cümlelerden 32'si iki cümleden, 11'i üç cümleden, 2'si dört cümleden oluşan bağlı birleşik cümlelerdir. "*ve*" bağlacı, iki cümleden oluşan bağlı birleşik cümlelerde bir kez, üç cümleden oluşanlarda iki kez, dört cümleden oluşan cümlelerde ise üç kez kullanılmıştır.

1.2.3.1.1. ve Bağlacı ile Bağlı İki Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler

Ammâ bu yanadan Vlâdika ol câmi⁶-i şerifün içinde çanlar asup ve
 B.T. Y.T. Ö. Z.T. B.T.
çevresine mumlar yakup durdı ve küffâr-ı hâk-sâr dem-be dem gelüp
 Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
tapmaga başladı. (33 15b 5-7)
 Y.T. Y.

Ammâ Dâvud Big yüz çevirüp gitmiş iken ‘azim cür’et idüp tekrâr
 B.T. Ö. Z.T.
dönüp küffâr-ı hâk-sâra at sürüp yürüdi ve at güciyle küffârın
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
alaylarına tokunup küffârın alaylarını birbirine katdılar.
 N. Y. (108 55a 21-109 55b 2)

Ammâ Feriz Bigoglu küffâr-ı hâk-sarun siyâh bayrakların ve bunca
 B.T. Ö. B.li N.
kelleler ve birkaç diri kâfirleri Edrene’ye irsâl eyledi ve kâ'im-makâm
 Y.T. Y. B.T. Ö.
bunları görüp ve şâhzâdeye arz eyledi.
 Z.T. B.T. Y.T. Y. (82 42a 9-12)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr fırsatı ganimet bilüp ol gice oradan kalkup
 B.T. Ö. Z.T.
ve Kermân köyinden Sofya suyını geçüp kondı ve ertesi gün
 Z.T. Y. B.T. Z.T.
eglenmeyüp gene gitdi. (44 21a 2-5)
 Z.T. Z.T. Y.

Ammâ küffâr-ı hâk-sârın bellü başluları ve eli ayagı tutanları bir
 B.T. Ö.
yere cem⁶ olup ve ‘arabalarını tabur idüp ve toplarını kurdılar ve
 Z.T. B.T. N. Y. B.T.
câhib-i erba⁶asına tüfenkciler düzüp hâzır ve müheyyâ tururlardı.
 Z.T. Z.T. Y.
 (116 59a 8-10)

Ammâ ol dilleri getüren kimesnelere Paşa ‘azim iltifâtlar ve
 B.T.
timârlar virüp yolladı ve kendisi fi'l -cümle yeniçeri ve topcı ve cebeci
 Z.T. Y. B.T. Ö.
ve Rumili ‘askeri ile ol aradan kalkup Kopisa suyına togrı revâne olup
 Z.T. Z.T.

pâdişâh-ı 'âlem-penâhı karşılamaga gayret eyledi. (80 41a 15-19)

Z.T. Y.

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem fermân idüp ol gün göçüp Varna didükleri

B.T. Z.T. Z.T.

mahalle gelüp kondılar ve küffârün 'arabaları gelüp yoklandı.

Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

(118 60a 17-19)

Ammâ şâhzâde babası katına varup ve pâdişâhun destini bûs

B.T.

eyledükde pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri oglına ri'âyetler idüp ve

Z.T. Ö. Y.T. Z.T. B.T.

hayr du'âlar eyledi ve nice yüzden kelimât eylediler. (89 45b 2-5)

Y. B.T. Z.T. Y.

Ammâ top taneleri geminün birine tokunup kaburgalarını hurd idüp

B.T. Z.T.

gark-ı âb eylediler ve geminün birine 'azim zahmlar açup hele güç bin

Z.T. B.T.

belâyla geminün biri kurtulup ve ardına bakmayup İstanbul tarafını

Z.T. Z.T.

tutup kaçup gitdi. (86 44a 17-20)

Z.T. Y.

Ammâ haber-i siyâh Edrene'de paşalara gelüp dâhil oldı ve

B.T. Ö. Y.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.

paşalar müşâvere idüp şâhzâdeye bu ahvâli söylediler.

Ö. Z.T. Y.T. B.li N Y. (75 38b 21 -76 39a 2)

Andan hareket idüp bu kadar 'arabalar ve toplar ve cebe-hâne ve

Z.T.

tumturak ile 'azimet idüp Tuna'yı geçüp Belgrad'a gelüp nasb-ı hıyâm

Z.T. Z.T. Z.T.

idüp oturdılar ve cümlesi bir yere gelüp törvin eylediler. (17 7b 6-9)

Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

Bu kerre guzât-ı İslâm'un urdukları kesmez oldı ve bu tarz ile

Z.T. Ö. Y. B.T.

nerdibânlardan çıkup kal'a nun içine dökilmege başladı. (94 48a 7-8)

Z.T. Y.T. Y.

Bu kerre Kiral, Despot ve Yanko bir yere gelüp pâdişâhdan haber

Z.T. Ö. Z.T. Y.T. N.

sordılar ve 'askerini sordılar. (36 17a 12-13)

Y. B.T. N. Y.

Bu hâl üzre giderek bunlar tumandan göremeyüp küffâr-ı hâk-sârün
 Z.T. Ö. Z.T. Y.T.
clayları arasına girdiler ve Allâh emriyle bir rüzgâr çıkup ol tumanı ref^e
 Y. B.T. Z.T. Ö. Z.T. N.
eyledi. (34 16a 1921)
 Y.

Bu melâ^einler üçü dahı galiz yeminler idüp ve 'ahdnâmelêr yazılıp
 Ö. Ö B.T. Z.T.
Baltaoglı'na verdiler ve altun guruş ile vesâir tedârik ile Baltaoglı'nı bi-
 Y.T. Y. B.T.
niyâz eyledüklerinde Baltaoglı dahı Despot-ı la^eini kaldurup varup
 Z.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T.
Semendire'yi boşaldup ve Despot'a teslim idüp pâdişâh-ı 'âlem-penâh
 Z.T. Y.T.
tarafına revâne olup gelmekte. (65 33b 7-12)
 Z.T. Y.

Bu taraftan Şâhin Paşa'ya haber olup Paşa dahı tiz atlanup pâdişâh
 Y.T. Z.T. Z.T.
ile görüşüp pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri Paşa'nun hatırın ele aldı ve
 Ö. N. Y. B.T.
Paşa kalkup yine otagına gelüp Rumili 'askerine alay tenbih idüp ol gice
 Z.T. Z.T.
cümlesi hâzır ve müheyyâ oldılar. (99 50b 3-7)
 Ö. Y.

Düzme çün bu hâli görüp hâtırı perişân oldı ve oradan kalkup
 Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
Ağaç Denizini arzulayup gitdi. (68 35a 3-5)
 Z.T. Y.

-El-hamdü'lîllâh hamden kesiren -işte imdi ol gün ahşâm olunca
 B.T. B.T. B.T. Z.T. Z.T.
urdılar kılıcı ve ol gice tâ sabah olunca hem-çünân ve ol gün ikindi
 Y. N. B.T. Z.T. Z.T. Z.T. B.T. Z.T.
vaktine degin bu üslûb üzere küffârı kırdılar. (114 58a 18-20)
 Z.T. Z.T. N. Y.

Ungurus kiralına bu nâme vusul bulıcak kiral-ı bed-fi^eâl emr idüp
 Z.T.
Despotoglı didükleri hıncırı ve Yanko didükleri mel^eunı ve Eflâkoglını
ve Leh ve Çeh kırallarını ve Macâr ve Hırvat kapudanlarını da^evet idüp
 Z.T.
ve zıkr olınan nâmenün mefhûmını anlara söyleyüp ve 'asker cem'
 B.T.

idüp yerlerinden hareket itmek esnâsında iken Despot bunların

Z.T. Ö.

cümlesine ‘azim ziyâfetler idüp yedürdi ve içürdi. (16 7a 21-17 7b 6)

Z.T. Y. B.T. Y.

Hâ hinâ hâ küffâr yüz çevirüp ‘arabalarına gelüp girdiler ve

B.T. Ö. Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.

topların tüfenklerin hâzır müheyyâ eylediler. (43 20b 11-12)

N. N. Y.

Hak sübhâne ve ta‘âla hazretleri bize ve cem‘-i ümmet-i

Ö. Y.T.

Muhammed’e müyesser eyleye ve ‘lutf u keremi ile yüzümüz karasına

Y. B.T. Z.T.

du ‘âlarımızı kabul ve makbûl idüp ümmet-i Muhammed’i dâ’imâ mansur

Z.T. N. Z.T.

muzaffer eyleye – amin yâ mu’in bı-hürmet-i seyidü’l – mürselin-

Y. B.T. B.T.

(122 62a 16-20)

Hattâ ol orada pâk şehid oldu–rahmetu’llâhi ‘aleyhi rahmete...- ve

B.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. B.T.

merhum magfûrun kendi ‘askeri cümlesi efendileri üzerine düşüp pâk

Ö. Z.T. Z.T.

şehid oldılar – rahmetu’llâhi ‘aleyhim ecma’in. (110 56a 12-15)

Y. B.T.

Kâfir asla tuymadı ve haberi dahı olmadı. (68 35a 15)

Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y.

Küffâr tarafından Yanko didükleri kâfir gelüp mukâbil oldu ve

Y.T. Ö. Z.T. Y. B.T.

anun ‘akabinden nefir-i ‘âmm ‘askeri ile Dâvut Big yürüyüp turmakta.

Z.T. Z.T. Ö. Z.T. Y.

(107 54b 5-6)

Muhassal-ı kelâm ol yıl cizyeyi küffâr-ı hâk-sâra virdiler ve

Z.T. Z.T. N. Y.T. Y. B.T.

re‘âyâdan bir vâfir kâfir atlanup Yanko’nun ordusına geldiler.

Ö. Z.T. Y.T. Y.

Ol dahı ol jupanı pâdişâhun huzurına getürüp ana dahı

Z.T. Y.T. B.T.

pâdişâh 'azim in'âmlar eyledi ve ol gün dahı tâ ahşâm olinca bu
Ö. Z.T. Y. B.T. Z.T. B.T. Z.T.
minvâl üzere küffâra urdılar kılıcı. (115 58b 20-116 59a 1)
Z.T. Y.T. Y. N.

Ol dilleri Halil Paşa'nun divânına getürdiler ve Halil Paşa ol iki
B.li N Y.T. Y. B.T. Ö. B.li N
dili söyletdi. (80 41a 12-13)
Y.

Ol iki kimesnenün birisi bir pir-ı mübârek ve birisi dahı bir
Ö. Y. B.T. Ö. B.T.
mülebbes güzel adamdur. (129 65b 18-19)
Y.

Re'âyâ dahı fi'l-cümle bu melâ'inlere tapup kimi zahire getürüp
Z.T. Ö. Z.T.
satmaga başladı ve kimi atına binüp önlerine düşüp kılavuzluk [etti].
Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

Sancağı baş aşağı idüp at ile bile pâdişâhun katına getürdiler ve
Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
pâdişâh anlara in'âm eyledi. (40 19a 13-15)
Ö. Y.T. Y.

Şöyle ki Anadolu beglerbegisi Karaca Big'i sag yanına ve Edrene
B.T.
sancagını anunla bile koşup ve 'İsâ Big dahı pâdişâh fermânıyla saga
Z.T. B.T. Ö. B.T. Z.T.
geçüp yürüyicek oldu ve sol kola Şâhin Paşa ile Rumili 'askerini ta'eyin
Y. B.T. Z.T.
idüp orta kola Dâvud Big ile Hasan Big tenbih olındı. (100 51a 6-11)
Y.T. Ö. Y.

Bir gün pâdişâh "Niyyetü'l gazâ" diyüp Karamanoglu'nun kasdına
Z.T. Ö. Z.T. Z.T.
sefer idüp yürüdi ve bir gün sa'âdetle deryâyı geçüp Bursa şehrine
Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.T.
vardı.
Y. (66 34a 1-3)

1.2.3.1.2. ve Bağlacı ile Bağlı Üç Cümleden Oluşan Bağlı Bileşik Cümleler

Andan sonra meclis-ı ‘ulemâya idhâl eylediler ve ‘ulemâ dahı
 Z.T. Y.T. B.T. Ö. B.T.
ta‘zimen cümlesi ayak üzere kalkup ikrâm eylediler ve Mahmud dahı
 Z.T. Y. B.T. Ö. B.T.
hâzır olan efendilerün ellerin bûs idüp ve ardın ardın kaçup saff-ı
 Z.T. Y.T.
nihâlde el bağlayup turdı. (127 64b 21 – 128 65a 2)
 Z.T. Y.

Bir gün Edrene’ye yakın gelüp kondı ve Edrene halkına haber
 Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.
olunup cümlesi eger sagir ve eger kebir cümlesi pâdişâhı istikbâl idüp
 Z.T.
pâdişâh bunlarun cümlesinün hâtırlarını su’âl idüp her birine halli
 Ö. Z.T.
halince iltifâtlar idüp ve geçüp tahtında ber-kâ’ide karâr eyledi ve fakir
 Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.
zu‘afânun meşâlihlerini bi-nişe ve [bi]- endişe zevk u sohnete başladı.
 Z.T. Y.T. Y.
 (52 26a 21-53 26b 4)

Çün pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri Hak sübhâne ve ta‘âlâ
 B.T. Ö.
hazretlerine bu vechile münâcât idüp ve bir kabza toprağı alup
yakasından koynuna bıragup ve el yüze sürüp şir-ı ciyân gibi sıçrayup
 Z.T.
at arkasına geldi ve eline kılıç alup ‘asker-i İslam’ı kaviyyü’l –kulûb
 Y.T. Y. B.T.
idüp küffârın üzerine hamle iderken İshakoğlu İsâ Big dahı
 Z.T. Ö. B.T.
‘askeri ile gelüp kendini küffâra urdı ve anun ‘akabinden Şâhin
 Z.T. N. Y. Y. B.T. Y.T.
Paşa dükeli kulları ve ‘azâbları ile gelüp bir cânibinden ol dahı yürüdi.
 Ö. Z.T. Y.T. Ö. B.T. Y.
 (113 57b 13-19)

Ez-in-cânib ol bozılan ‘askerün bâkisi kaçup Karamanoğlu’na
 Z.T. Ö. Z.T. Y.T.
geldiler ve başlarına ne hâl geldüğün bir bir ‘ayân ve beyân idüp ve
 Y. B.T. Z.T. B.T.
nicesi tutulup giriftâr olduklarını hikâyet eyledüklerinde Karamanoğlunun
 Z.T.

'aklı başından çıkup nice ideceğin bilmedi ve yanında 'asker bu ahvâli
 B.li N Y. B.T. Ö.
duyıcak bölük bölük kaçup her birisi evli evine tagilup perâkende
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
oldılar. (13 5a 16-21)
 Y.

Hattâ bir gün şâhzâde Edrene'ye yakın geldüklerinde fi'l-vâki'
 B.T. Z.T. Z.T. Z.T.

paşalar ve bigler sıgar u kibâr şâhzâdeyi istikbâl idüp ta'zim ve tekrîm
 Ö. Z.T. Z.T.
birle şâhzâdeyi karşıladılar ve şâhzâde dahı cümlesinün hâtırların ele
 B.li N Y. B.T.
alup her birisine iltifâtlar iderek saraya dâhil olup şâhzâde babasınınun
 Z.T.
elin öpüp baba ile ogul görışdiler ve ol zevk [u] şevkle karâr eylemede.
 Ö. Y. B.T. Z.T. Y(61 31b 9-15)

Her birine bir dürlü hakâret idüp ertesi gün pâdişâh ata binüp
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
'azm-i Edrene kılup revâne oldu ve hiçbir yerde karâr itmeyüp muttasıl
 Z.T. Y. B.T. Z.T.
gider ve biglerün birisine iltifât itmeyüp hergiz yüzlerine bakmadı.
 Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.T. Y.
 (52 26a 18-20)

İşte imdi benüm cânum bunların kimine degenek urdılar ve
 B.T. B.T. B.T. Y.T. B.siz N Y. B.T.
kiminün sacı sakalın yoldılar ve kiminün timârını âhire virdiler.
 B.li N. Y. B.T. B.li N Y.T. Y.
 (52 26a 16-18)

Muhassal-ı kelâm az zamân içinde kiralun başına üç kerre otuz bin
 Z.T.
'askerden ziyâde 'asker cem' olup ol ovalara katran deryâsından nişâne
 Z.T. Y.T. N.
virdi ve kiral-ı bed-fi'al pâdişâh ile eylediği ahdı bozup bu kadar top ve
 Y. B.T.
cebe-hâne ile tranpatesin dögüp bir naht sâ'atde göcüp bir gün Orsova
nâm mahalle gelüp andan Savarina'ya gelüp Vajen ovasından Tuna'yı
geçüp karâr eyledüklerinde Çirin Miha didükleri mel'unı kiral Timok

nâm ile gönderüp mezkûr mel'un dahı varup Timok didükleri ili urup ne
 Z.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T.
bugday ve ne arpa ve ne saman ve ne öküz ve ne koyun ve ne tonuz ve

giyecek 'abâ kısmından bir şey komayup cümlesin sürüp kıralun katına
 Z.T. B.li N. Z.T. Y.T.
getürdi ve ol ilün re'âyâsı bu hâli göricek mukavemete iktidârları
 Y. B.T. Ö. Z.T.
olmayıp küllisi Savarina nâm mahalle gelüp sâkin oldılar.
 Z.T. Ö. Z.T. Y. (73 37b 20-74 38a 11)

Pâdişâh-ı 'âlem anda kaldı ve 'asker-ı İslâm kona göçe yiye içe
 Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T.
Edrene şehrine gelüp dâhil oldılar ve Şâhzâde, babası yerine sultân olup
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
fakir ve zu'afânun mesalihlerini görüp zevk şevkle sâkin olup
 Z.T. Z.T.
oturmakda. (67 34b 10-13)
 Y.

Şöyle kim pâdişâhun sag yanından Anadolu 'askeri beglerbegisi
 B.T. Y.T. Ö.
Karaca Big ile yürüdiler ve anlarla bile İbn-i Fenâri dahı yürüdi ve
 Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. B.T. Y. B.T.
Evrenuz Bigoglu 'İsâ Big yürüdi. (106 54a 9-12)
 Ö. Y.

Tezkire vusul buldukda ol dahı "Sem'en ve tâ'aten" diyüp netice-i
 Z.T. Z.T.
kelâm üç günden sonra Mahmud'ı vezir-i a'zam eylediler ve 'adâletle
 Z.T. Z.T. B.li N. Y. B.T.
üç yıl tamâm vezâret idüp 'âkıbetü'l-emr sâ'ir vüzerâ-yı 'i'zâm hasedi
 Z.T. Z.T. Ö.
binâ idüp envâ' hileye sürü' eylediler ve Mahmud Paşa hakkında nice
 Z.T. Y.T. Y. B.T. B.li N.
nice galiz ve nâ-ma'kûl şeyleri pâdişâha arz eylediler. (128 65a 15-19)
 Y.T. Y.

1.2.3.1.3. ve Bağlacı ile Bağlı Dört Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler

Hattâ hicret-i nebeviyyenün sekiz yüz kırk sekizinci tarihi idi ve
 B.T. Y. B.T.
Receb ayının gurre idi ve şenbe gicesi idi ve ol gice geçüp ertesi gün
 Y. B.T. Y. B.T. Z.T. Z.T.
'ale's-seher 'asker-i İslâm yine at arabasına süvâr olup alayların bezeyüp
 Z.T. Ö. Z.T. Z.T.

yürüdiler. (102 52a 16-19)

Y.

Hattâ kıralun çadırına gelüp ve içerü girüp kıralun tahtını

B.T.

Z.T.

B.li N.

kılıqladı ve oturdu ve Cenâb-ı Allâh'un 'inâyet ve hidâyetine hamd u

Y.

B.T

Y.

B.T.

Y.T.

şükr eyledi ve oradan kalkup yine ceng meydânına gelüp kılıçdan geçen

Y.

B.T.

Z.T.

melâ'inleri bakup Hak sübhâne ve ta'âlâ hazretlerine hezâr-bâr hamd

Y.T.

Z.T.

şükr eyledi. (116 59a 21-117 59b 4)

Y.

1.2.3.2. "ammâ" Bağlacıyla Bağlı Cümleler

ve bağlacından sonra en çok bağlı birleşik cümle oluşturan bağlaç *ammâ* bağlacıdır. "*ammâ*" bağlacı ile bağlı 14 bağlı birleşik cümle belirledik, bunlardan 13'ü iki cümleden, 1'i üç cümleden oluşmaktadır. "*ammâ*" bağlacı iki cümleden oluşan bağlı birleşik cümlelerde bir kez, üç cümleden oluşanlarda ise iki kez kullanılmıştır.

"*ammâ*" bağlacı cümleleri karşıtlık, uyumsuzluk gibi anlam ilişkileri ile birbirine bağlamıştır: "Gitdükçe pâdişâhun alayları düzilmeye başladı ammâ küffâr-ı hâk-sârün alayları bozılmaya başladı.", "Karaca Big, bu resme alayını düzüp turmakda ammâ sol koldan Şâhin Paşa cümle Rumeli 'askeri ile yürüdi."

1.2.3.2.1. "ammâ" Bağlacı ile Bağlı İki Cümleden Oluşan Bağlı Birleşik Cümleler

Ammâ bu taraftan Şâhin Paşa yedi kat alayı önüne katup ve gayret

B.T.

Y.T.

Ö.

kuşağın beline bağlayup her cend küffârdân yüz döndermediler ammâ

Z.T.

Z.T.

Y.T.

Y.

B.T.

küffâr-ı hâk-sâr ser-â-ser demirlere gark olup gelmişler idi.

Ö.

Z.T.

Y. (108 55a 5-8)

Ammâ yine tanışık idüp ve ol aradan kalkup Matara nâm mahalle
B.T. Z.T. Y.T.
geldiler ammâ Matara halkı cemi^een kaçup Parovadiye nâm kal^eaya
Y. B.T. Ö. Z.T. Y.T.
girmişler idi. (96 49a 1-3).
Y.

Ammâ zikr olınan ol tekürün gönderdiği iki pâre müte^eazzım
B.T. Ö.
gemiler gelüp Boğaz'a girdiler pâdişâha yol virmeyüp geri döndürmege
Z.T. Y.T. Y. Z.T.
ammâ Topcıbaşı Saruca gözedüp tururdu. (86 44a 11-14)
B.T. Ö. Y.

Ba^edehu paşalara varup minnet eylediler ammâ paşalar elçiye yüz
Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T.
virmeyüp asla iltifat eylemediler. (58 29a 8-9)
Z.T. Z.T. Y.

Bir hayli ceng-âşub eylediler ammâ ara yerden muhannisler bölük
Z.T. Y. B.T. Y.T. Ö.
bölük tağı tutup kaçmaga başladılar. (111 56b 8-10)
Z.T. Z.T. Y.T. Y

El ayak, burun kulak, meydân içinde habib-i neccâr yongası
mesâyesinde dökilüp Yanko mel^eûn çok dikkat eyledi ammâ çâre olmadı.
Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
(43 20b 9-11)

Gitdukçe pâdişahun alayları düzilmege başladı ammâ küffâr-ı hâk-
Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T.
sârün alayları bozilmaga başladı. (114 58a 3-5)
Ö. Y.T. Y.

Hele ahşâm oldı ammâ küffâr-ı hâk-sâr her taraftan hücum idüp
B.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
bunlarda dermân kalmadı. (93 47b 19-20)
Y.T. Ö. Y.

Hele ne hâl ise oradan geçüp giderek Bedric nâm mahalle varup
B.T. Z.T. Z.T. Y.T. Z.T.
kondılar ammâ Bedric bir virân kal^ea idi.
Y. B.T. Ö. Y. (96 48a 10-12)

Herkes çadırına togrı revâne olup kimı Turhan'ı sögerek ve kimi

Ö. Z.T.

buna sebep olanı sögerek döndiler ammâ küffâr-ı hâk-sârun

Z.T. Y. B.T.

'arabalarından katı çok 'arabayı yagma itmişler idi. (46 22a 14-16)

B.li N Y.

Karaca Big, bu resme alayını düzüp turmakda ammâ sol koldan

Ö. Z.T. Y. B.T. Y.T.

Şâhin Paşa cümle Rumeli 'askeri ile yürüdü. (107 54b 3-5)

Ö. Z.T. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem ziyâde müte'ellim oldı ammâ çâre yok. (112 57a 1920)

Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

Ol dahı yürüyüp iki 'asker ser-â-ser birbirine tokunup savasa âgâz

Z.T. Ö. Z.T. Y.T.

eylediler ammâ Anatolı 'askeri Karaca Big'e yâr olmadılar.

Y. B.T. Ö. Y.T. Y.

(107 54b 12-14)

1.2.3.2.2. "ammâ" Bağlacı ile Bağlı Üç Cümleden Oluşan Birleşik Cümleler

Yeniçeri ve 'azâb üzerine düşüp kırıla urdılar nacagı ammâ

Ö. Z.T. Y.T. Y. B.li N B.T.

kaçan kim küffâr bu hâli gördüklerinde 'asker-i İslâm üzerine yedi def'a

B.T. Ö. Z.T. Y.T. Z.T.

hamle kıldılar ammâ çâre olmadı. (114 58a 10-12)

Y. B.T. Ö. Y.

1.2.3.3. "ancak" Bağlacıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Bu cümlede *ancak* bağlacı iki cümleyi karşıtlık ilgisi birbirine bağlamıştır.

Bunların birisinden asla sıyf u sadâ çıkmadı ancak bunlar

Y.T. Z.T. Ö. Y. B.T. Ö.

birbirlerinin yüzlerine bakışup tururlardı.

Z.T. Y.

1.2.3.4. “çü” Bağlacıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Bu iki beyitte çü bağlacı cümleleri sebep-sonuç ilgisi ile birbirine bağlamıştır. Bu iki cümlede de çü'den sonra gelen cümle önceki cümlenin sebebidir.

asılsun ‘arşa İslâm’un kılıcı
Y. Y.T. Ö.
çü sensin kuluna yardım kılıcı. (113 57b 12)
B.T. Y. Ö.

bizüm tali‘imüzdür şimdi mes‘ud
Ö. Z.T. Y.
çü hazretten bize burhân erişdi. (98 50a 6-7)
B.T. Y.T. Y.T. Ö. Y.

1.2.3.5. “dahı” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümle

Bu cümlede dahı bağlacı ve bağlacının görevini üstlenmiştir.

Fi‘l-cümle köyleri bile yanmış gördiler dahı ertesi gün
N. B.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
Şehirköyi’ne gelüp dâhil oldu. (30 14a 20-21)
Y.T. Z.T. Y.

1.2.3.6. “lâkin” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümle

Bu cümlede ammâ bağlacı gibi kullanılan lâkin bağlacı iki cümleyi karşıtlık ilgisi ile birbirine bağlamıştır.

Ammâ kırâl-ı bed-fi‘âl gayet ıztırâbâ düşüp melûl olmuş idi lâkin
B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
Yanko didükleri mel‘ûn gayet mütekebbir ve magrûr dinsiz idi.
Ö. Y. (97 49b 12-14)

1.2.3.7. “Şöyle kim” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler

“Şöyle kim” bağlacıyla bağlanan bu üç cümlede, şöyle kim'den sonraki cümle önceki cümlenin açıklamasıdır.

Hele ne hâl ise ‘asker-i İslâm’un gayretli bahâdırları ile küffâra
B.T. Z.T. Z.T. Y.T.

urdılar kılıcı söyle kim kimsenün gözi âhiri görmekten kalmış idi.
 Y. B.li N B.T. Ö. Y.T. Y.
 (112 57a 20-22)

Hemân kim ol gemiler nişân yerine geldükde Topcubaşı emr idüp
 Z.T. B.T. Z.T. Z.T.
toplara bir ugurdan âteş virdiler söyle kim yer gök inildi.
 Y.T. Y.T. Y. B.T. Ö. Y. (86 44a 14-15)

Küffâr-ı hâk-sâr anları dahı yagma eylediler söyle kim bir at
 Ö. B.li N B.T. Y. B.T.
bağlayacak kalmadı. (74 38a)
 Ö. Y.

1.2.3.8. “ya’ni” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler

“Yani” bağlacıyla bağlanan bu cümlede *yani*’den sonraki cümle önceki cümlenin açıklamasıdır.

murâdımız budur bundaki ya’ni
 Ö. Y. Ö. B.T.
Murâd bin Mehemmed Hân erişdi . (86 44a 9)
 Ö. Y.

1.2.3.9. “zirâ” Bağlacı ile Bağlı Birleşik Cümleler

Bu cümlede çünkü anlamıyla kullanılan *zira* bağlacı cümleleri sebep- sonuç ilgisiyle bağlamıştır. Zira’dan sonraki cümle önceki cümlenin sebebidir.

ben kulun senden umaram yardımı
 Ö. Ö. Y.T. Y. B.li N
zirâ senden gayrı bilmez derdümü. (86 44a 9)
 B.T. Ö. Y. B.li N

1.2.3.10. Birden Fazla Bağlaçla Bağlı Birleşik Cümleler

Birden fazla bağlaçla bağlı 15 bağlı birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerde *ve*, *ammâ*, *hattâ*, *illâ*, *zirâ* bağlaçları kullanılmıştır.

15 cümleden 11'i *ammâ*, *ve*, bağlaçlarının bir arada kullanılmasından oluşan bağlı birleşik cümlelerdir. “*ve*” bağlacının *hatta* ve *zira* bağlaçlarıyla bir arada kullanılmasından oluşan birer bağlı birleşik cümle bulunmaktadır. Bunların dışında üç ve dört bağlacın bir arada bulunduğu birer bağlı birleşik cümle daha vardır.

1.2.3.10.1. “*ammâ* , *ve*” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Allâhu ekber kebirâ- küffâr-ı hâk-sâr hazân yapragı düşer gibi
 B.T. Ö. Y.T.
düşmeye başladı ve küffâr-ı hâk-sârın mukâvemeti iktidarı olmayup
 Y. B.T. Z.T.
hâ hinâ hâ taburlarına tagilup top tüfenk tedârikine başladılar ammâ
 Z.T. Y.T. Y. B.T.
guzât-ı İslâm küffârın topına tüfengine asla bakmayup kan görmüş
 Ö. Z.T.
arslanlar gibi dört yanadan küffârın taburına dahı yürüdiler.
 Z.T. Y.T. Y.T. B.T. Y. (45 21b 7-12)

Anatolî ‘askeri ve Anatolî bigi ve Turhan fi’l-cümle ordu-yı
 Ö. Ö.
hümâyuna geldiler ammâ dilleri kıssa ve yüzleri yok. (52 26a 6-8)
 Y.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.

Andan Şehirköy kasabasını ve kurâsını ihrâk eylediler ve andan
 Z.T. B.li N. Y. B.T.
bir sâ’at tevakkuf itmeyüp Dragoman der-bendinden geçüp Sofya şehrine
 Z.T. Z.T. Y.T.
‘azimet eylediler ammâ Kâsım Paşa dahı haymelerini bi’l-küllîye
 Y. B.T. Ö. B.T. Z.T.
bıragup gitmiş idi. (20 9a 1-4)
 Y.

Cümle Anatolî ‘askeri münhezim olup karârı firâra tebdil idüp
 Ö. Z.T. Z.T.
kaçmışlar idi ammâ beglerbegi-ki Karaca Big- yüz dönderüp kaçmamış
 Y. B.T. Ö. B.T. Z.T.
idi ve Tomaş Jupân nâm kâfir ana mukâbil olmuş idi. (109 55b 15-18)
 Y. B.T. Ö. Y.T. Y.

El-hâsıl birkaç bin kâfir üzerine düşüp ara yerden hâ hinâ hâ gücle
 Z.T. Ö. Z.T. Y.T. Z.T.
baş kurtardı ammâ ol aralıkda katı çok melâ'in topraga düşdi ve
 Y. B.T. Z.T. Ö. Y. B.T.
Yanko mel'ûnun bir kara sancagıyla bir boz atını âlâtıyla almışlar idi.
 B.li N Z.T. Y.
 (40 19a 10-13)

Hasan Bigoglı 'İsa Big dahı Zagora ve Yanbolı 'askeri ile gelüp
 Ö. B.T. Z.T.
turdi ve bunun 'akabinden Murâd Big ve Malkoçoğlu dahı Filibe
 Y. B.T. Y.T. Ö. B.T.
'askeriyle gelüp turdi ammâ küffâr tarafından dahı Mire Jupan ve Ratul
 Z.T. Y. B.T. Y.T. B.T. Ö.
Jupan ve Yanko Jupan dahı gelüp mukâbil turdi. (107 54b 6-10)
 B.T. Z.T. Z.T. Y.

Kulleyi virmediler ammâ kimi yandı ve kimi kendüyi kullenden
 B.li N Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö. B.li N
aşığı bıraktı. (94 48a 12-13)
 Z.T. Y.

Ammâ zikr olınan vükelâ gıceyi gündüze katup kovdılar ammâ
 B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
çâre olup düzmeye yetemediler ve oradan dönüp Edrene'ye pâdişâh
 Z.T. Y.T. Y. B.T.
katına gelüp düzmeye ne hâl olduğunu bir bir 'ayân ve beyân eylediler
 Z.T. B.li N Z.T. Y.
ve şâhzâde vâfir hazzidüp her birine in'âm ve ihsânlar eyledi.
 B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.
 (70 36a 13-16)

Anun 'akabinden Şâmlı 'Ali dahı il ve memleketi yerinden
 Z.T. Ö. B.T. Z.T.
kaldurup ol dahı ardına düşdi ve bunların 'akabinden Paşa dahı erişüp
 Ö. B.T. Y. B.T. Y.T. Ö. B.T. Z.T.
izlerine düşüp gitdi ammâ düzme orman içinden bir ogırı yol tutup
 Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
Karadeniz yalısıyla cân ve başı korkusına düşüp çekilüp gitdi ve
 Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T.
Midye'ye geçdi. (69 35b 18-70 36a 1)
 Y.T. Y.

Ol arada bulunan kimesnelerden birisi bu sırra vâkıf olmadılar ve
 Ö. Y.T. Y. B.T.
Sultân Murâd dahı bu hâli müşâhede idicek ziyâde bi-huzur oldı ve nice
 Ö. B.T. Z.T. Z.T. Y. B.T.

ideceğin bilmeyüp ol mahalden kalkup sarâya dâhil olup oturdu ammâ
 Z.T. Z.T. Y. B.T.
ziyâde gam ve gussaya düşdi. (129 65b 10-13)
 Z.T. Y.T. Y.

Söyle kim evvel küffâr-ı hâk-sâr ordusunda bir yem râygân dört
 B.T. Z.T. Y.T. Ö.
akçaya satılırken buçuk esediye satılır oldu ve on yumurta bir akçaya
 Z.T. Y.T. Y. B.T.
satılırken yaraya sarmak için bir yumurtaya bir esedi virüp ararlardı
 Z.T. Y.
ammâ bulımazlardı ve ‘asker-i İslâm arasında bir yem buçuk esediye
 B.T. Y. B.T. Y.T. Ö.
satılırken üç akçaya oldu ve bir yumurta on akçaya satılırken
 Z.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.
on dânesi bir akçaya oldu. (34 16a 2-7)
 Ö. Y.T. Y.

1.2.3.10.2. ve, “hatta” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Ammâ gayet kış [idi] ve kar derin idi, hattâ re‘âyâ ‘asker-i
 B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
İslâmın önüne düşüp yürüyüp yol açarlardı. (24 11a 10-11)
 Z.T. Z.T. Y.

1.2.3.10.3. “ve” ,”zirâ” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Bir gün Mahmud Paşa pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerine gelüp ve
 Z.T. Ö. Y.T. Z.T. B.T.
ahvâli bir bir ‘ayân ve beyân eyledi ve çok niyâz eyledi zirâ
 B.li N Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T.
pâdişâhun Rumeli’ne geçmege niyyeti yogdı. (76 39a 8-11)
 Ö. Y.

1.2.3.10.4. “illâ” , “ve” , “amma” , “zirâ” Bağlaçlarıyla Bağlı Birleşik Cümleler

Guzât-ı İslâm çok ok urdılar illâ yetmedi ve çok yigitler kılıç
 Ö. B.siz N Y. B.T. Y. B.T. Ö. N.
yetişdürler ammâ kesdürmek müyesser olmadı zirâ dinsiz sâfi demir
 Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.

içinde idi. (40 19a 8-10)

Y.

Hemân cân atup ve tonuz topı anun üzerine hücum eylediler ve ol
 Z.T. Z.T. B.T. Y.T. Y. B.T.
melâ'inlerden Mahmud Big çok melâ'ini topraga düşürdi ammâ çâre
 Ö. N. Y. B.T. Ö.
olmadı zirâ yalnız elün sadâsı çıkmaz ve yalnız taş divâr olmaz.
 Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.
 (48 23a 18-21)

1.2.4. Kİ'li Birleşik Cümle

Gazavatnamedeki birleşik cümlelerin çoğunda ana yapıyı ki'li birleşik cümle oluşturmaktadır. Ancak bu cümlelerde başka birleşiklik özellikleri de bulunduğu için bu cümleler çoğunlukla karmaşık birleşik cümleler içerisinde değerlendirilmiştir. Bunların dışında Gazavatnamede bir ana cümle ile bir yardımcı cümleden oluşan 33 ki'li birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerde *kim*, *ki*'den daha fazla kullanılmıştır. Ayrıca Gazavatnamenin cümleleri arasında *ki*'si düşen ve yeni bir yapıya giren birleşik cümleler de bulunmaktadır.

Ki'li birleşik cümleleri, yardımcı cümlenin ana cümleyle anlamca kurduğu ilgiye göre inceledik. Buna göre ki'li cümleleri yardımcı cümlenin ana cümlenin bir ögesi ve yardımcı cümlenin ana cümle öğelerinden birinin sıfatı olup olmasına göre ikiye ayırdık. 33 ki'li birleşik cümleden 20'sinde yardımcı cümle mantıken ana cümlenin bir ögesi, 13'ünde ise yardımcı cümle ana cümle öğelerinden birinin sıfatı görünümündedir.

1.2.4.1. Yardımcı Cümlenin Mantıken Ana Cümlenin Bir Ögesi Olduğu Cümleler

20 ki'li birleşik cümlede yardımcı cümle mantıken ana cümlenin bir ögesi görünümündedir. Bu cümlelerden 11'inde yardımcı cümle ana cümlenin nesnesi; 6'sında zarfı; 3'ünde yer tamlayıcısıdır.

1.2.4.1.1. Yardımcı Cümlelerin Mantıken Ana Cümlelerin Nesnesi Olduğu Cümleler

Ammâ pâdişâh kıyâs eyledi kim Şâhzâde'ye bu sözi Halil Paşa
B.T. Ö. Y. B.T. Y.T. N. Ö.
öğretti ola. (89 45b 1112)
Y.

Ba⁴dehu 'ulema efendiler her taraftan mes'ele havâle

eyledüklerinde bilâ-tereddüt Mahmud cümlesine cevâb viricek pâdişâh
Z.T. Ö.
emr eyledi kim Kadı'asker 'Ali Efendi dahı su'âl eyleye (128 65a 2-4)
Y. B.T. Ö. B.T. Y.

Bak imdi gör kim analar neler togurmuş (96 49a 18-19)
B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. N. Y.
Çünkü pâdişâh bunlarda bu hâli görünce bildi kim bunlardan
B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Y.T.
fâ'ide yokdur. (42 20a 16-17)
Ö. Y.

Ez-in-cânib bizüm hikâyemüz [-] günlerde bir gün Pâdişâh-ı 'âlem-
penâh hazretleri zevk sohbet idüp otururken Şâh-zâde hâtırına gelüp emr
Ö. Z.T. Z.T.
eyledi kim varup Şâh-zâde'yi getüreler. (60 31a 19-21)
Y. B.T. Z.T. N. Y.

Ez-in-cânib pâdişâh-ı 'âlem Tatar 'askerine fermân eyledi ki
Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T.
varup Karamanoglı'nun il ve memleketini uralar. (12 5a 21-13 5b 2)
Z.T. N. Y.

Gel imdi gör kim Karıoglı bal agzını açup neler söyler.
B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. N. Y.
(36 17a 13-14)

Hemân Yanko mel'ûn emr eyledi kim yigirmi bin kadar yanak
Z.T. Ö. Y. B.T. Ö.
demir cübbeler giyüp gelsünler. (97 49b 2-4)
Z.T. Y.

İttifâk ol heftenün cum'a günü Mustafa Paşa köprüsi dimekle

Z.T. Z.T.

ma'rif olan kasabadan bir ihtiyâr kimesne seheri şehre giderken

Ö. Z.T

Edrene'ye yakın bir yüksek yerde bakup gördi kim iki kimesne oturur.

Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

(129 65b 16-18)

Kıyâs eylediler kim bu kal'a ehli kal'ayı bıragup gitmişler ola.

Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

(81 41b 8-9)

Pâdişâh fermân eyledi kapıcı başılara ki bu gidilere degenek

Ö. Y. Y.T. B.T. Y.T. Ö.

urılsın. (52 26a 15-16)

Y.

1.2.4.1.2. Yardımcı Cümlelerin Mantıken Ana Cümlelerin Zarfı Olduğu Cümleler

Ammâ ez-in-cânib Karamanoglu tekrâr Tekür-i la'inün sözine uyup

B.T. Z.T. Ö. Z.T. Z.T.

'asker cem' eyledi kim varup il ve memleketi urup harâb ve

N. Y. B.T. Z.T. N Z.T. Y.Par B.T

kendüye dönderüp zabt u rabt eyleye. (65 33b 12-14)

Z.T. Y.

ben kulunı itmiş idün sen sebeb

N. N. Y Ö Y.Par.

kim nizâm-ı 'âlem idem taleb (86 44a 6)

B.T. N. Y.

Bir zamândan sonra 'akıl başına gelüp tiz atına binüp cengden

Z.T. Z.T. Z.T. Y.T.

taşra çıkdı kim başını sardurup ve gene cenge gele.

Z.T. Y. B.T. Z.T. B.T. Z.T. Y.T. Y.(111 56b 21-112 57a 1)

Guzât-ı İslâm bu hâli görünce eger erleri ve eger 'avratları bir

Ö. Z.T. Ö.

vechile ceng eylediler kim ta'biri mümkün degül. (94 48a 3-5)

Z.T. Y. B.T. Ö. Y

ümidüm dutmuşam sana ilâhi
 N. Y. Y.T. B.T.
ki sensin cümle halkun pâdişâhı (113 57b 9)
 B.T. Y. Ö.

Yanko dahı emr idüp kal'anun içine yürüdiler kim alup zabt idüp
 Z.T. Y.T. Y B.T. Z.T. Z.T.
ve içine vâfir küffâr koyalar. (81 41b 10-11)
 B.T. Y.T. N. Y.

1.2.4.1.3. Yardımcı Cümlenin Mantıken Ana Cümlenin Yer Tamlayıcısı Olduğu Cümleler

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün kim bigler ve 'asâkir-ı İslâm
 B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
küffârın ardınca gitmişler idi. (47 22b 21-48 23a 1)
 Y.T. Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün kim küffâr-ı hâk-sâr Mahmud
 B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
Big'i âzâd idüp yollamışlardı. (58 29a 2-3)
 N. Z.T. Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün kim mukaddemâ küffâr-ı hâk-sâr
 B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö.
gelüp Şumlı kal'asını ve Bedric didükleri kal'a ve Varna kal'asını zabt u
 Z.T.
rabt idüp bu kal'alardan aldıkları esirler kim kiminün oğlını ve kiminün
 Z.T. B.T.
kızını ve kimünün kız karındaşını ve denlü ma'sum ve ma'sumeleri
 N.
almışlar idi. (119 60b 1-5)
 Y.

1.2.4.2. Yardımcı Cümlenin Ana Cümlenin Öğelerinden Birinin Sıfatı Olduğu Cümleler

13 ki'li birleşik cümlede yardımcı cümle anlamca ana cümlenin öğelerinden birinin sıfatı görünümündedir. Bu cümlelerin dördünde yardımcı cümle ana cümlenin öznesinin sıfatı, beşinde yer tamlayıcısının sıfatı, dördünde ise zarf tümlecinin sıfatıdır.

1.2.4.2.1. Yardımcı Cümlelerin Ana Cümlelerin Öznesinin Sıfatı Olduğu Cümleler

Allâhu ekber kebirâ- bir mertebe ceng oldu kim baş ayak, barmak,
 B.T. Z.T. Ö. Y. B.T.
tırnak, balta nacak, ok, mızrak, kerde yarak sahn-ı meydânda neccâr
yongası mesâbesinde dökilüp kan gövdeyi götürdi. (113 57b 19-22)
 Z.T. Y

Bu kerre iki 'asker ser-â-ser birbirlerine karılıp ol gün bir ceng
 Z.T. Z.T. Z.T. Ö.
turdu kim takriri mümkün degül. (112 57a 13-14)
 Y. B.T. Ö. Y.

ne nâzik vakte tuş oldu bu 'İsâ
 Y.T. Y. Ö.
ki nefhi kurı cisme cân erişdi. (98 50a 5-6)
 B.T. Ö. Y.T. Z.T. Y.

Şâhin Paşa bu hâli görüp nefir-i 'âmm 'askerini ve kendi
'azâblarını önine katup ve Rumili'nün yararları dahı bile turup şol
 Z.T.
meretebe ceng oldu kim takriri muhâl idi. (111 56b 10-12)
 Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.

1.2.4.2.2. Yardımcı Cümlelerin Ana Cümlelerin Yer Tamlayıcısının Sıfatı Olduğu Cümleleri

Ammâ biz gelemiz sag kolun hikâyesine kim mukaddemâ zikr
 B.T. Ö. Y. Y.T. B.T. Z.T.
olınmışdı. (109 55b 14-15)
 Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün sol kola kim Rumili Beglerbegisi
 B.T. Ö. Y. Y.T. B.T.
Şâhin Paşa yerinden deprenüp yürüdükde alayın ucında Feriz Bigoglı ile
 Z.T. Y.T.
Karın kâdısı turmuşlar idi. (107 54b 17-20)
 Ö. Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerine giden

B.T. Ö.

Mahmud Paşa'ya gelsün kim ol vezir Pâdişâh'dan nâmeler alup gelmiş

Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

idi. (79 40b 14-16)

Ez-in-cânib bizüm hikâyemüz Ungurus kiralına gelsün kim ol en

Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö.

geriden gelürdi. (30 14a 14-15)

Y.T. Y.

Ez-in-cânib bizüm hikâyemüz küffâr-ı hâk-sârun 'arabalarına

Z.T. Ö. Y.T.

gelsün kim bakıyyetü'l- seyf olan melâ'in-i bi-dinler 'arabalarını tabur

Y. B.T. Ö.

idüp ve toplar kurup tüfenkçisin hâzır eylemiş idi. (117 59b 8-10)

Z.T. N. Y.

Şükr ü sipas ol Hallâk-ı 'âleme ki cihâdı fi-sebilli'llâh 'ibâd-ı

Y. Y.T. B.T. N. Z.T.

müslimine derecât-ı 'âliyye için vesile kıldı. (5 1b 3-5)

Y.T. Z.T. Y.

1.2.4.2.3. Yardımcı Cümlelerin Ana Cümle Zarfının Sıfatı Olduğu Cümleler

Ammâ 'asâkir -i İslâm ol kadar doyum oldı ki kıyasa gelmez.

B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Y.T. Y.

(116 59a 1-2)

Bu kerre ol arslan bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh diyüp ol deryâ

Z.T. Ö. Z.T.

gibi turan küffâra bir giriş girdi kim ta'bir mümkün degül.

Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

(96 49a 19-20)

dereler içi tamam söyle tolı

Ö. Z.T. Z.T. Y.

kim bulımaz geçmege kimse yolu (117 59b)

B.T. Y. Z.T. Ö. Y.

kan içinde söyle gövdeler yüzer

Y.T. Z.T. Ö. Y.

kim gören tanıyıban 'aklın bozar (117 59b 6)

B.T. Ö. Z.T. N. Y.

1.2.4.3. Ki'si Düşmüş Ki'li Birleşik Cümleler

Aşağıdaki cümlelerde ki'nin düşmesi sonucu cümleler yeni bir yapı oluşturmuşlardır. Bu cümlelerden dördünde düşen ki'nin yerini virgülün alması nedeniyle cümleler sıralı birleşik cümle gibi görünmektedir, ancak bu cümlelerin asıl yapısını ki'li birleşiklik oluşturmaktadır. “Pâdişâh ferman eyledi kapıcı başılara ki bu gidilere degenek urılsun” cümlesi Gazâvatnâmenin cümleleri arasında yer alan normal bir ki'li birleşik cümledir, normal olarak bu yapıda olması gereken “Andan sonra pâdişâh emr eyleyüp kudat efendilere tekrâr fermânlar yazılsun.” cümlesinde ise ki'nin düşmesinin yanı sıra ana cümlenin yüklemine çekimli bir fiil olması gerekirken bir zarf-fiile dönüştürüldüğünü, bunun sonucu olarak bu cümlenin de basit cümle yapısı kazandığını görmekteyiz.

Ammâ pâdişâh emr eyledi, herkes bulunduğu yerde turup

B.T. Ö. Y. Ö. Z.T.

deprenmeyeler. (40 19a 16-18)

Y.

Andan emr eyledi “Turhan Big gelsün” . (27 12b 19)

Z.T. Y. Ö. Y.

Andan sonra pâdişâh emr eyleyüp kudât efendilere tekrâr

Z.T. Z.T. Z.T.

fermânlar yazılsun. (28 13a 1-2)

Ö Y

Despot eyitdi “Beli bundadır” (51 24b 3)

Ö. Y. Z.T. Y.

Despot eyitdi “Beli gitmemişdür” '51 24b 4-5)

Ö. Y. Z.T. Y.

1.2.5. İç İçe Birleşik Cümle

Gazavatnamede iç içe birleşik cümle sayabileceğimiz 25 cümle belirledik. İç içe birleşik cümleleri iç cümlesi tek cümleden ve birden fazla cümleden oluşan iç içe birleşik cümleler şeklinde iki bölümde inceledik. 25 iç içe birleşik cümleden 21'inin iç cümlesi tek cümleden, dördünün iç cümlesi ise birden fazla cümleden oluşmaktadır.

İç cümleler çoğunlukla de- fiiline getirilen -Up zarf-fiil ekiyle zarf-fiil grubu oluşturmuş ve ana cümlenin zarf tümleci olarak kullanılmıştır. Bunların dışındaki iç cümleler ise de-, eyit-, dile-fiillerinin nesnesidir.

1.2.5.1. İç Cümlesi Tek Cümleden Oluşan İç İçe Birleşik Cümleler

Ammâ bu yanadan Edrene'ye tekrâr adamlar gelüp Âhval
B.T. Y.T. Ö.

böyledür" diyüp Karamanoglinun fesâdın tafsil eyledüklerinde vezir-i
Y.

a°zam emr idüp Kattaroglı nâm kimesne ihzâr eylediler. (11 4b 11-13)
N. Y.

Ammâ bu tarafda şâhzâde Şâhin Paşa'ya emr idüp "Rumili
B.T. Y.T. Ö. Z.T.

'askeriyle varup düzmenün hakkından gele.' [dedi]
Z.T. Z.T. Y. (68 35a 15-17)

N.

Ammâ Kümilioglı ol elde sancak begi olmagla ol aralarda gezüp
B.T.

"Buna ne çâre eylesem ?" diyüp tururken ol ilün re°âyâsı bir gice
Y.T. N. Y. Ö. Z.T.

Kümülioglı'nı başup tug ve sancagını ve çadırlarını fi'l-cümle garet
Z.T. N. Z.T.
eylediler. (74 38a 12-15)
Y.

Anlar dahı "Emr kıralun" diyüp küffâr-ı hâk-sârun önlerine düşüp
 Ö. B.T. Ö. Y. Z.T.
bu üslûp üzere yürüyüp Lâz iline gelmekde. (17 7b 21 -18 8a 1)
 Z.T. Y.T. Y.

Anlar dahı "Emr pâdişâhun" diyüp varup küffârın 'arabalarını top
 Ö. B.T. Ö. Y. Z.T.
ve tüfenk irişmez yerden muhâsara idüp ol gice beklediler.
 Z.T. Z.T. Y.
 (116 59a 12-14)

Anlar dahı "Ferman pâdişâhun" diyüp atlanup Karamanoglinun
 Ö. B.T. Ö. Y. Z.T.
ilini urup ahâlisini bölük bölük taşımaga başladılar. (13 5b 2-4)
 Z.T. Y.G. Y.

Anlar dahı Ferman pâdişâhun" diyüp konup oturdılar. (13 5b 10-11)
 Ö. B.T. Ö. Y. Z.T. Y.
 Z.T.

bu din düşmenleri şimdi gelüben
 Ö. Z.T. Z.T.
diler ibtâl ide Kur'an'ı Allâh (101 51b 20)
 Y. Y. N. B.T.
 N.

Bu kerre şâhzâde dahı bu ahvâli duyıcak "Nice itmek gerekdür?"
 Z.T. Ö. B.T. Z.T. Ö. Y.
 [dedi] (76 39a 3-4)
 Y

Cümle bigler ve paşalar "Fermân pâdişâhun" [diyüp] herkes
 Ö. Ö. Y. Z.T. Ö.

çadırına gitdiler. (100 51a 17)
 Y.T. Y.

didi ey pâdişâhlar pâdişâhı
 Y. B.T.

ümidüm sana tutmuşam ilâhi. (101 51b 14)
 N. Y.T. Y. B.T.

N.

Eyle olıcak 'Ali Efendi dahı bir mes'ele havâle idince Mahmud
 Z.T. Z.T. Ö.

cevâb virmeyüp "Siz a'lemsiz" diyü hâmuş oldu. (128 65a 4-6)

Z.T. Ö. Y. Y.

Z.T.

Ez-in-câlib Rumili beglerbegisi olan Şâhin Paşa dahı Rumili

Z.T. Ö. B.T.

'askerini fi'l-cümle cem' idüp ve varup Eskihişâr didükleri mahalde nasb

u hıyâm idüp oturup "Küffâr ne semte gider" diyü göz kulak olmuşdı.

Z.T. Ö. Y.T. Y. Y.

Z.T

(90 46a 18-21)

Kattaroglı dahı "Emr sultânunun" diyüp nâmeyi alup pâdişâh

Ö. B.T. Ö. Y.

Z.T.

tarafına revâne olup ve yer öpüp nâmeyi sundı. (11 4b 14-16)

Z.T. N. Y.

Ol dahı "Emr hünkârunun" diyüp yerinden turup abdesti tazeleyüp

Ö. B.T. Ö. Y. Z.T. Z.T.

Z.T.

pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerine dâhil olup ve yer öpdi. (26 12a 1-3)

Z.T. B.T. Y.

Ol dahı "Ferman pâdişâhun" diyüp menzile süvâr olup giceyi

Ö. B.T. Ö. Y.

gündüze katup segirderek bir gün Edrene'de Sultân Mehemmed

hazretlerine yetişüp ve getürdüğü beşâret-nâmeyi pâdişâhun önine koyup

müjde kıldı. (121 61b 10-13)

Z.T.

Y.

Ol yigitler dahı "Emr pâdişâhun" diyüp yola revâne olup giderken

Ö. Y.

Z.T.

bir gün karşularına bir bölük kimesneler çıkageldi. (12 5a 8-10)

Z.T. Y.T. Ö. Y.

Şâhin Paşa dahı "Emr pâdişâhun" diyüp Rum 'askerin alup düzme

Ö. B.T. Ö. Y. Z.T.

üzerine yürüdiler. (68 35a 17-18)

Z.T.

Y.T. Y.

Şâhzede dahı “Emr hünkârumun” diyüp ‘alem, tug, sancagin
 Ö. B.T. Ö. Y.
tagıdup tabl-hânesin inlederek Saruhan eline revâne olup selâmet birle
Saruhan’a dâhil olup fakir u zu’afânun meşâlihlerini ol iki lalasıyla
tanışarak görüp eger ‘ulemâ ve eger sulehâ ve fukarâ u agniyâ
şâhzâdenün zıll -ı sâdet bahşında âsude hâl olup karâr etmekte.
 Y.

Z.T

Şöyle kim “Pâdişâhum küffâr-ı hâk-sâr hâlâ Sarac ilinde’ didiler.
 B.T. B.T. Ö. Z.T. Y. Y.
 (76 39a 2-3)

N.

“Şimdi bir ferd ‘avdet idüp gitmemiş midür ?” (51 24b 4)
 Z.T. Ö. Z.T. Y.

1.2.5.2. İç Cümlesi Birden Fazla Cümleden Oluşan İç İç Birleşik Cümleler

Ammâ ertesi gün halk “Aferin olsun. Mahmud eyyi iş başardı.
 B.T. Z.T. Ö. Ö. Y. Ö. N. Y.

Kendisini kılıç altından sihr ile kurtardı” diyü bunun misâli nice sözler
 N. Y.T. Z.T. Y.

söylemeye başladılar. (129 65b 13-15)
 Y.

Y.T.

Ol sâ^eat nâmeler yazılıp ve şâhzâde tarafına adamlar gidüp bir gün

şâhzâdeye nâmeyi sunup “Babanuz pâdişâh-ı ‘âlem sizi isterler”
 Ö. Ö. N. Y.

didüklerinde şâhzâde “Emr pâdişâhun” diyüp ve yol tedârikin görüp bir
 Ö. Ö. Y.
 Z.T. Z.T.

gün atına süvâr olup tug sancakların tagıdup ve tabl-hânesini inlederek
 Z.T. Z.T.

Saruhan’dan göç idüp Edrene şehrini arzulayup yürüdi.
 Z.T. Z.T. Y.

(60 31a 21-61 31b 4)

Yanko mel^eun bu hâli görüp bir kerre hınzır gibi agrup “Bre ne
B.T. Z.T

turursınız?” Nâr-nur’un yüzi şuyın yere dökdünüz. Patreman Yandulus
Y. N. Y.T. Y. Ö.

sizden yüz dönderür” diyüp at sıçradup küffâr-ı hâk-sâra istimâlatlar
Y.T. Y.

virüp tururken pâdişâh-ı ‘âlem-penâh dahı ol kâfirin bu resme hareketin
Ö. B.T.
Z.T.

göricek at depüp sa^eâdetle yürüdi. (45 21b 2-7)
Z.T. Z.T. Z.T. Y.

“Zirâ ben cümle tâc u tahtımı ve ‘unvânımı fi’l-cümle ogluma
B.T. Ö. N. N. Y.T.
virdüm. Hâlâ pâdişâh oğlumı bilesiz” didükde cümlesi “Emr hünkârımın”
Y. Z.T. Z.T. N. Y. Z.T. Ö. Ö. Y.
diyü baş yere koyup eger yeniçeri ve eger sipâh ve cümle paşalar ve
Z.T. Z.T.
bigler cümlesi Edrene’ye teveccüh idüp yürüdiler. (67 34b 6-10)
Ö. Ö. Y.T. Z.T. Y.

1.2.6. Saplamalı Birleşik Cümle

Bu cümlede ara cümle öznenin bir yönünü vurgulamıştır.

Karaca Big, merd arslan idi, küffarın çoklığına bakmayup küffar-ı
Ö. Y. Z.T.
hâk-sârun önine turup kendi ‘askeri ile küffara kılıç urur.
Z.T. Z.T. Y.T. N. Y. (107 54b 15-17)

1.2.7. Karmaşık Birleşik Cümle

Gazavatnamede karmaşık birleşik cümle sayabileceğimiz 284 cümle belirledik. Karmaşık birleşik cümleleri birleşiklik özelliklerine göre sınıflandırmaya çalıştık, bu cümleleri birleşiklik özelliklerine göre on üç başlık altında topladık. Bu cümlelerin çoğunun ana yapısının ki’li birleşik cümle olduğunu görmekteyiz. Özellikle ki bağlacının nakil

cümlelerini aktardığı karmaşık birleşik cümleler önemli bir yer tutmaktadır.

1.2.7.1. İç İçe Birleşik Cümle Yapısında Olan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ana yapısını iç içe birleşik cümlelerin oluşturduğu 16 karmaşık birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerin iç cümlelerinde bir ya da birden çok birleşiklik özelliği bir arada bulunmaktadır. İç cümlelerin sıralı, bağlı, şartlı, ki'li birleşiklik özelliklerinden birini ya da birkaçını içerdiklerini görmekteyiz. İç cümlelerdeki cümle sayısı en az iki, en fazla yirmi yedidir.

didî ogul sana beşâret olsun
Y. B.T. Y.T. Y.

nasib oldî bana beşâret olsun. (121 61b 1)
Y. B.T. Y.
N.

Ez-in-cânib Kâsım Big ile Turhan şehri Sofya'da kavuşup biri
Z.T. Ö.
birilerine iri yarî sözler söyleyüp. "Hay senden [oldî] yok senden oldî."
Z.T. B.T. Y.T. Y. B.T. Y.T. Y.
diyüp karâr etmekte. (23 10b 7-9)
Z.T. Y.

Hemân küffâr bu kal'ayı alursa bizüm eşyâmuz taşrada bulunsın
Z.T. Ö. N. Y. Ö. Y.T. Y.

diyü çıkarmışlar idi. (78 40a)
Z.T. Y.

şemşir-i kazâ boynun urup bir nice şahsun

gördüm kafası başka yatar başka kafesi [-](113 57b 22 114 58a 1)
Y. Ö. Z.T. Y. Z.T. Ö.
N.

Ammâ bir gün törvin idüp "Biz böyle oturmagla iş olmaz
B.T. Z.T. Z.T. Ö. Y.

Tavarımıza ot tuzak oldu ve otlakımız iki oğlanun elinden 'aciz oldu.
Y.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.

Hemân olası budur ki 'umumen kalkup yolumuza gidelüm ve varup
Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.

Edrene'yi zabt u rabt idelüm. Eger Osmanoglu bizi karşılarsa cümlesini
N. Y. B.T. Ö. N. Y. N.

kırup kaçırılum ve Edrene'ye vâfir 'asker koyup mâ-bâkimüz bu il ve
Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö.

memleketi uralım ve erlerini kırup 'avratlarını ve oğlanlarını alalum ve
N. Y. B.T. Z.T. N. Y. B.T.

mâl ve erzâklarını yagma idelüm ve câmi ve mescidlerini yıkup ulı
N. Y. B.T. Z.T.

çanlar asalum ve çevresine muımlar yakalum 'diyü her birisi çehre-i
N. Y. B.T. Y.T. N. Y.

murdârlarına göre küfeli küfeli pohlar yiyüp ve ol menzilden kalkup

gelüp Kosova'dan geçüp Şumlu'ya togrı yürüdi. (92 47a 12-21)
Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Bu kerre Yanko Jupan'un gözleri kan çanağına dönüp "Baka
Z.T. Z.T. B.T.

kırılum sen bu sözleri niçün söylersin yohsa sana bir haber mi geldi
B.T. Ö. N. Z.T. Y. B.T. Y.T. Ö. Y.

yohsa seni Türk mi karşıladi ? Bir iki Türk etrafumuzda dolanup
B.T. N. Ö. Y. Ö. Y.T. Z.T.

gezerler, yohsa anlardan mı korkarsın ? Tekür Boğaz'ı tutup bu kadar
Y. B.T. Y.T. Y. Ö. Z.T.

gemiler kodı. Yâ bu Türklerün kanadı var mıdur ki uçup denizi geçe
N. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. N. Y.

yohsa balık mıdur kim suyu üzüp geçe? Sen ne sözlerdür kim söylersin ve
B.T. Y. B.T. N. Z.T. Y. Ö. Z.T. Y. B.T. Y. B.T.

eger Türk beri yakaya geçmiş bile olsa yâ ben Osmanoglu'nı bilmez
B.T. Ö. Y. B.T. Ö. N.

degül, bilürem. İşte dünki gün anunla baş virüp baş aldum. Baka kiralum
Y. Y. Z.T. Z.T. Z.T. N. Y. B.T. B.T,

hemân biz bu Karadeniz yalısıyla bu tagun beri yüzini ayırtlayup andan
Z.T. Ö. Z.T. Y.T.

Edrene'ye varalum. Sen gör kim ben işler başarayım. [diyüp] dahı buna
Y.T. Y. Ö. Y. B.T. Ö. N. Y.

göre nice sözler söyleyüp kofil bafil eyledi. (95 48b 11-21)
Y.

Z.T.

didi şükr Hüdâ'ya kim bize virdi murâdumuz
Y. Y. Y.T. B.T. Y.T. Y. N.

gönüller buldı maksudın hem alduk anda dâdumuz. (120 61a 6-7)
Ö. Y. N. B.T. Y. Y.T. N.

N.

“...” diyü pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerine ya’ni Sultân

Mehemmed bin Murâd Hân hazretlerine bu resme beşâret nâmeler yazılıp

ve fermân-ı pâdişâhi üzere bir kimesnenün eline virdiler. (121 61b 8-10)
B.T. Z.T. Y.T. Y.

“...” diyüp ol gice pâdişâh tâ subh olıncâ yüzini yerlere sürüp
Z.T. Z.T. Ö. Z.T. Z.T.
tazarru’ ve niyâz eyledi. (102 52a 1-2)
Y.

Ez-in-cânib pâdişâh-ı ‘âlem yeniçeri kullarını katına kığırup “İmdi
Z.T. B.T.

yarın savaş gündür. Göreyim sizi. Benüm bunca hazinem sizündür.
Ö. Y. Y. N. Ö. Y.

Hemân iş başarun. Ben sizi altuna ve gümüşe müstağrak iderem.”
Z.T. N. Y. Ö. N. Y.T. Y.

didükde cümle kullar baş yere urup “Tek pâdişâhumuz sabah olsun in-şâ-
B.T. Ö. Y.

Allâh yarın küffâr-ı hâk-sâra bir kılıç koyalum ki bir zamân dâstân ola.”
Z.T. Z.T. Y.T. N. Y. B.T. Z.T. Y.

didüklerinde pâdişâh-ı ‘âlem el kaldurup cümlesine hayr du‘âlar eyleyüp
Z.T. Ö. Z.T.

Z.T.
kaviyyü’l-kulûb eyledi. (41 19b 17-42 20a 2)
Y.

“Onar sâ‘at yürinsün ve bir yerde oturak olmasun ve
Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

‘arabalarumuzun her kangısınun tavarı turup yorulursa hemân ol
Ö. Z.T. Y.

‘arabaların eşyâsı hazret-i ‘İsâ ‘aşkına yagma olunup ve ‘arabasını ihrâk
Z.T. B.T. N.

ideler” diyüp tenbih ve te’kid eyleyüp ol gice ilk ahşâmdan kalkup melûl
Y. Z.T. Z.T. Z.T.

Z.T.
ve mahzûn ardlarına bakarak çekilüp gitdiler. (52 26a 1-5)
Z.T. Z.T. Y.

Pâdişâh dahı nâme-yi Halil Paşa’ya gösterdükde Halil Paşa “Beli
B.T.

pâdişâhum hâl böyledür. Hemân emr eyle cümle bilâd-ı İslâmiye’ye
B.T. Ö. Y. Z.T. Y.

beşâret-nâmeler yazılıp ve cümle ümmet-i Muhammed habir olup ‘azim
Z.T. B.T. Ö. Z.T.

donanmalar ve şenlikler eylesünler kim ümmet-i Muhammed olanlar
Y. B.T. Ö.

hazzidüp safâlar ide ve küffâr-ı hâk-sâr işidüp derd-nâk ve vehm-nâk
Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.

olalar” didükde Sultân Mehemmed fermân idüp ol gelen adama ‘azim
Y. Z.T. Y.T.

Z.T.
iltifâtlar ve ihsânlar olındı. (121 61b 13-19)
Y.

“İmdi cânım sen dursun ki bu kefare tâ’ifesi
 B.T. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
 bozılmamışdır. Ya çünkü bozılmamışdır, nice oldu bu sizün yer
 Y. B.T. B.T. Y. Y.
 götürmez ‘askerünüz göge mi ağdılar? Ya nice oldılar? Siz beni
 Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. Y. Ö.
 delikanlı görüp bir şey bilmez mi kıyâs idersiniz Ammâ sen bana hor
 Z.T. N. Y. Y. B.T. Ö. Y.T. Z.T.
 bakma zirâ ben küçük yaşumdan berü ‘asker görüp ve ceng görürem.
 Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T. B.T. N. Y.
 Belki siz ‘askeri birkaç senede bir lâzım oldukça görürsünüz ammâ biz bir
 Z.T. Ö. N. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö.
 senede bir iki düşmâna cevâb virildüğün görürüz. Ey imdi eyle olsa sizün
 Z.T. N. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.
 bu cânibe gelen ‘askerünüzün sülüsânı kadarı tu’ma-ı şemşir olup
 Z.T.
 kiminün kellesi pâdişâh öninde yuvalandı ol ki kellesi alınmayanlar kimi
 Ö. Y.T. Y. Ö. B.T. Ö. Ö.
 kuyulara toldı ve kimi derelere toldı ve kimi dahı ihrâk-ı bin-nâr oldu
 Y.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y.
 kim âl-i ‘Osman bu kurgunu görüp ahvâlden vukûf tahsil eylesün diyü
 B.T. Ö. Z.T. N. Y. Z.T.
 ammâ haberiniz yokdur ki “arifler sizi her gün vezneye koyup kantar
 B.T. Ö. Y. B.T. Ö. N. Z.T. Z.T.
 kantar ve okka okka ve miskâl miskâl çekerler. Hele ben bir şey bilmem
 Z.T. Y. B.T. Ö. N. Y.
 ammâ ve senden gördüğüm iyilik mukâbelesinde şu kadarca direm ki siz
 B.T. B.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö.
 eger bozgun ve eger düzgün eger siz selâmetle Morova suyunı
 Z.T. B.T. Ö. Z.T. N.
 geçebilürsenüz eyyi pehlivanlık idersiniz ki başlarınızı kurtarursunuz
 Y. Z.T. Y. B.T. N. Y.
 zirâ öyle anlaram ki bu der-bende bizi beş on bin adam ile göndermeden
 B.T. Z.T. Y. B.T.
 maksûd bu ola ki biz size arduzdan erişüp ve sabah karanlığında
 Ö. Y. B.T. Ö.
 savaşıır gibi olup dönecek idük siz dahı...” [didi] (51 24b 5-21)
 Z.T. Y.

Şöyle kim “Eger ulı ve eger kici ve eger atlı ve eger yayak

B.T

Rumeli’nde sâkin olanların cümlesine bu gazâ farz olınmışdır. İmdi
 Y.T. Ö. Y. B.T.
 fermân-ı hümayunum vâsıl oldukça her birinizün taht-ı kazanuzda sâkin
 Z.T.
 olanları varan mübâşirümle bir gün mukaddem evlerinden ihrâc [idesiz]
 Ö. Z.T. Z.T. Y.T. Y.

ve Rumeli tahtı olan Sofya'ya alel'acele süresiz. Bu bâbda ihmâl itmeyüp
B.T. Y.T. Z.T. Y. Z.T.
fermânım üzere 'amel idesiz ve şöyle ma'elûm olına kim bu sefer-i nuşret
Z.T. Y. B.T.Z.T. Y. B.T.
me'âbuma gelüp din-i İslâm 'aşkına imdâd idüp bizümle ma'ân sefer

virenlerün her ne mürâca'atları var ise katumda makbûl-ı hümayunumdur
Ö. Y.T. Y.
ve eger timâr isteyene ve eger ze'âmet isteyene ve eger yeniçerilik
B.T.
isteyene ve eger sipâhilik isteyene ve eger yörüklükden çıkmak isteyene

her birinün murâd-ı maksudları makbûlümdür" diyü fermânlar yazılıp
Ö. Y.
taraf -be-taraf etrâf ve eknâfa perâkende olunup ve her yanadan 'asker-i
Z.T. B.T. Y.T.
İslâm gürûhâ gürûh gelmege başladılar. (28 13a 2-14)
Ö. Y.T. Y.

"Zirâ bu düşmen ağır düşmendir ve şâhzâdem sen dahı bir taze
B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Ö.B.T.
gülşin. Hemân sana lâzım olan budur ki pâdişâhun fermânı üzere hareket
Y. Z.T. Ö. Y. B.T.
idüp ve sözinden taşra çıkmayasın" diyü vâfir nasihat eyledi.
Z.T. B.T. Y.T. Y. Z.T. Y.

(88 45a 20-89 45b 2)

Ziyâde müte'ellim ve hayrân-ı ser-gerdân olup ulularını ve
Z.T.
biglerini katına da'vet idüp "Bu iş nice olur ? Buna bir tedbir görünüz.
Z.T. Ö. Y. Y.T. Y.
Ayâ maslahat mıdur ki varup pâdişâhun ayagı tozına yüzler sürüp ve
B.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. B.T.
suçumuzu dilesek bizi 'afv iderdi." diyüp 'ulemâsını da'vet idüp bu
N. Y. N. Y. Z.T. Ö. Z.T.
minvâl üzere pâdişâh-ı 'âlem-penâh katına gönderdi. (13 5b 16-21)
Z.T. Y.T. Y.

1.2.7.2. Sıralı ve Şartlı Birleşik Cümlelerden Oluşan Karmaşık Birleşik Cümleler

Sıralı ve şartlı birleşiklik özelliklerini içeren iki cümle bulunmaktadır. Bunlardan 1.cümledeki şart cümlesi "... ne görse..." bir kalıp ifade şeklindedir ve şaşkınlık ifade etmekte, şart ifade etmemektedir. Ancak biz bu cümleyi yapısal olarak şartlı ve sıralı birleşiklik özelliği taşıyan bir karmaşık birleşik cümle olarak değerlendirdik.

Çünkü Turhan çerisin alup gitdi, ol gice küffâr-ı hâk-sârı gözden
 B.T. Ö. Z.T. Y. Z.T. N.
geçürdi, ne görse sanki gökden adam yağmış. (18 8a 19-20)
 Y. N. Y. Z.T. Y.T. Ö. Y.

1.2.7.3. Şartlı ve Bağlı Birleşik Cümlelerden Oluşan Karmaşık Birleşik Cümleler

Şartlı ve bağlı birleşiklik özelliği taşıyan iki cümlede ana yapı bağlı birleşiktir.

Her kanğı karyeye varurlarsa erlerini kırup ve 'avratların
 Y.T. Y. Z.T. B.T. N.
 Z.T.
oglanların yesir eylediler ve anbarlarında zehâyiri yagma [...] ve emvâl
 N. Y. B.T. N. Y. B.T. N.
erzâklarını alurlardı. (33 15b 21-34 16a 2)
 N. Y.

Eger Sofya re'âyası ve eger Radomir re'âyâsı at ayagı altında pây-
 Ö. Y.T.
mâl oldı ve her kim pâdişâh önine bir baş getürse beş flori ihsân alurdı.
 Y. B.T. Ö. Y.T. N. Y. N. Y.
 (34 16a 7-9)
 Z.T.

1.2.7.4. Sıralı ve Bağlı Birleşik Cümlelerden Oluşan Karmaşık Birleşik Cümleler

Sıralı ve bağlı birleşiklik özelliği taşıyan 13 karmaşık birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerden altısı *çünkü*, *çün*, *çünkü*, *kaçan kim* edatlarıyla başlamıştır ve bu edatlardan sonra gelen cümle ile sonraki cümle arasında sıralı birleşiklik özelliği vardır: *Çün sabah oldu, ...*”, “*Kaçan kim ahşâm olup güneş kavışdı, ...*”

Ammâ biz geledüm Kâsım Paşa at başın çevirüp
B.T. Ö. Y. Ö. Z.T.
Niş der-bendinden geçüp kaçarak Şehirköyi'ne gelüp karâr eyledi ve
Z.T. Z.T. Z.T. Y B.T.
emr eyledi, Niş kasabasının ve kurâsın fi-ihrâk bi'n- nâr eylediler.
Y. B.li N. Y.
(19 8b 20-20 9a 1)

Ammâ çünkü kiral-ı bed-fi'âl Belgrad'a dâhil oldu, birkaç günden
B.T. B.T. Ö. Y. Y.
sonra emr idüp cümle banları ve hersekleri bir yere cem^e olup törvin
Z.T. Z.T. Z.T.
eylemeğe âgâz eylediler ve her birisi bir söz söyledi. (54 27a 9-11)
Y.T. Y. B.T. Ö. N. Y.

Çün sabah aldı, bunlar yine atlarına süvâr oldılar, yürüdiler lâkin
B.T. Ö. Y. Ö. Z.T. Y.T. Y. Y. B.T.
ol gice ziyâdesiyle tuman olmuş idi, söyle kim biri birlerini gücle fark
Z.T. Z.T. Ö. Y. B.T. N. Z.T.
iderlerdi. (34 16a 16-19)
Y.

Çünkü şâhzâde ve sâir bigler bu haberi aldılar, cümle ferâh-nâk
B.T. Ö. N. Y.
olup ölüsü dirildi ve dirisi yedi başlu ecder oldu. (87 44b 15-17)
Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.

Ez-in-cânib Karamanoglı bu hâli görüp nice ideceğın bilmedi ve
Z.T. Ö. Z.T. N. Y. B.T.
Tekür didükleri mel^eun asla mu^eâvenet eylemedüğını müşâhede idince
Z.T.
neye ugradüğını bilmedi, peşimanlık odıyla cigerin taglayup ve nedâmet
N. Y. Z.T. B.T.

taşların başına tak tak urmaga başladı. (13 5b 11-15)

Y.T. Y.

Gahice bir küffâr-ı hâk-sârun galebe idüp ba'zı diyârları nehb u

garet eyledükleri Allâhu ta'âlâ hazretlerinün anlara nusret ve yardımı ile

Ö.

degüldür, belki istidrac tariki iledür zirâ bunda Allâhu sübhâne ve ta'âlâ

Y. Z.T. Y. B.T. Y.T.

hazretlerinün takdiri vardur, ol takdirden su'âl olunmaz. (122 62a 8-9)

Ö. Y. Y.T. Y.

Kaçan kim kiral-ı bed-fi'âlün başına gelen musibeti gördiler.

B.T. N. Y.

hemân dem küffârün jupanları ve hersekleri karârı firâra tebdil idüp her

Z.T. Ö. Z.T.

birisi baş kurtarmak sevdâsına düşüp taraf-be-taraf gurûhâ gurûh kurd

Z.T. Z.T. Z.T.

öninden koyun kaçır gibi tagları tutup kaçdılar ammâ ol meydânda katı

Z.T. Z.T. Y. B.T. Y.T.

çok kâfir kılıçdan geçüp kırıldı. (114 58a 14-18)

Ö. Z.T. Y.

Kaçan kim sabah oldı her birisi yerinden turup ve at arkasına gelüp

B.T. Ö. Y. Ö. Z.T.

cümle bigler yerli yerince, kolli kolinca alayların bağlayup pâdişâhun

Z.T.

sag ve solın ve ardın önün fi'l-cümle alaylar ile kat-ender-kat kuşadup

Z.T.

yürüdiler ve Divno yakasına geçdiler ve düzilip alay alay yürüdiler.

Y. B.T. Y.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.

(102 52a 2-6)

Kaçan kim Yanko bakup yayayı gördi, tiz hintogdan inüp ata biudi

B.T. Ö. Z.T. N. Y. Z.T. Y.T. Y.

ve yayanun üzerine hamle kıldı (39 18b 14-15)

B.T. Y.T. Y.

niyettüm gazâ idi buldum anı

Ö. Y. Y. N.

çü ergürdi sana beşâret olsun (121 61b 7)

B.T. Y. Y.T. Y.

Pâdişâh ol dem bigleri katına okuyup her birini kaviyyül'kulûb

Ö. Z.T. Z.T.

idüp nice tenbihler [eyledi] ve nice te'kidler eyledi ve pâdişâh ol gice

Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.

taşrada yatdı, otaga varmadı. (39 18b 9-11)

Y.T. Y. Y.T. Y.

Şöyle kim eceli kişnemiş kâfir ana karşı gelürdi ammâ çâre olup

B.T. Ö. Y. T. Y. B.T. Z.T.

bir dahı geri dönmezdi, hemân isti'câl emri ile cehenneme giderdi

Z.T. Z.T. Y. Z.T. Z.T. Y.T. Y.

(96 49a 20-22)

Şöyle kim ol melâ'inerün her birisi onar Türk'e yazılmış iken bin

B.T. Ö.

dânesi bir Türk'e cevâb viremeyüp karârı firâra tebdil eylediler ve

Z.T. Y. B.T.

'asâkir-ı İslâm ol kadar mâl ganimet aldılar, hesâbı mümkün degül idi.

Ö. Z.T. N. Y. Ö. Y.

(83 42b 18-21)

1.2.7.5. Sıralı ve İç İçe Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Sıralı ve iç içe birleşiklik özelliği taşıyan üç cümlede ana yapıyı sıralı birleşiklik oluşturmakta, virgülden sonra gelen cümle ise iç içe birleşiklik özelliğini taşımaktadır.

Ammâ bu haber Edrene'ye geldi, pâdişâh emr idüp cümle paşaları

B.T. Ö. Y.T. Y. _____

şem'ine cem idüp "Bu iş nice olur?" didükde her birisi bir söz söyleyüp

Ö. Y. Ö. Z.T.

Z.T.

hattâ Sultân Murâd hazretlerine nâme yazup ahvâli bildürüp çağırmağı

Z.T. N.

ahsen gördiler. (68 35a 6-9)

Y.

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri bir gün Uzunkarıoğlu'nı

B.T. Ö. Z.T.

katına çağırup emr eyledi, "Var bana Uğurus keferesinden bir dil

Z.T. Y. Y. Y.T. N.

tutup getir" didi. (34 16a 10-12)

Z.T. Y. Y.

N.

anda bir 'ibret görür şâh-ı cihân

Y.T. N. Y. Ö.

didi şükr el-hamdüli'llâh in zamân (117 59b 7)

Y. Y. B.T. Y.T.

1.2.7.6. İç İçe ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

İç içe ve bağlı birleşiklik özelliği taşıyan 23 karmaşık birleşik cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerin ana yapısı bağlı birleşiktir. İç içe birleşik cümlelerdeki iç cümle sayısı ise en az 1, en fazla 20'dir. İç cümleler genellikle zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

Ahir Kassaboglu'nı ol meclise da'vet eylediler ve bu ahvâli ana

Z.T. N. Y.T. Y. B.T.

dahı söyledüklerinde meger nice müddet itmiş kim Kassaboglu

Z.T. B.T. Y. B.T. Ö.

vâkı'asında görür imiş, "Be-her-hâl imâna gelürsin ve Sultân Murâd'a

Y.T. Y. Z.T. Y. B.T. Y.T.

dâhil olursın." demişler idi. (125 63b 16-19)

Y. Y.

N.

Ammâ bir gün pâdişâh-ı din-i İslâm "Hâcî 'İsâ'yı benüm katuma

B.T. N. Y.T.

getürün" diyü fermân eyledükde Hâcî 'İsâ'yı bulup pâdişâh divânına

Y. N. Z.T. Y.T.

Z.T.

hâzır getürdiler ammâ bir kolı, yaralı olmağla kolı boynına asılmış idi.

Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. Y.T. Y.

(28 13a 14-17)

Ammâ bu taraftan Koçoğlı düzmeye yakın geldi ammâ düzme dahı

B.T. Y.T. Ö. Y.T. Y. B.T.

bu ahvâli tuyup "Nice itmek gerek?" diyüp su'âl eylediler. (69 35b 5-6)

Z.T. Ö. Y. Z.T. Y.

Ammâ bu tekür-i mel'un bundan akdem dört etrâfa nâmeler yazup

B.T. Ö. Z.T. Y.T. N. Z.T.

"Hâzır olun. İşte ben buradan Karamanoğlını tekrâr izlâl idüp başdan

Y. Z.T. Ö. Y.T. N. Z.T. Z.T.

çıkardum ve 'Osmanoğlu anun üzerine sefer idüp gitdükde bir gün te'hir

Y. B.T.

Z.T.

itmeyüp siz öteden yürüyesiz, ve biz dahı berüden düzme ile çıkup dahı

Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. B.T.

nice yüzden hileler idüp il ve memleketi 'Osmanoğlunun elinden alup

Z.T.

zabt idüp ke'l-evvel sizünle geçünelüm" diyü nâmeler yazup göndermiş

Z.T.

Z.T.

Z.T.

Y.

Z.T.

Y.

idi ve Ungurus kiralına dahı böyle bir nâmesi varmış idi.

B.T.

Y.T.

B.T.

Ö.

Y. (70 36a 18-71 36b 3)

Ammâ şâh[zâde] emr idüp Halil Paşa yaya 'askerin ve nice top ve

B.T.

Z.T.

Ö.

cebe-hâne ile topçılar ta'eysin idüp babasına karşı gönderdi ve Halil Paşa

Z.T.

Z.T.

Y.

B.T.

Ö.

dahı "Emr hünkârumun" diyüp Edrene'den çıkup pâdişâhı karşılamaga

B.T.

Ö.

Y.

Z.T.

Z.T.

Y.T.

teveccüh eyledi. (80 41a 6-10)

Y.

Bir gün Edrene şehrinde ve kendü zevk sohbetinde iken "Kâsım

Z.T.

Z.T.

Big kulunuzdan adamlar ve mektûb geldi" didüklerinde pâdişâh emr idüp

Y.T.

Ö.

Y.

Z.T.

Z.T.

mektubı getürdiler ve galebe divân idüp "Tiz turun, tedarik görün kim

N.

Y.

B.T.

Z.T.

Z.T.

Y.

Y.

B.T.

ol dinümüz düşmenlerine karşı varup il ve memleketi harâb itmesünler"

Z.T.

N.

Y.

diyü buyurulmağın vüzerâ ve vükelâ az zamân içinde 'asker-i İslâmı

Z.T.

Ö.

Z.T.

hâzır ve müheyyâ idüp sefer tedârikini gördiler. (23 10b 11-17)

Z.T.

N.

Y.

Bir gün uftan u hizân şâhin pençesinden kurtılmış bir murg-ı bismil

Z.T.

gibi İstanbul'a gelüp teküre ahvâli didüklerinde tekür-i mel'un neye

Z.T.

Ö.

ugradığını bilüp ve "Bu İstanbul bizüm elümüzden çıkdı. Hayfâ yatar

Z.T.

B.T.

Ö.

Y.T.

Y.

B.T.

ejderün dümmine başdum Elvedâe seni İstanbul elvedâe" diyüp gözinden

Y.T.

Y.

B.T.

Z.T.

Y.T.

yaş yerine kanlar akıtdı ammâ çi-fâ'ide ve herkez kendi başı derdine

N

Y.

B.T.

Y.

B.T.

Ö

düşüp küffâr tarafından gelüp gidenlere iltifât eylemez oldı.

Z.T.

Y.T.

Y.

(87 44b 18-88 45a 3)

Bu taraftan guzât-ı İslâm dahı bu hâli görüp mansûr-ı muzaffer
Y.T. Ö. B.T. Z.T.
dönüp kalâaya girdiler ve kalâanın burc [u] barusına toplar ve tüfenk-
Z.T. Y.T. Y. B.T.
endâzlar ve mancınıklar hâzır idüp ve guşe-be-guşe kırmızı bayraklar
diküp küffâr tarafına göz kulak tutup “Yekdür Allâh yek” diyüp
Z.T. Z.T. Y. Ö. Y. Z.T.
turmakta. (75 38b 16-20)
Y.

Buna tekrâr pâdişâha varup ve yüz yere koyup mürâcaat
eylemekden gayrı bir muâlece bulmak mümkün olmadı ve öyle idecek
Ö. Y. B.T.
olup dest-âviz hediyeler düzüp ve ulılar pâdişâh-ı ‘âlem-penâh
Z.T.
hazretlerinin divân-ı hümayunlarına gelüp ve cümlesi yüz urup
Z.T.
“Pâdişâhum ol itdi ise cenâbunuz eylemen, amân-el-amân” diyüp
B.T. Ö. Y. Ö. Y. B.T. Z.T.
pâdişâhun dâmânına sarmaşup ağlaşdılar. (66 34a 13-19)
Z.T. Y.

Çünkü Karamanoglı bu melûnun bu sanatını müşâhede idicek
B.T. Ö. Z.T.
başına geleceği bildi ve biglerin bir yere cem idüp “Elbette buna bir
N. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.T.
çâre görün. Ben bu işe peşimân oldum.” [dedi] (66 34a 10-13)
N. Y. Ö. Y.T. Y. Y.

Derhâl nâmeler yazılıp etrâf ve eknâfa perâkende idüp zikr olınan
mela’inler da’vet olındukda cümlesi hareket idüp Rimpapa tarafına gelüp
Z.T.
cem olup “Emrün nedir?” didüklerinde Rimpapa didükleri la’in zebân
depredüp bunlara nice nice nasihatler idüp “Hazret-i ‘İsâ’dan utanmaz
Z.T. Y.T. Y.
mısınız veyâ Nârnur’dan korkmaz mısınız veyâ Afruz, Yanduluz,
B.T. Y.T. Y. B.T. Ö. Ö.
Manduluz, Martuluz sizün yüzünüze bakup size yardım ider mi? İmdi
Ö. Ö. Z.T. Y.T. Y.
her kangınız bu tekürün tedbirine muhalefet idüp ve size emr eylediği
Ö.
umura muâvemet idüp ve didüğü gibi hareket eylemezsenüz bizüm
Z.T. Y.

dinümüzden çıksun artık ana Nârnur'dan himmet yokdur ve Patremân

Y.T. Y. Z.T. Y.T. Ö. Y. B.T.

Yandulus anun yüzine bakmaz Şöyle bilesiz ve ba^edehu şöyle idesiz ki

Ö. Y.T. Y. Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.

Rumili'nden 'Osmanoglını çıkarup andan sonra leşkerünüz dinlendükde

Z.T. Z.T. Z.T.

yap yap Bursasını dahil alup Kudüs-i şerife dek zabt u rabt idesiz ve

Z.T. Z.T. Y. B.T.

câmi^elerinün minârelerini bozup yerine büyük çanlar asup – Allâhümme

Z.T. Z.T.

'afennâ ve çevresine mumlar yakup ve derunında günlükler yakup

B.T. B.T. Z.T.

tütsiler idesiz ve göreyim sizi Hazret-i 'İsâ dinini nice ma^emur idersiz.

N. Y. B.T. Y. N. N. Z.T. Y.

Eger bu didüklerimi, idersenüz Nârnur sizden razı olur ve Patremân

B.T. N. Y. Ö. Y.T. Y. B.T.

Yandulus size himmet ider" diyü bunun emsâli nice yüz bin herzeler

Ö. Y.T. Y.

ziyüp pend ü nasihatler idüp her biri "Eyle olsun, her ne ki poh yedin ise

Z.T. Ö. Y. N. Y.

canunuza minnet" diyüp her biri il ve memleketine 'azimet idüp gitdiler

Y.T. Y. Z.T. Ö. Y.T. Z.T. Y.

ve tekür dahil kalyonına süvâr olup şehri İstanbul'a gelüp ve hıncır-

B.T.

hânesine çıkup karâr eyledükde dört etrâfa nâmeler yazup perâkende

Z.T.

idüp ve câsuslar gönderüp pâdişâh-ı 'âlem-penâhun hâlinden haberdâr

Z.T.

olmak için gözleri yollar gözedürdi. (81 3a 15-9 3b 19)

Z.T. Ö. Y.

Hemân dem oradan kaldurup Uzunkarioğlu'nı kırala götürdiler ve

Z.T. Z.T. N. Y.T. Y. B.T.

Yanko dahil bile gelüp kırala Uzunkarioğlu'nun eylediği gazâyı bir bir

Ö. B.T. Z.T. Y. T.

takrir eyledükden sonra bunun "Ben sana söylemem, kırala söylerem"

Z.T. N.Par Ö. Y.T. Y. Y.T. Y.

didüğünü dahil söyledi. (36 17a 9-12)

N B.T. Y.

Her birisi bir söz söyledi ammâ şâhzâde emr eyledi, "Tiz babama

Ö. N. Y. B.T. Ö. Y.

haber idüp ve her nice mümkün ise babamı getirün ki zirâ ol küffâr

Z.T. B.T. Z.T. Y. N. Y B.T B.T.

üzerine gitmek lâzım geldi ammâ bu Edrene yalnız olmaz. Birimiz bunda

Ö. Y. B.T. Ö. Y.

oturup ve birimiz gitmek gerektür.” دیدükde ol sâ‘at nâmeler yazılıp ve
 Z.T. B.T. Ö. Y. Z.T. Z.T. B.T.
Mahmud Paşa atlanup Sultân Murâd Hân tarafına revâne oldu.
 Ö. Z.T. Y.T. Y.

(76 39a 4-8)

Hikmet-i Hüdü kur‘a “Virilsün” diyenlere düşdi ve cümlesi râzî
 Z.T. Ö. Y. Y.T. Y. B.T.

olup ol civânı pâdişâh tarafından gelen adama teslim eylediler ve ol
 Z.T. N. Y.T. Y. B.T.
civânı fi‘l-hâl müselmân idüp adını Mahmud kodılar. (126 64a 5-8)
 Z.T. N. N. Y.

Kaçan kim pâdişâh bi-huzur olup bir gün pâdişâh gazab idüp

Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
“Mahmud Paşa‘yı taşra saray önine çıkarun” diyü emr ider ve “Tiz bu
 N. Z.T. Y.T. Y. Z.T. Y. B.T. Z.T.
sâ‘at katl olınsun” diyü fermân buyurdıklarında ceilâdân dahı Mahmud
 Z.T. Y. Ö. B.T.
Paşa‘yı taşra çıkardılar ve pâdişâh dahı saray öninde serit kurup oturdı
 N. Z.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y.T. Z.T. Y.
ve Mahmud Paşa‘nun ellerin bağlayup ol mahalle getürdiler ve pâdişâhun
 B.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
ihtiyâr kulları cemi‘en feryad u figan idüp Mahmud Paşa‘nun kanını ricâ
 Ö. Z.T. N.
eylediler ammâ çâre olmadı. (128 65a 19-129 65b 4)
 Y. B.T. Y.

Gordiler kim buna çâre yokdur, bu gürûha ne top ve ne tüfenk çâre

Y. B.T. Y.T. Ö. Y. Y.T. Ö.
ider, küffâr-ı hâk-sâr me‘vûs olup ak bayrak diküp aman el-aman diyü
 Y. Ö. Z.T. Z.T. Z.T.
çıgırışdılar ve cümle ceng âlâtını ellerinden biragup ‘arabalarından taşra
 Y. B.T. Z.T. Z.T.
çıktdılar ve fermân-ı pâdişâhiyle ‘arabaları zabt u rabt idüp ba‘dehu “Bu
 Y. B.T. Z.T. Z.T.
ellerde küffâra aman olmaz” diyüp fermân-ı pâdişâhi ile küffâr-ı hâk-
 Y.T. Y.T. Y. Z.T. Z.T.
sârın taze oğlanlarını alup esir eyledükden sonra kazaklarını fi‘l-cümle
 Z.T. N. Z.T.
kılıcdan geçürdiler- el – hamdüli‘llâh süme el-hamdüli-llâh-
 Y. B.T.

(118 60a 6-12)

“Lâkin Sofya keferesinden olmaya” diyicek Uzunkarıoğlu “Emr
 B.T. Y.T. Y. Z.T. Ö. Ö.

hünkârumun” diyüp atlanup küffâr-ı hâk-sâr tarafına revâne oldı ve
Y. Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
yoldaşlarına vâfir nasihat-âmiz kelâmlar söyleyüp cümlesini kaviyyü'l
Z.T. N.
kulûb eyledi ve ol gün yürüdiler ahşam olunca (34 16a 12-15)
Y. B.T. Z.T. Y. Z.T.

Mahmud Paşa ziyâde rica idüp ve tekürün itdüğü fitneleri dahı

söyleyicek pâdişâh hazretlerinün gelmege gönli turup emr eyledi “Var
Z.T. Z.T. Y. Y.

imdi sen ogluma du^ealar eyle ve Halil Paşa yaya kullarumla gelüp beni
Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T. N

Göksu didükleri mahalde bulsun” didükde Kassaboglı Mahmud dahı
Y.T. Y.

“Emr pâdişâhumun” diyüp tekrâr pâdişâhun öninde zemin bûs idüp
Ö Y

Z.T.
“Pâdişâhum lutf idüp oğlınıza ve paşalara bir nâme tahrîr buyurun ki
Z.T. N. Y.
anlar dahı inanup mesrûr olalar” didükde fermân eyledi ve nâmeler
Ö. B.T. Z.T. Y. Z.T. Y. B.T.
yazdurup Mahmud Paşa'yı ilerü yolladı. (76 39a 11-18)
Z.T. N. Z.T. Y.

Meger kim Uzunkarıoglı bunların dilin bilürdi ve bu sözleri
B.T. Ö. N. Y. B.T.
ışidicek en son “Bana oldı olıcak bâri şu küffârın yüreklerine âteş
Z.T. Z.T. Y.T. Y. Ö. B.T. Y.T. N.

biragayın” diyü kendi kendiyile tefekkür eyledi. (35 16b 20-36 17a 2)
Y. Z.T. Z.T. Y.

Muhassal-ı kelâm ol aradan dahı kalkup Varna nâm kasabaya togrı
Z.T. Z.T. Z.T.
gıtdiler ve bir gün Varna kal^easına yakın gelüp nasb-ı hıyâm idüp ve
Y. B.T.
kıral emr idüp “İşbu palankayı dahı muhasara idüp alasız” diyüp ‘azim
Z.T. N. B.T. Z.T. Y. Z.T.
tenbih ve te'kid idüp küffâr dahı metris tedârikin görüp cenge âgâz
Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y.T.
eylemekde. (97 49b 14-18)
Y.

Ol sâ'at âteş-pâre olup "Tiz at getirün" diyüp fi'l-hâl atlanup
 Z.T. Z.T. Z.T. N. Y. Z.T. Z.T.
'askerini önine katup 'azm-ı Sofya eyleyüp yürüdi ve gelüp kilisenün
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
kapusını aldı ve içinde olan eger papasları ve eger keşişleri ve içinde
 N. Y. B.T.
bulunan küffarı kiminün boynını urdılar ve kiminün gözlerini oydılar ve
 N. Y. B.T. N. Y. B.T.
ol Vladika didükleri köpegün başını kesüp ve torbaya koyup dönüp
 Z.T. Z.T.
girdiler ammâ Vladika'nun başını ve birkaç belli olanların başlarını yig
 Y. B.T. N.
bir ulak eline virüp pâdişâh katına irsâl eyledi. (33 15b 8-15)
 Z.T. Y.T. Y.

Sefer mühimmâtına âgâz eyledi ammâ Karamanoglunun bigleri ve
 Y.T. Y. B.T.
uluları bu işe râzı olmayup "Gel bigüm bu işden fârig ol. Bir kâfirün
 Ö. Z.T. Ö. Y.T. Y.
sözine uyup müslümânlığını değışme zirâ son peşimânlık fâ'ide itmez ve
 Z.T. N. Y. B.T. Ö. Y.
ol dinümüz düşmânı Tekür seni sevüp ve sana dostlığından bu nasihatı
 Ö. Z.T. N.
virmez. Hemân kendinün murâdı müyesser olmak için seni başdan
 Y. Z.T. Z.T. N.
çıkıdır. Ol kâfir âl-ı 'Osmân ile nice dost ise bizümle dahı öyle dostdur"
 Y. Ö. Z.T. Z.T. Y. Z.T. B.T. Z.T. Y.
diyüp çok nasihatler eylediler ammâ çâre olmadı (63 32b 13-19)
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

Şâhin Paşa "Allâh hayrlar müyesser eyleye" dirken Muhtesib-zâde
 Z.Par Ö. N. Y.
gelüp otag içinde Paşa'nun yanına gelüp ve dâmen bûs idüp pâdişâhun
berü yakaya geçüp ve hâlâ sa'âdetle Edrene şehrinden kalkup küffâr-ı
hâk-sâr üzerine 'azimet eyledüğünü müjde idince cümle bigler ve alay
 Z.T:
bigleri, sagır u kebir yeniden cân bulup ölüsü dirildi ve dirisi yedi başlu
 Z.T. Ö. Y. B.T. Ö.
ecder olup lâf u güzâf harmanını savurmaga başladılar. (91 46b 5-11)
 Z.T. Y.T. Y.

1.2.7.7. Ki'li ve Sıralı Birleşik Cümlelerden Oluşan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ki'li ve sıralı birleşiklik özelliği taşıyan 24 karmaşık birleşik cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerin bazılarının ana yapısı sıralı birleşik, bazılarının ise ki'li bileşiktir.

Ammâ 'asâkir-i İslâmdan sınıp kaçanlardan bir nicesi 'aklın
 B.T. Ö.
başına devşirüp bakdı, gördi kim pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri kanar
 Z.T. Y. Y. B.T. Ö.
arслан gibi turup küffâr-ı hâk-sârdan yüz döndermeyüp dâ'imâ ceng
 Z.T. Z.T. Z.T.
cidâlden bir an hâli degüldür. (112 57a 1-4)
 Y.T. Z.T. Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz küffâr-ı hâk-sâra gelsün kim ol gün kim
 B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. B.T.
Vidin kal'asını bıragup 'azim tumturak ile yürümiş idi, gelerek
 Z.T. Z.T. Y. Z.T.
ol melâ'in ve bi-din Rahova'yı ve Lofça'yı alan u talan idüp
 Ö. Z.T.
yürüdi. (80 41a 19-81 41b 1)
 Y.

Ammâ çünkim sabah oldı, iki cânibden alaylar düzilüp pâdişâh
 B.T. B.T. Ö. Y. Z.T. Ö.
nazar eyledi, gördi kim 'asâkir-i piyâdegân bu düşmeni [lâ] – şey yerine
 Y. Y. B.T. Ö.
[koyup] bunların üzerlerine gürûhâ gürûh yürüdiler. (43 20b 1-3)
 Z.T. Y.T. Z.T. Y.

Ammâ gel, imdi gör kim yeniçerinün ve 'azâbun âcamileri bölük
 B.T. Y. Z.T. Y. B.T. Ö.
bölük tagılmaga başladı (112 57a 18-19)
 Y.T. Y.

Ammâ tekür-i mel'ûn gördi kim iş işden geçüp belâ deryâsı
 B.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
başdan aşması mukarrer oldı, eger buna mukayyet olmayup
 Ö. Y. B.T. Z.T.
turacak olursa bunca fitneler 'ayân ve beyan olup kıyamet kendi başına
 Y. Z.T.
kopacakdur. (71 36b 5-7)
 Y.

Bir gün Morova suyunu geçüp Niş'e geldi, gördi kim Niş kasabası
Z.T. Z.T. Y.T. Y. Y. B.T. Ö.
bi'l-küllîye ihrâk-ı bi'n-nâr olup kapkara tarlaya benzer kıral-ı bed-fi'al
Z.T. Y.T. Y
eyitdi kim "Bu şehri kim böyle yakup viran eyledi?" (30 14a 16-18)
Y. B.T. B.li N. Ö. Z.T. Z.T. Y.

Bu küffâra çâre olmayacağını müşâhede idüp gördi kim bu küffâra
Z.T. Y. B.T.
karşu turmak mümkün degül, hemân emr idüp cümle Laz ilini ve
Ö. Y. Z.T. Z.T.
köylerini âteşe urup ihrâk-ı bi'n-nâr idüp at başın çevirüp Turhan Big
Z.T. Z.T. Z.T. Ö.
Ezinbol yolını tutup kaçdılar, hayme u hargâh hep cümle yerinde kaldı.
Z.T. Y. Ö. Ö. Y.T. Y.

(18 8a 21-19 8b 4)

Bu yanadan Yanko mel'un sürüp Niş'e geldi, gördi kim fi'l-cümle
Y.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. Y. B.T. Ö.
yanmış harâb olmuş, ins ü cinden bir ferd kalmamış andan kalkup
Y. Y. Ö. Y. Z.T. Z.T.
Şehirköyi'ne geldi ol dahı ihrak-ı bi'n-nâr olup adam kısmından bir ferd
Y.T. Y. Z.T. Ö.
kalmamış (20 9a 4-7)
Y.

Bunlar gördi ki bir vechile olmaz, getirüp ol kulleyi âteşe urdılar.
Ö. Y. B.T. Z.T. Y. Z.T. N. Y.
(94 48a 10-11)

Gördi kim at ile geçilmez, hemân dem atdan inüp giderken ol
Ö. Y. Z.T. Y. Z.T. Z.T.
melâ'inlerden bir bölük dinsiz gördiler kim bu bir ulu kimesnedür.
Ö. Y. B.T. Ö. Y.
(48 23a 16-18)

Hüdâ şimdi yâri kıldı ki düşmânım zebûn oldu
Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
niceler erligi gördi bilişdi külli yâdumuz. (120 61a 10-11)
Ö. N. Y. Y. Ö.

Kaçan kim sabah oldu, bildiler kim bunlar ne oka ugramışlardır.
B.T. Ö. Y. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
(54 27a 8-9)

Kaçan kim sabah oldı, Koç Hüseyinoglı haber aldı kim Düzme

B.T. Ö. Y. Ö. N. Y. B.T. Ö.

kaçmışdur. (69 35b 17)

Y.

Kıral gördi kim bu kasaba dahı yanmış, kül olmuş. (31 14b 1)

Ö. Y. B.T. Ö. B.T. Y. Y.:

Küffâr-ı hâk-sâr bilâ-tereddüd yürüyüp kal^eanun içine kim gireler

Ö. Z.T. Y.T. Y.

Allâhu ekber kebirâ – Feriz Bigoglı emr eyledi, asâkir-i İslâm bir kerre

Ö. Y. Ö.

gülbang-ı Allâh Allâh idüp tal satur alup bu gâfil küffâra bir giriş

Z.T. Z.T. Y.T. Z.T.

girdiler kim ta⁴biri mümkün degül. (81 41b 12-16)

Y. B.T. Ö. Y

Küffâr-ı hâk-sâr tranpatesin döğüp Tırnavi kal^easına togrı giderken

Ö. Z.T.

gördiler kim bir tarafda bir mikdâr Türk ‘askeri turur, ‘Hay fırsatdur’

Y. B.T. Y.T. Ö. Y. B.T. Y.

diyüp bu küffâr anların üzerlerine hücum eyledüklerinde anlar dahı

Z.T. Ö. B.T.

ceng iderek pusı üzerine çekildiler.

Z.T. Y.T. Y. (83 42b 9-12)

Küffâr gördi kim bu lokma yutulmaz götüne bakarak alup

Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Z.T.

yüriyivirdi. (96 49a 6-7)

Y.

Leş leş üzerine tayanup küffâr gördi kim bu iş bitecek iş degül,

Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.

varup otuz bin kadar küffâr-ı gök demire gark eyleyüp yürüdi.

Z.T. Y.

(94 48a 5-7)

Meger bir gün pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri şikâra binüp

B.T. Z.T. Ö.

sahrâda sayd [] şikâr iderken gördi kim Tatar ‘askeri ahâli-i vilâyeti

Z.T. Y. B.T. Ö. N.

bölük bölük turmaz götürür, bir alay adam bir kelbün fesâdından ötürü

Z.T. Z.T. Y. Ö. Z.T.

renc [u] mihnete düş olmuşlar. (13 5b 4)

Y.T. Y.

TC YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Muhassal söyle oldu kim analar evladını unuttı,
Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. B.li N Y.
eger Sofya'da ve eger nâhiyesinde bir saman kalmadı. (30 14a 5-6)
Y.T. Ö. Y.

Netice-i kelâm 'azâb ile yeniçeri bir yere karışup din-i İslâm
Z.T.
'aşkına merdâne dürüşürler iken Yanko mel'ûn gördi kim çâre yokdur,
Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.
at sürüp ilerü sâfa çıkup küffâr-ı hâk-sâra istimâlatlar virüp
Z.T.
tururken 'asker-i İslâm tarafından bir kurşun atını urdı. (40 19a 3-7)
Ö. B.li N. Y.

sığındum sana kim ganisin gani
Y. Y.T. B.T. Y. Y.
bu düşmâna zebun eyleme beni (113 57b 7)
Y.T. Y. N.

Şükr Hakk'a nasib oldu ki gönlüm dilegin buldı
Y. Y.T. Y. B.T. Ö. N. Y
ki bize hoş kolay oldu ödindi külli özümüz (120 61a 8-9)
B.T.Y.T. Z.T. Y. Y. Ö.

şükr olsun ki geldi han erişdi
Y. B.T. Y. Ö. Y.
kamu dertlülere dermân erişdi. (98 50a 3-4)
Y.T. Ö. Y.

1.2.7.8. Ki'li, Bağlı ve Şartlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ki'li, bağlı ve şartlı birleşiklik özelliklerini taşıyan 4 karmaşık birleşik cümle bulunmaktadır.

Ammâ ol şühedâ serveri sell-i seyf olup küffâr-ı hâk-sâra öyle
B.T. Ö. Z.T. Y.T. Z.T.
kılıç çaldı kim hûn-i düşmen dirseginden çekide çekide olup adam
Y. B.T.
ejdehâsı gibi her kime kim yeterse bir kerre çalardı bir dahı ihtiyâç
Z.T. Y.T. Ö. Y. Z.T. Y. Z.T.
olmazdı ve cerrahâ dahı minnet kalmazdı. (19 8b 13-17)
Y. B.T. Y.T. B.T. Y.

Anlar dahı cümlesi bir yere cem^e olup törvinleri şunda karar buldı

Z.T. Ö. Y.T. Y.

ki Rimpapa didükleri mel^eûn-ı bi-dine varup ve ahvâli beyân idüp

B.T. Z.T.

tanışalar ve Rimpapa her ne herze yer ise bunlar dahı eyle ideler.

Y. B.T. Ö. N. Y. Ö. B.T. Z.T. Y.

(6 2a 14-17)

Bunlar bildiler kim bu adamlar Karamanoğlunun askerindendir.

Ö. Y. B.T. Ö. Y.

hemân dem sell-i seyf olup bunların üzerine hölleyüp kimini katl idüp ve

kimini diri tutup ğark-ı zencir idüp pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerine

getürdüklerinde pâdişâh ol yigitlerin cümlesine ‘azim in^eâm ve ihsân

eyledükden sonra bu dilleri karşısına getürüp Karamanoglundan su’al

Z.T. Z.T. Y.T.

eyledi ve her ne su’âl eylediyse cevâb virdiler. (12 5a 10-15)

Y. B.T. N. Y. Y.

Her bir pelid bir söz söyleyüp törvinleri şunda karâr eyledi kim

Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T.

Sofya şehrine dek varalar ve anı yagma ideler – Allâhummü ‘âfennâ- ve

Z.T. Y. B.T. N. Y. B.T. B.T.

andan sonra büyük törvin idüp iş nice olıcak ise ana göre depreneler.

Z.T. Ö. Z.T. Y. Z.T. Y.

(23 10b 4-7)

1.2.7.9. Ki’li Sıralı ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ki’li, sıralı ve bağlı birleşiklik özelliklerini taşıyan 11 karmaşık birleşik cümle tespit ettik.

Ammâ bir gün haber aldı kim küffâr-ı hâk-sâr Akçakızanlık’dan

B.T. Z.T. N. Y. B.T. Ö.

tagı aşmak murâd eylemiş, heman sâ^eat borularını anırdup ve tabl-

N. Y.

hânesinin döğüp oradan kalkup varup Akçakızanlık tagının yolların

Z.T. Z.T. Z.T. Z.T.

bağlayup küffâr-ı hâk-sâra yol vormeyüp bir vafir zaman ol arada

Z.T. Z.T. Y.T.

meks itdürdi ammâ ziyâde havfe düşmişler idi.

Y. B.T. Z.T. Y. (90 46a 21-91 46b 4)

Ammâ çünki yakın oldılar, pâdişâh-ı 'âlem fermân idüp bir [bölük]

B.T. B.T. Y. Ö. Z.T.

yigitleri câsus gönderdi ki varalar, Karamanoğlını kanda idügin göreler

N. Z.T. Y. B.T. Y. N. Y.

ve birkaç dil alalar. (12 5a 6-8)

B.T. N. Y.

Ammâ çünkim sabah oldı, pâdişâh-ı 'âlem apdest alup ve sabah

B.T. B.T. Ö. Y. Ö.

namâzin edâ idüp el kaldurup Hazret-ı rabbü'l-'âlemine du'â idüp ve

Z.T.

şükr u hamd idüp el yüze sürdi ve murâd eyledi kim küffâr-ı hâk-sârûñ

Z.T. N. Y.T. Y. B.T. Y. B.T.

ordusına ve ceng meydânına varup seyrân ide. (116 59a 14-17)

Z.T. Y.

Ammâ kaçan kim Nikabolu'ya yakın geldiler, Nikabolu'da Feriz

B.T. B.T. Y.T. Z.T. Y. Y.T.

Bigoglu big idi ve şöyle yasak eyledi kim eger kedi ve eger köpek ve

Ö. Y. B.T. Z.T. Y. B.T.

eger tavuk ve eger horos min-küllî'l-vücûh eger adam ve eger oğlan

birkaç gün mukaddem cümlesini pusıya koyup ve kal'anun kapularını

açık koyup guzât-ı İslâm ile tevekkeltü 'ala-Allâh diyüp küffâr-ı hâk-sârı

Z.T. Z.T. Z.T. N.

gözetdiler. (82 41b 1-6)

Y.

Bu kerre Şumlı'nun ahâlisi şöyle kıyâs iderlerdi ki küffâr kal'aya

Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.

bakmayup gele, geçe ammâ küffâr Şumlı kal'asını döğmege başladı.

Z.T. Y. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.

(93 47b 13-15)

Ertesi gün Sofya şehrine gelüp gördiler kim Sofya başdan başa

Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.

yanmış kara tarlaya dönmiş ve köyler dahı yanmış, siyâh kömüre dönmiş.

Y. Y.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y. Y.T. Y.

(32 15a 15-17)

Gördi kim iş işden geçdi, at saldı kim ol dahı başını kurtara ammâ
Y. B.T. Ö. Y.T. Y. N. Y. B.T. Ö.B.T. N. Y. B.T.
yolı şaşırup bir muhâlif yere geldi. (48 23a 15-16)
Z.T. Y.T. Y.

Gördiler kim olıcak oldu, cümlesi bir yere gelüp vedâlaşdılar ve
Y. B.T. Ö. Y. Ö. Z.T. Y. B.T.
cümle ölüm eri olup, "el-hükmil'lâh" diyüp herkes yine yerlü yerine
Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
varup turdı (93 47b 20-94 48a 2)
Z.T. Y

Guzât-ı İslâm dahı gördiler kim bu mel'ünlara kılıç te'sir eylemez,
O. B.T. Y. B.T. Y.T. Ö. Y.
hemân dem ol sâ'at herkes kimi balta ve kimi kulung ve kimi
topuza yapısüp bu veche üzere dahı 'azim gazâlar idüp 'âkıbet ol gâziler
Z.T. Z.T. Z.T. Ö.
pâk şehid oldılar - Rahmetü'llâhu 'aleyhim ecma'in - ve bundan ma'ada
Z.T. Y B.T. B.T. Z.T.
küffâr-ı hâk-sâr dahı üşüp kal'ayı zabt idüp Şumlı'ya eş itdiler.
Ö. B.T. Z.T. Z.T. Y.T. Y.
(97 49b 5-10)

Hemân sâ'at at hazır idüp getürdiler ve pâdişâh-ı 'âlem dahı ata
Z.T. N. Z.T. Y. B.T. Ö. B.T.
süvâr olup ol ceng-i maglûbe olınan meydâna geldi, gordi kim leş lese
Z.T. Y.T. Y. Y. B.T. Ö. Y.T.
tayanmış ve kan gövdeyi götürmüş. (116 59a 17-20)
Y. B.T. Ö. N. Y.

Uzunkarıoğlu gördi kim iş işden geçüp belâ deryâsı başdan aşdı,
Ö. Y. B.T. Z.T. Ö. Y.
sünusin silküp ölüm eri oldu ve bu küffâr-ı hâk-sâra bir tokunış
Z.T. Y. B.T. Y.T. Z.T.
tokındı kim ân-ı sâ'atüñ içinde küffârun alaylarını birbirine girift idüp
Y. B.T.
ve soğak soğak idüp giderken kazâ-i ilâhi birle atı dekerlenüp beli kırıldı
Z.T. Z.T. Ö. Y.
ve bir kolu atuñ altında kaldı, çalışa gördi mecâl olmadı kim yerinden
B.T. Ö. Y.T. Y. Y. Y. B.T. Y.T.
kalka (35 16b 2-6)
Y.

1.2.7.10. Ki'li ve Bağlı Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ki'li ve bağlı birleşiklik özelliği taşıyan 39 karmaşık birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerin bazılarında bağlı birleşiklik özelliği taşıyan cümleler önce, ki'li cümleler sonra yer almakta ya da tam tersi olmaktadır.

Ammâ 'asker-i İslâm ol gün dahı muttasıl küffâr-ı hâk-sârı
B.T. Ö. Z.T. B.T. Z.T. N.
ardından kovup kırdılar ve guzât-ı İslâm'un ba'zısı küffâr-ı hâk-sârı
Z.T. Y. B.T.

esir idüp pâdişâh huzurına getürdüklerinde pâdişâh emr eyledi kim bu
Z.T. Ö. Y. B.T.
küffârın genç oğlanlarını esir idüp ve kazaklarını kılıçdan geçürdiler.
Z.T. B.T. N. Y.
(116 59a 4-8)

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün küffâr-ı hâk-sâra kim ol gün Varna
B.T. Ö. Y. Y.T. B.T. Z.T.
kal'asını alup ol gice tolılar içdiler ve zevk u sohbetler idüp lâf u güzâf
Z.T. Z.T. N. Y. B.T. Z.T.
idüp otururlar idi. (102 52a 20-103 52b 1)
Z.T. Y.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün kim pâdişâh-ı 'âlem-penâh
B.T. Ö. Y. B.T.
hazretlerine kim cümle 'asâkir-i İslâm ile çekilüp Çimlik köyi nâm şehre
Y.T. B.T.
geldükde şehrün a'elâ ve ednâsı ve sagir u kibârı ve 'ulemâ u şulehâsı
Z.T. Ö.
pâdişâhı istikbâl idüp adımı başına kurbânlar kesdiler ve koyun kuzu gibi
Z.T. Y.T. N. Y. B.T. Z.T.
meleşdiler ve pâdişâhun geçdüğü yollar üzerine pây-endâzlar döşeyüp
Y. B.T. Z.T.
eyitdiler kim. (97 49b 18- 98 50a 3)
Y. B.T.

Ammâ bizüm hikâyemüz tekür didükleri hıncıra gelsün kim ol
B.T. Ö. Y.T. Y. B.T.

kâfir-i bi-din Ungurus kâfirleriyle âl-i 'Osmanuñ bu resme tutuşup ve

âhirü'l-emr barışık ahvâline muttali' oldukda ol bi-din yine fitne

Z.T.

çömlerinin âteşe koyup fitne çorvasını geregi gibi kaynadup âhirü'l-emr

Z.T.

Z.T.

'akl teşvişi şuna erdi ki yine Karamanoğlını azdura ve emr idüp

Ö. Y.T. Y.B.T.Z.T. N. Y. B.T. Z.T.

Karamanoğluna nâmeler yazup bir belli başlı keşişini Karamanoğluna

Z.T.

N.

Y.T

nâmeler ile irsâl eyledi. (61 31b 15-22)

Z.T.

Y.

Ammâ bu yanadan defter-dâr ve Koçoğlı dahı yetişüp yolları tutup

B.T.

Y.T.

Ö.

B.T. Z.T.

Z.T.

ve Paşa'ya adamlar saldılar ki yetişüp gele, tâ kim düzmeyi ele getüreler

B.T. Y.T. N.

Y.

B.T.

Z.T.

Y.

B.T.

N.

Y.

ammâ haberleri yogdı kim düzme kararı firarâ tebdil eyledi.

B.T.

Ö.

Y.

B.T.

Ö.

Y.

(69 35b 14-17)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr her kalkduğı konaklarda kuyular kalmadı

B.T.

Y.T.

Ö.

Y.

kim leş toldurmaya ve kuyu bulamadıkları yerde büyük âteşler yakup ve

B.T. N

Y.

B.T.

Y.T.

leşlerin âteşi bıragup yandururlardı kim Türk görüp bunlar neye

Z.T.

Y.

B.T.

Ö.

Z.T.

ugraduğın bilmeye. (47 22b 18)

N.

Y.

Ammâ küffâr bir gün yürüyüp ve alayların düzüp magrûr

B.T.

Z.T.

mela'inler geldiler ve gördiler kim bu kal'ada bir kimesne yok.

Ö.

Y.

B.T.

Y.

B.T.

Ö.

Y.

(81 41b 6-8)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr atlarına süvâr olup taburdan taşra çıkup

B.T.

Ö.

Z.T.

Z.T.

turdılar ve Yanko didükleri mel'eûn at oynadurken pâdişâh emr idüp bir

Y. B.T.

kerre gülbang-ı Allâh Allâh çekilüp ve her yanadan ceng-ı harbilere turre

urulup tabl-hânesinüñ gürüldisi ve köslerüñ inildisi ve erenlerüñ

Z.T.

gögsinüñ gürüldüsü büsbütün Sofya ovasını mâl-â-mâl toldurdu ve yer

Ö.

Z.T.

N.

Z.T.

Y.

B.T.

verden gâziler "niyyetü'l-gazâ kasd-ı kâfir" diyüp ellerini tig-ı âteş-tâba

Y.T.

Ö.

Z.T.

urup bu küffâr-ı hâk-sâra bir giriş girdiler kim ya bir aç kurd idiler bir
 Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. B.T. Y.
sûri koyuna girdiler yâhut bir yanar âteş idiler kim bir kuru kamışlığa
 Y.T. Y. B.T. Y. B.T. Y.T.
girdiler. (44 21a 15 – 45 21b 2)
 Y.

Ammâ ez-in-câlib bizüm hikâyemüz gelsün kim ol bir pâre gemi ki
 B.T. Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. B.T.
yaralanmışdı ve kaçup İstanbul'a togrı gitmiş idi. (87 44b 17-18)
 Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.

Ammâ ez-in-câlib pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri mahmiye-i
 B.T. Z.T.
Edrene'de sâkin olup âdl u dâd idüp fakir ve zu'afânun hâllerine
merhamet idüp hazret-ı peygamber salla'llâhu ta'âlâ 'aleyhi ve's-sellem
hazretlerinün şer-i şerefeni icra idüp ve dükeli 'asakir-i
İslâm'a icâzet virilüp herkes vilâyetine revâne olup gitdiler ve bunun
 Z.T. Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T.
üzerine beş yıl mürur eyleyüp ammâ pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin
 Z.T. Ö. Y. B.T.
de'b-i kadimleri şöyle idi ki 'adâlet ve zulmleri ma'fûm olmak için her
 Ö. Y. B.T. Z.T.
kazaya kendü câniblerinden birer mu'temedün –'aleyh kimesneleri
 Y.T. Y.T. N.
gönderürler idi kim cemi' vilâyetlerde ve kasabât ve kurâlarda ahvâl nice
 Y. B.T.
idügin ma'fûm idine. (123 62b 15-124 63a 3)
 N. Y.

Ammâ pâdişâh kıyâs iderdi ki 'asker ilerü geçup der-bendleri
 B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Z.T. N.
baglamış ola ammâ haber aldı kim ilerü asla bir kimesne gitmemiş.
 Y. B.T. N. Y. B.T. Z.T. Z.T. Ö. Y.
 (43 20b 21 – 44 21a 2)

Ammâ tekür didükleri hıncır haber aldı kim Sultân Murâd Gökso
 B.T. Ö. N. Y. B.T. Ö.
didükleri mahalle gelmiş ve berü yakaya geçmek murâd eylemiş.
 Y.T. Y. B.T. N. Y.
 (85 43b 13-15)

Belki ümmet-i Muhammed olanlara lâzım ve mühim olan budur ki
Z.T. Ö. Y. B.T.
her kaçan kim küffâr-ı hâk-sâr ümmet-i Muhammed üzerine gâlib olup ve
Z.T. B.T.
nice nice vilâyetleri zabt u rabt nehb u garet eyledüklerinde cümle ,
Z.T.
mu'min ve muvahhid olanlar cümle isyânından tevbe ve istigfar idüp ,
Ö. Z.T.
kendülerini günâhdan saklayup ve tâ'at ve 'ibâdete meşgul olup ve dün
Z.T. B.T.
içinde halâyık uyhuda iken, anlar kalkup pâk abdestler olup ve çok çok
Z.T.
namazlar kılup ve Hak sübhâne ve ta'âlâ hazretlerine tazarru' ve niyâz
Z.T. B.T.
idüp, belki yüzlerini topraga sürüp nuşret ve fırsat temenni taleb ideler
Z.T. Z.T. N. Y.
zirâ bu vechle du'âlar olundukda reddolınmaz. (122 62a 9-16)
B.T. Z.T. Y.

Bu kerre pâdişâh fermân eyledi kim herkes ehl ü 'ıyâlin ve malın
Z.T. Ö. Y. B.T. Ö.
alup çıksunlar ve bu şehri ve köylerini fi'l-cümle ihrâk-ı bin-nâr ideler.
Z.T. Y. B.T. N. Z.T. Y.
(29 13b 20-30 14a 1)

Bu yana, Rimpapa didükleri mel'ûn dahı çünki tekürden bunca,
Y.T. Ö. B.T. B.T. Y.T.
sözleri dinledi ve bildi ki bu bir 'âzim fitne kaynadaçakdur.
N. Y. B.T. Y. B.T. Ö. Y.
(8 3a 11-13)

Bu melâ'inler dahı Matara'yı boş bulup ve hisârı yakup ve oradan
Ö. B.T.
göçüp Poravadi'ye geldiler ve anı dahı Şumlı gibi kıyâs idüp toplar
Z.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.
kurup dögmek murâd eylediler ammâ Porovadi halkı anlara öyle urdılar
N. Y. B.T. Ö. Y.T. Z.T. Y.
topı tüfengi ki başları korkusına düşüp sığınacak yer bulamadılar.
N. N. B.T. Z.T. N. Y.
(96 49a 3-6)

Çünki lutf-ı Hak erişüp bunlar halâs oldılar ve her birisi kimi
B.T. Z.T. Ö. Y. B.T. Ö.
oglını ve kimi kızını ve kimi hârunını bulup mesrûr oldılar ve analar
Z.T. Y. B.T.
evlâdını ve evlâdlar analarını bulup koyun kuzı meleşüp ve birbirlerine
Z.T. B.T.

sarmaşup her birisi yeniden dünyayâ gelmişe döndiler ve ol gün pâdişâh-

Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T.

ı ‘âlem fermân idüp ol esirlikden halâş olan fukarâya lutf u ihsânlar

Ö. Z.T. Y.T.

idüp her birine şol meretebe altun guruş ihsân eyledi kim ol fukarâ bir

Z.T. Y.T. Z.T. N. Y. B.T.

habbe [ye] muhtac iken cümlesi gani olup ve mâldan müstagni olup

Z.T.

pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerine du‘âlar idüp her birisi kendi kaydını

Z.T.

Ö.

görmek sevdâsına düşmekde. (119 60b 7-15)

Y.T.

Y.

Dahı ertesi gün Büyük Kamçı suyına gelüp kondılar ve yarındası

B.T. Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.

gün ‘ale’ş-şabah kalkup Alakilise didükleri yere gelüp kondılar ve

Z.T. Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.

pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri fermân eyledi kim cümle bigler katına

Ö. Y. B.T. Ö.

hâzır olup ve bunlaruñ her birinüñ yolını gösterdiler. (100 51a 3-6)

Z.T. B.T. N. Y.

Eger İslâm ‘askeri ve eger küffâr ziyâde gayret idüp şöyle bir bâzâr

Z.T.

Ö.

kurıldı kim ata ogulu [teşhirden kaldı] ve ogul atayı teşhirden kaldı ve ol

Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T.

cengüñ heybetini gökde melek ve deryâda semek tahsin eyledi.

N.

Ö.

Y.

(112 57a 14-17)

Ertesi gün Kâsım Paşa ve cümle ‘asker-i İslâm atlanup zikr

Z.T.

Ö.

Z.T.

olındığı mahalle vardılar ve bakarlar kim Turhan Big didügi minvâl üzre

Y.T. Y. B.T. Y. B.T. Ö. Z.T.

kâfire gözüke ve bunlar dahı berüden yürüyeler ammâ Turhan Big’den.

Y.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y. B.T.

asla nâm-ı nişân belürmedi. (18 8a 14-18)

Ö.

Y.

Ez-in-cânib geledüm sol kol olayına kim Rumili beglerbegisi Şâhin

Z.T.

Y.

Y.T.

B.T.

Paşa ve cümle Rumili ‘askeri yürüdiler ve Dâvud Big dahı cümle nefir-i

Ö.

Y. B.T.

Ö.

B.T.

‘amm ‘askeriyle yürüdi ve Feriz Bigoglu dahı yürüdi ve pâdişâh-ı ‘âlem-

Z.T.

Y. B.T.

Ö.

B.T.

Y. B.T.

penâh hazretleri dahı dip alayı depreüp alaylarını yedi kat düzüp

Ö.

B.T.

Z.T.

Z.T.

küffâr-ı hâk-sârun üzerine karlı tag gibi yürümekte. (106 54a 13-18)
Y.T. Z.T. Y.

Fi'l-hâl içinde küffâr-ı hâk-sâr münhezim olup yüz döndürdiler
Z.T. Ö. Z.T. Y.
ammâ gaziler kal'adan çıkup melâ'inun siyah haclı bayrakların alup ve
B.T. Ö. Z.T.
bedenler üzerine başı aşağı koyup ve burc u bârudan urdılar topı ve
Z.T. B.T. Y.T. Y.
tüfengi ki küffâr-ı hâk-sâr neye ugradığın bilmedi ve hergiz birbirine
N. B.T. Ö. N. Y. B.T. Z.T.
imdâda mecâl olmadı. (81 41b 18- 82 42a 2)
Y.T. Y.

Guzât-ı İslâm anları zorta ve sıklığa tutdılar ve anların 'akabinden
Ö. N. Y.T. Y. B.T. Z.T.
guzât-ı İslâm taşra çıkup öyle gazâ eyledi kim ancak olur. (96 49a 7-9)
Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Y.

Guzât-ı İslâm bu hâlî müşâhade idince herkes eline balta ve topuz
Z.T. Ö.
ve külünk alup küffâr-ı hâk-sâra 'âşık-âne ve dilir-âne topuzlar urdılar
Z.T. Y.T. Z.T. N. Y.
ve şöyle oldu kim bir zamân ogul atayı [teşhisden kaldı] ve ata ogulu,
B.T.Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö.
teşhisden kaldı. (108 55a 9-12)
Y.T. Y.

Hattâ birkaç gün oturdu kim halk gelüp buna tapup bunı pâdişâh
B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T. N.
idineler ammâ bir kimesne düzmeye sâhib çıkup ve kimse iltifât,
Y. B.T. Z.T. B.T. Ö.
eylemedi (68 65a 2-3)
Y.

Hemân bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh diyüp kendi alayı ile ve
Hızır Big ve Malkaçoglı ve Dâvud Big ki bunlar cümlesi alayları ile
yürüdükde küffâr tarafından Nâdir Jupan ve Mire Jupan ve Puskop nâm
melâ'inler yer yerden deprenüp bu iki 'asker ser-â-ser birbirlerine
karılıp ve katılıp şöyle oldu kim kıyâmet gününden bir nişân oldu ve
Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

Yanko Jupan dahı gök demire müstağrak olup ol kadar çalışdı ve didindi
 Ö. B.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Y.
kim ta'birı mümkün degül idi. (107 54b 20 -108 55a 5)
 B.T. Ö. Y.

Her birisi bir yanadan başını hırkâya çeküp oturmuş idi ammâ
 Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T.
pâdişâh-ı 'âlem -penâh hazretleri kıyâs ider kim bunlar varup bir iş
 Ö. Y. B.T. Ö. Z.T.
gördiler. (52 26a 8-10)
 Y.

Her birisi neye kâdir ise kimi (...) ile ve kimi harbe ile ve kimi ok
 Ö. Y.T. Y. Z.T.
ile şöyle savaş eylediler kim adan başına yüzer gazâ itmemiş adam az idi
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y
lâkin bunlar gafil bulınap ve küffâr-ı hâk-sâr ziyâde çok olmagla cenge
 B.T. Z.T. B.T. Z.T. Y.T.
mecâl kalmadı. (93 47b 16-19)
 Y.

İmdi ey mü'min kardeşler bilün ve âgâh olun ki Hak Sübhâne ve
 B.T. Ö. Y. B.T. Y. B.T.
ta'âlâ celle celâlü ve 'ümm nevâle hazretleri dâ'imâ ümmet-i
 Ö. Z.T.
Muhammed'e yardım ider zirâ hâşâ ki Hak celle ve 'alâ hazretleri va'd-i
 Y.T. Y. B.T. B.T. Ö.
kerimelerinde hilâf ide. (122 62a 3-5)
 Y.T. Y.

İttifâk bir gün Sultân Murâd yine adamlarından bir sâhib-i fehm
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
kimesneyi Rumeli'neecessüs için gönderüp ve ol adam gezerek bir gün
 N. Z.T. B.T. Ö.
Manastır nâm kasabaya dâhil olup meger eyyâm-ı bahârda kasabadan
 Z.T.
hâric bir yerde gezerken gördi kim üç dört yüz keşiş bir yere cem' olmuş
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
ve birbirleriyle mübâhasa iderler. (124 63a 3-6)
 B.T. Z.T. Y.

Kaçan kim pâdişâh-ı 'âlem bu ahvâli görüp emr eyledi kim
 B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
yürüyeler ve sağından solından alaylar yürüyüp küffâr-ı hâk-sâr ile
 Y. B.T. Z.T. Z.T.
mukâbil ve mukârin oldılar. (106 54a 7-9)
 Y.

Karaca Big umardı ki bu sag kol 'askeri yüz agardup sâdık-âne
 Ö. Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T.
ceng ideler ammâ ne bilsün... (106 54a 12-13)
 Y. B.T. Z.T. Y.

Karamanoglı umuzlanur idi kim deryâdan pâdişâha tekür yol
 Ö. Y. B.T. Ö
virneyüp pâdişâhla ceng ide ammâ sayduğı gibi olmadı. (66 34a 8-10)
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Y.

Küffâr-ı hâk-sâr ol dereye mâl-â-mâl olup baş kurtaracak yer
gözedürken hikmet-i Hüdâ Karaca Big at sürüp gazâ iderken ol derenüñ
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T.
üzlerine çıkageldi ve Karaca Big murâd eyledi kim atı sindurup geri döne
 Y.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.
ammâ çâre olmadı. (110 56a 7-11)
 B.T. Ö. Y.

Ol kadar kâfir kırılmış kim hadd u hesâbını Allâh bilür ve oradan
 Z.T. Ö. Y. B.T. N. Ö. Y. B.T.
küffâr-ı hâk-sârüñ ordusına gelüp teferrüc eyledi. (116 59a 20-21)
 Z.T. Y.

Pâdişâh bu hâli görünce el kaldurup eger yeniçeri ve eger 'azâb
 Ö. Z.T. Z.T.
kullarına hayr du'âlar idüp emr eyledi, ceng-i harbilere turreler urıldı ve
 Z.T. Y. Y.T. Ö. Y.
kösler dahı inlemege başladı ve bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh çağırılıp
 Ö. B.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.
bu küffâr-ı hâk-sârı tir-i bârân idüp ve kimini tüfenk urup küffâr-ı hâk-

sârüñ sinelerini pâre pâre idüp - Allâhu ekber kebirâ -ol gün bir ceng
 Z.T. B.T. Z.T. Ö.
turdı kim oğul babayı [teşhisden] kaldı, baba oğulu teşhisden kaldı
 Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Ö. Y.T. Y.
 (43 20b 3-9)

Pâdişâh gördi kim sag kol bozulup münhezim olup tagıldılar ve sol
 Ö. Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T.
kol bir mikdâr ceng eyledükden sonra anlar dahı bölük bölük tagı tutup
 Z.T. Ö.
kaçmaga yüz tutdılar. (112 57a 5-8)
 Y.T. Y.

Şöyle kıyâs eyledi ki henüz dünyâya geldi ve Paşa'nun âdemisin
 Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T.
yollayup nâmenün mefhûmı üzere küffâr-ı hâk-sâra göz kulak tutup
 Z.T.
custalamaga başladı. (92 47a 9-11)
 Y.T. Y.

Şöyle kim ol melâ'inlerün her birisi onar Türk'e yazılmış iken bin
 B.T.
dânesi bir Türk'e cevâb viremeyüp karârı firarâ tebdil eylediler ve
 Z.T. Y. B.T.
'asâkir-i İslâm ol kadar mâl ganimet aldılar ki hesâbı mümkün degül
 Ö. Z.T. N. Y. B.T. Ö. Y.
idi. (83 42b 18-21)

1.2.7.11. İçerisinde Saplama Cümle Bulunan Karmaşık Birleşik Cümleler

Farklı birleşiklik özellikleri taşıyan karmaşık cümleler içinde saplama cümleler de yer almaktadır. İçinde saplama cümle bulunan bu karmaşık birleşik cümleleri de bir başlık altında topladık. Buna göre içinde saplama cümle bulunan 13 karmaşık birleşik cümle belirledik. Saplama cümleleri iki virgül arasında gösterdik. Buradaki saplama cümleler çoğunlukla özneyi açıklayan cümlelerdir : ... kim Karaca Big, Anadolu begler begisi idi, ..., Halil Paşa, akil vezir idi, ...

Ammâ biz gelem sag kol ahvâline kim Karaca Big, Anadolu
 B.T. Ö. Y. Y.T. B.T. Ö.
beglerbegisi idi, pâdişâh emri ile kaçan kim küffâr-ı hâk-sâra hücum
 Y. Z.T. B.T. Y.T.
eyledi ammâ ana mukâbil Çirne Mihâl turmuş idi. (107 54b 10-12)
 Y. B.T. Z.T. Ö. Y.

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri Şâhin Paşa için guşşaya
 B.T. Ö. Z.T.
batup eyitdi kim " Ayâ Şâhin lâlam nice oldu ki düşdi mi yohsa sag
 Y. B.T. B.T. Ö. Y. B.T. Y. B.T. Y.
mı ?" diyüp endişe idüp tururken Pencyekcioglu 'İsâ Big dirler bir nâm-
 Z.T. Z.T. N. Y.
dâr kişi, var idi, ol gün çok gazâ itmiş idi, hattâ kılıcı kırıldı ve kılıç
 Ö. Y. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

parçasını eline alup pâdişâh huzuruna geldi kim bir kılıç isteye.

Z.T. Y.T. Y.T. Y. B.T. N. Y.

(114 58a 20-115 58b 4)

Ammâ sen dinle hikâyeyi kim Dâvud Big'ün kethüdâsı bu hâli

B.T. Ö. Y N B.T

müşâhede idicek alayını önine katup gayret âteşiyle cigerini kebâb idüp,

Z.T.

ol gazi bildi kim, Yunus Aga dirler idi, ol dilâver gayret ve himmet

Ö Y B.T N Y Ö Z.T

idüp Dâvud Big'ün alayını çevirüp küffâr-ı hâk-sârdan Vaya Jupan

Z.T Y.T.

didükleri pelidün alayına ugradı. (109 55b 3-7)

Y

Andan soñra ol mübâşir Mahmud'ı alup gitmek esnâsında cümle

Z.T

ruhbânlar bir yere gelüp Mahmud'ı gönderi gitmek lâzım geldükde ol

Z.T.

ruhbânlaruñ birisi, bir mağara içinde bir ulu mermer direk görmüş idi,

Ö. Y.T N. Y.

ol hinde didi ki "Filân mağarada ben bir mermer direk görmüşem.

Z.T Y B.T. Y.T. Ö N. Y.

Gelün, ol diregü çıkarup bile götürelim ve her ne yerden dönersek ol

Y N Z.T B.T. Y B.T. Y.T. Y.

diregi ol arada dikelüm ki bir zamân anıup nişân olsun." didükde

N Y.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y. Z.T.

cümle keşişler ma'kûl görüp ve ol diregi 'azim 'arabalar çatup hâhinâ hâ

'arabaya yükledüp ve Mahmud'ı kasabadan taşra bir hayli menzil gönderi

Z.T. B.T. N Z.T. Z.T.

giderler ve hin-i infişâlde ol mermer diregi diküp nişân eylediler.

Y. B.T. Z.T. N Z.T Y.

(126 64a 8-16)

Ammâ şâhzâde yine tahta çıkup hükm eyledi ve emr idüp Halil

B.T Ö. Z.T. Y B.T. Z.T.

Paşa'yı katına da'vet idüp ve Halil Paşa'ya didi kim "Babamdan ricâ

Z.T. B.T. Y.T. Y B.T. Y.T.

idesin kim babam oturup Edrene'yi İstanbul keferesinden hıfz idüp ve

Y B.T.

ben Uğurus keferesi üzerine varup gazâ idem" didükde Halil Paşa, 'âkil

Z.T. Y. Z.T. Ö.

vezir idi, ve eyitdi kim "Şâhzâdem pâdişâh hazretlerine ben bu sözi

Y. B.T. Y B.T. B.T.

dimege kâdir degülem. Hele el-hamdüli'llâh pâdişâhımız geldi. Şimden
Y.T. Y. B.T. B.T. Ö. Y.
gerü tedbir anundur. Ol nice dirse öyle olur.” diyüp cevâb virdi.
Z.T. Ö. Y. Ö. Z.T. Y. Z.T. Y. Z.T. Y

(88 45a 14-20)

Andan emr eyledi, “Her kimün esiri var ise getürsün” didükde,
Z.T. Y. Ö. Y. Y. Z.T.
Hâdım Balaban nâm kimesne esir olmuş idi, anı karşısına getürdiler.
Ö. Y. B.li N Y.T. Y.

(209a10-12)

Andan sonra Hasan Bigoglı ‘İsâ Big dahı şöyle tenbih eyledi kim
Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y. B.T.
“Sen dahı tur yerinden var irakda turup Hisârı, Hisâr didügi
Ö. B.T. Y. Y.T. Y. Z.T. B.li N Ö.
Yanbolı’dur; gözle ve bize adamunı eksik itme kim biz de habir olup
Y. Y. B.T. Y.T. B.li N Y. B.T. Ö. Z.T.
tedârik görelüm.” didükde ‘İsâ Big yerinden kalkup Hisâr’a togrı gidüp
Y. Z.T. Ö. Z.T. Z.T.
varmakda. (93 47b 8-12)
Y.

“Bu ne işdür?” diyince Despot-ı la^ein didi kim “Kıralum, bu ne iş
Ö. Y. Z.T. Ö. Y B.T B.T Ö
idügi ‘ayân ve beyândur. Ancak biz işimizün ‘âkıbetini endişe idinüp
Y Z.T. Ö. B.li N Z.T.
fikr itmiyoruz. Bu Türk bizi al ile kendi eline çekiyor. Bizüm sag
Y Ö N Z.T. Y.T. Y.
yanumuz Selanik’e varınca cemi^een Türk elindedür ve sol yanumuz Tatar
Ö. Z.T. Z.T. Y B.T. Ö.
Han’dur ki bugün hâ dise ikiyüz bin er ile iki gün içinde bize çatar ve
Y. B.T. Z.T. N Y Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
‘Osmanoglı dahı hangi gün bizi karşılar, Bu Türk bizi zerâfetle bir dâm-ı
Ö. B.T. Z.T. B.li N Y Ö B.li N Z.T. Y.T.
tezvire düşüriyor kim asla mu^eâlece kabul eylemese gerekdür. Hoş
Y B.T. Z.T. Y. B.T.
kıralum siz bu işi en bek benüm hâtırum için ideyorsınız. Hazret-ı ‘İsâ
B.T. Ö. B.li N Z.T. Y.
katında yüzünüz ag ola ve Patreman Yandulus yardımcınız ola, lâkin
Y.T. Ö. Y B.T. Ö. Y B.T.
bunun sonı kıssa gelür, bâkisin siz bilürsünüz.” didükde, Yanko
Ö. Z.T. Y. B.li N Ö. Y Z.T.
didükleri mel^eûn ol gün kırala buluşmak için yalnız birkaç kâfir ile geri
Ö. Z.T. Z.T. Z.T. Z.T.
dönmüş idi ve bu sözün üzerine gelmiş idi, ve bu sözleri Despot’dan
Y B.T. Y.T. Y B.T. Z.T.

işidicek, Yanko eyitdi kim "Bu iş senün anladugun iş değüldür. Türk
 Ö. Y. B.T. Ö. Y. Ö.
senüñ gözini korkutmuş da her gördüğün mişeyi Türk kıyâs idüp bizi
 B.li N Y. B.T. Z.T.
korkutmak dilersin. Ya sen öyle mi anlarsın ki Türk bundan sonra
 B.siz N Y B.T. Ö Z.T. Y B.T. Ö Z.T.
kendini devşürüp bizüm üzerimize gele. Ben Türk'ün burnını kırdum.
 Z.T. Y.T. Y. Ö. B.li N Y.
Ba'de'l-yevm anlar bana karşı turup benümle ceng eylemek muhâldür.
 Z.T. Ö. Y.
Hemân olası budur ki bu etrâflarda olan papaslara nâmeler
 Z.T. Ö. Y. B.T. Y.T. B.siz N.
gönderelüm kim gelüp me'kûlât yetiştirüp ve bize yardım eylesünler."
 Y. B.T. Z.T. B.T.Y.T. Y.
didükde, kıral dahı öyle idüp papaslara ve haça, puta tapanlara nâmeler
 Z.T. Z.T. Y.T. N.
yazup şöyle kim "Her kim gelüp bize yâr olmaz ise, Rimpapa'nuñ
 Z.T. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. Z.T.
hücceti üzerine kendilerini öldürüp karıların ve kızların esir iderem
 Z.T. Z.T. B.li N Y
ammâ her kangısı bizümle yâr olup ve zâhire götürüp satarsa ve bizüm
 B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
önümüze düşüp bize kılaguzluk iderse bu vartalardan emin olup
 Z.T. Y.T. Y. Z.T.
Matreman Yandulus anlardan râzı olur ve Nâr-nur dahı anların cânına
 Ö. Y.T. Y B.T. Ö. B.T. Y.
değer." diyü bunun gibi nice herzeler yazup gönderdiler.
 Z.T. Y (3114b 1 -32 15a 7)

Gördiler kim Turhan Big'den eser âsâr yok ve bu küffâr katı çok,
 Y. B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Y.
bunlar dahı at başın çevirüp gitmek murâd eyleyicek hemân Hasan
 Z.T. Z.T.
Big-zâde 'İsâ Big, bir arlı nâm-dâr kişi idi"Ben kaçmam, bu küffâr-ı
 Ö. Y. Ö. Y
hâk-sâra tokunuram." diyüp kanar aslan gibi gerindi ve sündi emr
 Y.T. Y Z.T. Z.T. Y. B.T. Y.
eyledi ki ceng-i harbilere turre urıldı ve bir kerre şevkle Allâh Allâh
 Y B.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.
diyüp ol 'azametlü 'asâkir-i melâ'ine kendisini urdı. (198b 7-12)
 Y.T. B.li N Y

Ez-in-cânib küffâr dahı bu heybeti gördükde cân başlarına
 Z.T. Z.T.
sıçrayup anlar dahı sag ve sol alayların yürüdüp evvelâ Çirne Mihâl
 Z.T. Z.T. Ö.

yürüyüp Karaca Big'e mukâbil oldu ve Karaca Big yanında Süleyman
 Y. Y.T. Y. B.T. Y.T.
Big turmuş idi, ki Edrene 'askeri idi, küffâr tarafından ana Dırakuloğlu
 Ö. Y. B.T. Y. Y.T. Y.T.
didükleri hınzır cümle Eflâk keferesiyle mukâbil oldu ve bu tarafdân
 Ö. Z.T. Y. B.T. Y.T.
İbn-i Fenâri dahı yürüyüp turmakta, ana mukâbil Sekillet Ban Tomaş
 Ö. B.T. Z.T. Y. Z.T. Ö.
gelüp turdı. (106 54a 18-107 54b 3)
 Z.T. Y.

Herkes geri dönüp kaçdılar ammâ İbrâhim Paşa oğlu Mahmud
 Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.
Big, bir arlı big idi, asla kaçmayup bu melâ'inler ile azim ceng eyledi.
 Y Z.T. Z.T. Z.T. Y.
 (48 23a 12-14)

Pâdişâh-ı 'âlem ana vâfir ihsânlar eyledi ve onun 'akabinden
 Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
Şâhin Paşa'nuñ adamlarından, İshak dirler idi, bir ak sakallı gözi
 N. Y. Ö.
küffâr-ı hâk-sârdan bir nâm-dâr Jupan esir itmiş idi. (115 58b 17-20)
 N. Y.

"Şimdi şâhunuz Anatoli'da mıdur, yohsa Edrene'de mi ve bizi
 Z.T. Ö. Y. B.T. Y. B.T.
karşıluyup ceng eylemek muradı mıdur, yohsa firâr eylemek üzere midür?
 Ö. Y. B.T. Y.
Bize şâfi haber vir." didükde, Hâdım Balabân, gerci kim lafzen taşaksız
 Y.T. Z.T. Y. Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y.
idi ammâ ma'nen taşaklı er idi, cevâb virüp eytti kim "Pâdişâhumuz
 B.T. Z.T. Y. Z.T. Y. B.T. Ö.
hâlâ Edrene şehrindeür ve eyle kıyâs eylemen kim ol sizden kaçar.
 Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
Belki öyle anlayın ki sipâhını bindürür ve emr ider bu Rumeli'nden
 B.T. Z.T. Y. B.T. N. Y. B.T. Y. Y.T.
birkaç kerre yüz bin adam atlandurur ve geldüğünüz der-bendleri
 N. Y. B.T. N
bagladur ve bu araya dek güzel geldünüz ammâ il ve memleketünüz [e]
 Y. B.T. Z.T. Y. B.T. Y.T.
varabilir misiz bilmem ve siz öyle mi kıyâs idersiniz kim âl-i'Osman
 Y. Y. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. N.
'askerini bozdunuz. Ol size karşı turan Hasan Big-zâde 'İsâ Big idi, siz
 Y. Ö. Y. Ö.
andan müşâhede itmedünüz mi, kim bir avuç 'asker ile bir big size neler
 Y.T. Y. B.T. Ö. Y.T. N

itdi ? Alaylarunuzu birbirine katup otuz binden mütecâviz ‘askerünüzü
Y Z.T. N

toprağa düşürdi. Hâl ne ki bir gazimüze bin kâfir üşmiş iken yâ sizüñ
Y.T. Y Z.T. Z.T. B.T.

hâlünüz nice olur, kim sa‘âdetli Sultân Murâd Hân gelüp sizi il
Ö. Y. B.T. Z.T.

memleketi içinde bulup ve her biriñüzüñ başına onar adam üşürüp
Z.T.

ellerine kılıç aldukda ... Hele benüm togrı haberüm budur, bâkisini siz
Z.T. B.T. Ö. Y. N Ö

bilürsünüz.” diyüp hâmus oldukda Yanko didükleri mel‘ün paşanuñ
Y Z.T. Ö.

otagında oturup garralanırken ve rakı şarab didükleri herzelerden

dertlenirken ve saga sola tolular in‘âm iderken bokı agzına gelüp götinde

olan kan çehre-i murdârına geldükde biraz tefekkür eyledi: “Bu iş az iş
Z.T. Z.T. Y. Ö Y

degüldür, sonra bir hata oldukda kıral benüm başum koparur. Hemân
Y B.T. Z.T. Ö. N. Y. Z.T.

olası budur ki kıral-ı bed-fi‘âl gelince bunda meks idem ve geldükde bu
Ö Y B.T. Z.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.

ahvâli ana diyem ve Despot ile sözi bir yere koyam.” diyüp tevakkuf
N Y.T. Y B.T. Z.T. N Y.T. Y Z.T.

eyledi. (20 9a 16 – 21 9b 19)
Y

1.2.7.12. Ki’li ve İç İçe Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Ki’li ve iç içe birleşiklik özelliği taşıyan 67 karmaşık birleşik cümle belirledik. Bu cümleler ana yapı itibariyle ki’li birleşiktir. Bu cümlelerde *ki* ya da *kim* bağlacı anlamca bir özellik göstermeden sadece nakil cümlelerinin aktarılmasını sağlamıştır. *Ki*’den sonra gelen nakil cümleleri ise bir zarf-fiile bağlanarak uzun zarf-fiil grupları oluşturulmuş, bunlar da tekrar bir yükleme bağlanarak uzun iç içe birleşik cümleler meydana getirilmiştir. Bazı cümlelerde ise *ki*’den sonraki nakil cümleleri bir zarf-fiil grubuna bağlanmamıştır. *Ki*’den sonra gelen nakil cümlelerini tırnak işareti içinde gösterdik, tırnak içindeki nakil cümlelerinin bağlı olduğu zarf-fiili çift çizgi ile gösterdik.

'Asâkir-i İslamı vakt u zamânıyla cem' idesiz.' diyüp bir gün pâdişâh

B.li N Z.T. Y. Z.T. Z.T. Ö.
Tavuslu nâm mahalle turna sikârına revâne olup gitdiler.
Y.T. Y.T. Z.T. Y. (10 4a 16-11 4b3)

Ammâ bu yanadan tekür didükleri ma'lum Ungurus'a nâmeler

B.T. Y.T. Ö. Y.T. B.siz N
yazup göndermiş idi kim "Ne turursunuz ? 'Osmanoglinun başına
Z.T. Y. B.T Z.T. Y. Y.T.
kiryâmet kopdı. İşte ben şurada oturduğum yerde Hazret-i 'İsâ'nun dini
Y Z.T. Ö. Y.T. Y.T.
ve Lâti' "aza'nun ve Patremân Yandulus ve Nârnur'un hürmetini ve

dinümüz ulusu olan Rimpapa'nun sözünü yerine koyup elümden geldiği

Z.T. Z.T.
kadar hizmet idüp Karamanoglu ile 'Osmanoglinuñ arasında fitne koyup
Z.T. Z.T.

biri birinün bir kaşık kanını bin altuna alacak kadar işler işledüm. Hâlâ

Z.T. B.siz N Y. Z.T.
kılıca binüp ol iki dinümüz düşmânları savaşmaktadır. Yâ böyle fırsat
Z.T. Ö. Y B.T Ö

ele girer mi, siz ne turursunuz. Nârnur'dan kormaz mısıñız ve Patreman

Y Ö. Z.T. Y. Y.T. Y. B.T.
Yandulus'dan utanmaz mısıñız ve bâ-husus dinümüz ulusu Rimpapa'nunñ
Y.T. Y. B.T. Z.T.

bed du'asından üşenmez mısıñız ? İmdi nâmem vusulinde gerekdür ki

Y.T. Y. Z.T. Z.T. Y B.T
bir an ve bir sâ'at te'hir itmeyüp 'asker cem' idüp siz öteden biz dañı
Z.T. Z.T.

berüden neye kâdir isek çalışup uralum kılıcı. Rumeli'ni - Allahümme

Y.T. Y.T. Y. Z.T. Y. B.li N
'âfennâ -başdan başa zabt.u rabt idüp ol dinümüz düşmenlerini kimin
Z.T. N. N.

kıralum ve kimin esir-i bend-i zencir idelüm ve mescidlerine -

Y. B.T N. Y. B.T.
Allahümme 'âfennâ- çanlar asup çevresine muñlar yakalum, Hazret-i
Z.T. Y.T. N. Y.

'İsa dinini âşikâre idüp Akdeniz ve Karadeniz bizüm zabtumuzda

Z.T.
oldukdan sonra Kudüs-i şerife varınca Muhammedîlerden bir ferd
Z.T. Z.T. N.

komayalum." diyüp nâmesini hatm eylemiş. (16 7a 22-21)

Y Z.T. N. Y

Ammâ bundan akdem pâdişâh Edrene'nunñ 'ulemasını cem' idüp

B.T. Z.T. Ö. Z.T

eyitdi kim "Efendiler ! İşte bu dinümüz düşmanları 'asker çeküp
Y B.T B.T Z.T. Ö. Z.T
üzerümüze geldiler. Hoş kapukullarımız lutf-ı Hak ile bilemezcedür
Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T Y
ammâ bu düşmen ağır düşmândur. İhtimâli var ki biz bu düşmene denk
B.T Ö Y Ö Y B.T Z.T
olmayup belki bir yüz karalığı olup ol sebeble il memleket elden gidüp
Z.T.

ara yerde ümmet-i Muhammedüñ ehl ü 'ıyâlleri esir ve mâl erzâkları
Y.T. Ö ı. 2ar. B.T. Ö.
yağma ola. Buna ne çâre itmek gerekdür kim ?" didüklerinde 'ulemâ
Y Ö Y B.T. Z.T. Ö.
eyitdiler kim "Padişâhum, çünkü küffâr-ı hâk-sâr üzerimize geldi,
Y B.T B.T. B.T. Ö. Y.T. Y.
cümlemüzüñ üzerine farz oldu kim bu gazâda bile bulanavuz." diyü cevâb
Y.T. Y. B.T. Y.T. B.T. Y. Z.T.
virüdüklerinde pâdişâh fermân idüp cemi² Rumili'ne nefir-i 'âmm olunup
Z.T.

ve nefir-i 'âmm eskeri dahı bölük bölük ve alay alay her gün her yanadan
B.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T.
gelüp birikmiş idi. (90 46a 7-18)
Z.T. Y.

Ammâ çünkü pâdişâh Yanbolı'ya geleceği gün âlây ile giderken,
B.T. B.T. Ö. Z.T Z.T
Danişmenoglı nâm kimesneye gözi tuş gelüp ve işâret idüp yanına

kıgırup Rumili 'askerinden su'al idüp eyitdi kim "Şimdi Paşa ne
Z.T. Z.T. Y B.T Z.T. Ö.
'âlemeddür ve Rumili 'askeri hâzır ve müheyyâ mıdur ?" diyü su'al
Y. B.T. Ö. Y.
eyledükde Danişmenoglı dahı cevâb virüp eyitdi kim "Pâdişâhum
Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y B.T. B.T.
devletünde Şâhin Paşa lâlan şimdi hâlâ Maraş suyını geçüp nasb-ı hıyâm
Y.T. Ö. Z.T. Z.T. Z.T Z.T.
idüp oturmuşdur ve Rumili 'askeri fi'l-cümle hâzır ve müheyyâdur ve
Y. Ö. Ö. Y. B.T.
cenâb-ı pâdişâhuñ geldüğünü haber alup ölüsü dirilmişdür dirisi yedi başlı
Z.T. Z.T. Ö. Y. Ö.
ecder olup hemân pâdişâhum tarafından yek işâret bakarlar kim ugrunuza
Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
kurbân olmağı cânlarına minnet bilürler" diyüp cevâb virüdükde pâdişâh
B.li N Y. Z.T. Ö.
fermân eyledi kim "Durmayup sen var arduumuzdan topları bize yetişdür
Y B.T Z.T Ö Y Y.T. B.li N Y.T Y
ki küffâra yakın olduk. Belki gerek ola." didükde Danişmenoglı dahı
B.T.Y.T. Y. Z.T. Y. Z.T. B.T.

“Emr pâdişâhum” diyüp toplar için geri dönüp gitdi. (98 50a 10-99 50b2)
 Ö. Y Z.T Z.T. Z.T Y

Ammâ eger yeniçeri ve eger yaya başları ve eger ‘azablar didiler
 B.T. Ö. Y
kim “Pâdişâhum, sen hemân gönlünü hoş tutasın kim biz kullarunñ senunñ
 B.T B.T. Ö Z.T N Y B.T Ö.
ugrına ve dîn-i mübin ‘aşkına göresin kim küffâr ile ne tuş idüp ve ol
 Z.T. Y B.T.
din düşmenlerine nice kılıc urup ve nicemüz senün ugrına kurbân olalum
 Z.T. B.T Ö. Z.T. Y

hemân dünyâ turdukça siz sag olun.” [diyüp] pâdişâhı teselli-i hâtir idüp
 Z.T. Z.T. Ö. Y. Z.T. Z.T.
ve herkes haymesine revâne olup gitdiler. (101 51b 7-12)
 Z.T. Y

Ammâ ez-in cânib Turhan Big pâdişâhunñ önine gelüp ve yüz yere
 B.T. Z.T. Ö. Z.T
urup eyitdi kim “Pâdişâhum küffâr-ı hâk-sâr ‘askerini ‘arabasına alup
 Y B.T B.T. Ö.
ve ölüm eri olup turdı. Fermân buyurun ki ‘asâkir İslâm geri döneler
 Z.T Y. Y. B.T. Ö. Y
zirâ küffârün üzerine varacak olursak küffâr ‘arabaları arasında
 B.T. Y.T. Y Ö. Z.T.
metrislenüp ururlar topı tüfengi, ‘askerümüzi kırdururuz sonra bize güc
 Y. B.li N B.li N Y Z.T. Y.T. Y
olur.” diyüp pâdişâhı inandurdı. (43 20b 12-18)
 Z.T B.li N Y

Ammâ Feriz Bigoglı bu ahvâli göricek hemân bi-ihmâl bu ahvâli
 B.T Ö. Z.T.
bir kağıda yazup eyitdi kim “Benüm babam işte küffâr Şumlı’ya togrı
 Z.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Ö. Z.T
kalkup gitdi ammâ bilmem taga varur mı yohsa varmaz mı ? Eger siz
 Y B.T. Y Y.T Y. B.T. Y B.T. Ö
der-bendlere ziyâde mukayyed olasız kim bu mel‘ûnun murâdı nedür ?
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
Yine her ne yüzden olursa biz size haber salaruz.” diyü yazup irsâl
 Z.T. Z.T. Y. Ö. Y.T. Bsiz N Y Z.T.
eyledi . (92 47a 21 – 93 47b 5)
 Y

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr Rumeli’nunñ muhannişlerini görüp eyitdiler
 B.T Ö. Z.T. Y

kim "Bu kolı dahı bozduk Nâr-nur bize yardım eyledi" diyüp Yanko
 B.T. N B.T. Y. Ö. Y.T. Y Z.T.
Jupan didükleri la'in eline şiş alup "Ha göreyim sizi hazret-i 'İsâ 'aşkına
 B.T. Y N Z.T.
nice çalışırsınız. Sizün her biriñüze kıraldan 'azim iltifâtlar itdüreyim."
 Z.T. Y Y.T. Y.T. Z.T. Y.
diyüp durmayup 'asker-i küffârı kızışdurup aşağı yukarı segirdürken
 Z.T.
guzât-ı İslâm tarafından bir gazi eline ok yay alup ve Yanko didükleri
 Z.T.
hınzırı nişâne alup ana bir hadeng nice per-tâb itdi ise asla hata itmeyüp
 Y.T. Ö Z.T. Y. Z.T.

ol hadeng Yanko didükleri la'inüñ gözine rast gelüp sancıldı.

Ö. Y.T. Z.T. Y.

(111 56b 12-21)

Ammâ kâim-makâm paşa Feriz Bigoglı'na muhabbet-nâme yazup
 B.T. Ö. Y.T. Z.T.
ve eyitti kim "Ogul yüzüñ ag olsun. ve pâdişâhuñ ni'meti sana helâl
 B.T. Y. B.T. B.T. Ö. Y B.T. Ö. Y.T.
olsun ve oglum göreyim seni nice basiret üzere olup ve küffâr-ı hâk-
 Y. B.T. B.T. Y. B.li N Z.T. Ö.
sâr ne yana gitmek murâd iderse bize i'elâm idesin kim der-bendleri
 B.siz N Y. Y.T. Y. B.T. B.li N
bağlayalum, tâ ki pâdişâhumuz Sultân Murâd Hân gelince küffârı bu
 Y B.T. Z.T. B.li N
yakaya geçürmeye idük." diyü dahı nasihat-âmiz kelâmlar ile nâmeysi
 Y.T. Y
hatm idüp Feriz Bigoglı'na irsâl eyledi. (82 42a 13-19)
 Z.T. Y.T. Y

Ammâ Pâdişâh Tavuslu'ya varup dâhil olduğı gün Edrene şehrine
 B.T.
vezir-i a'zam hazretlerine feryadçı gelüp Karamanoglınuñ eyledüğü
fesâdı takrir eyledükde vüzerânüñ kimi inanup ve kimi inanmayup her
biri bir söz söyledükde vezir-i a'zam Halil Paşa eyitti kim "Eger gerçek
 Z.T. Ö. Y. B.T.
ve eger hilâf bu ahvâli pâdişâha i'elâm eylemek gerekdür." diyüp nâme
 Z.T. Ö Y. Z.T.
yazup ve gelen adamı pâdişâh tarafına gönderdi. (11 4b 3-8)
 Z.T. B.T. Bli N Y.T. Y.

Ammâ pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri buyurdu kim "Görün
B.T. Ö. Y. B.T. Y.
biglerimizden ve paşalarımızdan küffâr-ı hâk-sâruñ ardınca gitmiş var
Ö.
ise dönsünler. Erlik olursa ancak olur. Küffâr-ı hâk-sârdan birazı bu
Y. Y. Ö. Y. Z.T. Y. Ö.
ellerden ve bu taglardan ve kurâ ve kasabât ahâlisinden baş kurtarabilüp
Z.T.
gidebilürse, ko gitsün kim il ve memleketlerine varup ümmet-i
Y. Y. Y. B.T.
Muhammed'den ne kerâmât gördüklerini zâkir olup bir nice zamân
Z.T. Z.T.
meddâhumuz olsunlar." diyü buyurdıklarında pâdişâha cevâb virüp
Ö. Y. Z.T. Y.T. Z.T.
didiler kim "Pâdişâhum devletünde küffâr-ı hâk-sârdan sag ve sâlim
Y. B.T. B.T. Y.T. Ö.
alayı ile gitmiş düşmen kalmadı kim ardınca adam gide. Pâdişâhum
Y. B.T. Z.T. Ö. Y. B.T.
şöyle ma'îlüm-ı 'izzet olsun kim bu illere gelen küffâr-ı yüzde biri
Z.T. Y. B.T. Ö.
halâs olup gidebilürse ancak gider zirâ dört beş gün anlaruñ arasından
Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Y.T.
kılıç çıkmadı Şöyle kim gice ile bile tâ subh olunca kırdılar." diyü
Ö. Y. B.T. Z.T. Y.
cevâb virdüklerinde pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri buyurup didi kim
Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
... (119 60b 15 120 61a 6)

Ammâ Pâdişâh- 'âlem-penâh hazretleri fermân eylediler ki
B.T. Ö. Y. B.T.
"Küffâr-ı hâk-sâruñ üzerine yürüyüş olup bu dinümüz düşmânlarinuñ
Z.T. Ö.
bugün işleri bitsün" didükde eger atlu ve eger yayan "Ferman pâdişâhun"
Z.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Y.
diyüp herkes yerlü yerince ve kullı kulınca alaylar düzilüp herkes hâzır
Z.T. Ö.
ve müheyyâ işâret gözlemekde. (44 21a 10-15)
Z.T. N. Y.

Ammâ paşalar ve bigler Çavuş Big'üñ yüzine bakup didiler kim
B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
"Çavuş Big, sen pâdişâhuñ bir ihtiyâr kulsın ve buna göre sen çok işler
B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö. B. siz N
görmüşsin ortalıgun sen kart kurdısın. Bu işi nice itmek gerek, sen dahı
Y. Y.Par. Ö. Y. N. Y. Ö. B.T.
söyle" didüklerinde Çavuş Big baş kaldurup eyitdi kim "Benüm
Y. Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.

bildüğüm budur ki bu bizüm üzerimize gelen düşmen gayet ağır
 Y. B.T. Ö Z.T.
düşmândur. Hele şimdi bize ilk evvel lâzım olan budur ki adam üşürüp
 Y B.T. Ö. Y B.T.
işbu Edrene'nün çevresine başdan başa hendek kesdürüp ve kâ'il olan
yerden ol hendegün içine su getirüp kal'anun dört etrafını su ile mâl-â-
 Z.T.
mâl idüp deryâ gibi temevvüc itdürelüm ve andan etraf eknâfa adamlar
 Z.T. Y. B.T. Z.T.
ta'eyin idüp düşmân gelecek der-bendleri kesdürelüm ve Rumili
 Z.T. B.li N Y B.T.
'askerini ve Anatoli 'askerini bi-tamâmihi cem'e ve hâzır idelüm ve
 B.li N Z.T. Y B.T.
andan bu şehriñ etrafında karye ve kasabâtuñ ahalisini ürküdüp ve bu
 Z.T. B.li N Z.T. B.T.
kal'anun içine koyalım ve bu kal'anun içine dâhil olan ehl-i İslâmuñ
 Y.T. Y B.T.
külliyesinün nafakasını mevcûd ve hâzır idelüm ki kal'a taşla toprağla
 B.li N Y. B.T. Ö Z.T.
kal'a olmaz, illâ adam ile olur ve adam her ne kadar çok olsa fâ'ide
 Ö Y Z.T. Z.T. Y B.T. Ö. Z.T. Y.
itmez, illâ nafaka ile olur. İşte imdi bizüm bildüğümüz budur
 Y Z.T. Z.T. Y. B.T. B.T. Ö. Y.
bâkisin siz her nice bilürsenüz öyle eyleyin." diyüp hâmuş oldu.
 B.li N Ö. Z.T. Y. Z.T. Y. Z.T. Y.
 (76 39a 21-77 39b 18)

Ammâ sen hikâyeyi dinle kim Yanko Jupan didükleri hınzır ile
 B.T. Ö. N. Y B.T. Ö.
kıral-ı bed-fi'âl didükleri mel'ün bu hâli görünce "Bu iş böyle olmaz."
 Z.T. Ö. Z.T. Y.
Hemân alaylarımızı depredüp 'Osmanoglinuñ üzerine hücum idelüm."
 Z.T. Z.T. Y.T. Y.
diyüp tıranpatlerini çaldurup pâdişâh-ı din-i İslâm üzerine yürüdiler.
 Z.T. Z.T. Y.T. Y.
 (109 55b 10-14)

Ammâ şâhzâde eyitti kim "Pâdişâhum ricâ iderem ki bu gazaya
 B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Y. B.T. Y.T.
beni dahı bile götüresiz ki ben dahı gazâ idüp din-i mübin ugrına küffâr-ı
 B.li N B.T. B.T. Y. B.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T.
hâk-sâra kılıç urayım." didükde pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri eyitti
 Y.T. B.sizN Y Z.T. Ö. Y.
kim "Yok ogul bu sözi sen söyleme. Hemân sen benüm didüğüm gibi
 B.T. B.T. Ö. B.li N Ö. Y Z.T. Ö. Z.T.

eyle. Ol düşmân bek düşmândur ve ben ona karşı vardugumuda sen bu
Y Ö. Y. B.T Z.T. Ö.
tahtı İstanbul keferesinden hıfz ide gör, kim bilür iş neye varacakdur.
B.liN Y.T. Y Ö. Y.Ö Y.T Y.
Hemân sen duâda ol.” diyüp şâhzâdeye vâfir nasihatlar eyledi.
Z.T Ö. Y. Z.T. Y.T. Z.T. Y.

(89 45b 5-11)

Andan geçüp Yenişehir’e dâhil oldukda bir gün Karamanoglına
Z.T Z.T Y.T
kara haber yetişdi ki “Gözün aydın ola ki Sultân Murâd Hân yer
Ö. Y. B.T Ö. Y. B.T. Ö.
götürmez ‘asker ile işte üzerine geliyor, Görelüm ki nice cevâb virürsin.
Z.T. Z.T. Y.T. Y. Y B.T Z.T. Y.

İşte hâlâ pâdişâh selâmetle denizi geçüp Yenişehir’e gelüp dâhil oldu.”
Z.T Z.T Ö. Z.T Y.T Z.T Y

N

dirler. (66 34a 3-7)
Y

Andan Halil Paşa’ya nâme yazup eyitdi kim “Göreyim sizi
Z.T. Z.T. Y. B.T. Y. B.li N
denizüñ eger öte yakasın ve eger beri yakasın toplar ile tutasız. Şöyle
B.li N Z.T Y. Z.T.
kim karşı karşıya toplaruñ dânesi birbirini bûs ider ola.” (84 43a 18-21)
Z.T. Ö. B.li N Y.

Anı gördiler ki bir gün “Muhtesib-zâde geldi.” didiler.
N. Y B.T Z.T. Ö. Y. Y.

N.

(91 46b 4-5)

Ba^edehu kıral-ı bed-fi^eâl “Vidin Kal^eası muhâsara olınsun.” diyü
B.T.
tenbih eyledükde küffâr-ı hâk-sâr dahı kal^eaya yürüyüp metris almak
Z.T
esnâsında iken Vidin ehli Hazret-i Allâh’a sığınup ve kal^eadan taşra
Ö.
çıkup bir gün gülbâng-ı Allâh Allâh idüp ve sell-i seyf olup ol melâ^eine
Z.T Y.T
bir tokunış tokındılar kim anı sâ^eatün içinde küffâr-ı hâk-sârı kıraluñ
Z.T. Y. B.T. Z.T. B.li N

üzerine döktiler. (74 38a 21-75 38bb 5)

Y.T. Y.

Ba'dehu paşalar eyitdi kim "Eger bigüñüz bir dahı böyle fitne

B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Ö.

itmeyeceğine yemin ve 'ahd iderse boynumuza alup pâdişâhdan suçunı

Y.T. Y. Z.T. Y.T. B.li N

dileyüp ve illâ olmaz." didüklerinde elçiler biglerinin [bin] kerre tövbe

Y. Z.T. Y.

ve yüz bin peşimân olup kendüyi taşlar ile dögdüğünü beyân

eyledüklerinde paşalar dahı pâdişâh-ı 'azimüş-şân hazretlerinden ricâ ve

minnet idüp ba'de'l-yevm bu asıl fitne ve fesâd eylememek üzere suçunı

Z.T.

'afv idüp elçilere libâslar geydürüp Karamanoglına yine il ve

Z.T.

Z.T.

memleketini bağışlayup ol aradan kalkup 'avdet idüp göç eyledi

Y.T. Z.T. Z.T. Y.

(14 6a 12-20)

Ba'dehu Rimpapa, "Ogul tekürüm murâdun nedir, eyitgil,

Z.T. Ö. Ö. Y. Y

eşidelüm" didükde tekür eytti kim "Ey bizüm dinümüz ulusu 'Osmanoglı

Y Z.T. Ö. Y. B.T. B.T.

Anadolusunda ve Bursasında sıgmayup Rumili'ne dahı kadem basup

Sofya'yı ve Filibe'yi ve Edrene'yi ve dahı nice nice il ve memleketleri

feth idüp ve kiliselerümüzi harâb u yebâb [idüp] ve bazı kiliselerümüzün

çanlarını ve putlarını kaldurup çan yerlerine minâreler düzüp kimini

mescid ve kimini medreseler idüp ve bu Kırısğan tâ'yifesinüñ kızlarını ve

oglanlarını ve 'avratlarını alup kendi dinlerine dönderüp ve erlerinüñ

kimini kırup ve kimini esir-i bend-i zencir idüp bunıñ gibi bir alay

kabahatler eyledüğü canumuza hoş gelmeyüp, senden ricâ iderem ki

Z.T. Y.T. Y.

cümle kırallara ve Kırısğân tâ'yifesine pend ü nasihatler idesin ola kim

Y.T. Y. Z.T.

bu 'Osmanoglanlarınuñ hakkından gelüp ilümüzden çıkaralum ve

Z.T. Y.T. Y. B.T.

mescid ve medreselerini puthâne ve nicesini meyhâne idüp ve düzdükleri

minâreleri bozup çanlar asalum. Eger bu Türkleri kendi hâllerine
 Z.T. B.siz N Y. Z.T B.li N Z.T.
korsak ne ben İstanbul'da kaluram ve ne Uğurus kıralı kalur ve ne
 Z.T. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T Ö. Y B.T. B.T
Leh kalur ve ne Çeh kalur cümlesini hârâb yebâb idüp Kırısân
 Ö. Y. B.T.B.T.Ö. Y. Z.T.
tâ'ifesinüñ kökini kazır hâlâ görmez misin ki Despot gibi 'azim
 Y. Z.T. Y. B.T Y.T.
kırالا neler eylediler, il ve memleketin elinden alup kırallar arasında hor
 Y. Z.T. Y.T.
hakir eyledi. İmdi sen bizüm ve cümle Kırısân tâ'ifesinün âb-ı ruyısın
 Y Z.T. Ö. Y.
ve dinümüz ulusısın, cümle Kırısân tâ'ifesine ve kırallara . . . tenbih ve
 B.T. Y. Y.T.
te'kid ve nice nasihatlar idesin ki Hazret-i 'İsâ dini çeragı senüñ
 Y. B.T. Ö.
zamânuñda söyünmek, ma'kûl degüldür." diyüp hâmuş oldı.
 Y. Z.T. Y.

(72b9-83a 11)

Bir gün karavul gelüp didi kim "İşte kâfir 'askeri üzerinüze
 Z.T. Ö. Z.T. Y. Z.T. Ö. Y.T.
geliyor, tedârikünüz ne ise görün." didükde Kâsım Big ile Turhan Big
 Y N Y. Z.T. Ö.
bakup gördiler, bu kâfir ile savaşmak mümkün degül. (29 13b 6-9)
 Z.T. Y. Ö. Y.

Bu kerre kıral baş kaldurup eyitdi, "Ya siz şimdi kal'a mı aldunuz ?
 Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T Ö. Z.T. Ö. Y.
Sizün kal'a didüğünüz işte bir koyun agılıdır. Hoş kal'ayı aldunuz ammâ
 Ö. Z.T. Y. B.T. B.li N Y. B.T.
kanı benüm bu kadar eli hezâranlı herseklerüm; ya kanı benim bu kadar
 Y. Ö. B.T. Y.
eli şişli banlarum; yâ hani benüm bu kadar onar Türk'e yazılan
 Ö. B.T. Y. Ö.
yanaklarum. Bize bir avuç bir palanka bu işi eyledükde ya biz Edrene'ye
 Z.T. B.T. Ö. Y.T.
varursak hâlümüz nice olur. Bu palanka bin veyâhud iki bin adam ile
 Y. Y. Ö. Z.T.
böyle ceng idicek yâ bir hisârüñ ki içinde elli altmış bir adam olunca nice
 Z.T. Z.T.
ceng eylese gerek, hiç hesâb idüp tefekkür ider misin veyâ sen öyle mi
 Y. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
kıyâs idersin ki bu illerüñ bir sâhibi olmaya. Hangi gün Türk bizi
 Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Ö. B.li N

karşılar. İşte er isenüz ol zamân göreyim sizi. Eger Türk'i bozarsak ben
Y. Z.T. Y. Z.T. Y. B.liN B.T. B.li N Y. Ö.,
de bilürem ki biz Edrene'yi görüp taşrasında seyrân iderüz ve illâ almak
B.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. B.T.
degül belki görmek bile müyesser olmaya. Meger Nâr-nur yardımcımız
Ö. B.T. Y. Z.T.
olup Patreman Yandulus elümüz ola, yohsa çâre yokdur" diyüp Yanko'ya
Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Y.T.
yüz virmedi. (94 48a 19-95 48b 11)
Y.

Bu kerre kıral eyitti kim "Biz pâdişâhdan Semendire kal'asın
Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T. B.li N
Koca Despot için ricâ eylemiş idük. Şimdi sen kal'aları boşaldup
Z.T. Y. Z.T. Ö. B.li N Z.T.
Despot'a teslim idebilür misin yohsa pâdişâha yine i'elâm ider misin ?"
Y.T. Y. B.T. Y.T. Z.T. Y.
didükde Baltaoğlu eyitti. Baka kıralum, benüm size eyledüğüm teklifi
Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
yerine getirüp eger üçünüz bile yemin idersenüz sizün murâduñuz benüm
Z.T. Ö. B.T. Y. Ö.
katumda makbul olur ve illâ bir gayrı dürlü olmaz." (65 33b 2-7)
Y.T. Y. B.T.Z.T. Z.T. Y.

Bu kere küffâr-ı hâk-sâr Karıoğlu'nı Yanko'ya getürdüklerinde
Z.T.
Yanko baş kaldurup eyitti kim "Sana su'âl idecegüm şeyleri bir hoşça ve
Ö. Z.T. Y. B.T. B.li N.
togrı haber viresin. Eger ki togrı söylemeyesin seni câris iderem."
Z.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Y. B.li N Y
didükde Uzunkarıoğlu eyitdi "Ben size haber ol zamân direm ki her
Z.T. Ö. Y. Ö. Y.T. B.siz N Y
kaçan Lngurus kıralı ve Despot ve Yanko üçü bir yere geldükde işte ben
Z.T. Z.T. Ö.
ol zaman [söylerem] yohsa şimdi söylemem. İstersen beni kulagumca
Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. Y. B.liN Z.T.
pâre pâre eyle." diyicek Yanko eyitdi kim "Bu Türk'de bir 'azim haber
Y. Z.T. Ö. Y. B.T. Y.T. Ö.
vardur, ancak götürün bu Türk'i kırala" didi. (36 17a 2-9)
Y. B.T. Y. B.li N Y.T. Y

Bu kerre Mahmud Big, bu habisün bunca kelimâtın dinleyüp baş
Z.T. Ö. Z.T.
kaldurup söze âgâz eyleyüp didi kim "Beli turalım kim bu sizün
Z.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T.
sözlerifüz cümlesi sahih imiş ve siz âl-i 'Osmana dostlık ider imişsiniz
Ö. Y. B.T. Ö. Y.

ammâ bu sizünle gelen kırıallardan Leh ve Çeh ve Yanko Jupan ve
B.T. Ö.

Despot Jupan ki sensin ve kiral kendisi ve Frengistân kapudanı bu zikir

olınan jupanlar şimdi fi'l-cümle bunda degüller midür ?”

Z.T. Z.T. Y. (50 24a 19-51 24b 3)

Bu kerre pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri paşalaruñ yüzlerine

Z.T.

bakup “Ne dirsiniz ? İşte bu küffâr barışmak için ricâ itmiş ammâ

Z.T B.siz N Y. Z.T. Ö. Z.T. Y.

Semendire kal’asını istemiş. Buna ne tedbir idersiniz ?” didükde paşalar

B.li N Y. Y.T. Z.T. Y Z.T. Ö.

eyitdiler kim “Pâdişâhum bu iş gayr işe benzemez. divân fermân

Y B.T B.T. Ö Y.T Y N. Y

buyurun ki sigar u kibâr iş erenleri ve ocak halkı cümle cem’ olup

B.T.

Z.T

müşâvere olınsun kim bu kâfirler gerçi barışmak diler lâkin bir iki pâre

Y B.T. Ö Z.T. B.siz N Y. B.T. B.siz N

kal’a ister bu müşâvere olunmayınca olmaz.” didüklerinde ...

Y Ö. Z.T. Y. Z.T. (59 29b 15-21)

Bu kerre kiral-ı bed-fi’âl bu ahvâli didükde banlarına ve

Z.T.

Z.T.

herseklerine bakup “Siz ne dirsiniz, nice idelüm?” didükde her birisi

Ö. N Y Z.T. Y.

Z.T.

birbirinüñ yüzine bakup sükut ile muâmele eyledüklerinde hemân sâ’at

Z.T.

Z.T.

Yanko Jupan baş kaldurup eyitdi kim “Kıralum ben size evvelde didüm

Ö. Z.T. Y B.T. B.T. Ö. Y.T Z.T. Y.

idi ammâ siz bana uymaduñuz ve havfe düşüp dönüp kaçdunuz idi

B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y

yohsa ben kulun ‘Osmanoglinun burnını kırmış idim. Hatta ...”

B.T. Ö. Y (72 37a 16-73 37b)

Bu kerre pâdişâh buyurdu kim “Yarın ‘ale’s-seher ceng-ı sultanî

Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.

ve neberd-i hâkanîdür. Göreyim sizi, er gibi deprenesiz. Bu küffâr-ı

Y. Y. B.li N Z.T. Y.

hâk-sâra mikdârını bildürmek gerekdür. Ölenlerimiz bâkilerümüz

Ö.

Y

sa’id.” diyüp pâdişâh-ı ‘âlem her çend ki bunlara nasihat iderdi.

Y. Z.T. Ö Z.T. Y.T. Y

(42 20a 11-15)

Bu kez Despot eyitdi kim "Kıralum, Türk katlanmaz ki biz 'asker
 Z.T. Ö. Y B.T B.T Ö. Y B.T Ö.
yazup hâzır olalum. Hemân elli altmış yetmiş güne degin anı siz bunda
 Z.T. Y Z.T. Z.T. B.liN Ö Y.T.
bilün zirâ Türk bu kış hâzır oldu. Türk hemân otı bakar hemân ki ot
 Y B.T Ö. Z.T. Y Ö. Z.T. B.liN Y. Z.T. Ö.
verden çıkdı, anlar öteden bizüm üzerimize gelür dahı şimdi gelürdi
 Y.T. Y. Ö. Y.T. Y.T. Y B.T. Z.T. Y.
ammâ Türk bizcileyin eksik saymaz. Ol dahı bilür kim şimdi bu cânibe
 B.T Ö Z.T. Z.T. Y. Ö. B.T. Y. B.T. Z.T. Y.T.
gelse biz köylerümüzde olan otluğu ve arpayı kimin kaldurup ve kimin
 Y Ö B.li N Z.T.
âteşe urup yakaruz, sonra tavarları ne yerler anun için anlar yazı
 Y Z.T. Ö. B.siz N Y Z.T Ö. B.li N
katlanur. Gördüñüz mi kışın gıtdüğümüz elden anlar kasabât ve kurayı
 Y. Y
fî'l-cümle ihrâk idüp biz zahire için neler çekdük" diyü nice nice sözler
 Z.T. Ö. Z.T. B.siz N Y.
söyledükde kıral eyitdi kim "Biz evvelde senün sözlerini
 Z.T. Ö. Y B.T.
dinlemedüğümüz için başımuza bu hâller geldi ammâ sen koca pir
 Z.T. Y.T. Ö. Y. B.T Ö.
adamsın ve Nâr-nur'un sevgili kulısın, bilürüz ammâ oldı olacak.
 Y B.T Y Y B.T. Y. Ö.
Şimdi buna çâre itmek gerekdür, bize anı gör" didükde Despot la'in
 Z.T. Ö. Y Y.T. B.liN Y. Z.T. Ö.
eydür, şimdi buna çâre budur ki yine gafil olmayup 'asker cem'ei için
 Y. Z.T Ö. Y Z.T. Z.T.
etrâf ve eknâfa adamlar sal ve andan sonra ol bende esir olan Türk'i
 Y.T. B.siz N Y. B.T. Z.T B.li N
âlâ ziyâfetler idüp ve atlar ve vâfir altunlar ve hil'atler virüp âzâd
 Z.T Y
idelüm. Ol Türki ko gitsün ve andan sonra biz mâ-beynümüzde elçiler
 N Y. Y. B.T. Z.T. Ö Z.T
düzüp ve 'Osmanoglınuñ sakalına gelüp üçümüz dahı minnet ve ricâ ide-
 Ö B.T. Y.
lüm ki bizüm suçumuz 'afveyleye diyü ve Semendire ile Gögercinliği
 B.siz N Y. B.T. B.li N
benüm için ricâ idelüm. Şöyle umaram ki 'Osmanoglına söz geçer zirâ
 Z.T. Y. Z.T. Y B.T. Y.T. Y B.T.
onlarda merhamet vardır. Aman diyene anlar kılıç urmaz ve kaçanı dahı
 Y.T. Ö. Y Y.T Ö. B.sizN Y. B.T. B.li N B.T.
komaz anı hod gördüñüz. Eger Nâr-nur bize himmet idüp 'Osmanoglı bi-
 Y. Bli N Ö. Y. Z.T. Ö.
zümle barışursa hiç böyle bir iş olmaz, Semendire'yi bize bağışlar ise
 Z.T. Y. Z.T. Ö. Y. B.li N Y.T. Y

hoş ve bağışlamaz ise dahı hoş. Hemân tek barışuk olaydı.” didükde
 Y B.T. Y B.T. Y. Z.T. Z.T. Y. Z.T.
cümlesi bu tedbiri ahsen görüp ve Mahmud Big’e vâfir in°am ve ihsânlar

idüp ve mükellef eyerli atlar virüp anı koyıverdiler. (55 27b 20-57 28b 5)
 Z.T. B.li N Y

Bundan ma°adâ Düzme didükleri habisi çıkarup bunca altun ve
 Y.T. Z.T.

hazine virüp eyitdi kim “Var imdi göreyim seni. ‘Bu taht benümdür’
 Z.T. Y B.T. Y. Z.T. Y. B.li N Ö. Y
 Z.T.

diyüp da’vâ eyle. Ben âl-i ‘Osman nesliyem. Ben var iken bu taht sana
 Y Ö Y Z.T. Ö. Y.T.

neden müstehakdur. diyüp da’va idince cümle bigler ve paşalar sana
 Z.T. Y. Z.T. Ö. Z.T.

dönüp ve tahtı sana teslim iderler. Kaçan kim tahta çıkasın, kulaguñ
 Z.T. B.T. B.li N Y.T. Y B.T. Y.T. Y.

bende olsun. Ben sana her ne ta’lim idersem öyle hareket idüp
 Y. Ö. Y.T. Bsiz N Y. Z.T.

göreyim seni nice pâdişâh olursın.” diyü dahı buna göre nice nice
 Y. B.li N Z.T. Y Z.T. B.T.

herzevâtlar yiyüp nasihatlar idüp ol Düzme didükleri herifi çıkardı.
 Z.T. Z.T. B.li N Y

(67 34b 14-21)

Bu resme yürüyüp İstanimaka’ya gelüp nüzûl eyledüklerinde
 Z.T.

pâdişâh vezir-i a°zam olan Halil Paşa’ya emr idüp buyurdu kim “Lâla sen
 Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. B.T. Ö

geri dönüp Endrin’e varup oturasın, zirâ biz Edrene’de bir kimesneyi
 Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. B.li N

alıkomaduk. Şimdi Edrene halkı havfe düşerler ve andan gayrı
 Y. Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T.

Anatoli’den gelüp geçen ‘asâkir-ı İslâmı eglendürmeyüp bizüm
 B.li N Z.T.

ardumuzca yollayasın ve ardumuzdan tekür tarafından veyâ bir gayrı
 Z.T. Y. B.T. Y.T. Y.T.

tarafdan düşmen belürürse merd-âne deprenüp ve bize i°lâmdan hâli
 Ö. Y. Z.T. B.T. Y.T.

olmayasın.” diyü buyurduklarında sadr-ı a°zam dahı “Emr hünkârimun”
 Y. Z.T. Ö. B.T. Ö. Y..

diyüp dönüp Edrene’ye dâhil olup oturdu. (24 11a 11-19)
 Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Bu yana câsuslar kırala didiler ki "İşte Türk 'askeri sizi yetişüp
 Y.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. Ö. B.li N Z.T.
ururlar, başuñuzuñ tedârikini görün." didükde fi'l-vâki' gördiler ki
 Y. B.li N. Y Z.T. Z.T. Y. B.T.
'asâkir-i İslâm bunlara çatmışdur. (44 21a 6-9)
 Ö. Y.T. Y

Buyurdı kim "Ne kadar sancak bigleri ve beglerbegileri var ise hep
 Y. B.T. Ö. Y.
cümle gelsünler." diyü fermân buyurduklarında cümle bigler pâdişahuñ
 Ö. Y Z.T. Ö.
nazarında hâzır olup baş yere urdılar. (42 20a 9-11)
 Z.T. Y.

Cümlesi mütehayyir kılup âhirü'l-emr cümlesi cellâda didiler ki
 Z.T. Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T.
"Şu ma'küle bir vücud-ı şerifi garaz ile telef eylemek lâıyk degüldür.
 Ö. Y.

Pâdişâhdan sen dahı 'afıçün kâbil olduğı mertebe ricâ eyle."
 Y.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T. Y

didüklerinde cellâd dahı âyin-ı edeb üzere pâdişâha varup ricâ eyledükde

Sultân Murâd Hân yine gazab-âlude olup "Elbette boynı urılsın yohsa
 Z.T. Ö. Y. B.T.

benüm emrüm nâfiz degül midür?" diyü ibrâm eyledükde cellâd dahı
 Ö. Y

"Emr pâdişâhun" diyüp tig-ı bi-amanı çeküp Mahmud Paşa'ya havâle
 Ö. Y

eyledükde hemân dem Mahmud Paşa-yı veli yerinden gaib oldı.

Z.T. Ö. Y.T. Y.
 Z.T. (129 65b 4-10)

Despot'a "İş nice oldı ise?" diyince Despot didi kim "Siz belâñuz
 Ö Z.T. Y Ö. Y
 Z.T.

bulacaguñuzu ben ondan bildüm ki siz buraya geldünüz. Hele olan oldı
 B.li N Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Y.
şimdi buna çare nedür?" didüklerinde Despot eyitti kim "Buna çare budur
 Z.T. Y.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Y. Y.T. Ö. Y
kim kıral ve 'arabalarumuz kalkup çekilüp gitsünler. Biz ise kırk elli bin
 B.T. Ö. Z.T. Z.T. Y. Ö. B.T

Kırısġân yanakları ile ‘Osmanogġunun önine turalum kim ‘Osmanogġı
 Z.T. Y.T. Y B.T. Ö
devletli kırala yetişüp bir ziyân eylemeye.” diyüp her birisi bir söz
 Z.T. Y. Z.T. Ö. B.siz N
söylemede. (41 19b 11-17)
 Y.

Dimiş ki “Pâdişâhum sen ki Mekke Medine sultânısın ve ben ki
 Y B.T. B.T. Ö B.T. Y Ö. B.T
Ungurus kıralıyam ve Nuşirevân nesliyem. İmdi hünkârum biz
 Y B.T. Y. Z.T. B.T. Ö.
bilmezlikle bir işdür ki eyledük suçumuza mu’terif olduk. Biz itdük ise
 Z.T. N. B.T. Y. Y.T. Y. Ö. Y.
siz itmeyesiz. Sizlerde merhamet küllidür. Pâdişâhum egerci bizi
 Ö. Y. Y.T. Ö. Y. Ö. B.T. B.li N
esirgemezseñüz bâri re’âyâyı merhamet idesiz ki re’âyâ ayaklar altında
 Y B.T. Y.T. Y. Ö. Y.T.
pây-mâl olmaya gerçi biz küstâhlık eyledük ammâ mikdârımızı
 Y. Z.T. Ö. Y B.T. B.li N
bildük. Hemân pâdişâhumuzdan ricâmuz budur ki Koca Despot’a yine
 Y. Z.T. Ö. Y B.T. Y.T. Z.T.
Semendire ile Gögercinliği hibe eyleyesiz ve bundan sonra sizünle dost
 B.li N Y Z.T.
olup tâcirlerimiz yine ke’l-evvel varup gelsünler ve dostuñuza dost
 Ö. Z.T. Z.T. Y. Y.T. Y.
düşmenüñüze düşmen olalum.” diyüp nâmeyi hatm eylemişler.
 Y.T. Y Z.T. B.li N Y (59 29b 4-14)

Eyittiler kim “Elli altmış gün vardır.” didiler. (55 27b 19-20)
 Y. B.T. Ö. Y. Y
 N.

Ez-in-cânib İstanbul teküri didükleri mel’un-i bi-din günlerde bir
 Z.T. Ö Z.T.
gün kendi kendiyile tefekkür idüp didi kim “Bu ‘Osmanogġı kendi
 Z.T. Y B.T. Ö.
memleketine sımayup gelüp Rumili’ne kadem basup bunca şehrler alup
 Z.T. Z.T. Z.T. Z.T.
kabz idüp hattâ şimdi Edrene’yi dahı alup burnumuz dibine sokıldı.
 Z.T. B.T. Z.T. Y
Eger biz bunun tedârikini görmez isek belki bize dahı tokunur, Hemân
 B.T. Ö. B.li N Y Z.T. Y.T. B.T. Z.T.
bunun olası budur ki ben bu Türk’i Engürus ile ve Leh ve Çeh ile
 Ö. Y. B.T. Ö. B.li N Z.T.
tutuşdurayım, tamâm ‘Osman[ogġı] yorıldukda ben hâzır müheyyâ olup
 Z.T. Ö. Z.T.

çıkayum ve Edrene'yi elinden alup ve cümle Rümeli'ne mâlik olup zabt
 Y. Z.T.
u rabt ideyim.” diyüp “Müşâvere ve törvinüm vardır” diyüp cümle
 Y. Z.T. Ö. Y. Z.T.
papazların ve banların ve medrepolid hasların da'vet eyledi. (62a 11-13)
 B.li N Y.

Ez-in-cânib pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri bu elçilere asla iltifat
 Z.T. Ö. Z.T.
itmeyüp ve yüzlerine bakmayup buyurur kim “Karamanoglı didükleri
 Z.T. Y. B.T.
pelidün dini imânı yokdur ve kâfir-i bi-din ile arka bir idüp taht
 Ö. Y. B.T. Z.T.
arzusına düşmiş. Ol eyle mi kıyâs ider ki bu fesâd anuñ yanına kala. Yâ
 Y.T. Y. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
budur ki anı ele getirüp başını keserem veyahud başın alur bir gayr
 Y. B.T. Z.T. B.li N Y. B.T. Z.T. Y.T.
iklime gider gayr dürlü olmaz.” diyüp elçileri taşra idüp kovdılar.
 Y. Z.T. Y. Z.T. B.li N Z.T. Y.
 (14 6a 4-10)

Günlerde bir gün Edrene'ye yakın geldüklerinde şâhzâdeyi lâlalârı
 Z.T. Z.T.
telkin idüp didiler kim “Şâhzâdem şimdi biz Edrene'ye vardugumuzda
 Z.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Z.T.
sizi istikbâle pašalar ve bigler çıkar, görelüm seni anlara nice iltifât
 Ö. Y. Y. B.li N Y.T. Z.T.
idersin. Anlaruñ her birine hâlli hâlince iltifâtlar idüp hâtırcuklarını
 Y. Z.T. B.li N
su'âl eyle.” diyüp bunun emsâli pend u nasihatler eylediler. (61 31b 4-9)
 Y. Z.T. Z.T. Y.

Hele her ne hâl ise açık çıplak kimi kör ve kimi total gelüp alay
 B.T.
gösterüp geçdüklerinde Belgırad keferesi bunları bu hâl ile görüp ve çok
 Z.T. Ö.
gidüp az gelmelerinden kıyâs eylediler kim “Bunlar katı çok iş görüp
 Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.

yaman savaş eylemişlerdür. Rumili'ni bunlar büsbütün zabt idüp ve
 Z.T. Y. Z.T.
hisârlara kapamışlardır kim buradan giden 'askerüñ bâri nısfı gelmedi
 Y.T. Y. B.T. Ö. Y.
ve gelenler de işe yaramayandır. Hele ne olmuş olmuş bâri Türk'i aradan
 B.T. Ö. B.T. Y. Z.T. B.li N Y.T.
kaldurdılar” diyerek herkes evli evine tagıldılar. (53 26b 21 – 54 27a 8)
 Y. Z.T. Ö. Y.T. Y.

Hemân ol dem 'Ali Efendi eyitti kim "Ogul âferin olsun. Sen bu
 Z.T. Z.T. Ö. Y B.T. B.T. Ö. Y. Ö.
su'âle dahı cevâb virmede 'âciz degül idüñ lâkin bizüm hâtırımızı ele
 Y.T. Y. B.T. N
aldun. Bârek-Allâh pâdişâh hizmetine lâyük er imişsin." diyüp ve
 Y. B.T. Y.
cümle 'ulemâyâ bakup didi ki "Efendiler ! Bu oğlan cümlemüzden
 Z.T. Y B.T. B.T. Ö. Y.T.
efdâldür ve ekrem kimesnedür." diyüp ve cümle 'ulemâ mahzar idüp
 Y. B.T. Y. Z.T. Z.T.
pâdişâha gönderdiler. (128 65a 6-10)
 Y.T. Y.

Kâfirler didiler ki "Biz bir iki gündür görüyoruz kim bu Türkler
 Ö. Y. Ö. Z.T. Y B.T. Ö.
bizüm yollarımızı bağlayup tururlar ve bunlar bizi geçürmezler hâl
 B.li N Y B.T. Ö. B.li N Y. Ö.
yaman olur." didüklerinde düzme eyitdi "Yâ nice itmek gerek?"
 Y Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.
 (69 35 b 6-9)

Kıral Baltaoğlu'na eyitdi kim "Sen ne kişisin ve bu tarafa niye
 Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Y Z.T. Z.T.
geldüñ yohsa metâ' alup ticâret mi eylesen gerekdür ?" didükde
 Y B.T. Z.T. Y. Z.T.
Baltaoğlu eyitdi "Tâcire benüm nerem benzer kim siz dırsiniz ? Ben
 Ö. Y Y.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y Ö.

tâcir degülem. Hemân pâdişâhumuza elçi gönderüp barışmagı niyâz
 Y Z.T. Z.T. B.li N

eylemişiñiz. Pâdişâhum dahı beni buraya gönderdi kim sizün
 Y. Ö. B.T. B.liN Y.T. Y. B.T.

cevâbuñuz nedür, görem, pâdişâha belli haber virem yohsa ben size
 Ö. Y Y. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö.

yalvarmaga gelmedüm ve pâdişâhum dahı yalvarmaz - elhamdüli' llâh
 Z.T. Y B.T. Ö. B.T. Y.

ve'l-minnete - Şimdi pâdişâhumuñ 'askeri çok, Şol denlü 'asker-i İslâm
 B.T. Z.T. Ö. Y. Z.T. Ö.

yıgılmışdur kim 'adedin hesâbın Allâh bilür. Eger murâduñuz yine ceng
 Y. B.T. B.li N B.liN Ö. Y B.T. Z.T.

ise kılıçlar hâzır ve müheyyâdur. Hemân bir kerre pâdişâhdan işaret
 Y Ö. Y. Z.T. Z.T. Y.T.

bakarlar. Biz buraya gelmekden muradumuz bir bellü haberdür, yohsa
 Y Ö. Y B.T.

sizi görmege gelmedüm.” (64 33a 2-12)
 Z.T. Y.
 N.

Kıral-ı bed-fi‘al eyitdi kim “Bu kal‘anuñ işi kolay idi ammâ
 Ö. Y B.T Ö. Y. B.T.
benüm murâdum Edrene’dür. Hele varalum, Edrene’yi zabt idelüm.
 Ö. Y. B.T. Y B.li N Y
Andan sonra bu kal‘alara adamlar gönderürüz. Eger yine ceng iderlerse
 Z.T. Y.T. B.siz N Y. B.T. Z.T. Y.
ururuz topı hâ hinâ ha aluruz ve eger ceng itmeyüp vire virürlerse
 Y B.li N Z.T. Y. B.T.B.T Z.T. N. Y.
virelerini tutaruz, tâ kim kal‘ayı bize teslim eyleyeler ve ba’det-teslim
 B.li N Y. B.T. B.li N Y.T. Y B.T. Z.T.
erlerini kıraruz ve ‘avratlarını, oğlanlarını esir idüp fi’l-cümle mâl ve
 B.li N Y B.T. Z.T. B.li N
erzâklarını yagma iderüz.” diyüp kal‘ayı biragup Osıma suyına togrı
 Y. Z.T. Z.T. Z.T.
küffâr-ı hâk-sâr münhezim olup gitdiler. (82 42a 2-9)
 Ö. Z.T. Y.

Küffâr eyitdiler ki “Buna tedarik budur ki hemân siz selâmet birle
 Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Z.T.
teküre varasız ve bizüm bu Türkten ahvâlümüzi haber viresiz ki tekür
 Y.T. Y B.T. B.li N Y B.T. Ö.
bizüm tedârikümüzi görüp bu Türk’uñ elinden bizi istihlâs ide yohsa
 Z.T. Y.T. B.li N Y. B.T.
gayre mecâl bu kadar.” didüklerinde, heman -dem düzmenüñ cân başına
 Ö. Y Z.T Z.T.
sıçrayup, ol gice iki yüz adam ile İstanbul tarafını tutup kaçdı.
 Z.T. Z.T. Y
 (69 35b 9-14)

Küffâr-ı hâk-sâr ise top tüfenk atmagı unutup her birisi başı
sevdâsına düşmiş iken bu yanadan Turhan Big yine at sürüp pâdişâhuñ
 Z.T. Y.T.
önine baş yere urup “Pâdişâhum emr eyle kim ‘asâkir-i İslâm bu
 Z.T. Ö. Y. Ö.

taburdan geri çekilsünler, zirâ çekilmeyecek olurlarsa bu küffâr kallâş-ı
 Y.T. Y. Y. Ö Y
la^eindür. Şimdi urur top tûfengi ve ‘asker-i İslâm sınar ve ol
 Z.T. Y B.li N B.T. Ö Y. B.T
mela^einler yine taburdan çıkup bizüm üzerimize hamle iderler Sonra
 Ö. Z.T. Y.T. Y. Z.T.
biz anlaruñ cümlesine neyle karşı tururuz.” didükde pâdişâh “Bu senüñ
 Ö. Y.T. Z.T. Y. Z.T.
sözüñ olmaz Turhan zirâ ben bakayorum bu düşmenüñ ne top atmaga
 Ö. Y. B.T. B.T. Ö. Y. Y.T.
dermân kaldı ve ne tûfenk. Sen ma’tuh olmışsun” didükde Turhan didi
 Y. B.T. B.T. Ö Y Z.T. Ö. Y.
ki “İmdi pâdişâhum benüm başımı kes ki dünyâ göziyle bu rüsvaylığı
 Z.T. Ö. B.li N Y B.T. Z.T. B.li N
görmeyeyim, zira bu işün sonı ne olacaktır, ben bilürem. Baka
 Y. B.T. Ö. Y. Ö. Y. B.T.
pâdişâhum, senüñ biglerüñ ve kullaruñ arasında benden yaşlu bir
 B.T. Ö.
kimesne yokdur, meger kim Anadolu kullarında ola ammâ anlar dahı bu
 Y. B.T. B.T. Y.T. Y. B.T. Ö. B.T.
düşmanuñ gallâşlığın ve hilekârlığı bilmezler. Pâdişâhum ummakla
 B.li N. Y B.T. Z.T.
menzil alınmaz. Te’erñi cümle ‘âkilleründür; gazab ta’cil ile
 Ö. Y. Ö. Y. Ö. Z.T.
câhilleründür. Bunun ‘âkıbetini düşün pâdişâhum. Bu işden sen zarâr
 Y. B.li N Y Ö. Y.T. Ö.
görürsin. Belki bu pirüñ sözleri sana tiryak-ı ekber ola.” diyüp çok söz
 Y. Z.T. Ö Y.T. Y. Z.T. B.siz N
söyledi. (45 21b 12-46 22a 8)
 Y.

Nâmede şöyle yazmış ki “Ben İstanbul teküriyem. Sen ki
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö.
Nuşirevân nesli kiral-ı mu’azzamsın. Nâme vusûlünde söyle ma^elûm
 Y. Z.T. Z.T.
idinesin kim siz mukaddemâ hareket idüp âl-i ‘Osman üzerine
 Y. B.T. Z.T.
geldüğünüzde ‘Osmanoglına bir iş olmuş idi kim bunüñ üzerine iş
 Y.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö.
olmazdı ammâ sizüñ aranızda bir ‘aklı bütün adamuñuz olmamağ ile
 Y. B.T. Z.T.
havfe düşüp geri dönüp gitdüñüz. ‘Osmanogluñ bi’l-külliye kapısı
 Z.T. Y. Ö.
bozulup gürûhâ gürûh Anatoli yakasına kaçmaga başlamışlar idi hattâ
 Z.T. Y.T. Y. B.T.
buradan ben baş göstermeyüp turduğumuñ sebebi bu idi ki ko birkaç
 Ö. Y. B.T. Y.

dahı ‘Osmanogluñ hakkından gelüp andan il ve memleketi zabt u rabt
 B.T. Z.T. Z.T. B.li N Y.
idelüm, dirdüm. Siz ise arduñuza bakmayup dönüp kaçduñuz ve ana
 Y Ö. Z.T. Y B.T.
amân diyüp barışdunuz yâ şundan da mı bilemedüñüz ki Türk zebun
 Z.T. Y. B.T. Y.T. Y B.T.
olup cenge iktidârı olmadugını ki size Semendire gibi kal’ayı teslim idüp
 B.li N B.T. Z.T.
câmi’lerine çanlar aşdunuz. İmdi ma’lûm oldu ki sizün içiñüzde tedbir
 Y.T. B.siz N Y Z.T. Y.
ve tedârik şâhibi bir adamuñuz yogmış. İmdi nâme vusulinden bir an ve
 Ö. Y. Z.T.
bir sâ’at te’hir itmeyüp ‘asker çeküp yürüyesiz. Siz öteden ve biz
 Z.T. Z.T. Y Y.T.
beriden Türk’i araya alup dükeli kıralum ve kasabât [u] şehirlerini kabz
 Z.T. B.li N Y B.T. Z.T.
idüp câmi’lerine yine çanlar aşup Hazret-i ‘İsâ’ya kulluk idüp Nâr-nur’a
 Z.T. Y.T.
ibâdet idelüm zirâ şimdi Sultân Murâd Karamanoglu üzerine gidüp
 Y. B.T. Z.T. Z.T.
başından âteşler yanar, sizi karşılamaga asla çâresi yokdur ve eger sizi
 Y Ö. Y B.T. B.T.
karşılamak murâd idüp gelürse ben ana denizi geçürmem. Şöyle kim kuş
 Z.T. Y Ö. Y.T. B.li N Y. B.T. Ö.
olsa uçmaga kâdir degüldür. Deryâ yüzini gemiler ile mâl-â-mâl idüp
 Y. Y.T. Y. B.li N Z.T.
şöyle zabt eylemişem ki bir sinek geçmek mümkün degüldür. İmdi eger
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Z.T.
bu fırsat elde iken hareket idüp, gelür iseñüz, ne güzel ve eger nâmeye
 Z.T. Z.T. Y. Y. B.T. B.T.
iltifât itmeyüp hareket itmez isenüz şöyle bilesiz ki sizi. Rimpapa’ya
 Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
şikâyet idüp sizi kâfir dininden çıkartmaga sebep oluram.” diyüp
 Y.T. Y Z.T.
nâmesini tamâm eylemiş. (71 36b 10 – 72 37a 16)
 B.li N Y.

Nâmenüñ mefhûmı bu idi kim “Oglum göreyim seni, ‘asker-i
 Ö. Y. B.T. Y Bli N
İslâmı bir yere mevcûd idüp ve anlaruñ zâd u zahiresine mukayyed
 Z.T. Z.T. Y.T.
olaşın ve Halil Paşa lâlamı yaya kullarumla ve nice toplar ile ve topçılar
 Y. B.T. B.li N Z.T.
ile bana karşı gönderesin ve sen elem üzere olmayasın. Hemân bir gün
 Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y Z.T. Z.T.
ol Halil Paşa lâlamı yaya kullarumla bana karşı gönderüp beni Göksu
 Z.T. B.li N

didükleri mahalde karşılayalar.” diyü nâmeyi hatm eylemiş.

Y.T. Y B.li N Y. (79 40b 20-80 41a 5)

Ol diller didi kim “Sultânüm bizüm kiralumuzuñ murâdı

Ö. Y. B.T. B.T. Ö.

Edrene’dür ve Edrene kaskına gelür.” didüklerinde Paşa emr idüp ol iki

Y. B.T. Z.T. Y. Z.T. Z.T.

dili şâhzâdeye götürdiler. (80 41a 13-15)

B.liN Y.T. Y

Ol gün geçüp ertesi gün pâdişâh sadr-ı a^ezam olan Koca İbrâhim

Z.T. Ö. Y.T.

Paşa’ya tezkire göndürer kim “Lâla senden ricâm budur ki bir ehl-i

N Y. B.T. B.T. Ö. Y. B.T.

‘ilm ve ehl-i fazl kulum vardur. ‘İlmine ri^eâyeten ve hilmine himâyeten

Ö. Y. Ö.

vezir itmek murâdumdur. Hâtırımuz için sen dahı ma^ekûl görüp vezir-i

Y. Z.T. Ö. B.T. Z.T.

sâni olasın” diyü. (128 65a 11-15)

Y. Z.T.

Ol ruhbân cevâb virüp didi kim “İşte cümle müşkilâtı ol civân

Ö. Z.T. Y. B.T. B.T. N. Ö.

feth eyledi anuñ için cümlemüze anı baş dikdük, anuñ için ta^ezim

Y Z.T Y.T N Y Z.T

iderüz.” didükde ol adam dahı murâdı üzere haberi alup bir gün Edrene

Y.

şehrine gelüp ve pâdişâh huzurında baş koyup etrâf eknâfdan muttali^e

Z.T.

olduğı ahvâlden Sultân Murâd’a ‘arz idüp ve esnâ-i kelâmda kasaba-ı

Manâstır’a ugrayup ve ol sahrâda ruhbânlar itdüğü cem^e‘iyyetlerin ve

‘ilm-i İncil’den nice müddet feth idemedükleri mes’ele-i müşkileyi ol

civân feth idüp ve ziyâde ‘akl u ferâsetini takrir idüp “Pâdişâhuñ

Z.T.

hizmet-i şeriflerine lâyük bir civandur.” diyüp ta^erif eyledi.

Y. Z.T. Y.

(124 63a 17 – 125 63b 5)

Pâdişâh buyurdu kim "Çak ben kendim varmayınca olmaz."

Ö. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.

(44 21a 23)

Pâdişâh hâceye emr idüp buyurdu kim "Bu oğlan 'ilm-i İncil'de

Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. Y.T.

ziyâde mahâreti vardır. Dilerem ki Furkân-ı Muhyiden dahı ta'lim

Ö. Y. Y. B.T. Y.T.

idesin." diyü buyurulmağın hoca dahı "Emr pâdişâhun." diyüp

Y. Z.T. Ö. B.T. Ö. Y. Z.T.

Mahmud'a bir hücre ta'yin olunup okuyup yazmaga meşgul oldu.

Z.T. Y.T. Y.

(126 64a 21 - 127 64b 3)

Kaçan kim başları pâdişâh gördi, bildi kim cümle re'âyâ küffâra

B.T. N. Ö. Y. Y. B.T. Ö. Y.T.

tapdı, Pâdişâh ol sâ'at fermân eyledi kim "Her kimün' gönlinde var ise

Y. Ö. Z.T. Y. B.T. Y.T. Y

varsunlar ve küffâra zahire getürenlerden her kimi tutarlarsa, eger

Y. B.T. B.li N Y

voynuk ve eger re'âyâ başlarını kesüp ve mallarını alsunlar ve

Z.T. B.T. N Y B.T.

'avratların oğlanların yesir eylesünler." didükde -Allahu ekber kebirâ-

B.li N Y Z.T. B.T.

küffâr-ı hâk-sârdan korkup kaçan 'asker bu kez her birisi birer arslan

Ö. Z.T. Ö. Y

oldılar. (33 15b 5-20)

Pâdişâh "Turhan nedür aslı ? Bu geliş ne gelişdür ? Söyle

B.T. Y. Ö. Ö. Z.T. Y. Y

görelüm" diyü buyurdıklarında Turhan Big küffâr-ı hâk-sâruñ

Y

Şehirköy'den kalkup Sofya'yı arzulayup geleceğin haber virdükde

pâdişâh "Ya nice itmek gerek?" didükde Turhan Big eyitdi "Pâdişâhum

B.T. Z.T. Y. Ö. Y. B.T.

Z.T

buna çâre yokdur. Bu gelen küffâr bizüm dengümüz degüldür. Buna karşı

Ö. Y. Ö. Y. Y.T.

turılmaz. Ancak şu kadar var ki biz bu şehirden kalkup geri gidelüm ve

Y. Z.T. B.T. Ö. Y.T. Z.T. Z.T. Y. B.T.

bu şehri ve kurâsını emr eyle, oda urup yaksunlar. Küffâr-ı hâk-sâr bu
B.li N. Y. Z.T. Y.

Sofya ovasına düşünce umaram ki bir furtına çıka ve anlar bir sığınacak
Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Z.T.

yer bulamayınca elsüz ayaksuz kalalar. Andan iş âsân olur belki
Z.T. Y. Z.T. Ö. Y. Z.T.

karşu turmak mümkün ola yohsa bir gayrı çâre yokdur.” didi.
Ö. Y. B.T. Ö. Y. Y.

(29 13b 11-20)

N.

Pây-ı mâcânda el kavşurup turdukda pâdişâh Kâsım Big’uñ yüzüne

Z.T. Ö. Z.T

nazar idüp buyurdi kim “Kâsım senden haber isterem ki Yanko ile ne
Y. B.T. B.T. Y.T. B.siz N. Y. B.T.

yüzden savaş idüp bozılduğuñuzu bana bir hikâyet eyle ve
B.li N. Y.T. Z.T. Y. B.T.

biglerümden ve kullarümden kimler savaştı ve kimler kaçdı ?”
Ö. Y. B.T. Ö. Y.

didüklerinde. Kâsım Big dahı min evvelen ve âhiren nice oldugın ve
Z.T.

Turhan Big’uñ yan çizdügin ve Hasan Bigoglı ‘İsâ Big ne vechile şehid

oldugın pâdişâha beyân eyledükde pâdişâh buyurdi ki “Yâ siz çünki
Z.T. Ö. Y. B.T. B.T.Ö. B.T.

gördüñüz kim küffâr-ı hâk-sâr mübâlaga çokdur. Ne var idi anlaruñ
Y. B.T. Ö. Z.T. Y. Ö. Y. Y.

gözine görinecek. Şimdi ol mel’ûn âl-i ‘Osmanuñ ‘askerini bozdum.
Ö. Z.T. Ö. B.li N. Y.

diyü burnını kaldurdı. Sen bilürsin kim yoldaşların sana yâr
Z.T. Y. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T.

olmayacaktır. Bu ahvâli iptidâdan bize niçün i’lâm eylemedüñ? Sen
Y. B.li N. Z.T. Y.T. Z.T. Y. Ö.

bilmez misin kim bunlaruñ mukaddemâ eyledügi fesâdâtı? Bunların işi
Y. B.T. B.li N.

güci lâf ü güzâfdur. Musa Big’e bunlar neler itdiler. Bunlar hep
Ö. Y. Y.T. Ö. N. Y. Ö.

cümlesi kaçup babama gitdüklerin ve babam merhum oldukda Bursa

şehrine anı götürdüklerin ve ortalık yerden bir düzmeyi çıkarup mekr

Z.T

ile neler itdiler ve ol düzmeyi big idüp Bâyezid lâlamı anda tutup şehid

Ö. Y. B.T.

itdüklerin ve düzmenün önine düşüp Mihâlic'e geçdüklerin ancak lutf-i Hak ile Mihâlic'de anlara da neler olduğın andan sonra yine önine düşüp kaçup Gelibolı'dan denizi geçüp ve biz dahı ardlarına düşüp kovup ve Edrene'den ardlarına adamlar koşup Eski didükleri kasabada yetişüp tutup fermanumla anı bogazından salb idince neler oldu idi. Hoş imdi
 Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T:
Hazretu'llahuñ murâd-ı şerifleri böyle imiş. Ancak siz ol düşmeni
 Ö. Y. Z.T. Ö. B.li N
sıyaruz ümiziyle böyle itmişsiniz. Hoş imdi ba'del-yevm Hakk-ı
 Y. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T.
sübhâne ve ta'âlâ lutf-ı keremiyle kolaylıklar müyesser idüp küffâr-ı
 Ö. Z.T. Z.T.
hâk-sârı makhur münhezim idivire. Bize şimden sonra 'askerümüzüñ
 B.li N Y. Y.T. Z.T. Ö.
tedârikin görmek gerekür" diyü emr [etti]. (26 12a 3 - 27 12b 7)
 Y. Z.T. Y.

Tamâm hâzır oldukda Halil Paşa toplar olduğu mahalle gelüp topcı

Z.T.
Sarıca'ya çok pend ü naşihat idüp "Göreyim seni, nice deprenürsünüz
 Z.T. Y B.il N Z.T. Y.
ve din-i mübine nice hizmet idersin. Eger küffâr tarafından gemiler
 B.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Y.T. Ö.
gelürse iki cânibden toplara âteş virüp ola ki küffâr-ı hâk-sârüñ
 Y. Z.T. B.T.
gemilerini bozasın ve eger şöyle bir iş idüp pâdişâh selâmet ile bu
 B.li N Y. B.T. Z.T.
yakaya geçmek mümkün olursa, pâdişâhdan her ne diledün var ise ben
 Ö. Y. Ö. Y. Ö.
mütekeffil olayın. Senüñ dileğini revâ itdüreyin." diyü söyledükde
 Y. B.il N Y. Z.T
topçibaşı Sarıca, du'â eyleyüp eyitdi kim "Sultanum, mâdâm ki ben bu
 Ö. Z.T. Y. B.T. B.T. B.T. Ö.
arada topları kurdum ve pusuya girdim. -İn-şâ' Allâhu ta'âlâ kâfir
 Y.T. B.li N Y. B.T. Y.T. Y B.T.
tarafından gemi degül kuş uçurmam. Hemân sa'âdetli pâdişâh elem
 Y.T. N Y. Z.T. Ö.
üzere olmayup sa'âdetle katırgasına süvâr olup yürüsün." diyü cevâb
 Z.T. Z.T. Y.T. Z.T. Y. Z.T. Y
viridi. (85 43b 2-13)

Turhan Big eytti kim "Ben varayım, 'askerümle küffâra
 Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Y.T

gözükeyim, anlar bana hamle idince hemân yürüyün, bolay kim Hakk

Y Z.T. Z.T. Y. B.T.

sübhâne ve teâlâ hazretleri lutf idüp şu dinsüzleri bozabileydük.”

Z.T. B.li N Y

didükde cümlesi bu tedbirini ma²kûl görüp Turhan Big askerini alup

Z.T. Z.T. Ö. Z.T.

müşâvere olındığı üzere çıkup gitdi. (18 8a 10-14)

Z.T. Z.T. Y.

Vüzerâ cevâb virüp didiler kim “Pâdişâhum, cümle sefer

Ö Z.T. Y. B.T. B.T. Ö.

mühimmâtı görildi ve kullarından eger yeniçeri ve eger sipâh bir

Y. B.T.

mikdâr asker dahı cem olunup müheyyâdur ancak Kâsım Big yazduğı

Ö. B.T. Z.T. Y. B.T.

mektub mefhûmunca askerümüz ol düşmene denk degüldür.”

Z.T. Ö. Y.T. Y.

didüklerinde pâdişâh-ı âlem buyurdılar kim “Çünki küffâr-ı hâk-sâr il

Z.T. Ö. Y. B.T. B.T. Ö.

ve memleketi çiyneyüp üstümüze geldi cemi²en ümmet-i Muhammed

Z.T. Y.T. Y. Y.T.

olanların üzerlerine farz oldu kim bu gazâyâ çıkalar. Şöyle kim

Y. B.T. Y.T. Y. B.T.

Rumeli’nde eger atlı ve eger yayak çomak atmaga kâdir olanlar bile

Ö. B.T.

çıkusun.” diyü nefir-i âmm buyurmagın –Allahu ekber kebirâ- azacık

Y

müddet içinde bi-nihâye er mevcut olup bir gün pâdişâh-ı âlem-penâh

Z.T. Ö.

Z.T

hazretleri umûmen asâkir-i İslâm ile “Niyyet-i gazâ” diyüp tug ve

Z.T.

sancakların perişân idüp tabl-hânesin döğerek ve köslerin inlederek

Z.T. Z.T.

Edrene şehriden çıkup “Kandasın Ungurus keferesi.” diyüp kona göçe

Z.T. Y. Ö. Z.T. Z.T.

ve yiye içe tayy-ı merâhil ve kat-ı menâzil idüp yürüdi.

Z.T. Y.

(23 10b 18 – 24 11a 9)

Yanında olan melâ²inler cevâb virdiler kim “Kıralum bu şehri yine

Ö. Y. B.T. B.T. B.li N Z.T.

ahâlisi yakmış, ehl ü evlâdların alup kaçmışlar” diyüp ertesi gün gitdiler.

Ö. Y. Z.T. Y. Z.T. Z.T. Y.
(30 14a 18-20)

Yanko didükleri mel'ûn bu hâli göricek kırala didi kim “Kıralum

Ö. Z.T. Y.T. Y. B.T. Ö.

ben kulına emr eyle tâ kim bu kal'anun taşını ve toprağını Tuna'ya

Y.T. Y. B.T. B.li N Y.T.

dökeyim” didükde kıral-ı bed-fi'al bir miktâr tefekkür idüp eyitdi kim

Y. Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T.

“Beli bilürem. Sen bu işi görmege kâdirsin ammâ bu kal'anun ehl bu

B.T. Y. Ö. Y.T. Y. B.T. Ö.

kal'ayı bize kolaylıkla virmezler. İktizâ ider kim birkaç gün bunda karâr

B.li N Y.T. Z.T. Y. Y. B.T. Z.T. Y.T.

iderüz. Bizüm ise murâdumuz bir gün evvel Edrene'ye varup

Y. Z.T.

‘Osmanoglu gâfil iken Edrene'yi alup zabt idelüm. Andan sonra bu

Z.T. B.li N Z.T. Y. Z.T.

kal'alar bizüm hâzırumuzdur. Hoş gerçi bu kal'aları geri komak dahı

Ö. Y. B.T. B.T. Ö. B.T.

nâkis işdür ammâ biz bunda eglenürsek belki ‘Osmanoglu deryâyı bir

Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Z.T. Ö. B.li N

hâl ile geçer ve bizi karşılaya. Ol zamân iş güç ammâ biz Edrene'yi

Z.T. Y. B.T. B.li N Y. Z.T. Ö. Y. B.T.

alup zabt eyledüğümüzde ‘Osmanoglu cür'et idüp üzerimize gelemez.”

Z.T. Ö. Z.T. Y.T. Y

diyüp ‘asker-i küffârı geri çeküp oturdılar. (75 38b 5-16)

Z.T. Z.T. Y.

Yarındaşı ‘ale's-sabâh pâdişâh ‘ulemâyı katına da'vet idüp ve bu

Z.T. Z.T. Ö. Z.T.

ahvâli anlara söyleyüp didi kim “Efendiler ne buyurursunuz bir adam

Y B.T. B.T. B.siz N Y. Ö.

kâfir ile arka bir idüp ümmet-i Muhammedi rencide ve pâ-y-mâl eylese

Z.T. B.li N Y

şer'ân ne lâzım gelür?” didükde ‘ulemâ cevâb virüp eyttiler kim “Çünkü

Z.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T. B.T.

öyle olıcak ol kâfirdür.” didüklerinde pâdişâh fermân idüp Rumili

Z.T. Ö. Y. Z.T. Z.T.

‘askerinüñ nısfını Edrene'de alıkoyup ve nısfını bile alup ‘azamet-i tâm

Z.T.

ile tablhânesin dögerak azm-ı Karaman idüp revâne oldılar.

Z.T. Z.T. Y (11 4b 19-12 5a 6)

Yazmış kim “Sen ki papas Kassab'sın, nâmen vusulinde gerekdür

Y. B.T. Ö. B.T. Y. Z.T. Y

ki oğlını varan adamlarum ile âsitâne-i sa'âdetüme irsâl idesin" diyü

B.T. N Z.T Y.T. Y Z.T.
 nâme-yi hatm itmiş. (125 63b 8-10)
 N Y

Yine bir gün Pâdişâh vüzerâyâ su'âl eyledi kim "Nice olduñuz?"

Z.T. Z.T. Ö. Y.T. Y B.T. Z.T. Y
 (23 10b 17-18)

1.2.7.13. Bağlı, İç İçe ve Ki'li Birleşiklik Özelliği Taşıyan Karmaşık Birleşik Cümleler

Bağlı, iç içe ve ki'li birleşiklik özelliği taşıyan 62 karmaşık birleşik cümle belirledik. Bu cümlelerde ki'li ve iç içe birleşiklik özelliklerini taşıyan cümleler, daha önceki bölümde söz edildiği gibi, ana yapıyı ki'li birleşik cümlelerin oluşturduğu karmaşık birleşik cümlelerdir. İç içe birleşik cümle ise ki'den sonra gelen ve bir zarf-fiil grubu oluşturduktan sonra tekrar bir yükleme bağlanan nakil cümleleridir. Ana yapısını ki'li birleşik cümlelerini oluşturduğu bu cümlelerden önce veya sonra bağlaçlarla bağlı cümleler yer almaktadır.

Ammâ bizüm hikâyemüz gelsün kâfirlere kim ol gün münhezim

B.T. Ö. Y. Y.T. B.T. Z.T. Z.T.

döndiler ve kıralun başına üşüp eyitdiler kim "Kıralum, bize oldı

Y. B.T. Z.T. Y. B.T. B.T. Y.T. Y.

olacak. 'Osmanoglu kaçdı, dirler idi; ne kaçmak, bize bugün tas tas

Ö. Ö. Y. Y. Y. Y.T. Z.T.

agular içürdi. Az kaldı kim Yanko gibi eri dipdirice alalar. Her ne

N Y. Y. B.T. N. Z.T. Y.

hâl ise Yanko'yı kurtarduk ammâ Kırısğân tâ'ifesinden katı çok kişi

Z.T. N. Y. B.T. Ö.

Nâr-nur'a gitdiler ve Yanko'nuñ yedeklerinden boz at ile bir kara

Y.T. Y. B.T.

sancagın alup baş aşığı idüp götürdiler, meger devletli kıral bu Türk'ün

N. Z.T. Z.T. Y. B.T. B.T.

yayası bir belâ imiş kim görilmiş degüldür, yüz bin höllemek ve yüz bin

Ö. Y. B.T. Y.

urmak asla birisi yerinden kıyıdamaz ve belki gözin kıpmaz. Biz ana

Z.T. Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. Y. Ö.

degün bu resme cengci görmüş degülüz. İmdi hemân şimden sonra bizüm

Z.T. N. Y. Z.T. Z.T.

çâremüz budur ki ‘arabalarumuzu yerinde bıragup ve bu gece kararı
 Ö. Y. B.T. Z.T.
firâra tebdil idelüm yohsa sabah olup yine cenge turacak olursan bizüm
 Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.
birimüz kalmaz” diyüp hây hây ağlaşmaga başladılar.
 Ö. Y. Z.T. Y.T. Y.
 (40 19a 19-41 19b 10)

Ammâ bu taraftan Karamanoglı bu ahvâli duyup bir gün tekürüñ
 B.T. Y.T. Ö.
elçisi gelüp Karamanoglına mülâki oldukda elçi zebân depredup
 Z.T. Z.T.
“Kıralumuz Tekür sana vâfir selâm ider ve cevâbı budur ki hareket
 Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
idüp ve ‘asker cem’ idüp varup âl-i ‘Osman’ dan elinden Bursa’yı feth
idüp ve ecdaduñ tahtına cülûs idüp oturasın, asla korkmayup
 Z.T. Y. Z.T. Z.T.
üşenmeyesin. Eger Sultân Murâd senüñ üzerine gelmelü olursa biz anı
 Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Ö. N.
deryâdan bu yana güçermezüz. Şöyle ki eger kuş olsa uçmak mümkün
 Y.T. Y.T. Y. B.T. B.T. Ö. Y. Ö.
olmaya” didükde Karamanoglı dahı Tekür didükleri mel’ûnun bu
 Y. Z.T. Ö. B.T.
cevâbını gerçek kıyâs idüp ve kendüye yardım ider kıyâs idüp ‘asker
 Z.T. Z.T. Y.T. Y. Z.T.
cem’ eylemege başladı ve günlerde bir gün cümle biglerini katına
 Y.T. Y. B.T. Z.T.
da’vet idüp eytti kim “Benüm murâdum âl-i ‘Osman elinden il ve
 Z.T. Y. B.T. Ö.
memleketünü alup geçüp oturmak muradumdur ve her kangı vilâyette
 Ö. Y. B.T. Y.T.
bize el kaldırırlarsa kimini kırup ve kimini esir-i bend-i zencir idesiz
 Y.T. Y. Z.T. B.T. N. Y.
gayrı dürlü itmeyesiz” diyü biglerine nasihatler eyledükde anlar dahı
 Z.T. Y. Z.T. Ö. B.T.
cümlesi “sem’an ve tâ’aten diyüp sefer mühümmâtını görüp ve hareket
 Z.T.
idüp kalkdılar ve il ve memleketi urup ‘Osmanîlerden kimini şehid ve
 Z.T. Y. B.T.
kimini esir-i bend-i zencir idüp ke’l-evvel zabt u rabt idüp felege kelek
 Z.T. Z.T.
ve simurga sinek diyüp küstâh-âne geçüp karâr eyledi
 Z.T. Z.T. Y.

(93b 19 – 10 4a 15)

Ammâ cünkim hersekler ve banlar birer tolı içdülden sonra yine
 B.T. B.T. Z.T. Z.T.
kıral baş kaldurup eyitdi kim "Göreyim sizi, kaçan kim 'Osmanoglu
 Ö. Z.T. Y. BT. Y. N. B.T. Ö.
bozulup kaçar ise sakınasız olmaya kim Türk'i ardından kovasız ve
 Z.T. Y. Y. B.T. N. Y.T. Y. B.T.
fi'l-cümle Türk bozulup kaçdukda sakınasız ki Türk'ün mâlı erzâkını
 Z.T. Y.
yagma itmek için işüñüzi bıragasız, zirâ şöyle gerekdür kim evvel arıyı
 Z.T. N. Y. B.T. Z.T. Y. B.T.
kırup sonra balını yiyesiz. Hemân cehd idüp savaş taraflarını görüp
 Z.T. Z.T. N. Y. Z.T. Z.T. N. Z.T.
gözedesiz, olmaya kim bozulup kaçasız." diyü nice nice tenbihler ve
 Y. B.T. Z.T. Y. Z.T. Z.T.
te'kidler eyledi ve herkes kalkup alaylu alayına gitdiler ve her birisi
 Y. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. B.T. Ö.
alayını düzüp 'asker-i İslâm üzerine yüridiler. (105 53b -106 54a 7)
 Z.T. Y.T. Y.

Ammâ elçilerün gelüp amân didüklerini Halil Paşa Pâdişâh-ı
 B.T. N. Ö.
'âlem-penâh hazretlerine ifâde eylemiş idi ve ba'cdehu elçiler yüz yere
 Y.T. Y. B.T. Z.T.
urup tekrâr Halil Paşa'dan ricâ eyledüklerinde Halil Paşa dahı "Hoş imdi
 Z.T. Ö. B.T. B.T. B.T.
hâtırınız için pâdişâhuma analum" diyüp bir gün elçileri pâdişâh
 Z.T. Y.T. Y. Z.T.
divânına koyup yer öpdürdiler. (58 29a 17-21)
 Z.T. Y.

Ammâ ez-in-cânib bakkiyetü's-süyüf olan melâ'in-i bi-din hor
 B.T. Z.T. Ö.
hâkir ve üftân u hizân heme nâle ve efgân iderek kimi kör ve kimi total
 Z.T. Z.T.
yalın ayak başı kabak dereden dereye ve depeden depeye aç susuz her
 Z.T.
birisi bir tarikle gücle Belgrad'a düşdiler ve Belgrad'da sâkin olan
 Ö. Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
melâ'in "Kıralumuzdan hayr haber gele" diyü yollar gözedürken bu
 Ö. Y.T. Ö. Y. Z.T.
ahvâle cümlesi muttali' olup nice ideceklerin bilmeyüp başları korkusına
 Z.T. Z.T. Y.T.
düşdiler ve kıral-ı bed-fi'âlün başı kesildügin haber alup ziyâde elem
 Y. BT. Z.T.
ve ıztırâba düşdiler ve bu esnâda Despot didükleri melâ'ün dahı bu ahvâle
 Y.T. Y. B.T. Z.T. Ö. B.T.

muttali' olup didi ki "Hâ iste henüz benüm sözime geldiler zirâ her
 Z.T. Y. B.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
cend kim söylerdüm, sözime kâ'il olmazlardı ammâ bu iş böyle
 Z.T. Y. Y.T. Y. B.T.
olacağıın ben bilürdüm" diyüp buna göre nice sözler söyleyüp küffâr-ı
 N. Ö. Y. Z.T. Z.T.
hâk-sâr kıral dikmek sevdâsına düşüp başlarına kıyâmet kopdı.
 Z.T. Y.

(123 62b 4-14)

Ammâ hâl budur ki Feriz Bigoglı ve Hızır Big ve Malkoçoğlu
 B.T. Ö. Y. Z.T.
Dâvud Big bunlar yüz dönderüp tağı tutdılar ammâ Radul Jupan ve Mir
 Ö. Ö. Z.T. N. Y. B.T.
Jupan bunların kaçduğın görüp ardlarından bunları taga toğrı kovmağa
 Ö. Z.T. Y.T.
başladılar ammâ Şâhin Paşa çün bu hâli görüp cân başına sıçrayup ve
 Y. B.T. Ö. B.T. Z.T. Z.T.
na'fe urup eyitdi kim "Bre herifler yâ nereye kaçarsınız hâ tutalım ki
 Y. B.T. B.T. B.T. Y.T. Y. B.T. Y. B.T.
küffârdan baş kurtarduñuz yâ pâdişâhun elinden kancaru gitsenüz
 Y.T. Y. B.T. Y.T. Z.T.
gerekdür, deyin gâziler. Göreyim sizi gayret günidür İşte bugün
 Y. Y. Ö. Y. N. Y. Z.T.
cennet bâdihevâdur" diyüp alaylarını dümdüz bezeyüp ve tig-i âteş-tâbını
 Ö. Y. Z.T.
ele alup bu düşmene bir giriş girdi kim ancak olur. (108 55a 12-21)
 Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Y.

Ammâ Halil Paşa boğazuñ iki cânibini muhkem yaşadı ve
 B.T. Ö. N. Z.T. Y. B.T.
pâdişâha iclâm eyledi kim "Pâdişâhum, hâzır ve müheyyâ olmuşuzdur.
 Y.T. Y. B.T. B.T. Y.
Hemân sa'âdetle buyurasız" diyü haber eyledükde pâdişâh-ı 'âlem-penâh
 Z.T. Z.T. Y. Z.T.
hazretleri mübârek yüzini topraga urup eyitdi kim : (86 44a 1-4)
 Ö. Z.T. Y. B.T.

Ammâ Halil Paşa eyitdi kim "Pâdişâhum, şimdi şâhzâde
 B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Z.T.
hazretleri teşviş ve tefekkürde cenâb-ı pâdişâhdan habere muntazırdur.
 Ö. Y.T. Y.T. Y.
Lâzım olan budur ki ilerü adam gönderüp selâmet ile bu yakaya kadem
 Ö. Y. B.T. Z.T.
başup ve tekür didükleri mel'ûnun bagrını delüp mansûr muzaffer

olduğunuza i'âm idesiz ki eger şâhzâde ve eger paşa kulların ferâh-nâk
N. Y. B.T. Ö.
olup gam u gussadan beri olalar" didükde pâdişâh fermân idüp ferâh-
Z.T. Y.T. Y. Z.T. Z.T.
nâmeler yazılıp Kapucıbaşı ile Muhtesib-zâde'yi menzillere bindürüp
Z.T. N. Z.T.
ilerü yolladılar ve pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri dahı alayların
Z.T. Y. B.T. Ö. B.T.
düzüp, tug ve sancakların tagıdup ve köslerin inlederek 'azimet-i tâm
Z.T. Z.T.
birle at arkasına süvâr olup gelmekde. (87 44b 3-13)
Z.T. Y.

Ammâ kıral-ı bed-fi'al dahı gerindi ve sündi ve emr idüp
B.T. Ö. B.T. Y. B.T. Y. B.T.
"Cümle banlara ve herseklere birer tolı dahı virün ki âhir beyt son beyt
Y.T. N. Y. B.T. Ö. Ö.
tolısıdur zirâ ben şöyle anlaram ki bu def'a biz yüz agardup bir iş
Y. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Z.T.
görmek mümkün degüldür, zirâ bir cânibümüz deryâdur ve bir
Ö. Y. B.T. Ö. Y. B.T.
cânibümüz tagdur ve karşumuz düşmendir ve bundan ma'ada biz
Ö. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
'ahdümüz bozduk. Her bâr şöyledür ki 'ahdi bozan şınar. Biz bunu çok
N. Y. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö. N.
görüp ve işitmişüzdür. Neyleylem, evvel 'aklumuzu cem' idüp tefekkür
Z.T. B.T. Y. Y. Z.T.
eylemedük. Ol İstanbul teküri didükleri mel'ûn fitne kaynadup bizi bu
Y. Ö. Z.T. N.
teşvişe kodı. Ol mel'ûn ben 'Osmanoglına deryâdan yol virmem diyüp
Y.T. Y. Ö. Ö. Y.T. Y.T. Y.
bizi azdurdı. Hoş imdi bizüm Türk'le hâlümüz neye müncerr olursa bu
N. Y. B.T. B.T. Ö. Y.T. Y.
gün olur yâ aluruz veyâ virürüz ammâ bundan sonra tekür didükleri
Z.T. Y. B.T. Y. B.T. Y. B.T. Z.T.
mel'ûni Rimpapa huzurına getürüp anı 'âleme rüsvây ideyim ve eger
N. Z.T. N. Y.T. Y. B.T.
muhâlefet iderse 'asker çeküp anun İstanbulı'nı başına tar ideyim" diyüp
Y. Z.T. N. Y. Z.T.
dahı buna göre nice kelimât idüp banlarına ve herseklerine birer tolı
B.T. Z.T. Y.T. N.
viridi ve eyitdi "Göreym sizi, hazret-i 'İsâ 'aşkına nice çalışursıñız.
Y. B.T. Y. Y. N. Y.T. Z.T. Y.
Hemân cümleñüz var kuvveti bâzuya getürüp er gibi deprenün yohsa
Z.T. Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T.

birinüz yüz döndermeli olursunuz Nâr-nur 'aşkına ben eşedd-i 'ukubetle
 Ö. Y. Z.T. Ö Z.T.
helâk iderem ki zirâ ben neyledüm itdüm Türk ile barışup başımı ve
 Y. B.T. B.T.Ö. Y. Z.T.
memleketümi kurtarmış idüm ammâ siz ol tekür didükleri dinsizün
 N. Y. B.T. Ö.
sözine uyup beni uydurdunuz. Hâ görevim imdi sizi kim ne iş görmege
 Z.T. N. Y. B.T. Y. Z.T. N. B.T. Y.T.
kâdir olursınız." diyüp birer toli dahı virdi. (104 53a 20- 105 53b 20)
 Y. Z.T. N. B.T. Y.

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr ol hiddet ile yürüyüp Tırnovi nâm kal'aya

geldüklerinde kiral-ı bed-fi'âl emr idüp "Tırnovi kal'asını muhkem
 Z.T. Ö. Z.T.
muhâsara idüp aman virmeyüp alasız" diyüp iki mükellef âlây gönderdi
 Z.T. Z.T. Y. Z.T. N. Y.
ammâ Feriz Bigoglı küffârın bu tedbirini eşidicek 'askerini iki bölük
 B.T. Ö. Z.T.
idüp ve bir bölüğine karındaşını bile koşup ve eyitti kim "Birâder var
 Z.T. B.T. Y. B.T. B.T. Y.

imdi sen filân mahalde bu küffâra gözük. Ben ise 'askerümle berüde
 Z.T. Ö. Y.T. Y.T. Y. Ö. B.T. Z.T. Y.T.

pusı ideyim. Kaçan kim küffâr seni azlık görüp ve sana hamle ideler, sen
 Y. B.T. Ö. Z.T. B.T. Z.T. Y. Ö.

dahı ceng iderek ve kaçarak küffârı benüm üzerime getir ve ben gülbang
 B.T. Z.T. N. Y.T. Y. B.T.

savaşa girdükde sen dahı küffârın ardın alup ur kılıcı, virmek
 Z.T. Ö. B.T. Z.T. Y. N. Ö.

Hüdâ'nundur" demiş idi ve hattâ böyle eylediler. (82 42a 19 – 83 42b 9)
 Y. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.

Ammâ pâdişâh bilür idi kim küffâr-ı hâk-sârın tavrınmaga mecâli
 B.T. Ö. Y. B.T.

olmadığını ammâ tefekkür eyledi ve didi kim "Bu iş benüm didüğüm
 N. B.T. Y. B.T. Y. B.T. Ö.

gibi olursa ne güzel ammâ 'aksi zuhûr idecek olursa pâdişâh söz tutmaz
 Z.T. Y. Y. B.T. Ö Z.T. Ö. Y.

dirler. Hemân olası budur ki 'askerümüzi geri çekelüm, görelüm
 Y. Z.T. Ö. Y. B.T. N. Z.T. Y. Y.

Hak Ta'âlâ'nun hazretlerinün takdiri ne yüzdendür" diyüp fermân eyledi
 Ö. Y. Z.T. Y.

kim 'asker-i İslâm geri döneler ve ol sâ'at çavuşlar araya girüp kızıışmış
 B.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö. Z.T.
'askeri gücle ayırdılar. (46 22a 8-14)
 N. Z.T. Y.

Ammâ pâdişâh sa'âdetle Filibe'ye gelüp dâhil oldukda cümle
 B.T. Ö. Z.T.
bigleri katına da'vet idüp Şâhin Paşa ile vesâ'irleri ile meşveret
 Z.T. Z.T.
buyurdılar kim in-şâ-Allâhu ta'âlâ idüp "Sofya şehrine selâmet ile
 Y. B.T. Z.T.
varmak müyesser oldukda her ne kadar sancaklar var ise haber
 Z.T. Ö. Y. N.
gönderelüm kim 'ale'l-acele yetişüp geleler ve kudât efendilere dahı
 Y. B.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Y.T.
haberler salalum kim nefir-i 'âmm 'askerin bir gün evvel Sofya şehrine
 N. Y. B.T. N. Z.T. Y.T.
iletsünler. Andan sonra Ozguroglu'nı ta'eyin idelüm kim küffâr-ı hâk-
 Y. Z.T. N. Y. B.T.
sârun ardını kesüp otursun ve bir yanından dahı Yahya Big varsun,
 Z.T. Y. B.T. Y.T. B.T. Ö. Y.
otursun ve Dâvut Big'i dahı bir cânibden havâle idelüm ve her nerede
 Y. B.T. N. B.T. Y.T. Y. B.T.
der-bendler var ise cümlesini bağladalum. Andan sonra biz Sofya
 Ö. Y. N. Y. Z.T. Ö.
şehrinde bi-hâk ve bi- pervâ oturalım tâ ki Anadolu 'askeri ve Rumili
 Y.T. Z.T. Y. B.T.
'askeri fi'l-cümle hâzır ve müheyyâ olunca, andan sonra iş neye müncerr
 Z.T. Z.T. Ö. Y.T.
olursa ana göre hareket iderüz. Lâkin şimdi bize düşen budur ki ziyâde
 Y. Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. Y. B.T.
ikdâm idüp Sofya şehrine yetişmek gerekdür, zirâ kim bilür küffâr
 Ö. Y. B.T. Ö. Y. Ö.
bizden evvel Sofya şehrini yagma itmesünler" diyü buyurdu ve buna
 Z.T. N. Y. Z.T. Y. B.T.
göre vâfir tenbih ve te'kidler eyleyüp sa'âdetle Filibe'den dahı göçüp
 Z.T. Z.T.
Sofya şehri [ne] 'azm eylediler. (24 11a 19 - 25 11b 13)
 Y.T. Y.

Ammâ pâdişâh ziyâde melûl olup eyledügi işe nâdim oldı ammâ
 B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. B.T.
çi-fâ'ide, olan oldı ve dün gün endişesi bu idi kim "Eyvah nâzenin
 Y. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö. Y. B.T. B.T.
Sofya'ya ne yavuz iş eyledük. Bunu bize diyen dostumuz degül imiş.
 Y.T. Y. Ö. Y.

Hayfa gâfil deprenüp bir nektebinün sözine uyduk.” diyü müte’ellim olup
 B.T. Z.T. Y.T. Y. Z.T. Z.T.
çok hayıflandı ammâ gördi kim fâ’ide yok, el-hakim Allâh diyüp emri
 Z.T. Y. B.T. Y. B.T. Ö. Y. Z.T.
eyledi, yeniceri ile der-bendleri bağladı ve Kâsım Paşa dahı
 Y. Z.T. N. Y. B.T. Ö.
Akdanışman’a gelüp andan İzlâdi’ye geçüp ve der-bendi bağladı.
 Z.T. B.T. N. Y.
 (30 14a 8-14)

Ammâ pâdişâh-ı ‘âlem Halil Paşa’ya eyitdi kim “Lâla işte ben in-
 B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. B.T. B.T. Ö.
şâ’Allâh gazâyâ niyyet eyledüm ve ol düşmen üzerine giderem ammâ
 Z.T. Y.T. Y. B.T. Y.T. Y. B.T.
sen bunda kalup oglumun her ahvâline mukayyet olasın ve Edrene
 Ö. Z.T. Y.T. Y. B.T.
şehrini İstanbul keferesinden basiret üzere olup mahfuz idesin ve her ne
 N. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö.
zuhûr iderse bana bildüresin” diyüp vâfir nasihatlar eyledi ve bir sa’d
 Y. Y.T. Y. Z.T. Z.T. Y. B.T.
sâ’atde ata süvâr olup cümle ‘asâkir-i İslâm birle tabl-hânesin dögüp
 Z.T. Z.T. Z.T.
küffâr-ı hâk-sârın üzerine revâne yürüdiler... (89 45b 21 – 90 46a 7)
 Y.T. Z.T. Y.

Ammâ pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri bir gün divân idüp fakir u
 B.T.
zu’afânun mesâlihini görürken Turhan Big’e gözi tuş oldı ve ol sa’at
 Z.T. Y.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
Baltaoglı’na fermân eyledi kim “Turhan’ı tutup divânıma getür” diyü
 Y.T. Y. B.T. N. Z.T. Y.T. Y.
buyurdukda kapıcıbaşı dahı Turhan Big’i tutup pâdişâh emri ile habs
 Z.T. Ö. B.T. N. Z.T. Z.T.
eyledi ammâ Rumili beglerbegi olan Kâsım Paşa eyitdi kim “Bu
 Y. B.T. Ö. Y. B.T.
Turhan’un dahı râzdaşları vardur. Anlarun dahı hakkından gelinmek
 Ö. Y. Ö.
lâzımdur” diyüp sadr-ı a’zam Halil Paşa’ya çok söz söyledi.
 Y. Z.T. Y.T. N. Y.
 (57 28b 9-16)

Ammâ pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri Edrene şehrinde oglı
 B.T. Ö. Y.T.
şâhzâde ile zevk sohbet iderken bir gün bu tekür-i mel’unun tekrâr
 Z.T. Z.T.
Karamanoglına igvâ virüp ve Karamanoglı baş kaldırdugın haber aldı
 N. Y.

ve eyitdi kim “Şâhzâde benüm tahtumda karâr idüp otura. Ben ise
B.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Z.T. Y. Ö.
Anatoli ‘askeri ile varup ol Karamanoglı’ nı bulup anun hakkında

Z.T. Z.T.

gelem” diyüp bir gün pâdişâh kalkup gitmek murâd eyledüklerinde cümle

Y. Z.T. Z.T.

bigler ve paşalar buna râzı‘ olmayup çok söylediler ammâ çâre olmadı.

Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

(65 33b 14-21)

Ammâ Şâhin Paşa Rumili bigleriyle ve kendi ‘askeri ile küffâr-ı

B.T. Ö. Z.T.

hâk-sârün ardına düşüp öyle kılıç çalardı kim küffâr-ı hâk-sârı hazan

Z.T. Z.T. Y. B.T.

yapragı gibi düşürüp giderken ‘İsâ Big yetişüp pâdişâhun fermânını ana

Z.T. Z.T.

söyledükde ol dahı “Fermân pâdişâhun” diyüp dönüp huzur-ı pâdişâha

Z.T. Ö. B.T. Ö. Y. Z.T. Z.T. Z.T.

gelüp pâdişâh öninde yüz yere urdı ve pâdişâh Şâhin Paşa’yı sag

Y.T. Y. B.T.

gördükde ‘azim hazzidüp tururken, kırâl-ı bed-fi‘âlün kara sancagı

Z.T.

üzerine hücum iden şâhbazun adına Uzun “Alioglı dirler idi, hattâ kara

Y.T. Ö. Y. B.T.

Sancagı alup ol vakt pâdişâhun huzurına getürdi. (115 58b 8-17)

Z.T. Z.T. Y.T. Y.

Pa‘denü pâdişâh-ı ‘alem-penâh hazretleri fermân eyledi kim

Z.T. Ö. Y. B.T.

“Pâdişâha ferâh-nameler yazılsun ve bir kimesne ol beşâret-nâmeyi alup

Y.T. N. Y. B.T. Ö.

pâdişâh-ı din-i İslâm ya‘ni Sultân Mehemmed’e götürüp bu ahvâli müjde

Z.T. N.

kılsun kim Oglum Mehemmed Hân kasâvetden beri olup gönli şâd

Y. B.T.

hurrem olup ve bilâd-ı İslâmiyeye ferâh-nâmeler gönderüp cümle ümmet-

i Muhammed Hak sübhâne hazretlerine hamd u şükr idüp ‘azim şenlikler

Z.T.

idüp safâlar eylesünler ki ol dinümüz düşmânları küffâr-ı hâk-sâr ve

Z.T. Y. B.T.

melâ‘in ve bi-din zâr-giryân ve hor hakir ola” diyü buyurduklarında ol

Ö. Y. Z.T.

yazılan nâmedür ki zikr olunur. (120 61a 14-21)

Y. B.T. Y.

Big degül belki deveci degül idi ammâ kiral fermân idüp fi'l-hâl
 Y. B.T. Y. B.T. Z.T. Z.T.
libâs-ı fâhireler getirüp Mahmud Big'i başdan ayaga degin geyürdiler
 Z.T. N. Z.T. Y.
ve su'âl eylediler kim "Sen kimsin ve kimün nesisin?"
 B.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Y.

(49 23b 21-50 24a 2)

Birkaç günden sonra elçiler Halil Paşa hazretlerine dahı girüp el

etek öpüp ricâ ve mihnet eyledüklerinde Halil Paşa bunlara üç gün kadar
 Z.T. Ö. Y.T. Z.T.
yüz virmedi ve elçilere didi kim "Ben bu işün arasına girüp pâdişâha
 Y. B.T. Y.T. Y. B.T. Ö.
anmağa kâdir degülem zirâ pâdişâhum ol kâfirlere gazab itmişdür.
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
Şimdi ana söz nice geçer ola 'asker-i İslâm gürûhân gürûh gelüp
 Z.T. Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
cemi'iyet-i kübra oldı. Pâdişâh bu 'askeri kaldurup ve varup ol
 Y.

melâ'inler ile tokuşmadukça olmaz" diyüp üç gün dahı bunlara cevr
 Z.T. Y. Z.T. Z.T. B.T. Y.T.
eyledi. (58 29a 9-17)
 Y.

Böyle olınacak cümle ruhbânlar ol civâna ta'zim ve ri'âyetler
 Z.T. Ö. Y.T.
eylediler ve ol adam ruhbânun birine tekrâr su'âl eyledi ki "Ol civâna
 Y. B.T. Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. Y.T.

bu mertebe ri'âyet eyledünüz. Sebebi nedür?" didi. (124 63a 15-17)
 Z.T. Y. Ö. Y. Y.

N.

Bu minvâl üzere alaylar tenbih olınup ve pâdişâh-ı 'âlem her
 Z.T. B.T. Ö.
birisini kaviyyü'l-kulûb idüp nasihatlar eyledi ve eyitdi kim "Göreyim
 Z.T. Y. B.T. Y. Y.
sizi hemân her birinüz kollu kolunuzda olup hemân her birinüz kendi
 N. Z.T. Z.T. Ö.
hasmunuza cevâb vieregörün. Söyle kim eger küffâr benüm üzerime dahı
 Y.T. Y. B.T. B.T. Ö.
yürüyüp benüm alayuma dest urup benümle ceng iderse dahı siz olmaya
 Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. B.T.
kim gedigünüzde ayrılıp alayı bozasız" diyü tekrâr tekrâr tenbih eyledi.
 Z.T. N. Y. Z.T. Z.T. Y.

(100 51a 11-17)

Bu kerre şâhzâde fermân idüp "Edrene'nün cânib-i erba'asına
 Z.T. Z.T. Y.T.
hendek kesilsün ve cânib-ı erba'anun halkını ürküdüp Edrene'nün içine
 Ö. Y. B.T. N. Z.T. Y.T.
alsunlar" diyü fermân etmeyle cânib-i erba'anun halkını ürküdüp ve
 Y. Z.T. Z.T. B.T.
"Kal'anun cânib-i erba'asına hendek kesilsün" diyü fermân itdükde -
 Y.T. Ö. Y. Z.T.
Allâhu ekber kebirâ - az zamân içinde adamlar üşürüp bir hendek
 B.T. Z.T. N.
kesdiler kim ta'bir mümkün degül ve etrâf ve eknâfun halkını ürküdüp
 Y. B.T. Ö. Y. B.T.
Edrene'nün içine koyup ve bunların zahiresine mukayyed olup zahireyi -
 Z.T. N.
Kemâhu Hakka-hâzır ve müheyyâ eylediler. (77 39b 18 -78 40a 8)
 B.T. Y.

Bu kerre Yanko mel'ûn eyitdi kim "Gerçek bu herif bize eyi dil
 Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Ö. Y.T.
oldı ammâ işi güci kendilerin öger" didükde Despot eydür "Bu herifde
 Y. B.T. Ö. N. Y. Z.T. Ö. Y. Y.T.
dahı çok söz vardur ve her söyledügi sözden alacak hissê vardur zirâ
 Ö. Y. B.T. Ö. Y. B.T.
mâdâm ki 'Osmanoglı'nun kapısı ve kapukulları biledür ana cevâb
 B.T. Ö. Y.
virmeğe müşkildür. Ben bu kadar söyleyi gördüm. Benüm sözlerime
 Ö. Y. Ö. Z.T. Y. Y.T.
kulak aşmadunuz ammâ benüm sözime henüz gelsenüz gerekdür. Bu
 Y. B.T. Y.T. Z.T. Y.
'Osmanoglı ne cazuidüğünü ben babamdan vasiyyet almışumdur" didükde
 N. Ö. Y.T. Y. Z.T.
Yanko mel'ûn eyitti kim "Ben 'Osmanoglı'nı her kanda ise bulup ve bir
 Ö. Y. B.T. Ö. B.T. B.T.
kerre tokuşuram. Hemân seyrâncı olunuz ve siz benüm ardumca gelün.
 Z.T. Y. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
'Osmanoglı her neye kâdir ise ko bana itsün. Bundan sonra anunla bir
 Ö. Y.T. Y. Y. Y.T. Y. Z.T.
kerre savaşmayınca olmaz" diyüp herkes çadırlarına tagılup ve ol gice
 Z.T. Y. Z.T.
geçüp yarındası ale's-sabah cümlesi yerlerinden kalkup der-bende togrı
 Z.T. Z.T. Z.T. Ö. Z.T. Z.T.
yürüdiler ammâ bu yana hünkâra haber oldu ki küffâr der-bende
 Y. B.T. Y.T. Y.T. Y. B.T. Ö. Y.T.
yürüdi. (38 18a 17- 39 18b 8)
 Y.

Bu taraftan Paşa'ya haber virdiler kim "Düzme Midye'ye geçdi"

Y.T. Y.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T. Y..
didüklerinde Paşa emr eyledi ki "Elbette ve elbette varup düzmeyi
 Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T. Z.T.
varup getisesiz ve olmaya kim düzmeyi kaçırasız" diyü 'azim tenbih
 Z.T. Y. B.T. B.T. N. Y. Z.T. Z.T.
ve te'kid eyledi ve kendi dahı ardına düşüp kovdı. (7036a 1-5)
 Y. B.T. Ö. B.T. Z.T. Y.

Bu tedârik üzere iken bir haber dahı geldi kim "Ne turursiñiz

Z.T. Ö. B.T. Y. B.T. Z.T. Y.
işte Düzme Agaç Denizine gelüp tagun öbür yanın cümle zabt eyledi"
 Z.T. Ö. Z.T. N. Z.T. Y.
didüklerinde yine paşalar pâdişâh katına dirülüp müşâvere eylediler
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T. Y.
ve her biri bir dürli söz söylediler ammâ pâdişâha bir adam göndürüp
 B.T. Ö. N. Y. B.T.
çağırmanı maslahat görüp Mahmud Paşa'yı gönderdiler. (68 35a 9-14)
 Z.T. N. Y.

Bu yana pâdişâh-ı 'âlem bu hâli görünce bir kez haykırup "Ne

Y.T. Z.T. Z.T.
turursiñiz?" diyince hemân dem taraf-be-taraf ceng-i harbiler çalınup ve
 Y. Z.T.
zurnalar feryâda başlayup ve borılar anırışup ve ziller sahn-ı meydâna

lerzeler bırakup ve kösler gümürdenmege ve yer yer sancaklar açılıp ve

bir kerre dahı gül-bânı çekilüp tasâfir-i İslâm düşmen üzerine yürüyüp -
 Z.T.

Allâhu ekber kebirâ - bir ceng turdı kim ol gün güneş kanun buharından

Ö. Y. B.T. Z.T. Ö.
kıpkırmızı togdı ve çok kimseler âhîret murâdına irüp şerbet-i şehâdeti
 Z.T. Y. B.T.

nuş idüp ve nicesi dünyevi murâdına vâsıl olup başlar kesüp kanlar

Z.T. Z.T. N.
saçdılar. (39 18b 16 - 40 19a 3)

Y.

Bu yanadan melâ'inler yetişüp Uzunkarıoğlu'[nı] dil-şikeste, pây-

Y.T. Ö. Z.T. N.
beste esir-i bend-i zencir eylediler ve bir 'arabaya bindürüp kıral-ı bed-
 Y. B.T.

fi'âle karşı götürürlerken birbirlerine eydürler. "Bre bu Türkün 'aklı

Z.T. Y.T. Y. B.T. Ö.
yogmuş, bir iki bin adam ile hiç böyle 'azametli 'askere karşı durulur
 Y. Z.T. Z.T. Z.T. Y.

mı ? İşte imdi böyle itdüğü için bogazı ele virdi” diyince küffâr-ı hâk-

Z.T. Z.T. Z.T. Y. Z.T.

sârün içlerinden bir bellücesi eyitdi kim “Kâski gelüp tutılmayadı, hâ

Ö. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.

gerçek ‘asker çokluğu birle ele girdi ammâ Kırısğân tâyifesinden ne

Z.T. Z.T. Y. B.T.

kadar yanagun ‘ömrine kondı, gördünüz mi kim leş leş üstine tayandı

Y.T. Y. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.

Hâzret-i ‘İsâ yardım ve Nâr-nur himmet eyledi kim bunun atı tekerlendi

Ö. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y.

yohsa at tekerlenmeyeydi görürdünüz bu size dahı ne işler geçüp ve

B.T. Ö. Y. Y. Ö. Y.T.

ne başlar kesüp dahı neler iderdi ve sonunda yine baş alup giderdi .

Z.T. B.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Sizün birinüzün zehresi yogdı kim ardından varup tutmak tursun belki

Ö. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

yanından geçe. Bizüm kırallarumuz Despot Jupanun sözlerini

Y.T. Y. Ö. N.

dinlemediler lâkin bu Türkler bize bir iş iderler kim işler benzemez

Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Y.T.

olsa gerek.” (35 16b 6-20)

Y.

Cümle bigler ve alay bigleri cümlesi divân turup pâdişâh dahı hâlli

Z.T. Ö. B.T.

hâlince cümlesinün hâtırın ele aldı ve menzil yerine gelüp sa^câdetle

Z.T. N. Y. B.T.

kondukda fermân eyledi cümle pašalar ve bigler eger Rumili ve eger

Z.T. Y.

Anatolı fi’l-cümle gelüp pâdişâhun önine zemin bus idüp turdukda

Z.T.

pâdişâh-ı ‘âlem baş kaldurup eyitdi kim “İşte imdi bigler, pašalar bilün

Ö. Z.T. Y. B.T. B.T. B.T. Ö. Ö. Y.

ve âgâh olun ki eger yine evvelki gibi muhanneslik idüp her kangınuz

B.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Z.T. Ö.

küffârdan yüz döndürürse bir dahı benüm gözüme görünmesün ve il ve

Y.T. Y. Z.T. Y. B.T.

memleketümde turmasun ve ammâ her kangınuz ki yüz aşardup

Y.T. Y. B.T. B.T. Ö. B.T. Z.T.

düşmana din-i mübin ugrına kılıc urup gazâ iderse ana dahı diledüğinden

Z.T. Y.

ziyâde ri^câyetler idüp mansıblarını âlâ ideyim” diyüp ve buna göre nice

Z.T. N. Y. Z.T.

nasihatlar idüp cümlesine hayr du^câlar eyledi ve eyitdi kim “Bu

Z.T. Y.T. Y. B.T. Y. B.T.

günden sonra ziyâdece takayyüd idüp yürüyelüm kim tagı aşup bir gün

Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T.

ol küffâr-ı hâk-sârun üzerine düşelüm” diyü fermân buyurdukda ertesi
Y.T. Y. Z.T.
gün cümle kalkup çekilüp Kamçı suyına erüp ve Nâdir derecesine indiler
Z.T. Z.T. Z.T. B.T. Y.T. Y.
ve ertesi gün varup Misivri dere sine inüp kondı.
B.T. Z.T. Z.T. Y.T. Z.T. Y.

(99 50b 10-100 51a 3)

Çün İstanbul kâfirleri bu hâli görüp ve teküre varup Tatarun bu
B.T. Ö.
denlü yagma kılup ve bu denlü tavarlar aldugını beyân eyleyüp didiler
Z.T. Y.
kim “Devletlü kıral Tatar ‘askeri Karamanoglı ilini şol denlü yagma
B.T. B.T. Ö. N. Z.T.
eylemişler kim belki ol il halkınun dış kurcalıyacak birşeyleri
Y. B.T.Z.T. N.
kalmamışdır” didüklerinde tekür melûl olup hayli hayıflandı ve eydür
Y. Z.T. Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T. Y.
kim “Ben umardum ki ‘Osmanoglına birkaç zamân cevâb yorılđa, andan
B.T. Ö. Y. B.T. Y.T. Z.T. Y.
sonra ben hareket idüp ‘Osmanoglınun elinden il ve memleketin alup ve
Z.T. Ö.
sonra Karamanoglını tımâr idüp işin bitürem ammâ çünki böyle oldı,
Z.T. N. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.
ogur olsun ikisi dahı dinümüz düşmenleridür. Her kangısı yok olursa
Y. Ö. B.T. Y. Ö. Y.
olsun iki taraftan da bize ni’metdür ve bu tedbirümüz şaşdı ise ben bir
Y. Y.T. B.T. Y.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö.
tedbir dahı ideyim ki ‘Osmanoglı neye ugradugını bilmesin” diyüp hâmuş
N. Z.T. Y. B.T. Ö. N. Y. Z.T.
oldı. (146a 20 – 15 6b 15)
Y.

Çünkim Pop Kassab bu ahvâli mülâhaza eyledükde cevâb virüp
B.T. Ö. Z.T. Z.T.
eyitdi kim “Şimdi benüm ogluma hükmüm geçmez. Ol ruhbânlar
Y. B.T. Z.T. Y.T. Ö. Y. Ö.
arasındadır. Ruhbanlara söyleyelüm, bir yere cem’ olup ve ogluma dahı
Y. Y.T. Y. Z.T. B.T. Y.T.
ahvâli bildürelüm ve cümlesinün ittifâk ile her nice ma^ekûl görürler ise
N. Y. B.T. Z.T. Z.T. Y.
eyle ola” didükde cümle ruhbânlarā haber olunup ve cümlesi bir yere
Y. Z.T.
gelüp ve bu ahvâl cümlesinün ma^elûmı oldukda bunların kimisi
Z.T. Ö.

“virilsün” didi ve kimisi “Virülmesün” diyü mücâdeleye düşdiler.

Y. Y. B.T. Ö. Y. Z.T.

Y.
(125 63b 10-16)

Despot ve kıral ve Yanko oturup “Nice idelüm ve ne işlevelüm

Z.T. Y. B.T.N. Y.

Türk bizi urmaya” dirler iken Yanko “Ya Türk bizüm nemüze kâdir

Ö. N. Y. Z.T. Ö. B.T. Ö. Y.T.

oldılar kim korkarsınız ?” diyüp lâf u güzâh eyledi ammâ kıral eyitti

Y. B.T. Y. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

kim “Sen yabana söyleme. Eger dünki gün Türk ‘askerine koman dise idi

B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. Y.T. Y. Y.

şimdi bizüm ikimüz bir yerde olmazdık. Ol Türk bizi tuz gibi yalardı.

Z.T. Ö. Y.T. Y. Ö. N. Z.T. Y.

Hani ol hâzır itdügin toplar ve tüfenkleri ne hoş atdurmadun ammâ eger

N. Z.T. Y. B.T.

top ve eger tüfenk kendi atılmaz, ana adam lazımdur. ‘Aceb sen de ol

Ö. Z.T. Y. Y.T. Ö. Y. Z.T. Ö.B.T.

demde başunu kangı delige sokmuş idün ?” diyüp âzâr iderken kapudan

Z.T. N. Y.T. Y. Z.T.

içerü kâfirler girüp “Kıralum müjde olsun, Türk bozıldı ve bir bigleri

B.T. Y. Ö. Y. B.T. Ö.

esir oldu.” didüklerinde kıral eyitti kim “Bir big yesir olmagla veya on’

Y. Z.T. Ö. Y. B.T.

big yesir olmagla ol Türk bozulmaz yabana söylersiniz. Bu ana gelince

Z.T. Ö. Y. B.T. Y. Z.T.

bize anların birkaç bigi esir oldu ammâ sakalı sağışınca Kırışgân

Y.T. Ö. Y. B.T. Z.T.

tâ’ifesini topraga düşürdiler. İşte şimdi de bir big tutmuşsınız ammâ

N. Y. Z.T. Z.T.B.T. N. Y. B.T.

Allâh bilür ne mikdâr Kırışgân tâ’ifesi zâyi’ olmuşdur. Hele getirün

Ö. Y. Ö. Y. B.T. Y.

görölüm.” diyüp Mahmud Big’i içerüye getürdiler. (49 23b 5-18)

Y. Z.T. N. Y.T. Y.

Despot-ı la‘in zebân depredüp eyitdi kim “Sizün cümlenüzün sözi

Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.

lâf u güzâfdur. Bu işün sonı böyle alacagın ben bilürdüm ve sizlere

Y. N. Ö. Y. B.T. Y.T.

def’ât ve kerrât söyledüm ammâ neyleyelüm sözümüz tutılmadı hattâ

Z.T. Y. B.T. Y. Ö. Y. B.T.

Yanko Jupan bizüm hâtırımıza urup “Türk senün güvegündür anun için

Ö. Z.T. Ö. Y. Z.T.

Türkün kılıcın salup bize korku virürsin” diyüp bizi tedbir eylemege

Z.T. Y.T. Y. N. Y.T.

Z.T.

komadı, anun -çün böyle oldu ve ben buna kâ'ilem yine bize Nâr-nur
Y. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Z.T. Y.T. Ö.
yardım eyledi kim dünyâ göziyle yine Belgrâd'ı gördük ammâ bu iş
Y. B.T. Z.T. Z.T. N. Y. B.T. Ö.
yine bizüm yanumuza kalmaz zirâ biz uyur ecderün kuyruğuna basduk.
Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
İşte göresiz ki yarın evvel-i bahâr oldukda ol Türk bu Belgrad'ı bizüm
Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Ö.
başumuza tar idüp ve kızlarımız ve ogullarımızı alup bizüm yaramuz
Z.T.
üzere yaralar ursa gerekdür. Hemân erkenden bunun tedârikini görmek
N. Y. Z.T. Z.T. Ö.
gerekdür ki zirâ bu Türk evvel bizden biraz bezerdi ammâ şimdi ol
Y. B.T. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö.
bizüm sakalumuzı sıdı. Asla bizi hesâba almaz. Hemân her ne idecek
N. Y. Z.T. N. Y. Z.T. Z.T.
iseñüz idün." didükde kıral-ı bed-fi'âle söz degdi ve eyitdi kim "Bunun
Y. Y. Z.T. Y.T. Ö. Y. B.T. Y. B.T.
olası budur ki etrâf ve eknâfa nâmeler yazup ve 'asker cem^c eyleyelüm
Ö. Y. B.T. Z.T. B.T. N. Y.
Türk bizüm üzerimize ne mikdâr 'askeri ile gelür görüp bize haber
Ö. Y.T. Z.T. Y. Z.T. Y.T.
virşünler. Eger olmaz ise nefir-i 'âmm iderüz ve Yanko'yı Belgrad'da
Y. B.T. Y. Y. B.T.
koyup biz varup Türk'i karşılaruz. Belki Nâr-nur bize yardım iderse
Z.T. Ö. Z.T. N. Y. B.T. Ö. Y.T. Y.
Türk'i bozar isek Yanko'yı dahı Belgrad'dançıkarup ve Türk'ün ardına
N. Y.
düşüp cümlesini kıraruz ve yürüyüp Edrene'yi alup Rumili'ni başdan
Z.T. N. Y. B.T. Z.T. Z.T. N.
başu zabt u rabt iderüz" didükde Yanko kıralun bu tedbirini tahsin idüp
Z.T. Y. Z.T. Ö. Z.T.
eyitdi kim "İşte kıralum iş böyle olur" didükde kıral yine Despot'a
Y. B.T. B.T. B.T. Ö. Z.T. Y. Z.T.
bakup "Sen ne dirsin?" didükde Despot eyitdi kim "Kıralum güzel
Z.T. Ö. N. Y. Z.T. Ö. Y. B.T. Ö. Z.T.
tedbir eyledün ammâ biz bu günden 'asker yazmaga iptidâ eylesek kaç
Y. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.
güne degin 'askerimiz hâzır olur, anı hesâb eyleye görelüm" didükde
Z.T. Ö. Y. N. Y. Z.T.
hesâb eylediler. (54 27a 12 - 55 27b 17)
Y.

"...durmaz Hemân erkenden sulhı kabul idüp bâzârı pekişdürmek
Y. Ö.
ma^ckûldur" diyü buyurdıklarında paşalar cümlesi bir yere gelüp ve elçiyi
Y. Z.T. Ö. Z.T. B.T. N.

dahı ol mahalle getürdiler ve eyittiler kim "Baka elçi hoş bu iş bizüm
 B.T. Y.T. Y. B.T. Y. B.T. B.T. B.TB.T. Ö.
boynumuza olsun kim senün istedüğün minvâl üzere pâdişâhı uyduralum
 Y. B.T. Z.T. N. Y.
ve barışduralum ammâ bizüm dahı bir teklifümüz vardır. Eger olursa
 B.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
olur ve illâ olmaz hiç savmıya eglenüp işünden kalma ve bizi dahı
 Y. B.T.Z.T. Y. Z.T. Y.T. Y. B.T. N. B.T.
işümüz geri koma zirâ gün gicelidür, Biz cümlemüz seferliyüz
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö. Y.
tedârikümüze mâni⁶olmaya" didüklerinde elçi "Buyurun murâdunuz
 Y.T. Y. Z.T. Z.Par. Y. Ö.
nedür?" didükde paşalar didiler kim "Eger sizün kırallurunuz eger
 Y. Z.T. Ö. Y. B.T. B.T.
Despot ve eger Yanko ve eger kiral kendi and içerlerse ne güzel ve
 Ö. Ö. Y. B.T. Y. B.T.
eger yemin itmege ırzları tahammül eylemez ise hemân vaktinüze hâzır
 B.T. Y.T. Ö. Y. Z.T. Y.T.
olun kim bu günden altmış beş güne degin Belgrad altında safâ-yi hâtır
 Y. B.T.
ile söyleşüp elbette bu iş bir yana döner. Eger bu yıl olmaz ise gelecek
 Z.T. Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T. Y.
yıl ve yine olmazsa bir dahı yıl bu kavga kıyâmete degin sürünür"
 Z.TB.TZ.T. Y. Z.T. Ö. Z.T. Y.
didüklerinde elçi dahı kırallara yemin ideceğini boynına alup Baltaoğlu
 Z.T.
Süleymân nâm kimesneyi elçilik gönderecek ve paşalar didi kim "Biz
 N. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.
varalum pâdişâha bolay ki bu minvâl üzre söz geçürüp bir iş göreydük"
 Y. Y.T. B.T. Z.T. N. Y.
diyerek ol aradan tagıldılar ve pâdişâh hazretlerine gelüp ahvâli bir bir
 Z.T. Y.T. Y. B.T. Y.T. Z.T. N. Z.T.
haber virdiler ve elçilik ile Baltaoğlu gidecegin pâdişâha bildürüp
 Y. B.T. Z.T.
pâdişâh dahı bu minvâl fermân idüp elçiler ve Baltaoğlu Ungurus tarafına
 Z.T. Ö. Y.T.
revâne alup gitdiler. (60 31a 1-19)
 Z.T. Y.

Edrene'ye haber olındı kim "Mahmud Paşa pâdişâh-ı 'âlem-penâh
 Y.T. Ö. Y. B.T. Ö.
hazretlerinden geldi" didüklerinde vüzerâ vükelâ ve â'yân-ı vilâyet
 Y.T. Y. Z.T. Ö.
Mahmud Paşa'yı istikbâl idüp huzur-ı şâhzâdeye getürdiler ve Mahmud
 N. Z.T. Y.T. Y. B.T.

Paşa pâdişâhun nâmelerin şâhzâde öninde kodukda fermân olunup kırâ'ât
 Z.T. Z.T.
olındı. (79 40b 16-20)
 Y.

Ertesi gün kalkup Maras suyını geçüp nasb-ı hiyâm idüp oturdı ve
 Z.T. Z.T. Y. B.T
oglına fermân eyledi kim "Tiz tur, bize zahire getir" diyüp gönderdi.
 Y.T. Y. B.T. Z.T. Y. Y.T. N. Y. Z.T. Y.

(93 47b 6-8)

Ez-in-câlib küffâr-ı hâk-sâr bir yerde karâr itmeyüp makhur ve
 Z.T. Ö.
münhezim, melül ve mahzun gice gündüz turmayup bir gün Parakin'e
 Z.T.
irişüp ve havf ve korku ile Morova suyını geçdiler ve dört yana
 B.T. Z.T. N. Y. B.T. Y.T.
câsuslar gönderdiler kim 'asker-i İslâm bunların ogrını kesmiş olmaya
 N. Y. B.T. Ö. N. Y.
diyü. (53 26b 5-9)
 Z.T.

Ez-in-câlib pâdişâh-ı 'âlem Turhan Big'e eyitdi kim "Baka
 Z.T. Ö. Y.T. Y. B.T. B.T.
Turhan işte bizüm pişmiş aşumuza sovak şu katup neyledün ise eyledün
 Ö. Z.T. Z.T. Y. Y.
'askerimüzi geri çekdürüp küffâr-ı hâk-sâra başlarını bağışlatdurdun.
 Z.T. Y.T. N. Y.
İşte bu gice küffâr fırsatı ganimet bilüp Şehirköy der-bendini geçer.
 Z.T. Z.T. Ö. Z.T. N. Y.
Buna tedbirün nedür?" didükde Turhan eyitdi kim "Pâdişâhum cenâbun
 Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T. B.T. Ö.
burada sa'âdetle zevkünüzde olup oturun. Biz pâdişâhun kullarıyuz. Emr
 Y.T. Z.T. Z.T. Y. Ö. Y.
eyle varalum ol düşmene bir kılıc uralım ki anlardan bir cân
 Y. Y. Y.T. N. Y. B.T. Ö.
kurtılmasun" didükde pâdişâh fermân eyledi kim ne kadar bigler ve
 Y. Z.T. Ö. Y. B.T.
ehl-i timar var ise cümle gide ve İbrâhim Paşa oğlu Mahmud Big ve
 Ö. Ö. Y. B.T.
Hasan Paşa ve Turhan Big cümlesi kalkup küffâr-ı hâk-sârın ardına
 Ö. Ö. Z.T. Y.T.
düşüp giderler. (47 22b 8-18)
 Z.T. Y.

Fazlullah Efendi'yi pâdişâh katına da'vet kıldılar ve Fazlullah

N. Y.T. Y. B.T

Efendi gelüp zemin bus idüp hizmet makâmında mukim oldukda emr
Z.T.

eyledi kim "Kudât efediler[e] fermânlar yazıla kim her birinüz taht-ı

Y. B.T. Y.T. Ö. Y. B.T. Ö.

kazanuzda 'ulûfeci yazup 'ale'l-'acele Sofya şehrine gönderesiz" diyü

Z.T. Z.T. Y.T. Y. Z.T.

ve "Şâhin Big ile ikinüz ilerü turup gelen 'askeri hoş görün, bir

B.T. Ö. Z.T. N. Y.

kimesneyi koman. Hoş şimdiki hâlde cümle müslümânlar üzerine bu

N. Y. B.T. Z.T. Y.T.

sefer farz olmışdur. Bizüm üzerimize dahı hevâyicin ve 'ulufelerin

Ö. Y. Y.T. B.T

virnek borç oldu zirâ murâdum budur ki ulufeciler dahı bir alay olup

Ö. Y. B.T. Ö. Y. Ö. B.T. Z.T.

'arab saçı gibi karışık olmaya. Hep cümlesini siz bir hoşça düzesiz ve

Z.T. Y. N. Ö. Z.T. Y. B.T.

'Ömer kethüdâyile Bıçakçı Re'is gelsün ve bu işi anlar dahı bilsün"

Ö. Y. B.T. N. Ö. B.T. Y.

diyü buyurdukda ikisini dahı hâzır idüp ve pâdişâh bunlara hil'atler

Z.T. Z.T. B.T. Ö. Y.T. N.

geydürdi. (27 12b 8-19)

Y.

Gayet müte'ellim ve derd-nâk oldılar ve dahı Uzunkarıoğlu Hızır

Z.T. Y. B.T. B.T.

Big didi kim "Baka kıralum, siz benüm bu cevâblarumdan asla hazz

Ö. Y. B.T. B.T. B.T. Ö. Y.T. Z.T.

eylemedünüz ammâ bir gün ola ki benüm bu sözlerime göre hareket

Y. B.T. Z.T. B.T.

itmedüğünüze pişmân olup başlarunuzu taşlar ile dögesiz zirâ sizde bu

Z.T. N. Z.T. Y. B.T. Y.T.

âl-i 'Osmanoğluna cevâb virecek adam yokdur. Hele benüm anladugum

Ö. Y. B.T. Ö.

böyledür. Siz nice bilürsenüz eyle eyleyün" diyüp hâmuş oldu ve taşra

Y. Ö. Z.T. Y. Z.T. Y. Z.T. Y. B.T. Z.T.

çıkardılar. (38 18a 11-17)

Y.

Günlerde bir gün pâdişâh hocaya Mahmud'un ahvâlinden su'âl

Z.T.

idicek hoca cevâb virüp eydür kim "Pâdişâhum, Mahmud henüz oldu

Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T. B.T. Ö. Z.T. Y.

ve eyle anlaram ki şimdi ana mânend var ise de azdur" diyicek pâdişâh-

B.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö. Y. Y. Z.T.

1 'âlem-penâh hazretleri fermân idüp buyurdu kim "Cümle 'ulemâ
 Ö. Z.T. Y. B.T.
efendiler der-i devlet-i medâra gelsünler kim bir imtihân idecek kulum
 Ö. Y.T. Y. B.T. Ö.
vardur" diyü buyurulmagın ber-müceb-i [emr-i] sultân 'ulemâ-yı 'izâm
 Y. Z.T.
serây-ı şâha cem' olup ol gün 'azim ziyâfetler olup ve cümlesine
 Z.T. Z.T. Z.T. B.T. Y.T.
hil'atlar virilüp meger ol zamânun ihtiyârı olup kâdî'askeri olan
 Y. B.T.
kimesneye Ali Efendi dirler bir fâzıl kimesne imiş, ol dahı divân-ı
 Y.T. N. Y. Y. Ö. B.T.
şâha gelürken nazar idüp gördi kim Kapucıbaşı Mahmud'ı alup huzur-ı
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. N. Z.T.
hümâyuna getirür lâkin Mahmud'un başında bir kara yelken var.
 Y.T. Y. B.T. Y.T. Ö. Y.
 (127 64b 5-15)

Hattâ bir gün İstanbul'a erişüp selâmet ile tekür katına gelüp,
 B.T. Z.T. Z.T. Z.T.
gördüğü vâkı'ayı teküre bir bir söyledi ve tekür eyitti kim "Ogul ya âl-
 N. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. B.T.B.T
i 'Osmanun biglerinden bir kimesne sanâ yâr olmadı mı veyahud il ve
 Ö. Y.T. Y. B.T.
memleket sana dönmedi mi?" didükde düzme eyitdi "Bana asla bir adam
 Ö. Y.T. Y. Z.T. Ö. Y. Y.T. Z.T. Ö.
töpmadı ve beni asla adam yerine komadılar ve eyle anlaram ki beni
 Y.B.T. N. Z.T. Y. B.T.Z.T. Y.
sıyd itmek kasdıyla belki Edrene kapusına degin gelürler ve belki
 Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T.
İstanbul'a dahı el korlar. Hemân olan oldu. Şimdi bu şehrün tedârikini
 Y.T. Z.T. Y. Z.T. Ö. Y. Z.T. N.
göresiz" didükde tekürün cân başına sıçrayup kendi derdine düşdi.
 Y. Z.T. Z.T. Y.
 (70 36a 6-13)

Hattâ Edrene şehrine bir konak yer kaldukda şâhzâdeye haber oldu
 B.T. Z.T. Y.T. Ö. Y.
ki "Baban Sultân Murâd Hân hazretleri geldi" didüklerinde şâhzâde
 B.T. Ö. Ö. Y. Z.T.
fermân idüp cümle bigler ve paşalar 'ulema ve sulehâ cemi'en pâdişâh-ı
 Z.T. Ö. Ö.
'âlem-penâh hazretlerini istikbâl idüp yollar üzerine pây-endâzlar
döşeyüp adımı başına kurbânlar kesüp i'zâz u ikrâm ile pâdişâhı istikbâl
 Z.T. Z.T. Z.T. N.

eylediler ve pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri her birine hâlli hâlince

Y. B.T. Ö.

iltifâtlar idüp bu zevk şevkle Edrene şehrine gelüp dâhil oldu ve

Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.

biglerün her birisi odalarına gittiler. (88 45a 6-14)

Ö. Y.T. Y.

Hattâ pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri merhamet idüp

B.T. Ö. Z.T.

Karamanoglunun suçunu ‘avf idüp bağışladı ve Karamanogluna ilini

N. Z.T. Y. B.T.

tekrâr virüp ve pâdişâh ‘asker-i İslâm ile dönüp gelüp Bursa şehrinde

birkaç gün [kalup] oradan kalkup Mihalic Ovası’na gelüp kondılar ve

Z.T. Y.T. Z.T. Y. B.T.

pâdişâh emr idüp yeniçeri agası Hızır Aga’yı vesâir bigleri sem‘ine cem‘

Ö.

idüp her birisine hâlli hâlince iltifâtlar idüp ve libâslar geydürüp ve

Z.T. B.T.

bunlara eyitdi kim “Bakın bigler, paşalar bu ana gelince pâdişâhunuz

Y.T. Y. B.T. Y. Ö. Ö. Z.T. Ö.

ben idim, ba‘de‘l-yevm pâdişâhunuz oğlumdur. İmdi göreyim sizi nice

Y. Z.T. Ö. Y. Z.T. Y. N. Z.T.

geçünürsünüz ve nice tedbir idüp her işe nice çalınursünüz göreyim

Y. B.T. Z.T. Y.T. Z.T. Y. Y.

sizi” didi. (66 34a 19 – 67 34b 6)

N. Y.

N.

Hele muhassıl-ı kelâm Şumlı kal‘asını küffar zabt rabt idüp

B.T. Z.T. Z.T.

Yanko Jupan didükleri mefûn şapkasını geçirü giyüp kıralun katına

Ö. Z.T. Z.T.

geldi ve eyitdi kim “İşte kıralum, kal‘a böyle alınur yohsa laklaka ile

Y B.T. Y. B.T. Z.T. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Z.T.

adama kal‘a virmezler” diyüp vâfir lâf [u] güzâf eyledi. (94 48a 16-19)

Y.T. N. Y. Z.T. Z.T. Y.

Hemân bu ahvâli işitükdü derunundan Cenâb-ı Hakk’a şükrler

Z.T. Z.T.

idüp cevâb viridi ki “Siz bilürsünüz ben cümle ululara müti im” didükde

Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö. Y.T. Y. Z.T.

keşişlerin ba‘zısı “Virilsün” didi ve ba‘zısı “Virülmesün” didükde

Ö. Y. Y. B.T. Y. Z.T.

İçlerinden birisi eydür, "Gelün virilsün diyenler başka ayrılın ve
 Ö. Y. Ö. Z.T. Y. B.T.
virmemüz diyenler dahı başka ayrılın. Görelüm kangı fırka gâlib olursa
 Ö. B.T. Z.T. Y. Y. Ö. Y.
ana göre hareket idelüm." didükde cümlesi bu söze müti ve münkâd olup
 Z.T. Y. Z.T.
ve iki bölük oldılar ve mâ-beynlerinde kur'a saldılar.
 B.T. Y. B.T. Y.T. Y.
 (125 63b 19 – 126 64a 5)

Hemân emr idüp iki müte^eazzım gemilerün yaragını görüp ve içine
 Z.T.
tüfengciler toldurup ve eyitdi kim "Göreyim sizi Nâr-nura nice hizmet
 Z.T. B.T. Y. B.T. Y. N. Y.T. Z.T.
idersiñiz. Eger 'Osmanoglını diri tutup getirürsenüz veyâ başını
 Y. B.T. N. Z.T. Y. B.T. N.
getirürsenüz veya beri yakaya koyvirmeyüp kaçırursanız, Rumili'nün
 Y. B.T. Z.T. Y.
nısfını kıraldan size dilek idüp alıvireyin" diyü nice herzeler yedi ve ol
 N. Y.T. Y.T. Z.T. Y. Z.T. N. Y. B.T.
iki müteazzım gemiler yaragın görüp bir gün yelken açup ve dümen
 Ö. Z.T.
tutup inân-ı kestiği yed-i rüzgâra teslim idüp pâdişâhı geçirmemek
 Z.T. Z.T.
kasdıyla deryâ yüzine açıldılar. (85 43b 15 – 86 44a 1)
 Z.T. Y.T. Y.

Hemân pâdişâh-ı 'âlem yüzini Hak dergâhına tutup münâcât eyledi
 Z.T. Ö. Z.T. Y.
ve gönünden şöyle tasavvur eyledi kim "Yeniçeri ile 'azâb kullarım
 B.T. Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö.
pâyidâr olursa -in-sâ-Allâh - bu düşmen münhezim olur. İn-sâ-Allâh bu
 Y. B.T. Ö. Y. B.T.
iş tamâm oldukda bu biglerün haklarından gelüp kimin öldüreyim ve
 Z.T. Z.T. N. Y. B.T.
kimin süreyim" diyerek karâr eyledi. (42 50a 17 – 43 20b 1)
 N. Y. Z.T. Y.

Kaçan kim Karaca Big gördi kim eyâletinden ana dermân yokdur,
 B.T. Ö. Y. B.T. Y.T. Y.T. Ö. Y.
hemân şir-i arslan gibi gerindi ve sündi ve vücûdını yokdan var iden
 Z.T. Z.T. Y. B.T. Y. B.T.
Perverd-gâre ısmarlayup "Niyyetü'l-gazâ, kasd-ı kâfir" diyüp yüzünü
 Z.T. Z.T.
dergâh-ı hakka dönüp eyitdi "Alihâ, Kerimâ, Rahimâ, Perverdigârâ sen
 Z.T. Y. B.T. B.T. B.T. B.T. Ö.

külli şey'e kâdirsin. Bize eyâletümüzden yardım yok. Fırsat ve nusret
 Y.T. Y. Y.T. Y.T. Ö. Y. Ö.
senündür. Yâ Rabb bana evvel gaza ve sonra şehâdet müyesser eyle kim
 Y. Ö. Y.T. Z.T. N.B.T. Z.T. N. Y. B.T.
ben pâdişâhun katında durup yüzüne bakacak gözüm kalmadı" diyüp bir
 Ö. Y. Z.T.
kerre gülbangı Allâh Allâh diyüp ve polat topuzı eline alup Tomaş Jupan
 Z.T.
didükleri mel'ûnun alayına nice yürüdi ise, yâ bir aç kurddur kim bir
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Y. B.T.
süri koyuna girer veyâhud bir pâre âteşdür kim kurı kamışlığa ugradı.
 Y.T. Y. B.T. Y. B.T. Y.T. Y.
 (109 55b 18 – 110 56a 5)

Kıral eyitdi "Bu geliş ne gelişdür yohsa seni ilan mı kovdı?"
 Ö. Y. Ö. Z.T. Y. B.T. N. Ö. Y.
didükde Çirne Mihâl dahı 'asker-i İslâm'un geldüklerini beyân idüp
 Z.T. Ö. B.T. Z.T.
eyitdi" Kıralum, Türk bir alay düzüp gelür kim ben bu çağa gelince dahı
 Y. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Z.T.
böyle bir alay görmüş degülem. Ancak kıralum ben bir şey fikirlendüm,
 N. Y. B.T. B.T. Ö. N. Y.
söyleyeyim, eger ma'kûl ise görün" diyüp fikirlendüğü tedbiri söyleyüp
 Y. Z.T. Y. Y. Z.T. Z.T.
didü kim "Hemân kıralum, siz ve biz cümlemüz bu aradan kalkup
 Y. B.T. Z.T. B.T. Ö. Z.T.
ardumuza gidelüm. 'Osmanoglu yeniçerisini ve yayasını ve 'azâbını
 Y.T. Y. Ö.
bıragup gelmege kâdir degüldür ve gelür ise dahı bize uramaz. Ol vakt
 Y.T. Y. B.T. Y. B.T. Y.T. Y. Z.T.
biz cümlemüz dönüp ol Türkleri uralım. Umarım ki bir iş başarup Türk'i
 Ö. Z.T. N. Y. Y. B.T. Z.T. N.
boza idük ve illâ Türk'ün bu tertib üzere yürüyüp gelen alaylarına dünyâ
 Y. B.T.
tolısı er olsa yine cevâb virmesi müşkildir." didükde Yanko Jupan hınzır
 Ö. Y. Z.T. Ö. Y. Z.T. Ö.
iki dizi üzere yine gelüp eyitdi kim "Bu ne sözdür kim sen söylersin.
 Z.T. Y. B.T. Ö.B.T. Y. B.T. Ö. Y
Ya bu ne mümkündür ki biz 'askerimizi çeküp geri gitmek. Beli cümle
 B.T. Ö.Z.T. Y. B.T. Ö. B.T.
'asker bir söz ile geri giderler ammâ bir dahı ardına dönüp Türk ile
 Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T.
ceng ider mi ve ceng itdüğü takdirce Türk'ün burnı büyür. Artık bir
 Y. B.T. Z.T. Y. Z.T.
vechile bozılması mümkün olmaz. Hemân olası budur ki bu sâ'at
 Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T.

atlanup ve Türk'e karşı varup anun ol 'azametli alaylarını birbirine katup

Z.T.

Z.T.

ve yüz virmeyüp uralım kılıç tâ kim Türk neye ugradığını bilmesün.

B.T. Z.T. Y. N. B.T. Ö. N. Y.

Ben bu Türk'ün burnını kırmışam ve gene kıraram" didükde kıral-ı bed-

Ö. N. Y. B.T. Z.T. Y. Z.T.

fi'âl emr idüp cümle banlarına ve herseklerine birer tolu virüp ve eyitti

Ö. Z.T. B.T. Y.

kim "Olacak oldı. Hemân şimden gerü bize de lâzım olan budur,

B.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Y.

alaylarımızı düzelüm" didükde Yanko Jupan atın der-meyân idüp alay

N. Y. Z.T. Ö. Z.T.

tenbih idüp eyitdi kim "Dinle imdi kıralum. Şöyle gerekdür kim sen

Z.T. Y. B.T. Y. Z.T. Ö. Ö. Y. B.T. Ö.

hemân tumturakunla binüp ve asla savılmayasın ayak ayak yürüyüp

Z.T. B.T. Z.T. Y. Z.T.

'acele eylemeyesin. Hemân göreyim seni taban pekligi idesin. Öyle

Y. Z.T. Y. N. Y. Z.T.

umaram ki biz bu Türk'i bozup ve 'akabince varup Edrene'yi dahı alup

Y. B.T. Ö. Z.T.

zabt iderüz" diyü nice nice sözler söyledükden sonra alay düzmege

Y. Z.T. Y.T.

başladı ve eyitdi kim "Kıralun sol yanına Çirne Mihal tursun ve

Y. B.T. Y. B.T. Y.T. Ö. Y. B.T.

anun yanına Drakul Jupan turup yürüsün ve Şâkilât Ban ve Tomaş Ban

Y.T. Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.

anlarla yürüsün" diyüp kıralun sol cânibini bu takrible düzdi ve kıralun

Z.T. Y. Z.T. N. Z.T. Y. B.T.

sag yanında Yanko yürüyecek oldı ve Boya Ban ve Na Ban ve

Y.T. Ö. Y. B.T.

Mirjupane Ban sag kolda ta'eyin olındı ve dahı şöyle ta'eyin eyledi kim

Ö. Y.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Y. B.T.

"Radul Jupan puşu yerini alsun ve Puskoban alayı dip alay olsun"

Ö. N. Y. B.T. Ö. Y.

diyüp tenbih idüp ve bundan ma'adâ "Arabalarımızı bir yere çatup içine

Z.T. Z.T. B.T. Z.T.

topumuzu ve tüfengimüzi toldurup hâzır ve müheyyâ idüp ve biz Türk'ün

Z.T. B.T. Ö.

üzerine varalum. Eger Türk'i bozarsak ne güzel ve eger Türk gâlib

Y.T. Y. B.T. N. Y. Y. B.T. B.T. Ö.

olacak olursa gelüp 'arabalarımıza girüp turalım. Eger Türk üzerimize

Y. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.T.

gelecek olursa ururuz topı tüfengi. Şöyle kim dünyâyı Türklerün başına

Y. Y. N. B.T. N. Y.T.

tar idelüm" diyüp âlâyalarını bu resme düzüp hâzır ve müheyyâ eylediler.

Y. Z.T. Z.T. Y.

Kıral-ı bed-fi^âl dahı "Getür görelüm" didükde Hâdım Balaban'ı
Y Y N.

Z.T.

kıralun karşısına getürürler ve ol demde yine Hâdım ke'l-evvel
Y.T. Y. B.T.

söyleyüp cümle kıralar ve banlar ve hersekler Hâdım Balaban'un
sözlerine kulak dutup dinledüklerinde kıral-ı bed-fi^âl mel^âûn baş
Z.T.

kaldurup Despot'un yüzine bakup "Sen bir umur-dide koca kişisin. Ne
Z.T. Ö. Y. N.
dirsin, nice itmek gerekdür?" didükde Despot la^âin baş açup eydür kim
Y. Z.T. Y. Z.T. Ö. Z.T. Y. B.T.

"Benüm bil düğüm ve anladugum budur kim erlik olursa ancak olur
Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T. Y.
bundan öteye geçmek ma^âkûl degüldür. Hemân maslahat oldur kim
Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T.
ardumuza dönüp vakt-ı zamâniyla vilâyetümüze gidelüm zirâ şimdi kış
Z.T. Z.T. Y.T. Y. B.T. Z.T.
günüdür. Bu illerün kışı katı yaramaz olur. Böyle anlarum ki eger
Y. Ö. Z.T. Y. Z.T. Y. B.T.

pâdişâh bizi karşılayup ve bu der-bendleri kesecek olursa biz cümlemüz
Ö. Z.T. B.T. Y. Ö. Ö.
bu kırlarun içinde elsüz ve ayaksuz kötürüm olup kaluruz. Hemân olası
Y.T. Z.T. Z.T. Y. Z.T. Ö.
geri dönmekdür." didükde Yanko Jupan didükleri la^âin eytdi kim "Beli
Y. Z.T. Ö. Y. B.T.
'Osmanoglı senün damadun olmagla anun kılıcın salup ortaya söz
Z.T. Z.T. Y.T.

bıragsursın ammâ kıssa öyle degüldür. Ya çünki geriye dönecek idünüz,
Y. B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Y.T. Y.
evvel niçün bu tedbiri kullanup hesâb itmedünüz? Yâ şimdi biz geriye
Z.T. Z.T. N. Z.T. Y. B.T. Z.T.
dönmek ile bir iş mi görmüş oluruz veyâ 'Osmanoglından intikâm mı
Z.T. N. Y. B.T. Y.T. N.
almış oluruz? Gelüp anun il ve memleketini çiyneyüp bu kadar
Y. Z.T. Z.T.

vilâyetini harâb eyledük. Biz şimdi geri döndüğümüz birle eger
N. Y. Z.T. B.T.
'Osmanoglı bizüm üzerümüze gelmeyecek ise dahı bu hâli görince
Ö. Y.T. Y. B.T. Z.T.

ardumuza düşer ve 'askerümüzün dahı dimâgına vatan ârzusu gelüp ve
Y.T. Y. B.T.
hayfe düşüp ikisi bir yerde kalmayup giderler. Sonra biz 'Osmanoglını
Z.T. Z.T. Y. Z.T. Ö.

karşıluyup 'askersüz nice cevâb virürüz ? İmdi olası budur ki şimden

Z.T. Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

sonra gelmiş olduk. Ardumuza dönmeyüp eger bizi karşılamaz ise

Z.T. Y. Z.T. B.T. N. Y.

Endrine'ye dek varalum Bir kez savaşıruz, yâ taht ola yâ baht ve eger

Z.T. Y. Z.T. Y. Ö. Y. Ö. B.T. B.T.

siz dönersenüz ben dönmem" diyüp hâmuş oldu. (22 10a 1 – 23 10b 4)

Ö. Y. Ö. Y. Z.T. Y.

Kıral-ı bed-fi'âl geldükde varup kıralun öninde baş açup ahvâli bir

Z.T. Z.T. Z.T. N.

bir 'ayân eyledi ve didi kim "Kıralum eger dilersen Hâdım Balaban'ı

Z.T. Y. B.T. Y. B.T. Ö. B.T. Y. N.

huzurına getüreyim. (21 9b 19 – 22 10a 1)

Y.T. Y.

N.

Mahmud Big cevâb virüp didi kim "Ben İbrâhim Paşa oğlu

Ö. Z.T. Y. B.T. Ö.

Mahmud Big'em Benüm karındaşum hâlâ sadr-ı a'zam Halil Paşa'dur"

Y. Ö. Z.T. Y.

didükde Despot emr'idüp fi'l-hâl Mahmud Big'e bir egerli at getirüp big

Z.T. Z.T.

içün başka çadır kurdurup ve yigirmi nefer hizmetkâr ve cümle

levâzımatın görüp ve Mahmud Big'i zikr olınan ata bindürüp ve çadırına

Z.T. B.T. Z.T. B.T.

gelüp Despot dahı Big ile ma'ân haymaya inüp oturdılar ve Despot

Z.T. Z.T. Y. B.T.

Mahmud Big'ün hâl ve hatırın su'al idüp. "Hâtırcığını hoş tut Ben seni

Z.T. N. Y. Ö. N.

yakın zamânda kavm kabilene ulaşıdururam. Siz büyük adamlarsınız her

Z.T. Y.T. Y. Ö. Y.

kanda varsanuz sizün yerinüz bellidür ve ben senün babandan çok

Y.T. Y. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T.

iyilikler görmişem. Ben de dinümce iyiligi unudur adam degülem"

N. Y. Ö. B.T. Z.T. Y.

diyüp Despot Jupan mel'ûn tilki gibi çok yaltaklandı ve eyitti kim

Z.T. Ö. Z.T. Z.T. Y. B.T. Y. B.T.

"Benüm oğlum sen sakın sanma kim bu Kırisgân tâ'ifesi bozıldı. Oğul

Ö. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.

bunlar bozılmak degül zerre kadar korkuları yokdur ammâ dün gün ben

Ö. Y. B.T. Z.T. Ö.

durmayıp anlara korku virürem anun içündür bunların dönüp gitmesi

Z.T. Y.T. Y. Y. Ö.

yohsa bunlara ne Filibe tayanurđı ve ne Edrene tayanur ve ne Bursa
 B.T. Y.T. B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Ö. .
tayanurđı ammâ hele ne hâl ise ben bunlara sözümi kesdürüp
 Y. B.T. Z.T. Ö. Z.T.
dönderdüm zirâ âl-i ‘Osmandan çok iyilikler görmüşüzdür’ diyüp
 Y. B.T. Y.T. N. Z.T. Z.T.
bunun emsâli nice yüz bin lâf urdı zirâ dinsüzün murâdı var idi.
 Z.T. N. Y. B.T. Ö. Y.

(50 24a 2-19)

Ol adam bu ahvâli göricek zerâfetle ruhbânun birine bu ahvâli
 Ö. Z.T. Z.T. Y.T. N.
su’âl eyledi ve ol keşiş cevâb virüp didi kim “Bizüm her sene
 Y. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.
tamâmında ‘âdetümüz budur ki cümle ruhbânlar bir yere gelüp ve kütüb-
 Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T. B.T.
i İncil’den birer müşkil mes’ele intihâb iderüz ve birbirümüze havâle
 N. Y. B.T. Y.T.
iderüz ve her kim ol müşkilâtı hall iderse cümlemüzün mâ-beyninde anı
 Y. B.T. Ö. N. Y.
ulu ruhbân bilüp ve ana ta‘zim iderse işte bu cem‘iyyetün aslı budur”
 Z.T. B.T. Z.T. Y. Z.T. Ö. Y.
deyicek ol adam “Pek ma‘kûl” diyüp bir köşede kendüyi pinhân idüp ve
 Z.T. Ö. Y. Z.T. Z.T. B.T.
ol keşişlerün musâhabetine kulak tutdı. (124 63a 6-13)
 Y.T. Y.

Ol dem pâdişâh-ı ‘âlem bunların her birisine hil‘atler ilbâs idüp ve
 Z.T. Ö. Z.T. B.T.
hâl hâtırlarını su’âl eyledi ve didi kim “Yarın ceng-ı sultânıdır.
 N. Y. B.T. Y. B.T. Ö. Y.
Göreyim siz nice deprenürsifiiz” ve her biri tekrâr yüz yere urup
 Y. N. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
“Emr pâdişâhundur. Her birimiz pâre pâre olunca savaş iderüz” diyüp
 Ö. Y. Ö. Z.T. Y. Z.T.
taşra çıkdılar. (42 50a 4-8)
 Z.T. Y.

Ol dem Paşa eyitdi kim “Pâdişâhum eger şimdi biz alayımız ile
 Z.T. Ö. Y. B.T. B.T. B.T. Z.T. Ö.
bu arabaları urup ve cânib-i erba‘âdan yürüyüp feth idersek ‘arabaların
 Z.T. Y.
cümlesi yagma olınmak görünür. Hemân olası budur ki varup alargadan
 Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T.
muhâsara idüp oturalum, Küffâr ‘arabaları kendileri virürler Eger
 Z.T. Y. Ö. N. Ö. Y. B.T.

ma^ekûl ise böyle idelüm” didükde pâdişâh-ı ‘âlem Paşa’ya hayr du^eâ idüp

Y. Z.T. Y. Z.T. Ö. Y.T. Z.T.

buyurdu kim “Güzel tedbir eyledün ki pâdişâha armagan gerekdür ki

Y. B.T. Z.T. Z.T. B.T. Y.T. Ö. Y. B.T.

zirâ biz bu gazâyı oğlum pâdişâhun niyyetine eylemiş idük. İmdi şimdi

B.T. Ö. N. Z.T. Y. B.T. Z.T.

ana biraz hedâyâ lâzımdur ki anun gönli şâd ola” diyüp Paşa’nun bu

Y.T. Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T.

sözini ma^ekûl gördi ve mukaddema yürümiş tenbih olmuş iken

N. Y. B.T. Z.T.

arabalardan alarga turup muhâsara tenbih olındı ve bu tedbir ile ‘asker-

Ö. Y. B.T.

i İslâm alay alay ve bölük bölük fevc fevc ve mec mevc çekilüp kaçan

Z.T. B.T.

kim küffâr-ı hâk-sâr bu heybeti gördiler, nice ideceklerin bilmediler.

Ö. N. Y. N. Y.

(117 59b 16 – 118 60a 6)

Pâdişâh-ı ‘âlem bu Hâcî ‘İsâ’yı bilür idi lâkin bilmezlenüp su’âl

Ö. N. Y. B.T. Z.T.

eyledi “Bu yigit nedür ve kolı niçün boynına asılıpdur?” didüklerinde

Y. Ö. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.T. Y. Z.T.

cevâb virüp didiler kim “Bu yigit Hasan Big oğlu ile ma^eân olup Yanko

Z.T. Y. B.T.

ile tokışduklarında ancak bu yigit halâs bulmuşdur ve ol zamân

Z.T. Z.T. Ö. Y. B.T. Z.T.

Yaralanmışdur, bir yarâr kulundur ve Hâcî ‘İsâ didükleri işte bu

Y. Y. B.T. Ö. Z.T.

yigitdür” didüklerinde pâdişâh emr idüp kaftân geyürdiler ve in^eâm ü

Y. Z.T. Z.T. N. Y. B.T.

ihsân idüp pâdişâh ana lutf ile mu^eâmele idüp “Var imdi ‘askerini düz”

Z.T. Z.T. Y. Z.T. N. Y.

didüklerinde Hâcî ‘İsâ taşra çıkup kapusını [düzme]ye] başladı.

Z.T. Ö. Z.T. Y.T. Y.

Pâdişâh-ı ‘âlem dahı bile yürüdi ammâ Şâhin Paşa pâdişâha du^eâ

Ö. B.T. B.T. Y. B.T. Ö.

idüp eyitdi kim “Pâdişâhum cenâbunuz güzel buyurdunuz kim bu

Z.T. Y. B.T. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.

arabalarda olan küffârı ururuz lâkin ben kulunun bir sözi var. Eger

N. Y. B.T. Ö. Y. B.T.

pâdişâhum icâzet buyurursa, söyleyeyim” didükde pâdişâh-ı ‘âlem dahı

Ö. Y. Y. Z.T. Ö. B.T.

izin virüp “Söyle” didi. (117 59b 12-16)

Z.T. Y. Y.

Pâdişâh-ı 'âlem ve paşa dahı 'asker-i İslâmun cübüşini görüp
Z.T.

pâdişâh eyitdi kim "Baka paşalar bigler Hakk sübhane ve te'âlâ

Ö. Y. B.T. B.T. B.T. B.T.

hazretleri cümlenüzi mansur muzaffer ide lâkin bilün ve âgâh olun ki

Ö. N. Y. B.T. Y. B.T. Y. B.T.

bu gazâdan her kangınuz yüz çevirürsenüz hemân kendini ölmüş bilsün

Y.T. Ö. Y. Z.T. N. Z.T. Y.

ammâ her kim yüz agardup din 'aşkına gazâ iderse anlarun dahı

BT. Ö. Z.T. Z.T. Y.

ri'âyetini ben bilürem ve her kim Yanko didükleri kâfirün başını

N. Ö. Y. B.T. Ö. N.

veyâhud döge döge bağlayup götürürse gönlinden geçen mansıb anun

B.T. Z.T. Z.T. Y. Ö.

olsun ve bindüğüm at anun olsun. Hâ göreyim sizi erlik ve bahâdırlık

Y. B.T. Ö. Y. B.T. Y. N.

günüdür. Muhanneslikdan kimse behremend olmamışdur" diyü her birine

Y. Y.T. Ö. Y.

mümkün olduğu mertebe va'dler ve nasihatlar iderek Harâmi deresi nâm

Z.T.

mahalle gelüp nüzul itdiler ve ol gice dört yana karavullar çıkup anda

Z.T. Y. B.T. Z.T. Z.T. Z.T.

karâr eylediler. (102 52a 6-16)

Y.

"Pâdişâhumuz sag olsun. İşte şol varacagunuz der-bendün öte

Ö. Y. Z.T.

yüzindedür ve 'askerinden su'âl idersenüz kapıkulı kim yeniçerisi

Y. B.T. Y.T. Y. Ö. B.T. Ö.

biledür ve Rumili 'askeri fi'l-cümle biledür ve Anadolu 'askerinün

Y. B.T. Ö. Z.T. Y. B.T.

dahı ilerüsi bölük bölük fevc fevc mevc mevc durmayup gelmekdedür.

Ö. Z.T. Z.T. Z.T. Z.T. Y.

Hâsil-ı kelâm Anadolu 'askerinden gayrı hemân Rumeli'nden üç kerre yüz

Z.T.

bin 'askerden ziyâdedür ve pâdişâhı siz benden niçün su'âl idersiñiz ?

Y. B.T. N. Ö. Y.T. Z.T. Y.

Siz bilmez misiñiz ? Pâdişâh sizün ilünüze hiç varmadı mı ve koca

Ö. Y. Ö. Y.T. Y. B.T.

kırala neler eylemişdür ve bu Despot'un babasına neler itmüşdür ? Siz

Y.T. Y. B.T. Y.T. Y.

anun öninden koyun arslan öninden kaçduğı gibi siz şimdi kaçsanuz

Z.T. Z.T. Ö. Z.T.

gerekdür. Eger er isenüz şu der-bendi geçe görün ki göresiz analar

Y. B.T. Y. N. Y. B.T. Y. Ö.

neler togurmuşdur" ve eyitti kim "Kıralum, benüm bu sözlerime

N. Y. B.T. Y. B.T. B.T. Y.T.

hatırınız kalmasun, Ben her ne söylersem râstı söylerem, Benüm bu
 Ö. Y. Ö. N. Y. N. Y.
sözlerümdede eksik var, artuk yokdur. İşte şunda birkaç güne dek belli
 Y.T. Ö. Y. Ö. Y. Z.T. Y.T. Z.T.
olur. Siz kıyâs idersiniz kim pâdişâh sizden kaçar, haberünüz yokdur
 Y. Ö. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Ö. Y.
kim ol size ideceğini eyledi çünkü siz çak buralara uzandunuz, Artuk
 B.T. Ö. Y.T. N. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Z.T.
siz gerisini unudun. Üç dört güne dek ardunuzda kalan der-bendlerün
 Ö. N. Y. Z.T.
cümlesin bağladur ve şöylece anlayun ki ol yanmış şehirler ki görünüz
 N. Y. B.T. Z.T. Y.B.T. N. B.T. Y.
siz buraya gelesiz diyü yakmışlar yohsa sizden korkup yakma
 Ö. Y.T. Y. Z.T. Y. B.T. Z.T.
degüldür, Hele bu araya dek güle güle geldünüz ammâ bilmem nice
 Y. B.T. Z.T. Z.T. Y. Y.T. Y. Z.T.
gitsenüz gerekdür ve siz 'arabalarunuza tayanursız, umarsız kim âl-
 Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Y. B.T.
'Osman sizün 'arabalarunuz üzerine gele ve siz top ve tüfeng ile urup
 Ö. Y.T. Y. B.T. Ö. Z.T.
döndüresiz ammâ haberünüz yokdur ki sizün bu hilenüz anlar
 Y. B.T. Ö. Y. B.T. N. Ö.
saymışlardır ve anlar sizün 'arabalarunuz üzerine gelmezler. Bil ki top,
 Y. B.T. Ö. Y.T. Y. Y. B.T.
ermez yerlerden çepçevre kuşadup oturalar tâ ki siz birbirinizi yeyüp
 Z.T. Y. B.T.
dükedince ve eger gerü döner ve kaçaruz dersenüz şimden sonra
 Z.T. B.T. B.T. Z.T. Y. B.T. Y. Y. Z.T.
kaçmanız da fâide itmez zirâ öyle anlaram ki der-bendler bağlandı.
 Ö. B.T. Y. B.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y.
Eger kuş olsanız uçmak mümkün olmaya ve eger benüm geldüğümden
 Y. Ö. Y. B.T. B.T. Y.T.
su'âl idersenüz ben pâdişâh öninde öyle bahs eyledüm ki ha ben
 Y. Ö. Y.T. Z.T. Y. B.T. B.T. Ö.
varayım kendi levendüm ile Yanko'yı karşılayup urayım, Yanko'yı yâ
 Y. Z.T. N. Z.T. Y. N.
diri tutayım veya basın keseyim veyâhud herseklerinden veya
 Z.T. Y. B.T. N. Y. B.T.
banlarından birkaçını sürüp götürüyemi didüm idi ammâ hava tumanlı
 N. Z.T. Y. Y. B.T.
olmagla göremedüm ve alayunuz arasına girdüğüm gibi Allah emriyle
 Z.T. Y. B.T. Z.T.
tuman kalkdı ve tedbirüm takdire muvâfık gelmedi. Hele Allahu
 Ö. Y. B.T. Ö. Y.T. Y. B.T.
subhâne ve ta'âlâ [ya] bin kez şükrler olsun kim leşüm yalnız kalmadı.
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Z.T. Y.

Şimden sonra öldüğüme gam yemem ki bunca küffâr-ı hâk-sârı hazân
Z.T. Y.T. Y. B.T. N.

yaprağı gibi topraga düşürdüm ve eger atum tekerlenmeyeydi, başum
Z.T. Y. B.T. B.T. Ö. Y.

alup gene çıkmış idüm ammâ takdir-i Allâh böyle imiş ki atum
Z.T. Z.T. Y. B.T. Ö. Y. B.T. Ö.

tekerlendi. Hem belüm urıldı ve hem bir elüm atun altında kaldı. Siz
Y. B.T. Ö. Y. B.T.B.T. Ö. Y.T. Y. Ö.

şunda Yanko ile koful bafil idersiz, Yanko ise yalnız bana cevâb
Y.T. Z.T. Y. Ö. Z.T.

virmege âciz, alayları birbirlerini çiyneyüp Yanko'nun üzerine
Y.T. Y. Ö. Z.T. Y.T.

dökildiler, hâl ne ki bizüm birimüze biner adamdan ziyâde düşmüş idi.
Y. Z.T. Y.T. Ö. Y.

Ya sizün hâlünüz nice olur kim kaçan sizün her birinüze onar adam
B.T. Ö. Y. B.T. B.T. Y.T. Ö.

tolaşa" diyüp dahı bunun emsâli nice kelâm söyledi ki küffârı hâk-
Y. Z.T. Z.T. N. Y. B.T.

sârın cânları bogazlarına takıldı ve nice ideceklerini bilmediler.
Ö. Y.T. Y. B.T. N. Y.

(36 17a 14 – 38 18a 11)

Şöyle kim Muhtesiboglı'nı gani eyledi ve eyitdi kim "Göreyim
B.T. N. Y. B.T. Y. B.T. Y.

seni, tiz yetiş pâdişâhun benden etegini bus idüp, benüm ahvâlîmi
N. Z.T. Y. Z.T. N.

pâdişâha îlam eyle kim hâ gerçi küffâr-ı hâk-sâra bu kadar gündür bu
Y.T. Y. B.T. B.T. Z.T.

aralıktan yol vermeyüp meks itdürdük lâkin hazineden ve mâl erzâkdan
Z.T. Y. B.T.

bir habbemüz kalmadı zirâ bu halk el oğludur boş yere kişiyi dinleyüp
Ö. Y. B.T. Ö. Y. Z.T.

maslahat itmezler. İktizâ eyledi kim bunlara hazine paralayım. Öyle
Y. Y. B.T. Y.T. N. Y.

olıcak hâlâ hazineye muzâyakamız var idüğünü işte gözünle gördüğün
Z.T. N.

gibi 'ilam idesin" diyüp Muhtesiboglını pâdişâh hazretlerine gönderdi
Z.T. Y. Z.T. N. Y.T. Y.

ve andan sonra Feriz Bigoglı'na dahı name yazup pâdişâhun berü yakaya
B.T. Z.T.

geçüp ve 'asker-i İslâmla kalkup küffâr-ı hâk-sâr üzerine 'azimet

eyledüğünü ilâm eyledi ve dahı yazdı kim "Benüm oğlum
N. Y. B.T. B.T. Y. B.T. B.T.

göreyim seni küffâr-ı hâk-sâra ziyade mukayyed olup göz kulak olasın
Y. N. Y.T. Z.T. Y.

ki ne semte döner ve ne yana 'azimet ider bize bildüresin ki ol
 B.T. Y.T. Y. B.T. Y.T. Y. Y.T. Y. B.T.
kesdügümüz der-bendlerden pâdişâhumuz gelince gayret idüp küffâr-ı
 Y.T. Z.T. Z.T. N.
geçürmeyelüm ve göreyim seni pâdişâh nazarında nice deprenürsin
 Y. B.T. Y. N. Y.T. Z.T. Y.
bolay kim yüz agardup bir eyü nâm çıkarasın. Eger bir takrible söyle bir
 B.T. Z.T. N. Y. B.T. Z.T. Z.T.
yüz aklığı idecek olursan benüm boynıma pâdişâhdan her ne murâdun
 Y. Ö.
var ise ben dileyeyim?" diyüp vâfir nasihatlar yazdı ve bir adamun eline
 Y. Ö. Y. Z.T. N. Y. B.T.
virüp gönderdi ve bir gün nâme Feriz Bigoğlu'na vâsıl olup ol dahı
 Z.T. Y. B.T. Z.T. Ö.B.T.
ma'lûm idinüp hazz eyledi. (91 46b 12 – 92 47a 9)
 Z.T. Y.

Törvin tamamında kıral-ı bed-fi'âl Yanko didükleri hınzırı çarkacı

Z.T. Ö. N.
nasb idüp ve Çirin Mihal nâm dinsizi dahı ana koşup çarkacı eyledi ve
 Z.T. B.T. N. B.T. Z.T. Y. B.T.
 bunlara cyle tenbih eyledi ki "Neylersenüz eyleyüp Turhanoglu'nı bana
 Y.T. Z.T. Y. B.T. Y. N. Y.T.
diri tutup getüresiz ve eger size karşı gelmeyüp firâr iderse kova kova
 Z.T. Y. B.T. B.T. Z.T. Y.
yetişüp yâ başını veyâhud diri bana getüresiz zirâ ol ele girdükden
 Z.T. B.T. N. B.T. Z.T. Y.T. Y. B.T.
sonra iş âsân olur, Artuk bizüm ugrumuza gelecek kimse yokdur, ne
 Z.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T.
Evrenus Big, gelebilür ve ne İshâk Big ve ne Evrenus Big oğlu 'Ali Big
 Ö. Y. B.T.
ve ne Feriz Big gelebilür. Hemân olası budur kim bolay kim Turhan'ı
 B.T. B.T. Ö. Y. Z.T. Ö. Y. B.T. B.T. N.
diri tutabileydünüz zirâ anun oğlu bir hâcı kişidür, altunı çokdur. İş
 Z.T. Y. B.T. Ö. Y. Ö. Y.
bitdükde anun vâfir altunını aluruz" diyüp buna göre vâfir herzeler yiyüp
 Z.T. N. Y. Z.T. Z.T.
nasihatler eyledi. (17 7b 9-21)
 Y.

1.2.7.14. İçerisinde Ki'si Düşmüş Ki'li Birleşik Cümle Bulunan Karmaşık Birleşik Cümleler

İçerisinde ki'si düşmüş cümle bulunan, bunun yanı sıra farklı birleşik özellikleri de taşıyan 5 karmaşık birleşik cümle belirledik.

Bu kerre gel imdi görelüm, bu ne kıyâmetdür. (30 14a 1-2)

Z.T. Y. Z.T. Y. Ö. Z.T. Y.

Hüda viridi bana gönlüm dilegin

Ö. Y. Y.T. B.li N.

haber it her yana beşâret olsun (121 61b 2)

Y. Y.T. Y.

kırılıp Lngurus kahr oldı düşmân

Z.T. Y. Ö.

kılıç urdum ana beşâret olsun (121 61b 3)

Y. Y.T. Y.

götürdi gövdeyi kan yüzdi gövde

Y. N. Ö. Y. Ö.

gören kaldı tana beşâret olsun (121 61b 4)

Ö. Y. Y.

şikest olsa sürâhi câm-ı meclis ber-karâr olmaz

Y. Ö. Ö. Y.

Z.T.

meseldür sâkiya baş gitse ayak pâydâr olmaz. (114 58a 13)

Y. B.T. Ö. Y. Ö. Y.

2. ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER

Anlamlarına göre cümleleri genel olarak olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümlesi olmak üzere üç başlık altında inceledik. Gazavatnamenin cümleleri çoğunlukla olumlu cümlelerden oluşmuştur. Biz burada olumlu cümle sayısına oranla daha az olan olumsuz cümlelere ve soru cümlelerine yer verdik. Olumsuz cümleleri ise olumsuz fiil ve isim cümlesi olmak üzere ikiye ayırdık. Bu cümleleri de olumsuz anlam kazanma şekillerine göre tasnif etmeye çalıştık. Soru cümlelerini ise soru yapıma şekline göre inceledik.

2.1. Olumlu Cümle

Gazavatnamede hem olumlu fiil hem de olumlu isim cümlesine sıkça rastlanmıştır. Fiil cümlelerinin kullanımı isim cümlelerine göre daha fazladır.

Gazavatnamenin cümlelerini fiil kiplerine göre genel olarak incelediğimizde bildirme kiplerinin tasarlama kiplerine göre daha çok kullanıldığını görmekteyiz. Bildirme kiplerinden en çok kullanılanı belirli geçmiş zaman kipidir. Tasarlama kiplerinden ise istek ve emir kipleri kullanılmıştır. Birleşik fiil çekimlerinden ise öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zamanın hikaye birleşik zamanı kullanılmıştır. Bunların dışında gereklilik ifadesi için gerek kelimesi kullanılmıştır. Gazavatnamenin bazı cümlelerinde şimdiki zaman ifadesi için -makda/-mekde, -mada/-mede yapıları kullanılmıştır. İsim-fiil çekimlerinde ise, ek-fiilin bütün çekimlerine rastlanmakla birlikte en çok kullanılanları belirli geçmiş zaman ve geniş zaman çekimidir. Gazavatnamede yer alan olumlu cümlelerden bazılarını burada sıraladık:

Ammâ Bedric bir virân kal 'a idi (96 49a 11-12)

Ammâ ol zaman Hazret-ı Monla Gürâni Sultân Mehemmed'ün hâcesi idi (126 64a 20-21).

Ammâ Sarac ilinün re 'âyâsı bu hâli müşâhede idicek cümlesi küffâr-ı hâk-sâra tâbi 'olmuş idi. (74 38a 11-12)

Anlar dahı 'aleyke aldılar (129 65b 21)

Bir gün Mahmud Big Edrene'ye çıkageldi. (58 29a 3-4)

Bu kerre dört yanadan kavâle olup yürürlerdi. (33 15b 21)

Bu kez pâdişâh biglerini okıdı. (42 20a 8)

Bunlar bu tertib ile varmakda (102 52a 19-20)

Elçiler dahı yiye içe ve kona göçe gelmekde. (57 28b 8-9)

Kasım Paşa ol cânibe göz kulak dutmuş oturur. (29 13b 6)

Küffârün ardlarında bir dere var idi. (110 56a 7)

İlahi derdüme dermân kılıvir

Muhammed kavmine yardım idivir (113 57b 11)

2.2. Olumsuz Cümle

Türkçede fiil cümleleri -mA- olumsuzluk ekiyle olumsuz anlam kazanırlar. İsim cümlelerinin olumsuzu ise değil edatıyla yapılır. "değil" edatı aynı zamanda fiil cümlelerini de olumsuz yapar. "ne...ne" bağlacı da hem isim hem de fiil cümlelerinden olumsuz anlamda cümleler oluşturur. "yok" yüklemlili isim cümleleri de olumsuzdur.

Gazavatnamede de gerek isim gerek fiil cümlelerinin olumsuz şekillerine rastlanmaktadır. Gazavatnamedeki olumsuz cümleleri, olumsuz fiil ve isim cümlesi olmak üzere iki başlık altında topladık. Bu

cümleleri de olumsuz anlam kazanma şekillerine göre kendi içinde tasnif etmeye çalıştık.

2.2.1. Olumsuz Fiil Cümlesi

Türkçede fiil cümleleri genellikle -mA- olumsuzluk ekiyle olumsuz anlam kazanırlar. Gazavatnamede de -mA- ile olumsuz anlam kazanan cümleler çoğunluktadır. Bunun dışında “ne....ne” bağlacı ile ve “değil” edatıyla olumsuz anlam kazanan az sayıda cümle vardır. Ayrıca “olmaya kim” edatıyla olumsuzlaştırılan üç cümle bulunmaktadır. “kal-“ fiili de anlamındaki olumsuzluktan dolayı herhangi bir olumsuzluk unsuru taşımadığı halde olumsuz anlamda cümleler meydana getirmiştir. Biz burada olumsuz fiil cümlelerini yukarıda bahsettiğimiz olumsuz anlam kazanma şekillerine göre tasnif etmeye çalıştık.

2.2.1.1. -mA- ile Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri

“-mA-“ fiilden fiil yapma olumsuzluk eki fiil kök ya da gövdeleri üzerine gelerek olumsuz fiil gövdeleri oluşturmuş, bu fiil gövdeleri üzerine kip eki ve kişi eki gelmiştir. Bazan da cümlelere geniş zamanın olumsuz çekimi -maz/-mez ile olumsuz anlam yüklenmiştir. Gazavatnamenin cümleleri arasında tespit ettiğimiz olumsuzluk ekiyle olumsuz anlam kazanan cümleler aşağıda verilmiştir. İlk on altı cümle basit cümleler arasında yer alan olumsuz fiil cümleleridir. Daha sonra gelen cümleler ise birleşik cümleler içinde yer alan olumsuz fiil cümleleridir. Burada çok uzun birleşik cümleleri tekrar yazmak mümkün olmadığı için sadece olumsuz fiil cümlelerini alarak birleşik cümleleri kısaltarak yazdık.

Ammâ Anatolı ‘askeri Karaca Big’e *yâr olmadılar*.(107 54b 13-14)

Ammâ kıral-ı bed-fi^eal âl-i ‘Osman ile barışık olup ve ‘azim ‘ahdnâmeler yazmalarıyla tekür-i lâ^einün bu nâmesine *iltifat etmemiş idi*. (71 36b 3-5)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr Tırnovi’de bozuldıklarına ‘azim melûl olup nice ideceklerin *bilmezler idi* (92 47a 11-12)

Ammâ pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri sa^eâdet birle kona göçe ve yiye içe tayy-ı merâhil ve kat^e-ı menâzil kılup reh-neverdlikde isbât-ı vücud eyleyüp bir yerde *karâr eylemediler* (88 45a 4-6)

Ammâ Sarac ilinün re^eâyası bu işi işleyüp ve küffâra tâbi^e olmagla baş kurtarmak *mümkün olmadı* . (74 38a)

Anlar pâdişâhun murâdı ne olduğın *bilmezler idi*.

(65 33b 21 –66 34a 1)

Bu minvâl üzre ceng ide ceng ide ‘akıbet şerbet-i şehâdeti nûş idüp anunla bile cenge giren gazilerden bir ferd *halâs olmadı* – rahmetu’llâhi ‘aleyhim ecma^ein – (19 8b 17-20)

Eger Sofya’da ve eger nâhiyesinde bir saman *kalmadı*.

(30 14a 5-6)

Hâhunâ hâ Tomaş Jupan’un alayını birbirine katup ikisi bir yerde *kalmadılar* (110 56a 5-7)

Hiç ol civânun önün alup bir hâl ile *ilzâm idemezler*

(124 63a 14-15)

Kaba saba esbâba bir kimesne *tenezzül itmedi* (116 59a 2)

Kaçan kim guzât kılıç urduklarında küffâr-ı hâk-sâra asla *te’sir itmez idi* (108 55a 8-9)

Kıral bu hâli görince can başına sıçrarup nice idecegin *bilmedi*.

(114 58a 5-6)

Küffâr-ı hâk-sâr gafil kendi ‘âleminde iken ansızın toplarun gülbangını işidecek cân başına sıçrayup nice idecegin *bilmedi*

(86 44a 15-17)

Lâkin Turhan eski iş görmüş adamlar olmagın *mukayyet olmadılar*.

(27 12b 21 – 28 13a 1)

Mahmud Big’ün yanında bir kimesne *kalmadı* (48 23a 14-15)

Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri bunların söyledüğü sözlerden *hazzitmedi*. (27 12b 20-21)

Şöyle kim bir at bağlıyacak ... *kalmadı*. (74 38a)

Tekür-i mel‘ûn pâdişâhun önüne asla *çıkmadı*. (66 34a 10)

...adam ejdehâsı gibi her kime kim yeterse bir kerre çalardı, bir dahı *ihtiyaç olmazdı* ve cerrâha dahı minnet *kalmazdı*.(19 8b 13-17)

“...’aksi zuhûr idecek olursa pâdişâh söz *tutmaz* dirler ...”

(46 22a 8-14)

Ammâ ‘asâkir-i İslâm ol kadar doyum oldu ki kıyâsa *gelmez*

(116 59a 1-2)

... ammâ biz Edrene’yi alup zabt eyledüğümüzde ‘Osmanoglı cür’et idüp üzerimize *gelmez* ... (75 38b 5-16)

... ammâ bu kal‘anun ehli bu kal‘ayı bize kolaylıkla *virmezler*...”
(75 38b 5-16)

Ammâ bu taraftan Şahin Paşa yedi kat alayı önüne katup ve gayret kuşagın beline bağlayup her cend küffârdan *yüz döndermediler*...

(108 55a 5-8)

Ammâ küffâr-ı hâk-sâr her kalktığı konaklarda kuyular *kalmadı* kim leş toldurmaya ve kuyu bulamadıkları yerde büyük âteşler yakup ve leşlerin âteşe bıragup yandururlardı kim Türk görüp bunlar neye ugraduğın *bilmeye*. (47 22b 18-21)

Ammâ pâdişâh emr eyledi, herkes bulunduğu yerde turup *deprenmeyeler* (40 19a 17-18)

“... ammâ pâduşâhum *zarar itmez*, delikanlıdır, *bilmez*...”...

(89 45b 12-21)

“...ammâ sen bana hor *bakma* ...” (51 24b 20 5-21)

“... ammâ Türk bizcileyin eksik *saymaz*...” (55 27b 20 –57 28b 5)

Ammâ zikr olunan vükelâ gıceyi gündüze katup kovdılar ammâ çâre olup düzmeye *yetemediler* ... (70 36a 13-16)

“...Ancak biz işümüz ‘akıbetini endişe idinüp *fikr itmiyoruz...*”

(31 14b 1-32 15a 7)

“...anlar dahı bu düşmânun gallaşlığın ve hilekârlığın *bilmezler...*”

(45 21b 12 – 46 22a 8)

“... anun ol ‘azametli alaylarını birbirine katup ve yüz virmeyüp uralım kılıc tâ kim Türk neye ugradığını *bilmesün...*”

(103 52b 3 –104 53a 20)

“...Ardumuza dönmeyüp eger bizi *karşılamaz ise* Endrine’ye dek varalum...” (22 10a 1 – 23 10b 4)

“...Artık bir vechile bozılması *mümkün olmaz...*”...

(103 52b 3 – 104 53a 20)

“...asker bana yâr olup bir yüz aklığı eylemek *müyesser olmadı*” ... (25 11b 17 – 26 12a 1)

“...Asla bizi hesâba *almaz...*”... (54 27a 12 – 55 27b 17)

“...asla korkmayup *üşenmeyesin...*” (9 3b 19 – 10 4a 16)

...”Baka kiralum, siz benüm bu cevâblarumdah asla *hazz eylemedünüz...*” (38 18a 11 –17)

...”Baka paşa kardaş, baş gitdükde ayak *pây-dâr olmaz...*”

(57 28b 16 –58 29a 1)

...”Bana asla bir adam *tapmadı* ve beni asla adam yerine *komadılar*” ... (70 36a 6-13)

“...başın alur bir gayr iklime gider, gayr dürlü *olmaz*”...

(14 6a 4-11)

...başlarına ne hâl geldüğün bir bir ‘ayân ve beyân idüp ve nicesi tutılup giriftâr olduklarını hikâyet eyledüklerinde Karamanoğlunun ‘aklı başından çıkup nice ideceğin *bilmedi* ... (12 5a 16-21)

...bazısı “*Virülmesün*” didükde içlerinden birisi eydür...

(125 63b 19 –126 64a 5)

...”*eyi gitmemişdür*” (51 24b 4-5)

...belki yüzlerini topraga sürüp nusret ve fırsat temenni taleb ideler zirâ bu vechle du‘âlar olundukda *reddolınmaz*. (122 62a 9-16)

“... ben bir tedbir dahı ideyim ki ‘Osmanoglı neye ugradugını *bilmesin*”... (15 6b 3-15)

ben kulun senden umaram yardımını

zirâ senden gayrı *bilmez* derdümi (86 44a 9)

“...Ben ‘Osmanoglına deryâdan yol *virmem*”...

(104 53a 20 – 105 53b 20)

“...ben pâdişâhun katına durup yüzüne bakacak gözüm *kalmadı*.”

(109 55b 18 – 110 56a 5)

...”Ben sana *söylemem*, kırالا söylerem”...(36 17a 9-12)

“...ben size yalvarmaga *gelmedüm* ve pâdişâhum dahı *yalvarmaz*...”

(64 33a 2-12)

...”Benüm oglum sen sakın sanma kim bu Kırısğân tâ’ifesi bozıldı..” (50 24a 2-19)

...”...benüm sözlerime *kulak asmadunuz*...”... (38 18a 17 – 39 18b 8)

...biglerün birisine iltifât itmeyüp hergiz yüzlerine *bakmadı*

(52 26a 18-21)

“...*Bilmezüz* kim aslı nedür?”... (25 11b 17-26 12a 1)

“...Bir big yesir olmagla veya on big yesir olmagla ol Türk *bozılmaz*...” (49 23b 7-18)

“...Bir kâfirün sözine uyup müslümanlığın *değişme* zirâ son peşimânlık *fâ’ide itmez* ve ol dinümüz düşmânı tekür seni sevüp ve sana dostlığından bu nasihatı *virmez*...” diyüp çok nasihtalar eylediler ammâ çâre *olmadı* (63 32b 13-19)

...bir kimesne düzmeye sâhib çıkup ve kimse *iltifat eylemedi*

(68 35a 2-3)

.....bir kimesneyi *koman*...” (27 12b 8-19)

...Biz böyle oturmağla iş *olmaz*...”...(92 47a 12-21)

“...Biz buraya gelmekden murâdumuz bir bellü haberdür yohsa sizi görmege *gelmedüm*” (64 33a 2-12)

“...Biz cümlemüz seferliyüz, tedârikümüze *mâ’ni olmaya*”...

(60 31a 1-19)

...”...Biz ise kırk elli bin Kırısġân yanakları ile ‘Osmanoglunun önine turalum kim ‘Osmanoglu devletli kırala yetişüp bir *ziyan eylemeýe*”
...(41 19b 13-17)

...”...Biz itdük ise siz *itmeyesiz*...” (59 29b 4-14)

“...biz senün ecdâdundan çok iyilikler görmüşüzdür ki hatta sizün il memleketünüze *el komayoruz*...” (62 32a 2 – 63 32b 11)

...”...bize adamunı *eksik itme* kim biz de habir olup tedârik görelüm”... (93 47b 8-12)

...”...bizümle ceng itmeyeceġünüze yemin idersenüz sizün dileġünüz benüm katumda revâ olur ve illâ bir hâlle *olmaz sen* kalca degül ol yana bakmaga *kâdir olmayasın*...” (64 33a 12 – 65 33b 2)

“...Bizüm kırallurumuz Despot Jupanun sözlerini *dinlemediler*...”
(35 16ab 6-10)

“...bu araya dek güzel geldünüz ammâ il ve memleketümüze varabilür misiz *bilmem* ..” (20 9a 16 – 21 9b 19)

“...Bu ellerde küffâra aman *olmaz*”...(118 60a 7-12)

“...bu illere gelen küffârın yüzde biri halâs olup gidebilürse ancak olur zirâ dört beş gün anların arasından kılıç *çıkmadı*...”
(119 60b 15 – 120 61a 6)

...”Bu iş böyle *olmaz*...”...(109 55b 10-14)

“...bu iş yine bizüm yanumuza *kalmaz*...” (54 27a 12 –55 27b 17)

Bu kerre guzât-ı İslamun urdukları *kesmez oldı*... (94 48a 7-8)

...”Bu senün sözün *olmaz* Turhan...” (45 21b 12 – 46 22a 8)

Bu yana küffâr Mahmud Big’i alup soydılar, bir habbesin *komadılar*... (49 23b 3-5)

Bu yanadan Yanko mel^âün sürüp Niş’e geldi, gördi kim fi’l-cümle yanmış, harâb olmuş, ins ü cinden bir ferd *kalmamış* (20 9a 4-6)

“...bu kâfirler gerçi barışmak diler lâkin bir iki pâre kalca ister bu müşâvere olunmayınca *olmaz*.”... (59 29b 15-21)

Buna tekrâr pâdişâha varup ve yüz yere koyup münâca^{at} eylemekden gayrı bir mu^âlece bulmak *mümkün olmadı*...(66 34a 13-19)

...bunda Allâhu sübhâne ve ta^eâlâ hazretlerinün takdiri vardur, ol takdirden *su'al olunmaz*. (122 62a 8-9)

Bunlar gördi ki bir vechile *olmaz*, getürüp ol kulleyi âteşe urdılar.

(94 48a 10-11)

“bunlarda sakal *olmaz*.” ... (20 9a 14-16)

Bunlarun birisinden asla sıyt u sadâ *çıkmadı*... (42 20a 15-16)

“...Bundan sonra anunla bir kerre savaşamayınca *olmaz*”...

(38 18a 17 –39 18b 8)

“...bunlar bizi *geçürmezler*...” (69 35b 6-9)

“...”buradan giden ‘askerün bâri nısfı *gelmedi*...”

(53 26b 21 –54 27a 8)

...burc u bârudan urdılar topı ve tûfengi ki küffâr-ı hâk-sâr neye ugraduğın *bilmedi* ve hergiz birbirine imdâda *mecal olmadı*

(81 41b 18 – 82 42a 2)

Cümle Anatolı ‘askeri münhezim olup karârı firârâ tebdil idüp kaçmışlar idi ammâ beglerbegi-ki Karaca Big –yüz dönderüp *kaçmamış idi*... (109 55b 15-18)

...cümle bigler ve paşalar buna râzi‘ olmayup çok söylediler ammâ çâre *olmadı* (65 33b 14-21)

...Cümle küffâr deriliben bir yere gelüp bir kilise aradılar ki papaslar içine girüp küfri icrâ ideler ammâ bir kilise *bulamadılar*...

(35 15a 19 – 36 15b 5)

“...”Çak ben kendim varmayınca *olmaz*” (44 21a 2-3)

...çalışa gördi, *mecal olmadı* kim yerinden kalka. (35 16b 2-6)

Çünkü Karamanoglı bu haberi işitdi, ‘akl başından gidüp nice ideceğın *bilmedi* (66 34a 7-8)

“...”der-bendleri bağlayalum tâ ki pâduşâhumuz Sultân Murâd Hân gelince küffârı bu yakaya *geçürmeye idük*”... (82 42a 13-19)

dereler içi tamâm şöyle tolı

kim *bulmaz* geçmege kimesne yolu (117 59b 5)

...”Devletlü kiral Tatar ‘askeri Karamanoglu ilini sol denlü yagma eylemişler kim belki ol il halkınun diş kurcalıyacak bir şeyleri *kalmamışdır.*” ... (15 6b 3-15)

“...diyüp bizi tedbir eylemege *komadı...*” (54 27a 12 –55 27b 17)

...diyüp Yanko’ya *yüz virmedi* (94 48a 19 – 95 48b 11)

“...eger atum *tekerlenmeyeydi* başum alup gene çıkmış idüm..”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

“...Eger bu yıl *olmaz ise* gelecek yıl ve yine *olmazsa* bir dahı yıl bu kavga kıyâmete degin sürünür”... (60 31a 1-19)

“...eger kaçup öte yakaya geçmelü olursa denizün yüzini Frenk gemileriyle tutup bir vechile biz ‘Osman [oglına] geçid *virmezüz...*”

(62 32a 2 – 63 32b 11)

...”...Eger ki torgı *söylemeyesin* seni câris iderem..” (36 17a2-9)

“...Eger kuş olsanız uçmak *mümkün olmaya...*”

(36 17a 14-38 18a 11)

...”...eger nâmeye iltifât itmeyüp *hareket itmez isenüz* şöyle bilesiz...”... (71 36b 10 – 72 37a 16)

“...Eger Nâr-nur bize himmet idüp ‘Osmanoglu bizümle barışursa hiç böyle bir iş *olmaz* Semendire’yi bize bağışlar ise hoş ve *bağışlamaz ise* dahı hoş...” (55 27b 20 –57 28b 5)

“...Eger olursa olur ve illâ *olmaz* hiç savmıya eglenüp işünden *kalma* ve bizi dahı işümüz geri *koma...*” (60 31a 1-19)

“...eger ‘Osmanoglu bizüm üzerümüze *gelmeyecek ise* dahı bu hâlî görince ardumuza düşer...” (22 10a 1-23 10b 4)

“...eger sen ‘Osmanoglu benüm üzerüme gelürse *cevab viremem* diyü havf idersen asla *korkmayasın...*” (62 32a 2 –63 32b 11)

“...eger siz dönersenüz ben *dönmem.*” ... (22 10a 1 – 23 10b 4)

...”...eger sizi karşılamak murâd idüp gelürse ben ana denizi *geçürmem...*” (71 36b 10 –72 37a 16)

“...Eger Sultân Murâd senün üzerine gelmelü olursa biz anı deryâden bu yana *geçürmezüz...*” (9 3b 19 – 10 4a 16)

“...Eger Türk’i bozarsak ben de bilürem ki biz Edrene’yi görüp taşradan seyrân iderüz ve illâ almak degül belki görmek bile *müeyesser olmaya...*” (94 48a 19 – 95 48b 11)

“...eger üçünüz bile yemin idersenüz sizün murâdınız benüm katumda makbul olur ve illâ bir gayrı dürli *olmaz.*” (65 33b 2-7)

“...eger yemin itmege ırzları *tahammül eylemez ise* hemân vaktinüze hâzır olun...” (60 31a 1-19)

El ayak, burun, kulak meydân içinde habib-i neccâr yongası mesâyebesinde dökilüp Yanko mel^eûn çok dikkat eyledi ammâ çâre *olmadı.* (43 20b 9-11)

“...”...Emr eyle varalum, ol düşmene bir kılıç uralım ki anlardan bir cân *kurtılmasun.*...” (47 22b 8-18)

“...eyle kıyas *eylemen* kim ol sizden kaçır...” (20 9a 16-21 9b 19)

Ez-in-cânib Karamanoglı bu hâli görüp nice idecegin *bilmedi* ve tekür didükleri mel^eûn asla mu^eâvenet eylemedüğünü müşâhede idince neye ugradüğünü *bilmedi...* (13 5b 11-15)

Gördi kim at ile *geçilmez* ... (48 23a 16-18)

Guzât-ı İslâm çok ok urdılar illâ *yetmedi* ve çok yigitler kılıc yetişdürler ammâ kesdürmek *müeyesser olmadı* (40 19a 8-9)

Guzât-ı İslâm dahı gördiler kim bu mel^eûnlara kılıç *te’sir eylemez.* (97 49b 5-6)

...haber aldı kim ilerü asla bir kimesne *gitmemiş*

(43 20b 21 –44 21a 2)

“...haberünüz yokdur ki sizün bu hilenüzi anlar saymışlardır ve anlar sizün arabalarunuz üzerine *gelmezler...*” (36 17a 14 – 38 18a 11)

...Halil Paşa bunlara üç gün kadar *yüz virmedi...* (58 29a 9-17)

“...Hâni ol hâzır itdüğün toplar ve tüfenkleri ne hoş *atdurmadun* ammâ eger top ve eger tüfenk kendi *atılmaz* (49 23b 7-18)

“...hava tumanlı olmagla *göremedüm* ve alayunuz arasına girdüğüm gibi Allâh emriyle tuman kalkdı ve tedbirüm takdire muvâfık *gelmedi...*”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

“...Hazret-i ‘Îsâ dinini âşîkâre idüp Akdenüz ve Karadeniz bizüm zabtumuzda oldukdan sonra Kudüs-i şerife varınca Muhammedilerden bir ferd *komayalum*” ... (16 7a 3-21)

Hele ahşam oldı ammâ küffâr-ı hâk-sâr her taraftan hücum idüp bunlarda *derman kalmadı* (93 47b 19-20)

“...Hele Allâhu subhâne ve ta‘âlâ[ya] bin kez şükrler olsun kim leşüm alnız *kalmadı* , şimden sonra öldüğüme gam *yemem*...”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

“...Hele ben bir şey *bilmem* ammâ ve senden gördüğüm iyilik mukâbelesinde şu kadarca direm...” (51 24b 5-21)

“...Hele bu araya dek güle güle geldünüz ammâ *bilmem* nice gitsenüz gerekdür...” (36 17a 14 – 38 18a 11)

“...Hemân sana lazım olan budur ki pâdişâhun fermân-ı üzere hareket idüp ve sözinden taşra *çıkmayasın*”... (88 45a 20 – 89 45b 2)

Her çend ki çalışdı, alayını düzmek *mümkün olmadı* (114 58a 6)

“...her çend kim söyledüm, sözime *kâ'il olmazlardı*...”

(123 62b 4-14)

“...her kangınuz küffârdan yüz döndürürse bir dahı benüm gözüme *görinmesün* ve il ve memleketümde *turmasın*...” (99 50b 10-100 51a 3)

“...”Her kim gelüp bize *yâr olmaz ise* Rimpapa'nun hücceti üzere kendilerini öldürüp karıların ve kızların esir iderem...”

(31 14b 1 –32 15a 7)

...herkes kendi başı derdine düşüp küffâr tarafından gelüp gidenlere *iltifat eylemez oldı*. (87 44b 18 – 88 45a 3)

Her ne kadar dikkat eyledi ise bir yol bulup ol dereden çıkmaga çâre *olmadı* (110 56a 11-12).

...hiçbir yerde karâr itmeyüp muttasıl gider ve biglerün birisine iltifât itmeyüp hergiz yüzlerine *bakmadı* (52 26a 18-20)

...hiç birisi *dimediler* kim bu Mahmud big pâdişâh damadıdır...”... (48 23a 21 – 49 23b 3)

“İmdi cânım sen dirsin ki bu kefere tâ'ifesi *bozılmamışdır*...”

(51 24b 5-21)

“...İmdi her kangınız bu tekürün tedbirine muhâlefet idüp ve size emr eyledüğü umura mu^âavenet idüp ve didüğü gibi *hareket eylemezsenüz* bizüm dinümüzden çıksun...” (8 3a 15 – 9 3b 19)

“...İmdi kullarum cenge togmakdan *kalmaduk*, elbette ölmekden dahı *kalmazuz*...” (100 51a 17 – 101 51b 7)

“...İmdi olası budur kim ba^âde’l-yevm biz birbirimizden *ayrılmayalum*...” (84 43a 4-9)

“...İmdi pâdişâhum benüm başımı kes ki dünyâ göziyle bu rüsvâglığı *görmeyeyim*...” (45 21b 12 – 46 22a 8)

“...İn-şâ’Allâhu ta^ââlâ kâfir tarafından gemi degül kuş *uçurmam*...” (85 43b 2-13)

“...İşte kiralum, kal^âa böyle alınur yohsa laklaka ile adama kal^âa *virmezler*...” (94 48a 16-19)

...kaçan kim küffâr bu hâli gördüklerinde ‘asker-i İslâm üzerine yedi def’a hamle kıldılar ammâ çâre *olmadı* (114 58a 10-12)

...kaçan kim küffâr-ı hâk-sâr bu heybeti gördiler, nice ideceklerin *bilmediler* (117 59b 16 – 188 60a 6)

“...kaçaruz dirsenüz şimden sonra kaçmanız da *fâ’ide itmez*...”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

Kâfir asla *tuymadı* ve haberi dahı *olmadı* (68 35a 15)

“...kal^âa taşla topragla kal^âa *olmaz* illâ adam ile olur ve adam her ne kadar çok olsa *fâ’ide itmez* illâ nafaka ile olur...”

(76 39a 21 – 77 39b 18)

...Karaca Big murâd eyledi kim atı sindurup geri döne ammâ çâre *olmadı* (110 56a 7-11)

Karamanoglu umuzlanur idi kim deryâdan pâdişâha tekür yol virmeyüp pâdişâhla ceng ide ammâ sayduğı gibi *olmadı* (66 34a 8-10)

“Kâşki gelüp *tutulmayaydı*...” (35 16b 6-20)

“...Kiralum ben size evvelde didüm idi ammâ siz bana *uymadunuz*...” (72 37a 16 – 73 37b)

“...Kiralum, benüm bu sözlerüme hatırlınız *kalmasun*...”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

...”Kıralum Türk *katlanmaz* ki biz ‘asker yazup hâzır olalum...”
(55 27b 20 – 57 28b 5)

...”...kimesne *bilmez* nice olacakdur...” (78 40a 5-19)

Kulleyi *virmediler* ammâ kimi yandı ve kimi kendüyi kulleden
aşağı bıraktı (94 48a 12-13)

“...küffâr bizden evvel gelüp Sofya şehrini *yagma etmesünler*”...
(24 11a 19 –25 11b 14)

Küffâr gördi kim bu lokma *yutulmaz* götine bakarak alup
yürüyüvirdi (96 49a 6-7)

Küffâr-ı hâk-sâr bi-pervâ gelüp yürürken önlerini sedd-i İskender
gibi bağlayup öyle kılıq urdılar kim Nikabolı’da bir ‘avrat *kalmadı* kim
gaza idüp kelle *kesmemiş ola* (81 41b 16-18)

...küffâr-ı hâk-sârün cânları bogazlarına takıldı ve nice
ideceklerini *bilmediler* (36 17a 14 –38 18a 11)

“...küffâr-ı hâk-sârün gelecegi yollar üzerinde her ne kadar der-
bendler var ise varup ulı ulı ağaçlar kesdürüp der-bendleri bağlayasız,
gayr dürlü *itmeyesiz*”... (78 40a 20 –79 40b 10)

...Lala sen geri dönüp Endrin’e varup oturasın zirâ biz Edrene’de
bir kimesneyi *alıkoymaduk*...” (24 11a 11-19)

...lâkin bu meseldür kim yalnız taş divâr *olmaz*; olursa da *pây-dar*
olmaz (19 8b 12-13)

...lâkin bunlar gâfil bulunup ve küffâr-ı hâk-sâr ziyâde çok olmagla
cenge *mecal olmadı* (93 47b 16-19)

...”...lâkin hazineden ve mâl erzâkdan bir habbemüz *kalmadı* zirâ
bu halk el oğludur boş yere kişiyi dinleyüp *maslahat itmezler* ...”

(91 46b 12 – 92 47a 9)

“Lâkin Sofya keferesinden *olmaya*” ... (34 16a 12-15)

...Mahmud Paşa’nun kanını ricâ eylediler ammâ çâre *olmadı*

(128 65a 19 –129 65b 4)

...”...Muhanneslikdan kimse *behremend olmamışdur*”...

(102 52a 6-16)

“...Nâr-nur himmet eyledi kim bunun atı tekerlendi yohsa at *tekerlenmeyeydi* görürdünüz...” (35 16b 6-20)

“...Neyleyelüm, evvel ‘aklumuzu cem^e idüp *tefekkür eylemedük*...”

(104 53a 20 – 105 53b 20)

Ol arada bulunan kimesnelerden birisi bu sıra *vâkıf olmadılar*...

(129 65b 10-13)

...ol dahı ihrâk-ı bi’n-nâr olup adam kısmından bir ferd *kalmamış*

(20 9a 6-7)

“...ol kesdügümüz der-bendlerden pâdişâhumuz gelince gayret idüp küffâr-ı *geçürmeyelüm*...”... (91 46b 12 –92 47a 9)

“...ol küffâr üzerine gitmek lâzım geldi ammâ bu Edrene yalnız *olmaz*...” (76 39a 4-8)

...ol melâ^einlerden Mahmud Big çok melâ^eini topraga düşürdi ammâ çâre *olmadı* zirâ yalnız elün sadâsı *çıkamaz* ve yalnız taş divar *olmaz* (48 23a 18-21).

...on yumurta bir akçaya satılırken yaraya sarmak için bir yumurtaya bir esedi virüp ararlardı ammâ *bulmazlardı*...” (34 16a 2-7)

“Onar sâ^eat yürinsün ve bir yerde oturak *olmasun*...” (52 26a 1-5)

“...‘Osmanoglı yeniçerisini ve yayasını ve ‘azâbını biragup gelmege kâdir degüldür ve gelür ise dahı bize *uramaz*...”

(103 52b 3 –104 53a 20)

“...Pâdişâh bu ‘askeri kaldurup ve varup ol melâ^einler ile tokuşmadukça *olmaz*”... (58 29a 9-17)

...pâdişâh ol gice taşrada yatdı, otaga *varmadı* (39 18b 9-11)

...pâdişâh sag olsun biz dahı mansubsız *kalmazuz*”...

(57 28b 16 – 58 29a 1)

...”Pâdişâhum bu iş gayr işe *benzemez*...” (59 29b 15-21)

...”Pâdişâhum devletünde küffâr-ı hâk-sârdan sag ve sâlim alayı ile gitmiş düşmen *kalmadı* kim ardınca adam gide...”(119 60b 15-120 61a 6)

“...Pâdişâhum egerçi bizi *esirgemezsenüz* bâri re^eayâyı merhamet idesiz ki re^eâyâ ayaklar altında *pây-mâl olmaya*...” (66 34a 13-19)

...”Pâdişâhum ol itdi ise cenâbunuz *eylemen* amân-el-aman”...

(66 34a 13-19)

“...Pâdişâhum ummakla menzil *alınmaz*...” (45 21b 12 –46 22a 8)

...paşalar elçiye yüz virmeyüp asla *iltifât eylemediler*. (58 29a 8-9)

“...Patreman Yandulus anun yüzine *bakmaz*...” (8 3a 15-9 3b 19)

...Poravadi halkı anlara öyle urdılar topı tufengi ki başları korkusına düşüp sığınacak yer *bulamadılar* (96 49a 3-6)

“...sen elem üzere *olmayasın*...” (79 40b 20 – 80 41a 5)

...” Sen yabana *söyleme*, eger dünki gün Türk ‘askerine *koman* dise idi, şimdi bizüm ikimüz bir yerde *olmazduk*...” (49 23b 7-18)

...”...sen yerinde turup asla *hareket itmeyesin*...”

(110 56a 15 –111 56b 8)

“...senün ecdâdun hatırı *olmasa idi* biz bu ana degin ‘Osmanoglına ne Edrene’yi kor idük ve ne Filibe’yi kor idük...” (62 32a 2 –63 32b 11)

sığındum sana kim ganisin gani

bu düşmâna *zebun eyleme* beni (113 57b 7)

“...siz mukaddemâ hareket idüp âl-i ‘Osman üzerine geldüğümüzde ‘Osmanoglına bir iş olmuş idi kim bunun üzerine iş *olmazdı*...”

(71 36b 10-72 37a 16)

“...size bu kal²adan çık *dimezler* ammâ bize hezâr dürlü iş zuhur idüp belki bizi taşra çıkaralar”... (78 40a 5–19)

...”...sizlere def’ât ve kerrât söyledüm ammâ neyleyelüm sözümüz *tutulmadı* ...” (54 27a 12 – 55 27b 17)

şikest olsa sürâhi câm-ı meclis *ber-karâr olmaz*

meseldür sâkiyâ baş gitse ayak *pâyidâr olmaz* (114 58a 13)

...”Şimdi benüm ogluma hükmüm *geçmez*...”... (125 63b 10-16)

“...Şöyle gerekdür kim sen hemân tumturakunla binüp ve asla *savılmayasın* ayak ayak yürüyüp ‘*acele eylemeyesin*...”...

(103 52b 3 –104 53a 20)

Şöyle kim eceli kişnemiş ana karşı gelürdi ammâ çâre olup bir dahı
geri dönmezdi (96 49a 20-22)

...Tatar çerisine tenbih idüp buyurdi ki bađe'l-yevm bu fukarayı
rencide eylemeyeler (13 5b 4-10)

“...tekür tarafından veyâ bir gayrı tarafdan düşmen belürürse merd-
âne deprenüp ve bize i^lâmdan *hâli olmayasın*”... (24 11a 11-19)

...”Tiz turun, tedârik görün kim ol dinümüz düşmenlerine karşı
varup il ve memleketi *harab itmesünler.*”... (23 10b 1-17)

...Turhan Big'den asla nam-ı nişân *belürmedi* (18 8a 14-18)

“...Üçümüz dahı yemin itmeyince iş *olmaz*...” (64 33a 12-65 33b 2)

...”Varun ‘arabaları muhâsara idüp bu gice bekleyün ki bir kimesne
varup *rencide etmeyeler*” (116 59a 10-12)

...Yanko mel^un çok dikkat eyledi ammâ çâre *olamadı*

(43 20b 9-11)

“...yine cenge turacak olursan bizüm birimiz *kalmaz*”....

(40 19a 19 -41 19b 10)

...”Yok ogul, bu sözi sen *söyleme*...” (89 45b 5-11)

“...Yüz bin höllemek ve yüz bin urmak asla birisi yerinden
kımıldamaz ve belki gözin *kıpmaz*”... (40 19a 19-41 19b 10)

yüz urdum kara yere göz yaş ile

koma mahrum bu anda beni Allâh (101 51b 16)

2.2.1.2 “ne...ne” Bağlacıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri

“ne...ne” bağlacı ile bağlı cümleler anlamca olumsuz cümlelerdir. Bu bağlaç ile bağlanan cümlelerin yüklemeleri olumludur. “ne...ne” bağlacı ile ikiden çok cümle birbirine bağlanabilir. Bu bağlaçla bağlanan cümlelerin yüklemi aynı ise ilk yüklemden sonraki yüklemeler tekrar edilmeyebilir. Bu özellikleri metnimizdeki cümlelerde de görmekteyiz. Metnimizde ne...ne bağlacı ile olumsuz yapılan altı cümle belirledik. Bu

cümlelerde ikişer cümlede, *ne...ne* bağlacı, ikişer, üçer, dörder kez tekrarlanmıştır. “*ne...ne*” bağlacı ile bağlanan bu cümlelerin aynı zamanda “*ve*” bağlacı ile de bağlandığını görmekteyiz.

“...Artuk bizüm ugrumuza gelecek kimse yokdur, *ne* Evrenus Big gelebilir ve *ne* İshâk Big ve *ne* Evrenus Bigoglı ‘Ali Big ve *ne* Feriz Big gelebilir...”... (17 7b 9-21)

...bu gürûha *ne* top ve *ne* tüfenk çâre ider.(118 60a 6-7)

...”...Eger bu Türkleri kendi hallerine korsak *ne* ben İstanbul’da kaluram ve *ne* İngurus kıralı kalur ve *ne* Leh kalur ve *ne* Çeh kalur...”
(7 2b 9 –8 3a 11)

...yohsa bunlara *ne* Filibie tayanurdı ve *ne* Edrene dayanur ve *ne* Bursa tayanurdı...”... (50 24a 2-19)

...yohsa senün ecdâdun hâtırı olmasa idi, biz bu ana degin ‘Osmanoglina *ne* Edrene’yi kor idük ve *ne* Filibe’yi kor idük ve *ne* Sofya’yı kor idük... (62 32a 2- 63 32b 11)

...zirâ ben bakayorum bu düşmenün *ne* top atmaga dermânı kaldı ve *ne* tüfenk...”... (45 21b 12 – 46 22a 8)

2.2.1.3.“değil” Edatıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri

“değil” edatı isim cümlelerinin olumsuzunu yaptığı gibi olumlu fiil cümlelerini de kip eki ile kişi eki arasına girerek olumsuz yapar (Özmen, 1995, 315). Metnimizde belirlemiş olduğumuz dört cümlede değil edatı belirsiz geçmiş zaman çekimi üzerine gelerek fiil cümlelerine olumsuz anlam yüklemiştir.

Ammâ zikr olınan paşalar mâl ve erzâkını bu niyyet ile *çıkarmış degüller idi*. (78 40a)

...”...ben bu çağa gelince dahı böyle bir alay *görmüş degülem...*”

(103 52b 3-104 53a 20)

...”...Biz ana degin bu resme cengci *görmüş degülüz...*”...

(40 19a 19 – 41 19b 10)

...”...meger devletlü kiral bu Türk’ün yayası bir belâ imiş kim görülmüş degüldür...” (40 19a 19 – 41 19b 10)

2.2.1.4. “Olmaya kim” Edatıyla Olumsuz Anlam Kazanan Fiil Cümleleri

“*olmaya kim*”, belki, ihtimal, asla anlamlarında kullanılan bir bağlama edatıdır (Hacıeminoğlu, 1992, 188; Demir, 1996, 177). Metnimizde üç cümle *olmaya kim* edatıyla olumsuz anlam kazanmıştır. Bu cümlelerde *olmaya kim* edatından sonra gelen cümle anlamca olumsuzdur.

...”Elbette ve elbette varup düzmeyi varup yetişesiz ve *olmaya kim* düzmeyi kaçırasız.”... (70 36a 1-5)

...”...Hemân cehd idüp savaş taraflarını görüp gözedesiz *olmaya kim* bozilup kaçasız.” ... (105 53b 20 – 106 54a 7)

...”...Şöyle kim eger küffâr benüm üzerime dahı yürüyüp benüm alayuma dest urup benümle ceng iderse dahı siz *olmaya kim* gedigünüzden ayrılup alayı bozasız.” ... (100 51a 11-17)

2.2.1.5. Herhangi Bir Olumsuzluk Unsuru Taşımadığı Halde Anlamca Olumsuz Olan Fiil Cümleleri

Metnimizde *kal-* fiili içerdiği olumsuz anlamdan dolayı herhangi bir olumsuzluk unsuru taşımadığı halde üç cümlede olumsuz anlamda fiil cümleleri oluşturmuştur.

...bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh çağırılıp bu küffâr-ı hâk-sârı tir-i bâran idüp ve kimini tüfenk urup küffâr-ı hâk-sârın sinelerini pâre pâre idüp – Allâhu ekber kebirâ – ol gün bir ceng turdı kim ogul babayı [teşhisden kaldı], baba ogulu teşhisden kaldı. (43 20b 3-9)

...şöyle bir bâzar kuruldı kim ata ogulu [teşhirden kaldı] ve ogul atayı teşhirden *kaldı*... (112 57a 14-17)

...şöyle oldı kim bir zamân ogul atayı [teşhisden kaldı] ve ata ogulu teşhisden *kaldı*. (108 55a 9-12)

2.2.2. Olumsuz İsim Cümleleri

Bilindiği gibi isim cümlesinin olumsuzu isim üzerine *değil* edatı getirilerek yapılır. “*değil*” edatından sonra ek-fiilin geniş zaman, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman ve şart eki gelebilir. “*yok*” yüklemli isim cümleleri de olumsuz cümlelerdir. Ek-fiilin çekim ekleri “*yok*” ismi üzerine de gelebilir.

Metnimizdeki olumsuz isim cümlelerini *değil* edatıyla olumsuz anlam kazanan ve “*yok*” yüklemli isim cümleleri olmak üzere ikiye ayırdık. Bunların dışında kalanları ise diğer olumsuz isim cümleleri başlığı altında inceledik.

2.2.2.1. “değil” Edatıyla olumsuz Anlam Kazanan İsim Cümleleri

Metnimizde *değil* edatıyla olumsuz anlam kazanan 37 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerde ek-fiilin bütün çekimleri olmasına rağmen daha çok geniş zaman çekimi kullanılmıştır.

Ammâ guzât-ı İslâm ol kadar gazâ eylediler kim takriri *mümkün degül* (83 42b 17-18)

...asakir-i İslâm ol kadar mâl ganimet aldılar, hesâbı *mümkün degül idi*. (83 42b 18-21)

...az zamân içinde adamlar üşürüp bir hendek kesdiler kim ta²bir *mümkün degül*...” (77 39b 18 – 78 40a 5)

...”Beli ‘Osmanoglu senün damadun olmagla anun kılıcın salup ortaya söz bıragursın ammâ kıssa öyle *degüldür*...” (22 10a 1-23 10b 4)

“Ben bu işün arasına girüp pâdişâha anmaga *kadir degülem ...*”

(58 29a 9-17)

...”... Ben de dinümce *iyiligi unudur adam degülem*”...

(50 24a 2-19)

...”...Ben *tacir degülem*...” (64 33a 2-12)

Big degül belki *deveci degül idi*... (49 23b 21 – 50 24a 2)

...”... bu def’â bir yüz agardup bir iş görmek *mümkün degüldür*...”... (104 53a 20-105 53b 20)

...”Bu gelen küffâr *bizüm dengümüz degüldür*...” (29 13b 11-20)

...”Bu iş *senün anladuğın iş degüldür*...” (31 14b 1-32 15a 7)

...bu kafir ile savaşmak *mümkün degül* (29 13b 6-9)

...”Bu kal’â *topa tüfenge tayanacak bir kal’â degüldür*”

(96 49a 12-18)

Bu kerre iki ‘asker ser-â-ser birbirlerine karılıp ol gün bir ceng turdı kim takriri *mümkün degül* (112 57a 13-14)

Bu kerre ol arslan bir kerre gülbang-ı Allâh Allâh diyüp ol deryâ gibi turan küffâra bir giriş girdi kim ta’bir *mümkün dügül* (96 49a 19-20)

“...bundan öteye geçmek *ma’kûl degüldür*...” (22 10a 1-23 10b 4)

...”...bunu bize diyen *dostumuz degül imiş*...” (30 14a 8-12)

...”...deryâ yüzini gemiler ile mâl-â-mâl idüp şöyle zabt eylemişem ki bir sinek geçmek *mümkün degüldür*...”(71 36b 10-72 37a 16)

Gâhice bir küffâr-ı hâk-sârün galebe idüp ba’zı diyârları nehb u garet eyledükleri *Allâhu ta’âlâ hazretlerinün anlara nusret ve yardımını ile degüldür*...” (122 62a 8-9)

...gördi kim bu küffâra karşı turmak *mümkün degül*...

(18 8a 21 –19 8b 4)

...gördi kim pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri kanar arslan gibi turup küffâr-ı hâk-sârdan yüz döndermeyüp dâ’imâ ceng cidâlden bir an *hali degüldür* (112 57a 1-4)

“...Hazret-i İsâ dini çeragi senün zamânunda söyünmek *ma’kûl degüldür*”... (7 2b 9 –8 3a 11)

“...illâ ben *ol iş sahibi degülem*, dir isen varan adama şâfi cevâb viresin...” (62 32 a 2-63 32b 11)

...Kâsım Big yazduğı mektub mefhumunca ‘askerümüz ol düşmene *denk degüldür* (23 10b 18 –24 11a 10)

...küffâra bir giriş girdiler kim ta‘biri *mümkin degül*

(81 41b 12-16)

Leş leş üzerine tayanup küffâr gördi kim bu iş *bitecek iş degül...*

(94 48a 5-7)

...ol aradan gemi degül bir kuş uçmaga *mümkin degül ise*

(84 43a 21 – 85 43b 2)

...ol herif *big degül* bir belâ-yı siyah idi...(48 23a 1-12)

...”...ol yanmış şehirler ki görünüz siz buraya gelesiz diyü yakmışlar yohsa sizden korkup *yakma degüldür...*”...

(36 17a 14-38 18a 11)

...”...’Osmanoglı yeniçerisini ve yayasını ve ‘azâbını bıragup gelmege *kâdir degüldür...*”... (103 52b 3 –104 53a 20)

...ol kadar çalışdı ve didindi kim ta‘biri *mümkin degül idi*.

(107 54b 20 – 108 55a 5)

...”...Sen bu su’âle dahı cevâb virmede ‘*aciz degül idün...*’...”

(128 65a 6-10)

...”Şâhzâdem pâdişâh hazretlerine ben bu sözi dimege *kâdir degülem...*”... (88 45a 14-20)

...”...Şöyle kim kuş olsa uçmaga *kadir degüldür...*”

(71 36b 10-72 37a 16)

...”Şu ma‘kûle bir vücud-ı şerifi garaz ile telef eylemek *lâyık degüldür...*”... (129 65b 4-10)

...”...Türk hâzır dur. Üzerimize gelür, ana cevâb virmek *mümkin degüldür.*” ... (64 33a 12 – 65 33b 2)

Guzât-ı İslâm bu hâli görünce eger erleri ve eger ‘avratları bir vechile ceng eylediler kim ta‘biri *mümkin degül* (94 48a 3-5)

2.2.2.2. “Yok” Yüklemlı Olumsuz İsim Cümleleri

Metnimizde “yok” yüklemlı 39 olumsuz isim cümlesi belirledik. Bu cümlelerde “yok” kelimesi yalın halde kullanılmasının yanı sıra ek-fiilin geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve belirsiz geçmiş zaman çekimiyle de kullanılmıştır. Bu çekimlerden en çok kullanılanı geniş zaman 3.tekil kişi çekimidir.

...”...ammâ haberünüz *yokdur* ki sizün bu hilenüzi anlar saymışlardır...” (36 17a 14 – 38 18a 11)

...ammâ ne gördiler bu gelen yanaklardan bir kimesne *yokdur* kim nişansız ola, meselâ kiminün eli *yok* ve kiminün ayacı *yok* ve kiminün burnı ve kiminün kulacı *yok*. (53 26b 18-21)

Anatolı ‘askeri ve Anatolı bigi ve Turhan fi’l-cümle ordu-yı hümâyuna geldiler ammâ dilleri kıssa ve yüzleri *yok* (52 26a 6-8)

“...Artuk ana Nâr-nur’dan himmet *yokdur*...” (8 3a 15-9 3b 19)

Artuk bizüm ugrumuza gelecek kimse *yokdur*...”(17 7b 9-21)

“...Baka pâdişâhum senün biglerün ve kulların arasında benden yaşlu bir kimesne *yokdur*...” (45 21b 12 – 46 22a 8)

...”...Benüm bu sözlerümde eksik var artuk *yokdur*...”...

(36 17a 14 – 38 18a 11)

...”... Bize ayâletümüzden yardım *yok*...”...(109 17a 18-110 56a 5)

...”Bre bu Türk’ün ‘aklı *yogmuş*...”... (35 16b 6-20)

Çünkü pâdişâh bunlardan bu hâli görünce bildi kim bunlardan fâ’ide *yokdur* (42 20a 16-17)

...”... delikanlıdur, bilmez yohsa gayrı bir murâdı *yokdur*...”...

(89 45b 12-21)

...eger bu nev’i üzere ceng olursa küffar-ı hâk-sârdan mu’âlece için bir kâfir kalmak ihtimâli *yok*. (96 49a 22 – 97 49b 2)

... gördiler kim bu kal’ada bir kimesne *yok*. (81 41b 6-8)

Gördiler kim buna çâre *yokdur* ... (118 60a 6-7)

Gördiler kim Turhan Big’den eser âsâr *yok*...(19 8b 6-7)

“...haberiniz *yokdur* ki ‘ârifler sizi her gün vezneye koyup kantar kantar ve okka okka ve miskâl miskâl çekerler...” (51 24b 5-21)

...”...haberünüz *yokdur* kim ol size ideceğini eyledi...”...

(36 17a 14 – 8 18a 11)

...”...imdi ma‘lûm oldu ki sizün içinüzde tedbir ve tedârik sahibi bir adamunuz *yogmuş*...” (71 36b 10 –72 37a 16)

Kaçak kim Karaca big gördi kim ayâletinden ana dermân *yokdur* ...”... (109 55b 18 – 110 56a 16)

...”Karamanoglu didükleri pelidün dini imânı *yokdur*...”...

(15 6a 4-11)

Müzâkeresinde ‘âlem *yok* (97 49b 10-11)

Ol arada dahı topraga düşen küffârün nihayetli *yok*

(94 48a 10)

...”...Nâr-nûr yardımcımız olup Patreman Yandulus elümüz ola yohsa çâre *yokdur*”... (94 48a 19 – 95 48b 11)

senün kapundan özge *yok durur* hiç

heme ‘âsiye rahmet kani Allâh (101 51b 18)

...”... Oğul bunlar bozılmak degül zerre kadar korkuları *yokdur*...”... (50 24a 2-19)

Pâdişâh-ı ‘âlem ziyâde müte’ellim oldu ammâ çâre *yok*

(112 57a 19-20)

...”Pâdişâhum, benüm haberüm *yokdur*...”... (89 45b 12-21)

...”Pâdişâhum bunlar elçi kimesnelerdür, hergiz elçiye zevâl *yokdur*...” (58 29a 21 – 59 29b 4)

Ammâ gördi kim fâ’ide *yok*... (30 14a 12-14)

...ammâ haberleri *yogdı* kim düzme karârı firâra tebdil eyledi.

(69 35b 14-17)

...”... sizün birinüzün zehresi *yogdı* kim ardından varup tutmak tursın belki yanından geçe...” (35 16b 6-20)

...”...şimdi Sultân Murâd Karamanoglı üzerine gidüp başından âteşler yanar, sizi karşılamaga asla çaresi *yokdur*...”

(71 36b 10-72 37a 16)

Yanko mel^{ûn} bakdı, gördi kim bunun sakalı *yokdur*...

(20 9a 12-14)

...Yanko mel^{ûn} gördi kim çâre *yokdur* (40 19a 3-5)

...zirâ pâdişâhun Rumeli’ne geçmege niyyeti *yogdı* (76 39a 8-11)

...”...zirâ sizde bu âl-ı ‘Osmanoglına cevâb virecek adam *yokdur*...”... (38 18a 11-17)

2.2.2.3. Diğer Olumsuz İsim Cümleleri

...Bu Türk bizi zerâfetle bir dâm-ı tezvire düşüriyor kim asla mu^eâlece *kabul eylemese gerekdür*...” (31 14b 1-32 15a 7)

...”...buradan giden ‘askerin bâri nısfı gelmedi ve gelenler de işe *yaramayandır*...”... (53 26b 21 – 54 27a 8)

...diyüp gözinden yaş yerine kanlar akıtdı ammâ *çi-fâ-ide*...

(87 44b 18 – 88 45a 3)

...”... Hoş kapukullarımız lutf-ı Hak ile *bilemezcedür* ammâ bu düşmen ağır düşmandur...”... (90 46a 7-18)

...lâkin bu Türkler bize bir iş iderler kim işlere *benzemez olsa gerek*” (35 16b 6-20)

2.3. Soru Cümlesi

Soru cümleleri soru yoluyla bilgi edinmek için kurulan cümlelerdir. Soru cümleleri de olumlu ya da olumsuz olabilir. Her soru cümlesi mutlaka cevap gerektirmeyebilir. Buna göre soru cümleleri gerçek soru ve sözde soru olmak üzere ikiye ayrılır. Soru cümleleri

bilinmezlik, hayret, yadsıma, karşılaştırma, suçlama gibi anlamlar ifade edebilir (Ediskun, 1996, 373; Cemiloğlu, 1994, 83).

Türkçede cümleler soru eki, soru sıfatları, soru zarfları, soru zamirleri ve vurgu ile soru anlamı kazanabilir. Biz burada soru cümlelerini genel olarak soru ekiyle ve soru kelimeleriyle soru anlamı kazanan cümleler olmak üzere iki başlık altında inceledik.

2.3.1. Soru Ekiyle Soru Anlamı Kazanan Cümleler

Metnimizde belirlediğimiz *mi* soru ekiyle soru anlamı kazanan cümleler konuşma cümleleri içinde yer almıştır. Metindeki soru cümlelerinden bazıları cevap gerektiren bazıları ise cevap gerektirmeyen soru cümleleridir. Cevap gerektirmeyen soru cümlelerinin *tasdik ettirme, hayret, ihtimal, bilinmezlik, suçlama, abartma* gibi anlamlar içerdiğini görmekteyiz. Bu cümlelerde birden çok soru cümlesi bazan arka arkaya sıralanmıştır. Soru eki yüklem dışında diğer öğelerden sonra da kullanılmıştır.

...”...ammâ Kırışgân tâyifesinden ne kadar yanagun ömrüne kondı, *gördünüz mi* kim leş leş üstüne dayandı?”... (35 16b 6-20)

“... *Ayâ maslahat mıdır* ki varup pâdişâhun ayagi tozına yüzler sürüp ve suçumuzu dilersek bizi ‘afv iderdi ?’”... (16 5b 16-21)

...”Ayâ Şâhin lalam nice oldı ki *düşdi mi* yohsa *şag mı* ?”...

(114 58a 20 –115 58b 3)

...”...Beli cümle ‘asker bir söz ile geri giderler ammâ bir dahı ardına dönüp Türk ile *ceng ider mi* ve ceng itdügi takdirce Türk’ün burnı büyür...” (103 52b 3 – 104 53a 20)

...”Benüm babam işte küffâr Şumlı’ya togrı kalkup gitdi ammâ bilmem taga *varur mı* yohsa *varmaz mı*?...” (92 47a 21-93 47b 5)

...”Bre bu Türk’ün ‘aklı yogmış bir iki bin adam ile hiç böyle ‘azametli ‘askere karşı *durulur mı* ?...’ (35 16b 6-10)

...”...Bu ahvâli iptidâdan bize niçün i’lâm eylemedün ? Sen *bilmez*

misin kim bunların mukaddemâ eylediği fesâdâtı?......

(26 12a 3 – 27 12b 8)

“...bu araya dek güzel geldünüz ammâ il ve memleketünüze *varabilür misiz* bilmem ve siz *öyle mi* kıyâs iderseniz kim âl-i ‘Osman ‘askerini bozdunuz ?...” (30 9a 16-21 9b 19)

...”Bu geliş ne geliştür yohsa seni *ilan mı* kovdı?”...

(103 52b 3 – 104 53a 20)

...”...bu sizünle gelen kırıallardan Leh ve Çeh ve Yanko Jupan ve Despot Jupan ki sensin ve kiral kendisi ve Frengistân kapudanı bu zikr olunan jupanlar şimdi *bunda degüller midür?* (50 24a 19-51 24b 3)

...Buna bir çâren *var mıdır?* Pâdişâh bana Semendire’yi yine *bağışlar mı?* ?”... (64 33a 12-65 33b 2)

...”Elbette boynı urılsun yohsa benüm emrüm *nâfiz degül midür ?* ... (129 65b 4-10)

“...Hâlâ *görmez misin* ki Despot gibi azim kıralla ne’ler eylediler ? ...” (7 2b 9 –8 3a 11)

...”Hazret-i ‘İsâ’ dan *utanmaz mısınız* veya Nâr-nur’ dan *korkmaz mısınız* veya Afruz, Yanduluz, Manduluz, Martuluz sizün yüzünüze bakup size *yardım ider mi?*...” (8 3a 15 –9 3b 19)

...”...hiç hesâb idüp *tefekkür ider misin* veya sen *öyle mi* kıyâs idersin ki bu illerün bir sahibi olmaya?...”... (94 48a 19-95 48b 11)

Kıral Baltaoglu’na eyitdi kim “Sen ne kişisin ve bu tarafa niye geldün yohsa metâ^e alup *ticaret mi* eylesen gerekdür?”...(64 33a 2-12)

“...nice oldı ve bu sizün yer götürmez ‘askerünüz, *göge mi* ağdılar, ya nice oldılar ? Siz beni delikanlı görüp bir şey *bilmez mi* kıyâs idersiniz?...” (51 24b 5-21)

...”Ogul ya âl-i ‘Osman’ nun biglerinden bir kimesne sana *yar olmadı mı* veyahud il ve memleket sana *dönmedi mi ?* “...

(70 36a 6-13)

“...siz andan *müşahede itmedünüz mi* kim bir avuç ‘asker ile bir big size neler etdi...” (20 9a 16 –21 9b 19)

“...Siz *bilmez misiniz*, pâdişâh sizün ilünüze hiç *varmadı mı ?...*”

(36 17a 14 – 38 18a 11)

“Şimdi bir ferd ‘avdet idüp *gitmemiş midür?*” (51 24b 4)

...”Şimdi paşa ne ‘âlemedür ve Rumili ‘askeri *hazır ve müheyya midur ?*”... (98 50a 10-99 50b 2)

...”...Şimdi sen kal’aları bosaldup Despot’a *teslim idebilür misin* yohsa pâdişaha yine ‘*ilâm ider misin ?*” ... (65 33b 2-7)

“Şimdi şâhunuz *Anatoli’da midur* yohsa *Edrene’de mi* ve bizi karşulayup ceng eylemek *murâdı midur* yohsa *firâr eyleme üzere midür ?* Bize şâfi haber vir”... (20 9a 16 –21 9b 19)

”...Ya böyle fırsat *ele girer mi ?* Siz ne turusınız ? Nâr-nur’dan *korkmaz mısıñız* ve Patreman Yandulus’dan *utanmaz mısıñız* ve bâ-husâs dinümüz ulusu Rimpapa’nun bedduasından *üşenmez misiniz?...*”...

(16 7a 3-21)

...”Ya bu Türklerün kanadı *var midur* ki uçup denizi geçe yohsa *balık midur* kim suyu üzüp geçe?...” (95 48b 11-21)

...”...Ya sen *öyle mi* anlarsın ki Türk bundan sonra kendini devşürüp bizüm üzerimize gele ?...”... (31 14b 1 – 32 15a 7)

...”Ya siz şimdi *kal’a mı* aldunuz ? Sizün kal’a didüğünüz işte bir koyun agılıdır...” (94 48a 19-95 48b 11)

...”... Ya şimdi biz geriye dönmek ile *bir iş mi* görmüş oluruz veya ‘Osmanoglından *intikam mı* almış oluruz ?...”... (22 10a 1 –23 10b 4)

“... ya *şundan da mı* bilemedünüz ki Türk zebun olup cenge iktidârı olmadugını...” (71 36b 10 –72 37a 16)

...”...yohsa sana bir *haber mi* geldi yohsa seni *Türk mi* karşıladı ? Bir iki Türk etrâfumuzda dolanup gezerler yohsa *anlardan mı* korkarsın?...” (95 48b 11-21)

2.3.2. Soru Kelimeleriyle Soru Anlamı Kazanan Cümleler

Metnimizde cümlelere soru anlamı vermek için soru sıfatları, soru zarfları ve soru zamirleri kullanılmıştır. Tespit ettiğimiz cümlelerde

“nice” kelimesi hem sıfat hem de zarf olarak kullanılmış, “ne” zamiri ise sıfat ve zarf olarak kullanılmıştır. Bunların dışında “haçan, niçün ne kadar” zarfları, “kangi” sıfatı ve “kim” zamiriyle cümleler soru anlamı kazanmıştır.

“Aceb *haçan* müjde haberi gelür?”... (52 26a 10-15)

...’...’Aceb sen de ol demde başunu *kangi* delige sokmuş idün ?”...

(49 23b 7-18)

Ammâ Kâsım Big melil ve mahzun idi kim pâdişâh şimdi haber sorarsa *nice* haber vireyin?... (25 11b 17 –26 12a 1)

...’Ayâ Şâhin lalam *nice* oldu ki düşdi mi yohsa sag mı ?...

(114 58a 20 –115 58b 3)

...’Baka kiralum, sen bu sözleri *niçün* söylersin?”...

(95 48b 11-21)

...’... biglerümden ve kullarımdan *kimler* savaştı ve *kimler* kaçdı?”... (26 12a 3 –27 12b 8)

...’Bre *ne* tutursınız ? Nâr-nür’un yüzi suyun yere dökdünüz...”...

(45 21b 2-7)

...’Bu adamun sakalı *nice* olmuş?”... (20 9a 12-14)

...’...Bu ahvâli iptidâdan bize *niçün* i^lâm eylemedün?”...

(26 12a 3-27 12b 8)

...’Bu geliş *ne* gelişdür yohsa seni ilan mı kovdı?”...

(103 52b 3-104 53a 20)

...’Bu iş *nice* olur ? Buna bir tedbir görünüz...” (13 5b 16-21)

...’...Bi işi *nice* itmek gerek?” (76 39a 21 –77 39b 18)

...’...bu mel^lunun murâdı *nedür*?” (92 47a 21-93 47b 5)

...’Bu *ne* işdür?”... (31 14b 1 –32 15a 7)

...’Bu *ne* sözdür kim sen söylersin ? Ya bu *ne* mümkündür ki biz ‘askerimizi çeküp geri gitmek?’... (103 52b 3 –104 53a 20)

...’Bu sizün tedbirünüz *ne* tedbirdür ve işünüz *ne* işdür ? Siz mâl erzâklarunuzu kaldurup Dimetoka kal^easına kaçurdunuz, biz bir âlây fukara *nice* idelüm ve *nereye* gidelüm?”... (78 40a 5-19)

...’Bu yigit *kimdür* ?” ... (127 64b 15-21)

...”Bu yigit *nedür* ve kolu *niçün* boynına asılıpdur?”...

(28 13a 17 –29 13b 4)

...”...Buna tedbirün *nedür* ?” ... (47 22b 8-18)

...”Buyurun murâdunuz *nedür* ?”... (60 31a 1-19)

...”Devletli *ne* turursın ? Ungurus kâfiri Laz eline gelüp Laz memleketini alan talan eyledi”... (18 8a 1-10)

...” Efendiler *ne* buyurursñz ? Bir adam kâfir ile arka bir idüp ümmet-i Muhammedi rencide ve pâ-y-mâl eylese şer’an *ne* lâzım gelür?”

(11 4b 19-12 5a 6)

...”Emrün *nedür* ?”... (8 3a 15-9 3b 19)

“...Hâl *ne* ki bir gazimüze bin kâfir üşmiş iken yâ sizün halünüz *nice* olur kim sa²âdetli Sultân Murâd Hân gelüp sizi il memleketi içinde bulup ve her birinün başına onar adam üşürüp ellerine kılıç aldukda...”

(20 9a 16-21 9b 19)

“...*Hangi* gün Türk bizi karşılar?”... (94 48a 19-95 48b 11)

“Hele olan oldı şimdi buna çâre *nedür* ?” (41 19b 13-14)

...”Hünkârım Kâsım Big kulunuz ‘*aceb* melil ve mahzundur ? Bilmezüz kim aslı *nedür* ? (25 11b 17-26 12a 1)

Kıral Baltaoğlu’na eyitdi kim “Sen *ne* kişisin ve bu tarafa *ne için* geldün yohsa metâ^e alup ticâret mi eylesen gerekdür?”... (64 33a 2-12)

...”Müşâverenüz *nedür* ? ... (48 23a 1-12)

...”Ne dirsiñiz ? İşte bu küffar barışmak için rica itmiş ammâ Semendire kal^easını istemiş. Buna *ne* tedbir idersiñiz ?”...

(59 29b 15-21)

...”Ne turursiñiz ? ‘Osmanoglunun başına kıyâmet kopdı...”

(16 7a 3-21)

...”*Nice* idelüm ve *ne* işleyelüm, Türk bizi urmaya ?”...

(49 23b 5-7)

...”*Nice* itmek gerekdür?” (76 39a 3-4)

“...*nice* oldı bu sizün yer götürmez ‘askerünüz, göge mi agdılar ? Ya *nice* oldılar ? Siz beni delikanlı görüp bir şey bilmez mi kıyâs idersiñiz ?...” (51 24b 5-21)

...”...*Niçün* bu asıl sözi ol oğlanun agzına virürsin ?”...

(89 45b 12-21)

...”...Ol zamân bizüm taşrada bulunan erzâkumuz bize lâzım geldükde biz *nice* idelüm ? diyüp cevâb virdiler. (78 40a 5-19)

...”Ol civâna bu mertebe riâyet eyledünüz. Sebebi *nedür* ?” didi

(124 63a 15-17)

“...pâdişâhı siz benden *niçün* su’âl idersiñiz ?...”

(36 17a 14-38 18a 11)

...”Sen bir umur-dide koca kişisin. *Ne* dirsın, *nice* itmek gerekdür?” ... (22 10a 1 – 23 10b 4)

...”Sen *kimsin* ve *kimün nesisin* ?” (49 23b 21 –50 24a 2)

...”Sen *ne* dirsın ?”... (54 27a 12 –55 27b 17)

...”...Sonra biz ‘Osmanoglını karşılayup ‘askersiz *nice* cevâb virürüz ?...”... (22 10a 1 – 23 10b 4)

...”Siz *ne* dirsınız, *nice* idelüm?” ... (72 37a 16-73 37b 19)

...”Şimdi paşa *ne* ‘âlemedür ve Rumili ‘askeri hâzır ve müheyyâ mıdır ?” ... (98 50a 10 –99 50b 2)

...”Tâcire benüm *nerem* benzer kim siz dirsiñiz ?...”

(64 33a 2-12)

... “Turhan *nedür* aslı ? Bu geliş *ne* gelişdür ? Söyle görelüm”...

(29 13b 11-20)

...”Ya ‘askerden *kim* geldi ?”... (52 26a 10-15)

...”...Ya çünki geriye dönecek idünüz evvel *niçün* bu tedbiri kullanup hesâb itmedünüz ? ...”... (22 10a 1 –23 10b 4)

...”ya kıralum yaz olup ot bitmege *ne* kadar zaman var?”

(55 27b 18-19)

...”ya *nice* itmek gerek ?” ... (29 13b 11-20), (69 35b6-9)

Yine bir gün pâdişâh vüzerâya su’âl eyledi kim “*Nice* oldunuz?”...”... (23 10b 17-18)

3. YÜKLEMİNİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

Metnimizdeki cümleleri yüklemnin türüne göre fiil cümlesi ve isim cümlesi olmak üzere iki bölümde inceledik. Cümlelerin çoğunlukla fiil cümlelerinden oluştuğunu gördük. Burada fiil cümlelerine kısaca değindik, metinde yer alan isim cümlelerine ise isim cümlesi başlığı altında yer verdik.

3.1. Fiil Cümlesi

Gazavatnamedeki cümlelerin çoğu fiil cümlesidir. Metnimizdeki fiil cümlelerini incelediğimizde daha çok basit fiil çekimlerinin kullanıldığını gördük. Basit fiil çekimlerinden ise metindeki hikaye etme uslubu nedeniyle belirli geçmiş zaman çekimi daha çok kullanılmıştır. Belirli geçmiş zaman dışında basit çekimlerden geniş zaman, belirsiz geçmiş zaman, emir, istek ve şart çekimleri de kullanılmıştır. Birleşik çekimlerden ise belirsiz geçmiş zaman ve geniş zamanın hikaye birleşik zaman çekimi ile geniş zamanın rivayet çekimlerine rastlanmıştır.

Gazavatnamedeki bazı cümlelerin fiilleri *-makda -mekde, -mada -mede* ekleriyle zaman anlamı kazanmıştır. Biz bu tür cümleleri de fiil cümleleri arasında değerlendirdik. Metnimizdeki fiil cümlelerinden bazılarını burada sıraladık:

Anlar dahı aleyke aldılar (129 65b 21)

Anlar pâdişâhun muradı ne olduğın bilmezler idi. (65 33b 21 – 66 34a 1)

Bigler ve iş erenleri bir yere gelüp müşavere eylediler. (66 34a 13)

Bunlar bu tertib ile varmakta. (102 52a 19-20)

Bu kez pâdişâh biglerini okıdı. (42 20a 8)

Hemân dem emr idüp Ungurus kiralını ve Despot nâm kiralı ve sâ'irlerini da^cvet idüp çağırılar. (8 3a 13-15)

Da'ima küffâr-ı hâk-sârün başı aşığı olup her kez makhur ve münhezim olalar. (123 62b 20-21)

Ez-in cânib küffâr-ı hâk-sâr ertesi gün kalkup bunca tumturak ile göçüp gitmekde. (75 38b 20-21)

Hiç ol civânun önün alup bir hâl ile ilzâm idemezler (124 63a 14-15)

İşte imdi Sofya halkı çâr u nâ-çâr herkes ehl u 'ıyâlin alup her birisi bir yana tagilup âh u enin eylemede (30 14a 2-3)

Ol civân her gün yollar gözledür imiş (125 63b 19)

Yalnız bir arslan bunca küffâra ne çâre eylesün (107 54b 14-15)

3.2. İsim Cümlesi

Metnimizdeki isim cümlelerinde ek-filin bütün çekimleri kullanılmıştır. Bazı cümlelerde ek-fiil düşmüştür. Anlamlarına göre cümleler bölümünde *yok* yüklemli ve *değil* edatıyla olumsuz anlam kazanan isim cümlelerine yer verdiğimiz için burada sadece olumlu isim cümlelerine yer verdik. Olumlu isim cümlelerini de “var” yüklemli ve ek-fiille çekimlenen diğer olumlu isim cümleleri olmak üzere iki bölümde topladık.

3.2.1. “Var” Yüklemli Olumlu İsim Cümleleri

Metinde tespit ettiğimiz “var” yüklemli isim cümleleri çoğunlukla özne, yüklem ve kalma durumundaki yer tamlayıcısından oluşan kısa isim cümleleridir. Bu cümlelerde “var” ismi ek-fiilin geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve şart çekimiyle kullanılmıştır. Bu çekimler arasında en çok kullanılanı geniş zaman 3. tekil kişi çekimidir.

“...ammâ bizüm dahı bir teklifümüz *vardur* (...)” (60 31a 1-19)

Ammâ Şâhin Paşa ve Halil Paşa kendülerinün her ne kadar mal ve erzaklır *var ise* Edrene'den kaldurup Dimetoka kal'asına gönderdiler..."

(78 40a 5-19)

"Benüm bu sözlerümde eksik *var* artuk yokdur(..)."

(36 17a 14-38 18a 11)

"...benüm boynuma pâdişâhdan her ne muradun *var ise* ben dileyeyim" (91 46b 12 -92 47a 9)

"...biglerimizden ve paşalarımızdan küffâr-ı hâk-sârün ardınca gitmiş *var ise* dönsünler..." (119 60b 15 - 120 61a 6)

"...bir imtihân idecek kulum *vardur*"... (127 64b 5-15)

"Bu herifde dahı çok söz *vardur* ve her söyledügi sözden alacak hisse *vardur*..." (38 18a 17- 39 18b 8)

"Bu oğlan 'ilm-i İncil'de ziyâde mahâreti *vardur*..."

(126 64a 21 - 127 64b 3)

"...bu sefer-i nusret me'âbuma gelüp din-i İslâm 'aşkına imdâd idüp bizümle ma'ân sefer virenlerün her ne mürâca'âtları *var ise* katumda makbul-ı hümayunumdur..." (28 13a 2-14)

"Bu Turhan'un dahı râzdaşları *vardur*..." (57 28b 9-16)

"Bu Türk'de bir 'azim haber *vardur*..." (36 17a 2-9)

"Buna bir çaren var mıdur? ..." (64 33a 12 -65 33b 2)

"...Dragoman köyinün sag canibinde bir yol *vardur*..."

(48 23a 1-12)

"... Elli altmış gün *vardur*" (55 27b 19-20)

"...Her kangınız taht-ı kazâsında 'askeri tâ'ifesinden kimler *var ise* ... Edrene sahrasına 'ale'l-âcele hanelerinden ihrâc idüp yollayasız..." (78 40a 20 - 79 40b 10)

"...Her kimün esiri *var ise* getürsin." (20 9a 10-12)

"Her kimün gönlinde *var ise* varsunlar..." (33 15b 16-20)

"...her ne kadar sancaklar *var ise* haber gönderelüm..."

(24 11a 19-25 11b 13)

"...her nerede der-bendler *var ise* cümlesini bağladalum..."

(90 46a 7-18)

“...ki in-şâ-Allâhu Ta^eâlâ evvel-i bahârda Uygurus keferesi üzerine sefer-i hümâyunum *vardur*...” (10 4a 16-11 4b 3)

...küffâr-ı hâk-sârın yolu üzerinde her ne kadar der-bend *var ise* ulı ulı ağaçlar kesüp der-bendleri bağlamada. (78 40a 20-79 40b 10)

Küffârın ardlarında bir dere *var idi* (110 56a 7)

“...lâkin ben kulunun bir sözi *var*...” (117 59b 12-16)

“...lâkin Mahmud’un başında bir kara yelken *var* (127 64b 5-15)

“Lala senden ricam budur ki ehl-i ‘ilm ve ehl-i fazl kulum *vardur*...” (128 65a 11-15)

...”Muşavere ve törvinüm *vardur*” (6 2a 11-13)

...ne kadar keşişleri ve ruhbânları *var ise*...günlükler yakup teküri istikbâl idüp kondurdılar. (6 2a 19 – 7 2b 2)

“Ne kadar sancak bigleri ve beglerbegileri *var ise* hep cümle gelsünler...” (42 20a 9-11)

“...Ne *var idi* anların gözine görinecek...” (26 12a 3-27 12b 7)

“...Pâdişâhdan her ne diledün *var ise* ben mütekeffil olayın...”

(85 43b 2-13)

...Pençyecioglı ‘İsâ dirler bir nâm-dâr kişi *var idi* ...

(114 58a 20- 115 58b 4)

“...şimdi ana mâned *var ise* de azdur” (127 64b 5-15)

“...Ya bu Türklerün kanadı *var mıdur* ki uçup denizi geçe...”

(95 48b 11-21)

“...zirâ anlarda merhamet *vardur*...” (55 27b 20-57 28b 5)

...zirâ bunda Allahu sübhâne ve ta^eâlâ hazretlerinün takdiri *vardur*... (122 62a 5-8)

... zirâ dinsüzün muradı *var idi* (50 24a 2-19)

3.2.2. Ek-Fiille Çekimlenen Diğer Olumlu İsim Cümleleri

Ek-fiille çekimlenen diğer olumlu isim cümleleri de kısa cümlelerden oluşan isim cümleleridir. Bu cümlelerde isim soylu kelimeler arasında yüklem olarak en çok kullanılan isimlerdir. Sıfat,

zarf, edat ve zamirler de yüklem olarak kullanılmıştır. Bu cümlelerin yüklemeleri bir tek kelimedenden oluşmasının yanı sıra bir kelime grubundan da oluşmuştur.

...adam başına yüzer gaza itmemiş adam *az idi* ... (93 47b 16-19)

...”Ahvâl *böyledür*” ... (11 4b 11-13)

...Ali Efendi dirler, *bir fazıl kimesne imiş*... (127 64b 5-15)

Ammâ Bedric *bir viran kal'a idi*. (96 49a 11-12)

“...ammâ bu düşmen *agır düşmandur*...” (90 46a 7-18)

Ammâ Çirne Mihal didükleri pelid ol gün *karavulda idi*

(103 52b 1-2)

...ammâ dilleri *kıssa* ve güzleri yok (52 52b 6-8)

“...ammâ dün gün ben durmayup anlara korku virürem, *anın içündür* bunların dönüp gitmesi...” (50 24a 2-19)

Ammâ gayet *kış* ve kar *derin idi* ... (24 11a 10-11)

Ammâ hâl *budur* ki ... (108 55a 12-21)

...ammâ İbrahim Paşa oğlu Mahmud Big, *bir arlı big idi*...

(48 23a 12-14)

...ammâ *kanı benim bu kadar eli hezâranlı* herseklerüm; *yâ kanı* benim bu kadar eli şişli banlarum; *yâ hani* benim bu kadar onar Türk'e yazılan yanaklarum...” (94 48a 19 – 95 48b 11)

Ammâ Kasım Big *melil ve mahzun idi*... (25 11b 17 – 26 12a 1)

Ammâ ol zaman Hazret-i Monla Gürani, *Sultan Mehmed'in hâcesi idi* (126 64a 20-21)

...ammâ pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin de'b-î kadimleri *şöyle idi*... (123 62b 15-124 63a 3)

“...ammâ sen *koca pir adamsın* ve *Nar-nûr'un sevgili kulisin*...”

(55 27b 20-57 28b 5)

“...ammâ sizler *bu şehri'n oturak kulları* ve *re'ayasız* ...”

(78 40a 5-19)

“...ana adam *lazımdur*...” (49 23b 7-18)

“...Andan sonra bu kal'alar *bizüm hazırımızdur*...” (75 38b 5-16)

“...anlar *dinümüz düşmenleridür...*” (100 51a 17-101 51b 7)

“...Anlurun dahi hakkından gelinmek *lazımdur*” (57 28b 9-16)

asılsun ‘arşa İslâm’un kılıcı

çü *sensin* kulunı yardım kılıcı (113 57b 12)

“... ‘asker cem’ idüp siz öteden biz dahi berüden neye *kadir isek* çalışup uralım kılıcı...” (16 7a 2-21)

“...’askerümüzi geri çekelüm, görelüm Hak Ta‘âlâ’nun hazretlerinün takdiri *ne yüzdendir*” (46 22a 8-14)

“...Ayâ *maslahat mıdur...*” (13 5b 16-21)

...”Ayâ Şahin lalam nice oldu ki düşdi mi yohsa *sag mı ?...*”

(114 58a 20- 115 58b 4)

“...Ba‘de’l-yevm anlar bana karşı turup benümle ceng eylemek *muhaldir...*” (31 14b 1-32 15a 7)

“Bakın bigler, paşalar, bu ana gelince pâdişâhunuz *ben idüm* ba‘de’l-yevm pâdişâhunuz *oglumdur...*” (66 34a 19-67 34b 6)

“...Bârek –Allâh *padişah hizmetine layık er imişsin*”

(128 65a 6-10)

...”Beli *bundadır*” (51 24b 3)

“Beli pâdişâhum hâl *böyledür...*” (121 61b 13-19)

Belki ümmet-i Muhammed olanlara lâzım ve mühim olan *budur* ki...” (122 62a 9-16)

“Ben *âl-i ‘Osman nesliyem...*” (67 34b 14-21)

“...ben buna *ka’ilem...*” (54 27a 12 –55 27b 17)

“...ben cümle ululara *muti’im*” (125 63b 19-126 64a 5)

“Ben İbrahim Paşa oğlu Mahmud Big’em...” (50 24a 2-19)

“Ben *İstanbul teküriyem*, sen ki *Nuşirevan nesli kiral-ı mu’azzamsın...*” (71 36b 10 – 72 37a 16)

“Ben Tavuslu nâm mahalle varup şikâr-ı hümâyun eyleyüp turna avı eylemek *muradumdur ...*” (10 4a 16 –11 4b 3)

“...Ben var iken bu taht sana neden *müstehakdur?...*”

(67 34b 14-21)

“Benüm bildüğüm *budur* ki...” (76 39a 21-77 39b 18)

“Benüm bildüğüm ve anladugum *budur* kim...” (22 10a 1-23 10b 4)

“...Benüm bunca hazinem *sizündür*...” (41 19b 17-42 20a 2)

“...Benüm karındaşum hâlâ *sadr-ı a'azam Halil Paşa'dur*”

(50 24a 2-19)

“Benüm murâdum âl-ı'Osman elinden il ve memleketümi alup geçüp oturmak *muradumdur*...” (9 3b 19-10 4a 15)

“...Bilmezüz kim aslı *nedür* ?” (25 11b 17-26 12a 1)

“...bir cânibümüz *tagdur* ve karşumuz *düşmendür*...”

(104 53a 20 – 105 53b 20)

“... *bir yarar kulundur* ve Hacı İsa didükleri işte *bu yigitdür*”

(28 13a 17-29 13b 4)

“...Biz buraya gelmekden muradumuz *bir bellü haberdür*...”

(64 33a 2-12)

“...Biz cümlemüz *seferliyüz*...” (60 31a 1-19)

“ Biz iş *erleriyüz*...” (78 40a 5-19)

“...Biz *padişahun kullarıyuz*...” (47 22b 8-18)

“...bize bunlar *eyyi siperdür*” (32 15a 10-15)

“Bizüm her sene tamâmında ‘âdetümüz *budur* ki...”

(124 63a 6-13)

“...Bizüm sag yanumuz Selanik'e varınca cemi'en *Türk elindedür* ve sol yanumuz *Tatar Handur*...” (31 14b 1-32 15a 7)

bizüm tâli'imüzdür şimdi *mes'ud*

çü hazretten bize burhan erişdi (98 50a 6-7)

“...bu adamlar *Karamanoglinun askerlerindendür*...”

(12 5a 10-15)

“Bu adamun sakalı nice olmuş ? didükde “*Hadımdur*” didiler

(20 9a 12-14)

“...bu ‘âlem fitne ile *mâl-â-mâldür*...” (89 45b 12-21)

“...bu bizüm üzerimize gelen düşmen gayet *agır düşmândur*...”

(76 39a 21-77 39b 18)

bu cümle mahlukâtun *sensin* ey Hak
ilâhî Hâlıkı Yezdanı Allâh (101 51b 17)

“Bu geliş ne *gelişdür*...” (103 52b 3-104 53a 20)

“Bu iş benim didüğüm gibi olursa ne *güzel*...” (46 22a 8-14)

“...Bu işi nice itmek *gerek?*...” (76 39a 21 -77 39b 18)

“Bu kal’anun işi *kolay idi* ammâ benim murâdum *Edrenedür*...”
(82 42a 2-9)

Bu kerre gel imdi görelüm, bu ne *kıyametdür*...” (30 14a 1-2)

“...Bu küffâr-ı hâk-sâr mikdârını bildürmek *gerekdür*...”
(42 20a 11-15)

“Bu Mahmud Big *padişah damadıdır*...” (48 23a 21-49 23b 3)

“...bu mel’unun muradı *nedür?*...” (48 23a 21 -49 23b 3)

“Bu ne *işdür*”... (31 14b 1 - 32 15a 7)

“Bu ne *sözdür* kim sen söylersin...” (103 52b 3 -104 53a 20)

“...bu oğlan huzur-ı pâdişâhide ulema meclisine *dahil olsa gerek*”
(127 64b 15-21)

“...bu sizün sözlerinüz cümlesi *sahih imiş*...” (50 24a 19-51 24b 3)

“...Bu sizün tedbirünüz ne *tedbirdür* ve işünüz ne *işdür* ?” Bu
yanadan Feriz Bigoglu *hâzır ve müheyya idi* (81 41b 11-12)

“Bu yigit *kimdür?*”... (127 64b 15-21)

“Bu yigit *nedür?*”... (28 13a 17 -29 13b 4)

“Bu taht *benümdür*” ... (67 34b 14-21)

“Buna çâre *budur* kim...” (41 19b 11-17)

“...Buna ne çâre itmek *gerekdür* kim?” (90 46a 7-18)

“Buna tedarik *budur* ki...” (69 35b 9-14)

“...Buna tedbirün *nedür?*” (47 22b 8-18)

“Bunun olası *budur* ki...” (54 27a 12 -55 27b 17)

“...Bunların işi gücü *lâf u güzâfdür*...” (26 12a 3 -27 12b 7)

“...cevâbı *budur* ki...” (9 3b 19-10 4a 15)

“Cümle banlara ve herseklere birer tolu dahı virün ki âhir beyt *son
beyt tolısıdır*...” (104 53a 20 -105 53b 20)

cümle esbâba sebebsin pâdişâh
kullarun pes gözede hükm-i ilâh (86 44a 7)

“Çavuş Big, sen *pâdişâhun bir ihtiyâr kulısın...*”

(76 39a 21 –77 39b 18)

“Çünkü öyle olıcak ol *kafirdür*” (11 4b 19-12 5a 6)

“Çünkü *öyledür* beni Rumeli’nden ma^zzul idüp bir gayrıya ihsân
eyleyünüz...” (57 28b 16 – 58 29a 1)

“...*delikanlıdır...*” (89 45b 12-21)

dereler içi tamâm şöyle *tolı*

kim bulımaz geçmege kimesne yolu (117 59b 5)

...dün gün endişesi *bu idi* kim... (30 14a 8-14)

“Efendiler ! Bu oğlan cümlemüzden *efdaldür* ve *ekrem*
kimesnedür” (128 65a 6-10)

“Eger gerçek ve eger hilaf bu ahvâli pâdişâha i^lâm eylemek
gerekdür” (67 34b 14-21)

“...eger il ve memleket *hacetün ise* kalkup hareket idesin”...

(62 32a 2 – 63 32b 11)

“...Eger *ma^kûl ise* böyle idelüm.” (117 59b 16-118 60a 6)

“...eger *ma^kûl ise* görün” (103 52b 3 –104 53a 20)

“...Eger muradunuz yine ceng ise kılıçlar *hazır* ve *müheyyadur...*”
(64 33a 2-12)

“Eger sizün kırallarınız eger Despot ve eger Yanko ve eger kiral
and içerlerse ne *güzel ...*” (60 31a 1-19)

“...Eger Türki bozarsak ne *güzel...*” (103 52b 3 –104 53a 20)

“Emr *kıralun*” (17 7b 21 –18 8a 1)

“Emr *hünkarumun*” (24 11a 11-19) (34 16a 12-15) (60 31a 12-61
31b 4) (67 34b 6-10) (26 12a 1-3) (6 2a 5-11) (80 41a 6-10)

“Emr *padişahundur*” (42 20a 4-8)

“Emrün *nedür?*” (8 3a 15 –9 3b 19)

ey kerimu rabb-ı rahim hayy-ı bekâ

mülk *senündür* bilürüz kim mutlaka (86 44a 5)

“...eyle olsa size ve bize vacib olan *budur...*”

(100 51a 17-101 51b 7)

Ez-in-cânib Sofya paşası *Radomir*’de idi (33 15b 7)

“Fermân *padişahun*” (13 5b 2-4) (13 5b 10-11) (115 58b 8-17)

(100 51a 17) (121 61b 10-13) (44 21a 10-15)

“...fırsat ve nusret *senündür...*” (109 55b 18 –110 56a 5)

Gâhice bir küffâr-ı hâk-sârün galebe idüp baʿzı diyarları nehb u garet eyledükleri *Allâhu Taʿâlâ* hazretlerinin anlara nusret ve yardımını ile degüldür belki *istidrac tariki* iledür (122 62a 5-8)

...gördiler kim bu *bir ulu kimesnedür* (48 23a 16-18)

“...gördünüz kim küffâr-ı hâk-sâr mübâlaga çokdur...”

(26 12a 3 27 12b 7)

“...göreyim sizi *gayret günidür...*” (108 55a 12-21)

“...Hâ göreyim sizi, *erlik ve bahadırılık günidür...*”

(102 52a 6-16)

“...Hâdım Balaban gerçi kim lafzen *taşaksız idi* ammâ maʿnen *taşaklı er idi...* (20 9a 16-21 9b 19)

...Halil Paşa *ʿâkil vezir idi ...* (88 45a 14-20)

...Hasan Big-zâde İsa big, *bir arlı nam-dar kişi idi* (19 8b 7-12)

“...hatta buradan ben baş göstermeyep turdugumun sebebi *bu idi ki...*” (71 36b 10 –72 37a 16)

Hatta *hicret-i nebeviyyenün sekiz yüz kırk sekizinci tarihi idi* ve *Receb ayının gurresi idi* ve *şenbe gicesi idi...* (102 52a 16-19)

“Hay *fırsatdur*” (83 42b 11-12)

“...Hele benüm anladugum *böyledür...*” (38 18a 11-17)

“...Hele benüm torğı haberüm *budur...*” (20 9a 16-21 9b 19)

“...Hele şimdi bize ilk evvel lazım olan *budur ki...*”

(76 39a 21 –77 39b 18)

“Hemân bunlara cevabın virüp göndermek *gerekdür*”

(58 29a 21 –59 29b 4)

“...Hemân bunun olası *budur* ki...” (6 2a 11-13)

“...Hemân erkenden sulhı kabul idüp bazarı pekişdürmek
ma^ekûldur (60 31a 1-19)

“Heman maslahat *oldur* kim...” (22 10a 1 23 10b 4)

“...Heman olası *budur* ki...” (96 49a 12-18) (20 9a 16-21 9b 19)

(92 47a 12-21) (103 52b - 104 53a 20) (117 59b 16 – 118 60a 6)

(46 22a 8-14) (17 7b 9-21) (31 14b 1-32 15a 7)

“...Heman olası *geri dönmekdür*” (22 10a 1 –23 10b 4)

“...Heman sana lazım olan *budur* ki...” (88 45a 20- 89 45b 2)

“...Heman şimden gerü bize de lazım olan *budur*...”

(103 52b 3 – 104 53a 20)

“...Heman pâdişâhumuzdan ricamız *budur* ki...” (59 29b 4-14)

“...Her bâr *şöyledür* ki...” (104 53a 20 – 105 53b 20)

Her birisi neye *kadir ise* ...savaş eylediler (93 47b 16-19)

“Her gazada siz *benüm yoldaşlarumsınız*...”(100 51a 17-101 51b 7)

“...her kanda varsanuz sizün yerinüz *bellidür*...” (50 24a 2-19)

“...Her kangısı yok olursa olsun iki taraftan da bize *nimetdür*...”

(15 6b 3-15)

“...her ne ki poh yedin ise *canumuza minnet*” (8 3a 15-9 3b 19)

“...her nice *mümkün ise* babamı getirün...” (76 39a 4-8)

“...Hoş gerçi bu kal^eaları geri komak dahı *naktıs işdür*...”

(75 38b 5-16)

“...Hoş imdi Hazretu'llahun murad-ı şerifleri *böyle imiş*...”

(26 12a 3 –27 12b 7)

...Hisar didügi *Yanbolı'dur*... (93 47b 8-12)

hükmünün münkadı durur ins [ü] can

mecmu^eına sen verürsin cism ü can (86 44a 8)

“Hünkârum, Kasım Big kulunuz ‘aceb *melil ve mahzûndur*?...”

(25 11b 17 –26 12a 1)

“...İhtimali *var* ki...” (90 46a 7-8)

“...ikisi dahı *dinümüz düşmenleridür...*” (15 6b 3-15)

“...il memleketlerini elinden alduktan sonra sen bana bu memleket *benümdür* diyü da’va idecek olursan...” (62 32a 2-63 32b 11)

“İllâ Türk’ün bu tertib üzere yürüyüp gelen alaylarına dünya tolısı er olsa yine cevâb virmesi *müşkildür.*” (103 52b 3-104 53a 20)

“İlmine ri’ayeten ve hilmine himayeten vezir itmek *muradumdur...*” (128 65a 11-15)

“...İmdi eger fırsat elde iken hareket idüp gelür isenüz ne *güzel ...*”
(71 36b 10- 72 37a 16)

“...İmdi eger sana il memleket *lazım ise ...*” (62 32a 2-23 32b 11)

“...imdi heman şimden sonra bizüm çâremüz *budur* ki...”
(40 19a 19- 41 19b 10)

“İmdi nâmem vusulinde *gerekdür* ki...” (16 7a 2-21)

“...İmdi olası *budur* ki...” (84 43a 4-9) (22 10a 1 –23 10b 4)

“...İmdi sen *bizüm ve cümle Kırısğan ta’ifesiñün ab-ı ruyısın* ve *dinümüz ulustısın...*” (7 2b 9 –8 3a 11)

“...İmdi şimdi ana biraz hedaya *lazımdur...*”(117 59b 16-118 60a 6)

“İmdi yarın *savaş günidür...*” (41 19b 17 –42 20a 2)

“...İşte bu cemiyetün aslı *budur*” (124 63a 6-13)

“İşte bu evvelde *kilise imiş* “... (32 15a 19 –33 15b 5)

“...İşte bu gün cennet *badihevadur*” (110 56a 15 –111 56b 8)

“...İşte *er isenüz* ol zaman göreyim sizi...” (94 48a 19-95 48b 11)

“...İşte imdi bizüm bildüğümüz *budur ...*” (76 39a 21-77 39b 18)

“...işte imdi gün *bu gündür* ve dem *bu demdür...*”

(110 56a 15-111 56b 8)

“...işte *şol varacagunuz der-bendün öte yüzindedür...*”

(36 17a 14-38 18a 11)

-Kâle Allâhu sübanehu ve ta’âlâ kem fi’etin kaliletin galebet fi’etin kesirefen – bu ayeti kerimenün mazmun-ı münifince kalilî kesire galib iden *Halk celle ve ‘ala hazretleridür.* (5 1b 5-7)

“*Kandasın Ungurus keferesi ?*”... (23 10b 18 –24 11a 9)

Karaca Big *merd arslan idi* kim Karaca Big *Anatolı Beglerbegisi idi* ... (107 54b 15-17)

...Karaca Big yanında Süleyman Big turmuş idi ki *Edrene 'askeri ile idi* ... (106 54a 18-107 54b 3)

kerimsin lutf ile keremün işle
rahimsin rahmetün bize bağışla (113 57b 8)

“Kıralum bu ne iş idügi *'ayan ve beyandur...*” (31 14b 1-32 15a 7)

“...kullarından eger yeniçeri ve eger sipah bir mikdar asker dahı cem^e olinup *müheyyadur...*” (23 10b 18-24 11a 9)

...lakin bu *meseldür* kim ... (19 8b 12-13)

“...Lâkin şimdi bize düşen *budur* ki ...” (24 11a 19-25 11b 13)

...lâkin Yanko didükleri mel^eun *gayet mütekebbir ve magrur dinsiz idi* (97 49b 12-14)

“Lala senden ricam *budur* ki... “ (128 65a 11-15)

“Lazım olan *budur* ki...” (87 44b 3-13)

“...meger devletli kıral bu Türk'ün yayası *bir bela imiş...*”

(40 19a 19 -41 19b 10)

murad olan bu fanı dehr içinde
eyü nam ile *şöhretdür* cihanda (5 1b 12)

muradumuz *budur* bundaki ya'ni

Murad bin Mehemmed Han erişdi (98 50a 8-9)

“...muradunuz *nedür?*” (60 31a 1-19)

“Müşeverenüz *nedür?*” (48 23a 1-12)

Nâmenün mefhumı *bu idi* kim... (79 40b 20 -80 41a 5)

“Nice itmek *gerek?*” (69 35b 5-6)

“Nice itmek *gerekdür?*” (76 39a 3-4)

...Nikaboli'da Feriz Bigoglı *big idi*... (81 41b 1-6)

niyettüm *gaza idi* buldum anı

çü ergürdi sana beşaret olsun (121 61b 7)

“Ogul tekürüm muradun *nedür?*...” (7 2b 9-83a 11)

“...Ol düşman *bek düşmandur*...” (89 45b 5-11)

“...ol herif big degül *bir bela-yı siyah idi*...” (48 23a 1-12)

Ol iki kimesnenün birisi *bir pir-i mübarek* ve birisi dahı *bir mülebbes güzel adamdur*. (129 65b 18-19)

“...Ol kafir al-i ‘Osman ile nice *dost ise* bizümle dahı öyle *dostdur*.” (63 32b 13-19)

“*Ol ruhbanlar arasındadır*...” (75 38b 5-16)

“...Ol zaman iş *güç*...” (75 38b 5-16)

“...ol size sen karşı turan *Hasan Big-zade ‘İsa Big idi*...”

(20 9a 16-21 9b 16)

“...ortalığın sen *kart kurdısın*...” (76 39a 21-77 39b 18)

“...‘Osmanoglına bunca yüz *virdüğümüz senün ecdadın hatıradur*...” ... (62 32a 2 –63 32b 11)

“...Ölenlerümüz bakilerümüz *sa’id*.” (42 20a 11-15)

“...pâdişâha armagan *gerekdür*...” (117 59b 16 –118 60a 6)

“...Pâdişâhum bunlar *bir emindür*...” (58 29a 21-59 29b 4)

“Pâdişâhum bunlar *elçi kimesnelerdür*...” (58 29a 21-59 29b 4)

“Pâdişâhum küffâr-ı hâk-sâr hâlâ *Sarac ilinde* “ (76 39a 2-3)

“Pâdişâhum sen ki *Mekke Medine sultanısın* ve ben ki *Lhgurus kıralıyam* ve *Nuşirevan nesliyem*...” (59 29b 4-14)

“Pâdişâhum şimdi şâhzâde hazretleri teşviş ve tefekkürde *cenab-ı pâdişâhdan habere muntazırdur*...” (87 44b 3-13)

“...Pâdişâhumuz hâlâ *Edrene şehrinde*...” (20 9a 16-21 9b 19)

“Pâdişâhun sözi *bendedür*...” (64 33a 12 –65 33b 2)

“Pek *ma‘kûl*” (124 63a 6-13)

“*Padişahun hizmet-i şeriflerine layık bir civandur*”

(124 63a 17 –125 63b 5)

Rumili ‘askeri fi’l-cümle *hazır ve müheyadur*...”

(98 50a 10-99 50b 2)

“...Sebebi *nedür?*” (124 63a 15-17)

“Sen bu işi görmege *kadirsın*...” (75 38b 5-14)

“...sen dahı küffarun ardın alup ur kılıcı, virmek *Hüda'nundur*”

(82 42a 19 – 83 42b 9)

“...Sen ki *Karamanoglısın...*” (62 32a 2 –63 32b 11)

“Sen ki *papas Kassab'sın*, nâmen vusûlinde *gerekdür* ki...”

(125 63b 8-10)

“Sen *kimsin* ve *kimün nesisin?*” (49 23b 21 –50 24a 2)

“Sen ne *kişisin ?*” (64 33a 2-12)

“...Sen ne *sözlerdür* kim söylersin...” (95 48b 11-21)

sığındum sana kim *ganisin* gani

bu düşmana zebun eyleme beni (113 57b 7)

“Siz *a²lemsiz*” (128 65a 4-6)

“...Siz *büyük adamlarsınız...*” (50 24a 2-19)

“...sizlere lazım olan *budur...*” (78 40a 5-19)

“...Sizlerde merhamet *küllidür...*” (59 29b 4-14)

“Sizün cümlenüzün sözi *laf u güzafdur...*” (54 27a 12-55 27b 14)

“...Sizün kal^aa didüğünüz işte *bir koyun agılıdır...*”

(94 48a 19 –95 48b 11)

“Sultanum bizüm kiralumuzun muradı *Edrene'dür...*”

(80 41a 13-15)

“Sultanum işte pâdişâhun imtihan idecegi Mahmud didükleri oğlan *budur*” (127 64b 15-21)

“...şâhzâdem sen dahı *bir taze gülsin...*” (88 45a 20-89 45b 2)

şikest olsa sürâhi câm-ı meclis ber-karâr olmaz

meseldür sâkiyâ baş gitse ayak pâyidâr olmaz (114 58a 13)

“...Şimden gerü tedbir *anundur...*”

“...şimdi ana manend *var ise de azdur*” (127 64b 5-15)

“...Şimdi bize lazım olan *budur...*” (110 56a 15 –111 56b 8)

“Şimdi buna çâre *budur* ki ...” (55 27b 20-57 28b 5)

“...Şimdi buna çâre itmek *gerekdür...*” ((55 27b 20-57 28b 5)

“...şimdi buna çâre *nedür?*” (41 19b 11-17)

“...Şimdi pâdişâhumun ‘askeri *çok...*” (64 33a 2-12)

“Şimdi Paşa ne ‘*âlemeddür* ve Rumili ‘askeri *hazır ve müheyya mıdır?*” (98 50a 10-99 50b 2)

“Şimdi şâhunuz *Anatoli'da mıdır* yohsa *Edrene'de mi* ve bizi karşılayup ceng eylemek *muradı mıdır* yohsa *fırar eylemek üzere mıdır?* ...” (20 9a 16-21 9b 19)

“...Şöyle *gerekdür* kim...” (103 52b 3 –104 53a 20)

...Turhan Big'den eser *âsar* yok ve bu küffâr katı *çok* (19 8b 6-7)

“...Türk *hazırdur...*” (64 33a 12- 65 33b 2)

ümidüm dutmuşam sana ilâhi

ki *sensin* cümle halkun pâdişâhı (113 57b 9)

Ve dahî işbu evrâk-ı perişânı cem' ve te'lîfe bâdi ve bu satr-ı pür-kusurı tahrir ve tenmike bâ'is *budur* ki...” (5 1b 8-11)

...ya *bir aç kurd idiler* bir süri koyuna girdiler ...yahut *bir yanar ateş idiler...*” (44 21a 15-45 21b 2)

...ya *bir aç kurddur* kim bir süri koyuna girer veyahut *bir pare ateşdür* kim kuru kamışlığa ugradı. (109 55b 18-110 56a 5)

“...Ya bu ne *mümkindür* ki biz askerimizi çeküp geri gitmek...

(103 52b 3-104 53a 20)

...Ya bu Türklerün kanadı var mıdır ki uçup denizi geçe yohsa *balık mıdır* kim suyu üzüp geçe...” (95 48b 11-21)

“Ya nice itmek *gerek?*” (69 35b 6-9) (29 13b 11-20)

“Ya siz her biriniz *onar Türk'e yazılmış yanaklarsınız...*”

(84 43a 4-9)

“...Yanko ise yalnız bana cevâb virmege ‘*aciz...*”

(36 17a 14-38 18a 11)

“Yarın ‘ale’s-seher *ceng-i sultanî ve neberd-i hakanîdür...*” (42 20a 11-15)

“Yarın *ceng-i sultanîdür...*” (42 20a 4-8)

“...yohsa gayre mecal *bu kadar*” (69 35b 9-14)

“...Zâhir bilürsünüz kim gazanun faziletini ne *mertebedür* ve şühedanun mertebesi ne kadar *yücedür*...” (100 51a 17 –101 51b 7)

“...zirâ anun oğlu *bir hacı kişidir*, altını *çokdur*...” (17 7b 9-21)

“...zirâ bir canibümüz *deryadur*...” (104 53a 20-105 53b 20)

“Zirâ bu düşman *agir düşmendür*...” (88 45a 20- 89 45b 2)

“...zirâ bu halk *el oğludur*...” (91 46b 12-92 47a 9)

“...zirâ çekilmeyecek olurlarsa bu küffar *kallaş-ı laîndür*...”

(45 21b 12 – 46 22a 8)

...zirâ dinsiz *safi demir içinde idi* (40 19a 8-10)

“...zirâ gün *gicelidür*...” (60 31a 1-19)

“...zirâ muradum *budur* ki...” (27 12b 8-19)

“...zirâ şimdi *kış günüdür*...” (22 10a 1 –23 10b 4)

“...zirâ şöyle *gerekdür* kim...” (105 53b 20 – 106 54a 7)

“...ziyâde ikdâm idüp Sofya şehrine yetişmek *gerekdür*...”

(24 11a 19 –25 11b 13)

4. ÖGELERİNİN DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER

Gramer kitaplarında ögelerinin dizilişi yönünden cümleler düz (kurallı) ve devrik cümle olmak üzere iki grupta incelenmiştir (Bilgegil, 1984, 51; Gencan, 1971, 95; Kükey, 1975, 319; Şimşek, 1987, 192). Türkçede esas unsurun yardımcı unsurdan sonra gelme ilkesine göre bir cümlede de en önemli unsur olan yüklem cümlenin sonunda bulunur. Bu tür cümleler düz cümle olarak adlandırılır. Bazan yüklem cümle ögelerinin sıralanışındaki yeri değişebilir, bu tür cümleler de devrik cümle olarak adlandırılır. Devrik cümlelere daha çok günlük konuşma dilinde ve şiirlerde rastlanır. Biz de Gavazatnamenin cümlelerini düz ve devrik cümle olmak üzere iki bölümde inceledik. Bu bölümde sadece devrik cümlelere yer verdik, metindeki düz cümlelere kısaca değindik.

4.1. Düz (Kurallı) Cümle

Metnimizde yer alan düz cümlelerden bazıları şunlardır:

Asker-i İslam'ı görüp hemân at boynına düşüp kaçarak kıral katına geldi. (103 52b 2-3)

Bir gün Mahmud Big Edrene'ye çıkageldi. (58 29a 3-4)

Elçiler dahı yiye içe ve kona göçe gelmekde. (57 28b 8-9)

Ez-in-cânib küffâr-ı hâk-sâr yürüyüp Şumlı'ya geldi. (58 29a 7-8)

Eger Sofya'da ve eger nâhiyesinde bir saman kalmadı. (30 14a 5-6)

Kıral ta^eaccüb eyledi. (31 14b 1)

Küffârün ardlarında bir dere var idi. (110 56a 7)

Tekür-i mel^eûn pâdişâhun önine asla çıkmadı. (66 34a 10)

Zemin penbe misâl atıldı (111 56b 8)

4.2. Devrik Cümleler

Gavazatnamede devrik cümle olarak belirlediğimiz 74 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden 35'i beyitlerden oluşan, 20'si ise konuşma cümleleri içinde yer alan devrik cümlelerdir.

Ammâ biz *gelelüm* yine sag kolun hikayesine... (109 55b 14-15)

Ammâ bizüm hikayemüz *gelsün* pâdişâh-ı alem-penâh a^eni Sultan Murad bin Mehemmed Hazretlerine. (23 10b 9-11)

Ammâ sen dinle hikâyeyi kim... (109 55b 3-7)

Ammâ zikr olınan ol tekürün gönderdügi iki pâre mute'azzım gemiler gelüp Boğaz'a *girdiler* pâdişâha yol virmeyüp geri döndürmege... (86 44a 11-14)

anda bir ibret *görür* şâh-ı cihân
didi şükr el-hamdüli'İlâh in zamân (117 59b 7)

...”... Andan sonra biz Sofya şehrine bi-bâk ve bi-pervâ *oturalum* tâ ki Anatoli askeri ve Rumili askeri fi'l-cümle hazır ve müheyyâ olunca...” (24 11a 20-25 11b 14)

asılsun arşa İslâm'un kılıcı
çü *sensin* kuluna yardım kılıcı (113 57b 12)

ben kulun senden *umaram* yardımı
zirâ senden gayrı *bilmez* derdümü (88 44a 9)

ben kulunı *itmiş_idün* sen *sebeb*
kim nizâm-ı âlemi idem taleb (86 44a 6)

bu cümle mahlukatun *sensin* ey Hak
İlâhı Hâlıkı Yezdânı Allâh (101 51b 17)

bu din düşmenleri şimdi gelüben
diler iptal_ide Kur'ânı'ı Allâh (101 51b 20)

“Bu senün sözün *olmaz* Turhan...” (45 21b 12-46 22a 8)
...bunlar bir sahrada konup *te 'hir_ylediler* sabaha dek.

(34 16a 15-16)

...”...bunun akıbetini *düşün* pâdişâhum...” (45 21b 12-46 22a 8)

cümle esbâba sebep *sen* pâdişâh
kullarun pes *gözede* hükm-i ilâh (86 44a 7)

...” *Çagırın* bana ol Anadolu seklerini” ... (52 26a 10-15)

dereler içi tamam şöyle tolu
kim *bulmaz* geçmege kimesne yolu (117 59b 5)

didî ey pâdişâhlar pâdişâhı
ümidüm sana *tutmuşam* ilâhi (101 51b 14)

didî ogul sana beşaret olsun
nasib oldı bana beşaret olsun (121 61b 1)

didî şükr Hüdâ'ya kim bize *viridi* murâdumuz
gönüller *buldı* maksudın hem *alduk* anda dâdumuz (120 61a 6-7)

“...dün gün ben durmayup anlara korku virürem *anun*
içündür bunlarun dönüp gitmesi... (50 24a 2-19)

eger senden *ere* zerre *inayet*
ede mecmu²ı bu küffâr *itaat* (113 57b 10)

“...Eger Türk üzerümüze gelecek olursa *ururuz* topı
tüfengi...” (103 52b 3- 104 53a 20)

elümüze kılıç aldık Muhammed aşkına salduk
bu küffârı külli kırdık gene *kör_oldı_âdumuz* (120 61a 12-13)

Emr_ıtdi pâdişâh Halil Paşa’yı huzurına getürtdi...” (89 45b 12-21)

ey kerimu rabb-ı rahim hayy-ı bekâ
mülk *senüdüür bilürüz* kim mutlaka (86 44a 5)

Ez-in-cânib *gelelüm* sol kol alayına... (106 54a 13-18)

gaza vü cehd ile *buldı* eyü nâm
ana manend *kim_ola* kim zamanda (5 1b 13)

...”*Göreyim* sizi, nice deprenirsiniz...” (85 43b 2-13)

“...*göreyim* seni, pâdişâh nazarında nice deprenürsin...”

(91 46b 12 -92 47a 9)

“...*Göreyim* sizi, er gibi deprenesiz...” (42 20a 11-15)

...” *Göreyim* sizi, Hazret-i İsa aşkına nice çalışursınız...”

(104 53a 20- 105 53b 20)

...”*Göreyim* sizi, heman her birinüz kollu kolunuzda olup...
hasmunuza cevâb viregörün...” (100 51a 11-17)

...”*Göreyim* sizi Narnur’a nice hizmet idersiniz...”

(85 43b 15-86 44a 1)

götürdi gövdeyi kan *yüzdi* gövde
gören *kaldı tana* beşaret olsun (121 61b 4)

Habibün ol Muhammed hürmeti-çün
muza^{af}kıl bize gufranı Allâh (101 51b 19)

Hele ne hâl ise asker-i İslâm'un gayretli bahadırları ile küffâra
urdılar kılıcı (112 57a 20-21)

“...Heman *göreyim* sizi...” (100 51a 18 – 101 51b 7)

Hüda şimdî *yarı kıldı* ki düşmanum zebun oldu
Niceler erliği gördi *bilişdi* külli yâdumuz (120 61a 10-11)

Hüdâ *viridi* bana gönlüm dilegin
haber_it her yana beşaret olsun (121 61b 2)

hükümünün münkadı durur ins [u] cân
mecmu'ına sen *virürsin* cism u cân (68 44a 8)

İmdi bunlar bu arada tursunlar biz *gelelüm* Turhan Big'e.
(18 8a 18-19)

...işte imdi ol gün ahşam olinca *urdılar kılıcı*... (114 58a 18-20)

Kal'a ehli bu hali görüp anlar dahı merd-âne düşürüp *urdılar* topı
tüfengi . (93 47b 15-16)

...”*Kandasın Ungurus keferesi ?*” (23 10b 18-24 11a 10)

kanı banlar ya jupanlar yâhud kıral
başı *geldi* bize beşaret olsun (121 61b 6)

“...*kamı* benüm bu kadar eli herzeranlı herseklerüm;
yâ *kamı* benüm bu kadar eli şişli banlarum; ya *hani* benüm bu kadar onar
Türk'e yazılan yanaklarum...” (94 48a 19 –95 48b 11)

kırılıp Ungurus *kahr oldı* düşmân
kılıç urdum ana beşaret olsun (121 61b 3)

murâd olan bu fani dehr içinde
eyü nâm ile *şöhretdür* cihanda (5 1b 12)

muradumuz *budur* bundaki yani
Murad bin Mehemmed Han erişdi (98 50a 8-9)

ne nazik vakte *tuş oldu* bu İsa
ki nefhi kurı cisme can erişdi (98 50a 5-6)

niyettüm gaza idi *buldum* anı
çü ergürdi sana beşaret olsun (121 61b 7)

...ol gün dahı ta ahşam olunca bu minval üzere küffâra *urdılar*
kılıcı. (115 58b 20 – 116 59a 1)

...Parovadi halkı anlara öyle *urdılar* topı tufengi ki başları
korkusına düşüp sığınacak yer bulamadılar... (96 49a 3-6)

sebep kılup beni işbu gazaya
nasib idüp bize fermânı Allâh (101 51b 21)

“...Sen dahı küffârın ardın alup *ur* kılıcı...” (82 42a 19-83 42b 9)
...“Sen dahı *tur* yerinden, var ırakta turup Hisar’ı gözle...”
(93 47b 8-12)

senün kapundan özge *yok durur* hiç
heme âsiye rahmet kani Allâh (101 51b 18)
sığındum sana kim *ganisin* gani
bu düşmâna *zebun eyleme* beni (113 57b 7)

“...siz öteden biz dahı berüden neye kadir isek çalışup uralım
kılıcı...” (16 7a 3-21)

şemşir-i kazâ boynun urup bir nice şahsun

gördüm kafası başka yatar başka kafesi (113 57b 22-114 58a 1)

şikest olsa sürâhi câm-ı meclis ber-karar olmaz

mecehdür sâkiyâ baş gitse ayak pâyidar olmaz (114 58a 13-14)

“...şimdi urur top tufengi..” (45 21b 12-46 22a 8)

şöyle kırılmış yatar düşmanları

baş gidüben gövde yatar her biri (117 59b 4)

Şöyle kim Vaya Jupan alayından bir ferd kalmayınca urdılar
kılıcı.. (109 55b 7-9)

şükr Hakk’a nasib oldu ki gönümü dilegin buldı

ki bize hoş kolay oldu önidi küllü özümüz (120 61a 8-9)

...”Turhan nedür aslı ?...” (29 13b 11-20)

ümidüm dutmuşam sana ilâhi

ki sensin cümle halkun pâdişâhı (113 57b 9)

“...vakt-ı zaman ile hareket idüp il memleketini zabt u rabt idesin
fırsat elde iken...” (62 32a 2 – 63 32b 11)

...”Yekdür Allâh yek”.... (75 38b 16-20)

Yeniçeri ve azab üzerine düşüp kırıla urdılar nacağı...

(114 58a 10-12)

yüz urdum kara yere göz yaş ile

koma mahrum bu anda beni Allâh (101 51b 16)

“..zira küffârün üzerine varacak olursak küffâr arabaları arasında
metrislenüp ururlar topı tufengi...” (43 20b 12-18)

SONUÇ

Üzerinde cümle incelemesi yaptığımız “Gazavat-ı Sultan Murad b. Mehemmed Han” adlı yazma eser 1949 yılında Burdur’un Yeşilova ilçesinin Büyükyaka köyünde bulunmuştur. Eseri, Halil İnalçık ve Mevlud Oğuz bilim dünyasına tanıtmışlardır. Eser, dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıca’nın dil özelliklerini taşımaktadır.

Bu çalışmada Gazavatnamenin cümlelerini yapılarına, anlamlarına, yüklemine türüne ve öğelerinin dizilişine göre incelemeye çalıştık. Cümlelerin özellikle yapıları üzerinde durduk.

Cümleleri yapılarına göre genel olarak basit ve birleşik cümle olmak üzere ikiye ayırdık. Gazavatnamede 156 basit cümle; 9 şartlı birleşik, 29 sıralı birleşik, 84 bağlı birleşik, 38 ki’li birleşik, 25 iç içe birleşik, 284 karmaşık birleşik ve 1 sapslamalı birleşik cümle olmak üzere 470 birleşik cümle belirledik. Birleşik cümle türlerinden en az rastlanılanları sapslamalı ve şartlı birleşik cümledir. En çok rastlanılan birleşik cümle ise ana yapısını çoğunlukla ki’li cümlelerin oluşturduğu karmaşık birleşik cümledir.

Gazavatnamenin cümlelerinin çoğu ki/kim bağlacıyla ve zarf-fiillerle bağlı uzun cümlelerdir. Özellikle “eyit” fiiline “ki kim” bağlacı getirilerek nakil cümleleri kurulmuştur, ki’li ve iç içe birleşiklik özelliği taşıyan cümleler genellikle nakil cümleleridir. Uzun konuşmalar “eyit-“ fiiline getirilen ki kim ile aktarılmış, konuşma cümlesi daha sonra – dUkdA zarf-fiiline bağlanmış ve tekrar eyitti ki /kim ifadesi getirilmiştir. Bu tür cümlelerde en çok kullanılan “eyit-“ ve “de-“ fiilleridir. Bu tür cümlelerdeki konuşma cümleleri kendi içlerinde farklı birleşiklik özellikleri göstermektedir.

Gazavatnamede -Up ve -dUkdA zarf-fiillerinin kullanımı fazladır ve bu zarf-fiil ekleriyle uzun zarf-fiil grupları oluşturulmuştur. Bu zârf-fiillerden özellikle -Up ile kurulan bazı zarf-fiil gruplarının yüklemle bağlantısı tam belirgin değildir. Gazavatnamenin cümlelerinde zarf-fiillerin iç içe geçtiğini gördük. Özellikle birbirine takip eden fiiller için, -Up zarf-fiillinin arka arkaya tekrarlanmasıyla akıcı bir anlatım sağlanmıştır. Gazavatnamedeki iç içe geçmiş zarf-fiil gruplarında -dUkdA ve -ArAk zarf-fiil ekleri, -Up zarf-fiil ekini kapsayacak şekilde de kullanılmıştır.

Gazavatnamede gerek isim gerekse fiil cümlelerinin olumsuzluğu çoğunluktadır. Olumsuz cümleler ise, Türkçedeki yaygın şekle uygun olarak, fiil cümlelerinin çoğu -mA- ile, isim cümleleri ise “değil” edatıyla olumsuz anlam kazanmışlardır. Ayrıca “ne...ne” bağlacı ikiden çok cümleyi birbirine bağlayarak olumsuz cümleler oluşturmuştur. Soru cümleleri ise genellikle konuşma cümleleri içinde yer almaktadır. Soru ekiyle yapılan soru cümlelerinde soru eki genellikle yüklemden sonra gelmiştir. Bunun dışında soru eki, bazı cümlelerde, özne, nesne, zarf tümleci ve yer tamlayıcısından sonra gelerek de soru cümlesi oluşturmuştur.

Gazavatnamenin cümleleri arasında fiil çekimleri çoğunluktadır. Metindeki hikâye etme üslubu nedeniyle, nedeniyle, çekimli fiillerin çoğunluğu belirli geçmiş zaman kipindedir. İsim cümlelerinde ek fiilin bütün çekimlerine rastlanmakla beraber ek fiilin geniş zaman ve belirli geçmiş zaman çekimi ağırlıktadır.

Öğelerin dizilişine göre ise cümleler, çoğunlukla yüklemi sonda olan cümlelerden meydana gelmiştir. Az sayıdaki devrik cümlelere ise, manzum parçalarda ve konuşma cümleleri içinde rastladık.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Şükrü Haluk (1995), “Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler” Türk Dili, Sayı: 528, s. 156-163
- ATABAY, Neşe; Sevgi, ÖZEL; Ayfer, ÇAM (1981), Türkiye Türkçesinin Sözdizimi, Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları
- BANGUOĞLU, Tahsin (1990), Türkçenin Grameri, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları
- BİLGEGİL, Kaya (1984), Türkçe Dilbilgisi, İstanbul, Dergah Yayınevi
- CEMILOĞLU, İsmet (1994), 14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi, Ankara TDK: 602.
- ÇOTUKSÖKEN, Yusuf (1991), Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul, Cem Yayınevi.
- DEMİR, Necati (1996), “Eski Türkiye Türkçesinde Ola Edatı”, Türklük Bilimi Araştırmaları II, s.177-186
- DENY, Jean (1941), Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi), Çev: Ali Ulvi ELÖVE, İstanbul, Maarif Matbaası.
- DEVELİ, Hayati (1995), “-sa se Eki Nedir ? Kip mi Zarf-fiil mi?”, İlmî Araştırmalar I, s.92-95
- DEVELİ, Hayati (1992), “Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Han. İzladi ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtnâme. Tıpkıbasım ve Türk Harfleriyle Metin”, TDAY-Belleten, s. 203-213.

- DEVELLİOĞLU, Ferit (1993), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat,
Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1976), Tümcebilgisi, Ankara, Türk Dil Kurumu
Yayınları.
- EDİSKUN, Haydar (1996), Türk Dilbilgisi, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- EMRE. Ahmet Cevat (1945), Türk Dilbilgisi, İstanbul, Türk Dil Kurumu
Yayınları
- EMRE. A Cevat (1954), "Türkçede Cümle", TDAY-Belleten, s.105
- EMRE. A. Cevat (1955), "Türkçede Cümle II: İsim Cümlesi", TDAY-
Belleten, s. 23-58
- ERGİN. Muharrem (1989), Türk Dil Bilgisi, İstanbul, Bayrak Yayınları
- GENCAN, Tahir Nejat (1971), Dilbilgisi, İstanbul, Türk Dil Kurumu
Yayınları
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1992), Türk Dilinde Edatlar, İstanbul,
Mill Eğitim Bakanlığı Yayınları
- HATİBOĞLU, Vecihe (1982), Türkçenin Sözdizimi, Ankara, A.Ü. Dil
Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları
- İNALCIK, Halil, Mevlud OĞUZ (1989), Gazavat-ı Sultan Murad Han bin
Mehemmed Han, İzladı ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde
Anonim Gazavatname, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları

KARAHAN, Leyla (1991), Türkçede Söz dizimi – Cümle Tahlilleri-
Ankara, Akçağ Yayınevi

KOÇ, Nurettin (1996), Yeni Dilbilgisi, İstanbul, İnkilap Kitabevi

KORKMAZ, Zeynep (1992), Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk
Dil Kurumu Yayınları

KÜKEY, Mazhar (1975), Uygulamalı Örneklerle Türkçenin Sözdizimi,
Ankara.

MANSUROĞLU, Mecduf (1955), “Türkçede Cümle Çeşitleri ve
Bağlayıcıları” , TDAY-Belleten, s.59-71

ÖZMEN, Mehmet (1995), “Cümlenin Altıncı Ögesi ve Bir Terim
Önerisi”, Türk Dili, Sayı: 519

ÖZMEN, Mehmet (1995), “Türkçede Değil Kelimesi ve Kullanımları”,
TDAY – Belleten, s.315-368

ÖZMEN, Mehmet (1996), “Bir Eksilteli Cümle Tipi üzerine”, Sosyal
Bilimler Dergisi, Sayı:4, s .71-82.

ŞİMŞEK, Rasim (1987), Örneklerle Türkçe Sözdizimi, Trabzon.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1981), Eski Türkiye Türkçesi (XV. yüzyıl),
İstanbul.

TOPALOĞLU, Ahmet (1989), Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, İstanbul,
Ötüken Yayınları

TULUM, Mertol (1978), Maarifname Ki’li Birleşik Cümle İncelemesi,
Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul.

TÜRKAY, Kaya (1995). "Türkiye Türkçesinde Sıralı Birleşik Cümleler Sorunu Üzerine" Türklük Bilim Araştırmaları, Sayı: 1, s. 71-80.

TÜRKÇE SÖZLÜK I,II (1998), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ (1983), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yeter TORUN
Doğum Yeri ve Yılı : CEYHAN / 17.10.1974
Medeni Durumu : Bekâr
Öğrenim Durumu
 İlkokul : Ayşe Malaz İlkokulu
 Ortaokul : Pamukeli Ortaokulu
 Lise : Ceyhan Ticaret Lisesi
 Üniversite : Çukurova Üniversitesi Fen.Edb. Fakültesi
 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Eğitim ve Öğretim Çalışmaları :

1995 yılında Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisansı kazandım. Aynı yıl Kars'ın Kağızman ilçesine Türkçe öğretmeni olarak atandım. Bir yıl Yüksek Lisans kaydımı dondurdum. 1996-1997 Eğitim-Öğretim yılında Adana'da Şükran Çobanoğlu ilköğretim Okulu'nda Türkçe öğretmenliğine devam ettim. Aynı öğretim yılında Yüksek Lisans programına başladım. 17 Mart 1999 tarihinde Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevliliğine başladım.